

Riigikontrolöri ülevaade

Eesti Vabariigi

1929/30 a. eelarve täitmisest ja riigi- asutiste ning -ettevõtete tegevusest

TALLINN, 1931

Spetsiaalne fond

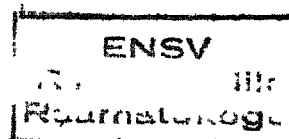
L. 2. 158 -
1929/30.

Riigikontrolöri ülevaade

Eesti Vabariigi

1929/30 a. eelarve täitmisest ja riigi-
asutiste ning -ettevõtete tegevusest

15569.

1183 EB 167

SISUKORD:

	Lhk.
Sissejuhatuseks	VII
I. Riigikontrolöri paranduste ettepanek riigi 1929/30 a. eelarve täitmise ja kassa aruandele	IX
Korralised kulud:	
Majanduseministeerium	X
Erakorralised kulud:	
Teedeministeerium	X
Korralised tulud	XII
Erakorralised tulud	XII
Eesti Vabariigi 1929/30 a. eelarve täitmise bilansiline kokkuvõte	XV
Eelarve täitmise aruanne ja selle kujundamine nettoeelarve põhimõtte alusel	XXI
Kulud	XXII
Tulud	XXIV
Nettoeelarve täitmise aruande kujundamine	XXVI
Kulude kujundamine	XXVI
Tulude kujundamine	XXXIII
Paranduste ettepanekud:	
E. V. 1929/30 a. eelarve täitmise aruande seletuskirjale, riigi 1929/30 a. eelarve kokkuvõttele ja riigi 1929/30 a. eelarve täitmise üldisele ülevaatele	XXXVII
Määratud ja sissetulnud riigitulude ülevaatele	XL
Kassa aruandele	XLVI

	Lhk.
Riigikassa bilansile	XLVIII
Riigi turbatööstuse aruandele	LII
Riigi sadamatehaste aruandele	LIV
II. Ülevaade Eesti Vabariigi 1929/30 a. eelarve täitmisest	LIX
Kulud	LXI
Tulud	LXXI
Riigikontrolli revisjoni ulatus ja tulemused	LXXXI
III. Riigiasutiste ja -ettevõtete kulud-tulud ühenduses tegevusega	1
Riigiasutised:	
Riigikogu	3.
Riigikontroll	3
Riigivanem ja riigikantselei	4
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	6
Kaitseministeerium	13
Vabariigi Kaitseliit	19
Kohtu- ja siseministeerium	20
Kohtud. Vanglad ja Harku kolonii. Vangitööd. Harku mõis. Politsei.	22—24
Piirivalve valitsus	25
Majanduseministeerium	26
Keskastutis	26
Maksudevalitsus	27
Piiritusemonopol	29
Rahanduseosakond	46
Kaubanduse-tööstuseosakond	50
Põllutööstusministeerium	52
Riigimõisad	65

	Lhk.
Teedeministerium	67
Keskasutis	67
Raudteevalitsus	71
Posti-telegraafi-telefoni valitsus	82
Veeteede valitsus	92
Välisministerium	97
Riigiettevõtted:	
Eesti Pank	99
Riigihoiukassa	106
Eesti Maapank	112
Asunduskapital	118
Pikalaenu Pank	123
Riigi põlevkivitööstus	132
Riigi turbatööstus	135
Riigi trüükikoda	138
Sadamatehased	142
Arsenal	145
Riigi metsatööstus	148

SISSEJUHATUSEKS.

Läbi vaadates Majanduseministri poolt kokkuseatud ja Riigikogule esitatud Eesti Vabariigi 1929/30. a. eelarve täitmise aruannet ja võrreldes seda riigiasutiste poolt Riigikontrollile revideerimiseks esitatud aruannetega, tuli ilmsiks lahkuminekuid, mille alusel Riigikontroll tegi mitmesuguseid parandusi ja ümberpaigutusi.

Käesoleva ülevaate materjali jaotus jäi endiseks. Ülevaate I osas on toodud üksikasjalik põhjendatud paranduste ettepanek ja bilansiline kokkuvõte Riigikontrolli muudatustega riigi 1929/30. a. eelarve täitmise kohta, millele esmakordselt lisati juure eelarve täitmise aruande netto üldkokkuvõte ja selle kujundamine.

Ülevaate II osa käsitleb üksikasjaliselt Eesti Vabariigi 1929/30. a. eelarve täitmist, tuues andmeid aruandeaasta kuludest ja tuludest ja võrreldes neid eelmise aasta andmetega.

Ülevaate III osas vaadeldakse riigiasutiste ja -ettevõtete kulusid-tulusid ühenduses nende tegevusega.

I.

Riigikontrolöri paranduste ettepanek
riigi 1929/30 a. eelarve täitmise ja kassa
aruandele

Järje nr. nr.	E. V. aruande ltk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1929/30. a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
1		2	3	4	5
A. Riigikulude aruanne.					
Kõrralised kulud.					
Majanduseministeerium.					
Peatükk II.					
B. Asutised kohtadel.					
1	45	§ 3. Riigiteenijate toetused	7	84.240.83	84.248.86
2	„	„ „ „ „	9	1.817.17	1.809.14
3	„	§ 8. Kantseleikulud	7	32.139.72	32.145.01
4	„	„ „ „ „	9	293.28	287.99
5	„	§ 9. Majapidamine	7	47.946.74	47.961.70
6	„	„ „ „ „	9	1.840.26	1.825.30
7	„	§ 10. Avalikud maksud ja kohustised	7	12.767.53	12.779.53
8	„	„ „ „ „	9	157.47	145.47
9	„	§ 90. Segakulud	7	836.19	841.79
10	„	„ „	9	453.81	448.21
11	„	Asutised kohtadel	7	1.013.716.74	1.013.762.62
12	„	„ „	9	16.788.26	16.742.38
13	„	Maksudevalitsus	7	6.708.820.73	6.708.866.61
14	„	„ „	9	43.758.27	43.712.39
15	47	Majanduseministeerium	7	7.279.416.79	7.279.462.67
16	„	„	9	146.398.21	146.352.33
17	65	Kõrralised kulud	7	83.454.732.28	83.454.778.16
18	„	„ „	9	691.672.72	691.626.84
Erakõrralised kulud.					
A. Riigi keskasutiste kulud.					
Teedeministeerium.					
Peatükk II.					
RAUDTEEVALITSUS.					
19	78/79	§ 13. Sonda-Mustvee kitsarööpmelise raudtee veereva koosseade muretsemine	7	23.880.38	—
20	„	§ 13. Veereva koosseade täiendamine	7	—	23.880.38
21	87	Kulud	7	95.739.504.87	95.739.550.75
22	„	„ „	9	1.175.059.74	1.175.013.86
23	„	Ülejääk 1929/30 a. eelarve täitmisest	7	—	4.518.68
24	„	Kokku kulud ja tulude ülejääk	7	—	95.744.069.43

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

6

Parandusettepanekud nr. nr. 1, 3, 5, 7 ja 9 on tingitud sellest, et Paldiski ja Loksa tolliametid on välja jätnud osa kulusid (§ 3 järele 8.03 krooni § 8 — 5.29 krooni, § 9 — 14.96 krooni, § 10 — 12 krooni ja § 90 — 5.60 krooni) kogusummas 45.88 kr. suuruses 1929/30. a. eelarve täitmise aruandest, arvestades neid 1930/31 a. eelarve kuludena. Sellest olenevad ka parandused nr. nr. 2, 4, 6, 8, 10 — 18, 21 ja 22.

Riigikogu poolt 28. III. 1928 a. vastuvõetud „Eesti Vabariigi 1928/29 a. kulude ja tulude eelarve“ alusel Riigi raudteevalitsusele erakorralisteks kuludeks § 4 järgi määratud krediit „Veereva koosseade täiendamiseks“, mis Riigi eelarve seaduse § 41 alusel üle kantud 1929/30 a. eelarvele § 13 alla — ei ole õieti näidatud E. V. 1929/30 a. eelarve täitmise ja kassa aruandes.

Parandustega nr. nr. 23 ja 24 näidatud ülejääk 1929/30 a. eelarve täitmisest ja kulude üldsumma ühes ülejäägiga 1929/30 a. eelarve täitmisest, missugust kokkuvõtet peaks sisaldama eelarve täitmise aruanne.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lkk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1929/30. a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
1	2	3	4	5	6
B. Riigitulude aruanne.					
Korralised tulud.					
RIIGIETTEVÕTTED JA -VARANDUSED.					
Ptk. XVII. Post, telegraaf ja telefon.					
25	95	§ 1. Postimaks	4	2.804.546.22	2.699.546.22
26	"	"	6	195.453.78	300.453.78
27	"	Post, telegraaf ja telefon	4	5.322.615.01	5.217.615.01
28	"	" " " "	6	257.384.99	362.384.99
29	"	Riigiettevõtted ja -varandused	4	32.516.938.11	32.411.938.11
30	"	" " "	6	738.287.89	843.287.89
SEGATULUD.					
Ptk. XX. Segatulud.					
31	97	§ 3. Juhuslikud tulud	4	122.918.90	227.918.90
32	"	" "	6	183.242.10	78.242.10
33	"	Segatulud	4	695.947.82	800.947.82
34	"	"	6	172.713.18	67.713.18
Erakorralised tulud.					
35	"	§ 8. Inglismaalt saadud laenu osaline tasumine	4	180.333.88	—
36	"	" " " " "	6	5.770.12	186.104.—
37	"	Erakorralised tulud	4	9.637.652.87	9.457.318.99
38	"	" "	6	1.001.952.13	1.182.286.01
39	"	Tulud	4	95.924.403.31	95.744.069.43
40	"	"	6	1.729.368.69	1.909.702.57

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Tulude vähenemine 105.000 krooni võrra on seletatav sellega, et tähendatud tulu kui kursivahe, mis tekkinud transfertoperatsioonide ja ajalehtede büroo summade alal, sisuliselt kuulub ptk. XX § 3 alla. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 26—34.

Tulude vähenemine 180.333.88 krooni võrra on seletatav sellega, et tähendatud tulu, kui Raudteevalitsuse poolt võla katteks sissemakstud summa, sisuliselt ei kuulu riigituludesse. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 36—38.

Parandused nr.nr 39 ja 40 olenevad parandusettepanekust nr. 35.

Eesti Vabariigi 1929/30 a. eelarve täitmise
bilansiline kokkuvõte
(Riigikontrolöri ettepanek)

1929/30 a. eelarve järgi tulusid ette nähtud	T u l u d e l i i g i d	1929/30 aastal tulusid saadud
Korralised tulud.		
Otsekoheised maksud:		
2.806.000.—	Ptk. I. Tulumaks	2.884.660.33
2.600.000.—	„ II. Äri-, tööstuse- ja juriidiliste isikute maksud	2.717.985.63
425.000.—	„ III. Maa- ja hoonetemaks	416.135.07
516.000.—	„ IV. Maks kapitali protsentidelt	535.802.04
751.000.—	„ V. Kinnistusemaks	797.815.69
343.000.—	„ VI. Pärandusemaks	364.726.07
7.441.000.—	Kokku otsekoheised maksud	7.717.124.83
Lõivud ja tasumaksud:		
4.901.700.—	Ptk. VII. Tempelmaks ja lõivud	4.901.179.23
124.550.—	„ VIII. Patendid ja proovid	130.457.43
479.880.—	„ IX. Mitmesugused tasumaksud	510.436.02
5.506.130.—	Kokku lõivud ja tasumaksud	5.542.072.68
Kaudsed maksud:		
20.950.000.—	Ptk. X. Tollid	21.133.428.77
5.045.150.—	„ XI. Aktsiisid	5.123.188.10
25.995.150.—	Kokku kaudsed maksud	26.256.616.87
Riigimonopolid:		
14.198.000.—	Ptk. XII. Piiritusemonopol	13.731.116.22
Riigiettevõtted ja -varandused:		
2.697.863.—	Ptk. XIII. Riigikapitalid	2.390.175.74
5.065.748.—	„ XIV. Maad, hooned, metsad ja veed	5.063.193.82
15.580.000.—	„ XV. Raudteed	15.225.486.62
1.257.056.—	„ XVI. Sadamad ja laod	1.317.283.57
5.580.000.—	„ XVII. Post, telegraaf ja telefon	5.217.615.01
2.710.922.—	„ XVIII. Mitmesugused riigiettevõtted	2.735.072.20
363.637.—	„ XIX. Mitmesugused riigivarandused	463.111.15
33.255.226.—	Kokku riigiettevõtted ja -varandused	32.411.938.11
868.661.—	Ptk. XX. Segatulud	800.947.82
87.264.167.—	Kokku	86.459.816.53
250.000.—	Tagasimaks eelmiste aastate tuludest	173.066.09
87.014.167.—	Kokku korralised tulud	86.286.750.44

täitmise bilansiline kokkuvõte.

K u l u d.

1929/30. a. eelarve alusel kavatsatud kulutada	Kulude liigid ja asutise nimetus, kelle poolt kulud tehtud	Kulutatud 1929/30 aastal
Korralised kulud.		
479.015.—	Riigikogu	465.566.59
360.255.—	Riigikontroll	358.937.60
1.160.806.—	Riigivanem ja riigikantslei	1.154.434.53
15.469.758 —	Hariduse- ja sotsiaalministeerium	15.342.108.57
17.808.662.—	Kaitseministeerium	17.038.422.63
8.032.221.—	Kohtu- ja siseministeerium	7.959.592.11
7.597.042.—	Majanduseministeerium	7.279.462.67
6.045.826.—	Põllutöoministeerium	5.896.752.82
22.932.978.—	Teedeministeerium	22.371.594.15
1.032.246.—	Välisministeerium	989.094.75
4.680.152.—	Riigivõlad	4.598.811.74
85.598.961.—	Kokku korralised kulud	83.454.778.16

T u l u d.

1929/30 a. eelarve järgi tulusid ette nähtud	T u l u d e l i i g i d	1929/30 aastal tulusid saadud
Erakorralised tulud.		
1.336.701.— 10.000.— 53.000.— 361.000.— 1.000.000.— 4.600.000.— 2.500.000.— 186.104.— 142.800.— 450.000.—	§ 1 Operatsioonifondide ja laenude tagasimaks § 2. Trahv eksportööridelt müümatajäänud välisvaluuta eest . . § 3. Rannasõiduliinide ekspuuteerimine § 4. Vanamõisa põlevkivikaevanduse rent § 5. Ühekordne tasu riigile tuletikkude müügi ja ainuõiguse kasutamise eest § 6. Laen raudteede ehitamiseks § 7. Hõbe vahetuserahad § 8. Inglismaalt saadud laenu osaline tasumine § 9. Eesti Panga aktsiate nominaal- ja müügihinna vahe § 10. Hoonete müük	1.615.494.75 — 49.024.24 — 1.000.000.— 4.600.000.— 1.600.000.— — 142.800.— 450.000.—
10.639.605.—	Kokku erakorralised tulud	9.457.318.99
4.546.488.—	Tulude eelarve summa suurenemine 1928/29. a. eelarvest ülekantud krediitide võrra (Riigi eelarve seaduse § 41 alusel)	
102.200.260.—	Kokku tulud	95.744.069.43

K. Soonberg.
Riigikontrolör.

K u l u d.

1929/30 a. eelarve alusel kavatsetud kulutada	Kulude liigid ja asutise nimetus, kelle poolt kulud tehtud	Kulutatud 1929/30 aastal
Erakorralised kulud.		
	A. Riigi keskasutiste kulud:	
115.500.—	Riigivanem ja riigikantselei	114.497.62
1.634.999.—	Hariduse- ja sotsiaalministeerium	1.308.729.50
2.133.679.—	Kaitseministeerium	1.483.258.42
301.974.—	Kohtu- ja siseministeerium	219.620.15
882.315.—	Majanduseministeerium	730.793.94
326.848.—	Põllutööministeerium	243.100.25
9.846.584.—	Teedeministeerium	6.856.922.71
15.000.—	Välisministeerium	—
15.256.899.—	Kokku riigikeskasutiste kulud	10.956.922.59
	B. Operatsioonifondid:	
19.250.—	Hariduse- ja sotsiaalministeerium	17.750.—
800.000.—	Majanduseministeerium	800.000.—
489.150.—	Põllutööministeerium	474.100.—
36.000.—	Teedeministeerium	36.000.—
1.344.400.—	Kokku operatsioonifondid	1.327.850.—
16.601.299.—	Kokku erakorralised kulud	12.284.772.59
102.200.260.—	Kokku kulud	95.739.550.75
—	Ülejääk 1929/30 a. eelarve täitmisest	4.518.68
102.200.260.—	Kokku kulud ja tulude ülejääk	95.744.069.43

A. Jürisson.

Rahanduseosakonna peakontrolör.

Eelarve täitmise aruanne ja selle kujundamine nettoeelarve põhimõtte alusel.

Kuna Riigikogu võttis vastu 26. III. 30a. sooviavalduse, et Vabariigi Valitsus lisaks eelarveelnoõ seletuskirja juure nettoeelarveelnoõ üldkokkuvõtte, pidas Riigikontroll tarvilikuks eelarve täitmise aruande üldkokkuvõttele juure lisada ka kulude-tulude kokkuvõtte, mis koostatud nettoaruande põhimõtte alusel.

Nagu nettoeelarve põhimõttel koostatud aruandest näha, on 1929/30 a. nettoeelarve alusel määratud kulud ja tulud tasakaalus 70.456.243 krooni suuruses ehk 69% bruttoeelarvest. Sama eelarveaasta nettoeelarve alusel tehtud kulud aga võrduvad 66.685.658 kroonile, kuna nettoeelarve alusel saadud tulud — 66.690.176 kroonile ehk 69,6% bruttotuludest, mis annab ülejäägi eelarve täitmisest 4.518 krooni. Seega kujuneb ülejääk nettoeelarve täitmisest samasuguseks, nagu see on näidatud 1929/30 a. eelarve täitmise aruande kokkuvõttes, mis toodud Riigikontrolõri ettepanekus.

Riigiasutiste kuludest on eraldatud varade ja väärtuste soetamise kulud ja näidatud erilahtris, riigiettevõtete kulud, mis arvesse võetud vastava riigiettevõtte tuludes ja kulud iseloomu järgi, mis välja antud teatavateks otstarveteks. Nii on riigiasutiste kuludest eraldi näidatud riigivõlgade tasumise kulud, pensionide kulud, laenudena ja fondidena välja antud summad, rahvahariduse kulud, üldrahvamajanduse korraldamisega seotud kulud, tervishoiu, hoolekande ning sotsiaalkindlustuse kulud ja mitmesugused riigi poolt antavad toetussummad. Nettoeelarve kulude kujundamise osas on üksikasjalikult ära näidatud, missuguste riigiasutiste kuludest on üks või teine iseloomu järgi välja antud kulu saadud.

Tulude jaotus on jäänud enam-vähem samaks, mis tulude nomenklatuuris, juure on võetud ainult riigiettevõtete osas riigi raudtee, posti-telegraafi-telefoni ja piiritusemonopoli tulud. Peale selle on tuludes tehtud mõned ümberpaigutamised ja tulude iseloomule vastavad koondamised, mis lähemalt ära näidatud tulude kujundamises.

Eesti Vabariigi 1929/30 a. eelarve ja eelarve

K u

1929/30 a. nettoeelarve alusel määratud kulud			Nettoeelarve kulude jaotused
Kuludeks määratud	Varade ja väärtuste, soetamiseks määratud	K o k k u	
475.765.—	3.250.—	479.015.—	I. Rahvaesindus ja tema poolt määratud kontrollasutis:
358.993.—	1.262.—	360.255.—	Riigikogu
884.758.—	4.512.—	889.270.—	Riigikontroll
			Kokku
519.432.—	106.874.—	626.306.—	II. Riigivalitsemine ja sisemine korraldamine:
943.426.—	71.585.—	1.015.011.—	Riigivanem ja riigikantselei
7.945.568.—	370.627.—	8.316.195.—	Hariduse- ja sotsiaalministeerium
1.387.786.—	4.871.—	1.392.657.—	Kohtu- ja siseministeerium
3.768.428.—	344.714.—	4.113.142.—	Majanduseministeerium
2.025.168.—	314.465.—	2.339.633.—	Põllutööministeerium
16.589.808.—	1.213.136.—	17.802.944.—	Teedeministeerium
			Kokku
18.540.479.—	1.466.712.—	20.007.191.—	III. Riigikaitse:
			Kaitseministeerium
993.806.—	21.040.—	1.014.846.—	IV. Välisasjad ja -esindused:
4.680.152.—	—	4.680.152.—	Välisministeerium
3.141.195.—	—	3.141.195.—	V. Riigivõlgade ja % tasumine
1.344.400.—	—	1.344.400.—	VI. Pensionid
			VII. Laenud ja fondid
1.346.137.—	53.205.—	1.399.342.—	VIII. Rahvaharidus:
6.938.877.—	50.270.—	6.989.147.—	a) kõrgem haridus
8.285.014.—	103.475.—	8.388.489.—	b) alg-, kesk- ja eriharidus
6.694.954.—	—	6.694.954.—	Kokku
			IX. Rahvamajanduse korraldamine
993.059.—	173.906.—	1.166.965.—	X. Tervishoid, hoolekanne ja sotsiaalkindlustus:
1.000.675.—	164.801.—	1.165.476.—	a) tervishoid
82.973.—	315.—	83.288.—	b) hoolekanne
2.076.707.—	339.022.—	2.415.729.—	d) töökaitse ja sotsiaalkindlustus
4.127.073.—	—	4.127.073.—	Kokku
67.308.346.—	3.147.897.—	70.456.243.—	XI. Mitmesugused riigi poolt antavad toetused
—	—	—	Kokku kulud
67.308.346.—	3.147.897.—	70.456.243.—	Ülejääk 1929/30 a. eelarve täitmisest
			Kokku.

Äärmise aruanne koostatud nettoelarve alusel.

ü d.

1929/30 a. nettoelarve alusel tehtud kulud			Ülejääk 1929/30. nettoelarve järgi määratud krediididest	
Kuludeks välja antud	Varasid ja vaartusi soetatud	K o k k u	1929/30 a. eelarve juure arvatud (Riigi eelarve seaduse § 41 alusel)	S u l e t u d
462.309.—	3.258.—	465.567.—	—	13.448.—
357.863.—	1.075.—	358.938.—	—	1.317.—
820.172.—	4.333.—	824.505.—	—	14.765.—
512.815.—	106.117.—	618.932.—	—	7.374.—
937.485.—	71.462.—	1.008.947.—	2.000.—	4.064.—
7.871.240.—	294.097.—	8.165.337.—	74.588.—	76.270.—
1.126.689.—	4.587.—	1.131.276.—	41.912.—	219.469.—
3.721.460.—	257.902.—	3.979.362.—	57.459.—	76.321.—
1.874.431.—	282.487.—	2.156.918.—	156.844.—	25.871.—
16.044.120.—	1.016.652.—	17.060.772.—	332.803.—	409.369.—
17.197.248.	1.364.135.—	18.561.383.	1.395.969.—	49.839.—
935.660.—	21.035.—	956.695.—	15.000.—	43.151.—
4.598.812.—	—	4.598.812.—	—	81.340.—
3.132.856.—	—	3.132.856.—	—	8.339.—
1.327.850.—	—	1.327.850.—	15.050.—	1.500.—
1.328.559.—	53.203.—	1.381.762.—	665.—	16.915.—
6.910.084.—	50.180.—	6.960.264.—	—	28.883.—
8.238.643.—	103.383.—	8.342.026.—	665.—	45.798.—
5.918.230.—	—	5.918.230.—	762.712.—	14.012.—
964.023.—	164.294.—	1.128.317.—	5.336.—	33.312.—
953.198.—	123.638.—	1.076.836.—	35.787.—	52.853.—
81.026.—	310.—	81.336.—	—	1.952.—
1.998.247.—	288.242.—	2.286.489.—	41.123.—	88.117.—
3.676.040.—	—	3.676.040.—	156.896.—	294.137.—
63.887.878.—	2.797.780.—	66.685.658.—	2.720.218.—	1.050.367.—
4.518.—	—	4.518.—	—	—
63.892.396.—	2.797.780.—	66.690.176.—	2.720.218.—	1.050.367.—

1929/30 a. nettoelarve alusel määratud tulud

Tulusid määratud	Varade ja väärtuste soetamiseks määratud	Ü l d s e
2.806.000.—	—	2.806.000.—
2.600.000.—	—	2.600.000.—
2.035.000.—	—	2.035.000.—
7.441.000.—	—	7.441.000.—
4.380.000.—	—	4.380.000.—
375.000.—	—	375.000.—
751.130.—	—	751.130.—
5.506.130.—	—	5.506.130.—
20.950.000.—	—	20.950.000.—
5.045.150.—	—	5.045.150.—
25.995.150.—	—	25.995.150.—
88.942.280.—	—	88.942.280.—
1.272.923.—	21.289.—	1.294.212.—
87.669.357.—	21.289.—	87.648.068.—
7.484.171.—	7.439.901.—	44.270.—
1.735.337.—	1.007.210.—	728.127.—
8.856.817.—	121.019.—	8.735.798.—
1.233.426.—	—	1.233.426.—
281.355.—	—	281.355.—
53.940.—	—	53.940.—
885.000.—	—	885.000.—
26.132.—	—	26.132.—
231.069.—	—	231.069.—
1.257.056.—	—	1.257.056.—
22.044.303.—	8.568.130.—	13.476.173.—
2.697.863.—	—	2.697.863.—
4.481.000.—	—	4.481.000.—
280.917.—	—	280.917.—
667.468.—	—	667.468.—
8.127.248.—	—	8.127.248.—
868.661.—	—	868.661.—
68.709.569.—	8.589.419.—	60.120.150.—
6.089.605.—	—	6.089.605.—
4.546.488.—	—	4.546.488.—
79.295.662.—	8.589.419.—	70.706.243.—
250.000.—	—	250.000.—
79.045.662.—	8.589.419.—	70.456.243.—

Nettoelarve tulude
jaotused**Korralised tulud.****I. Otsekoheised maksud.**

Tulumaks
Äri-, tööstuse- ja juriidiliste isikute maksud
Muud otsekoheised maksud

Kokku otsekoheised maksud**II. Lõivud ja tasumaksud.**

Tempelmaks
Kohtulõivud ja revisjonimaks
Muud lõivud ja tasumaksud

Kokku lõivud ja tasumaksud**III. Kaudsed maksud.**

Tollid
Aktsiisid

Kokku kaudsed maksud**Kokku maksud**

Mahaarvates Maksudevalitsuse kulud

Jääb maksusid**IV. Riigiettevõtted.**

Riigiraudteed
Post, telegraaf, telefon
Piiritusemonopol
Eesti Pank
Pikalaenu pank
Riigi põlevkivitööstus
Riigi metsatööstus
Riigi trükikoda
Muud ettevõtted
Sadamad ja laod

Kokku riigiettevõtted**V. Riigivarandused.**

Protsendid fondidelt ja laenudelt
Tulud metsadest
Riigivaranduste müügist
Muudest riigivarandustest

Kokku riigivarandused**VI. Mitmesugused tulud.**

Segatulud

Kokku korralised tulud**VII. Erakorralised tulud**

Ülekantud 1928/29. a. krediitide ülejaakidest

Kokku

Tagasimaks eelmiste aastate tuludest

Kokku tulud

l u d.

1929/30 a. nettoelarve alusel saadud tulud			Võrreldes nettoelarvega tulusid	
Tulusid saadud	Varasid ja väärtusi soetatud	U l d s e	rohkem saadud	vahem saadud
2.884.660.—	—	2.884.660.—	78.660.—	—
2.717.986.—	—	2.717.986.—	117.986.—	—
2.114.479.—	—	2.114.479.—	79.479.—	—
7.717.125.—	—	7.717.125.—	276.125.—	—
4.178.391.—	—	4.178.391.—	—	201.609.—
569.948.—	—	569.948.—	194.948.—	—
793.733.—	—	793.733.—	42.603.—	—
5.542.072.—	—	5.542.072.—	287.551.—	201.609.—
21.133.429.—	—	21.133.429.—	183.429.—	—
5.123.188.—	—	5.123.188.—	78.038.—	—
26.256.617.—	—	26.256.617.—	261.467.—	—
39.515.814.—	—	39.515.814.—	775.148.—	201.609.—
1.246.433.—	20.843.—	1.267.276.—	—	26.936.—
38.269.381.—	20.843.—	38.248.538.—	775.148.—	174.673.—
7.254.512.—	4.998.806.—	2.255.706.—	2.211.436.—	—
1.507.575.—	913.134.—	594.441.—	—	133.686.—
8.400.430.—	110.905.—	8.289.525.—	—	446.273.—
1.233.426.—	—	1.233.426.—	—	—
281.356.—	—	281.356.—	—	—
54.879.—	—	54.879.—	1.—	—
885.000.—	—	885.000.—	939.—	—
26.133.—	—	26.133.—	—	—
254.279.—	—	254.279.—	1.—	—
1.317.284.—	—	1.317.284.—	23.210.—	—
21.214.874.—	6.022.845.—	15.192.029.—	60.228.—	—
2.390.176.—	—	2.390.176.—	2.295.815.—	579.959.—
4.568.870.—	—	4.568.870.—	—	307.687.—
351.014.—	—	351.014.—	87.870.—	—
602.140.—	—	602.140.—	70.097.—	—
7.912.200.—	—	7.912.200.—	157.967.—	65.328.—
653.156.—	—	653.156.—	—	378.015.—
68.049.611.—	6.043.688.—	62.005.923.—	—	215.505.—
4.857.319.—	—	4.857.319.—	3.228.925.—	1.343.152.—
—	—	—	278.794.—	1.461.080.—
72.906.930.—	6.043.688.—	66.863.242.—	—	4.546.488.—
173.066.—	—	173.066.—	3.507.719.—	7.350.720.—
72.733.864.—	6.043.688.—	66.690.176.—	—	76.934.—
—	—	—	3.507.719.—	7.273.786.—

3.766.067.—

Nettoelarve täitmise aruande kujundamine.

Kulude kujundamine.

	Elarve järgi määratud	Elarve järgi kulutatud
Riigikogu.		
Varade soetamine § 12	3.250.—	3.258.—
Muud kulud	475.765.—	462.309.—
Kokku	479.015.—	465.567.—
Riigikontroll.		
Varade soetamine § 12	1.012.—	1.000.—
§ 14	250.—	75.—
Muud kulud	1.262.—	1.075.—
Kokku	358.993.—	357.863.—
Riigivanem ja riigikantselei.		
Varade soetamine:		
Riigivanem § 12	540.—	517.—
Riigikantselei § 12	35.609.—	35.608.—
Riigiraamatukogu § 12	105.—	90.—
Riigiarhiiv § 12	380.—	14.—
Riigi statistika keskbüroo § 12	240.—	229.—
Riigivanem § 14	5.000.—	4.946.—
Riigikantselei § 14	55.000.—	55.000.—
Riigiraamatukogu § 21	10.000.—	9.623.—
Muud kulud	106.874.—	106.117.—
Kokku	626.306.—	618.932.—
Hariduse- ja sotsiaalministeerium.		
Varade soetamine:		
Juhatus ja kantselei § 12	550.—	507.—
Riigikeskarhiiv § 12	950.—	950.—
Juhatus ja kantselei § 14	7.085.—	7.084.—
Riigikeskarhiiv § 14	3.000.—	2.995.—
Teaduse- ja kunstiosak. § 37	19.000.—	18.999.—
Juhatus ja kantselei, erak. § 1	41.000.—	40.927.—
Muud kulud	71.585.—	71.462.—
Kokku	943.426.—	937.485.—
Kokku	1.015.011.—	1.008.947.—

	Eelarve järgi määratud	Eelarve järgi kulutatud
Kohtu- ja siseministeerium.		
Varade soetamine:		
Vangimajad § 11	1.053.—	934.—
Politsei § 11	14.551.—	14.540.—
Piirivalve § 11	20.700.—	17.538.—
Keskasutis § 12	597.—	597.—
Kohtud § 12	35.300.—	34.382.—
Prokuratuur § 12	3.000.—	2.917.—
Vangimajad § 12	13.190.—	13.105.—
Politsei § 12	6.454.—	6.424.—
Piirivalve § 12	2.380.—	2.333.—
Keskasutis § 14	3.639.—	3.639.—
Vangimajad § 14	29.903.—	29.900.—
Politsei § 14	10.790.—	10.690.—
Piirivalve § 14	5.100.—	5.079.—
Vangimajad § 35	2.945.—	2.941.—
Politsei § 35	500.—	423.—
Piirivalve § 35	2.000.—	1.993.—
Vangimajad § 56	1.060.—	439.—
Politsei § 56	1.434.—	1.409.—
Piirivalve § 56	2.506.—	2.505.—
Piirivalve § 60	950.—	950.—
Kohtud, erak. § 2	4.000.—	988.—
Vangimajad, erak. § 1	32.762.—	32.674.—
„ „ § 2	88.000.—	87.961.—
„ „ § 3	8.113.—	8.113.—
Politsei „ § 1	12.000.—	1.500.—
Piirivalve „ § 1	67.700.—	10.123.—
	370.627.—	294.097.—
Muud kulud	7.945.568.—	7.871.240.—
Kulud	8.316.195.—	8.165.337.—
Majanduseministeerium.		
Varade soetamine:		
Keskasutis § 12	146.—	145.—
Rahanduseosak. § 12	350.—	331.—
Kaubanduse-tööstuseosakond § 12	4.375.—	4.111.—
	4.871.—	4.587.—
Muud kulud	1.387.786.—	1.126.689.—
Kokku	1.392.657.—	1.131.276.—

	Eelarve järgi määratud	Eelarve järgi kulutatud
Põllutööministeerium.		
Varade soetamine:		
Keskasutis § 12	70.—	70.—
Katastri ja maakorr. osakond § 12	4.567.—	4.561.—
Katastri ja maakorr. asut. koht. § 12	181.—	181.—
Põllumajanduse osak. § 12	100.—	65.—
Põllumajanduse asut. koht. § 12	6.305.—	6.004.—
Riigimaade ja metsadevalits. § 12	5.440.—	5.434.—
„ „ asut. kohtadel § 12	19.703.—	17.592.—
Põllumajanduse osak. § 35	2.500.—	2.480.—
„ asutised kohtadel § 35	9.000.—	8.415.—
Keskasutis, erak. § 1	35.320.—	—
Põllumajand. osak., erak. § 1	134.930.—	95.670.—
„ „ „ § 2	20.000.—	19.998.—
„ „ „ § 3	21.670.—	14.156.—
Riigimaade- ja metsadevalitsus, erak. § 1	82.928.—	81.636.—
-do- § 2	2.000.—	1.640.—
	344.714.—	257.902.—
Muud kulud	3.768.428.—	3.721.460.—
Kokku	4.113.142.—	3.979.362.—
Teedeministeerium.		
Varade soetamine:		
Veeteede valitsus § 11	1.865.—	1.863.—
Keskasutis § 12	225.—	225.—
Veeteede valitsus § 12	3.500.—	3.490.—
Veeteede valitsus § 79	126.531.—	102.292.—
Keskasutis, erak. § 7	120.000.—	119.613.—
„ „ § 9	28.514.—	28.514.—
Veeteede val., erak. § 1	1.600.—	1.508.—
„ „ § 6	32.230.—	24.982.—
	314.465.—	282.487.—
Muud kulud	2.025.168.—	1.874.431.—
Kokku	2.339.633.—	2.156.918.—

		Eelarve järgi määratud	Eelarve järgi kulutatud
Kaitseministeerium.			
Varade soetamine	§ 11	257.153.—	223.368.—
"	§ 12	69.500.—	69.492.—
"	§ 14	305.758.—	302.972.—
"	§ 21	4.310.—	4.310.—
"	§ 35	81.785.—	81.784.—
"	§ 37	4.250.—	4.047.—
"	§ 60	58.520.—	58.520.—
"	erak. § 4	524.799.—	505.518.—
"	§ 6	154.613.—	108.100.—
"	§ 7	6.024.—	6.024.—
		1.466.712.—	1.364.135.—
Muud kulud:			
Kaitsem.		18.440.479.—	17.123.390.—
juure arvat.			
Teedem. ptk. I § 69		20.000.—	19.885.—
Teedem., erak. Ptk. I § 4		80.000.—	53.973.—
		18.540.479.—	17.197.248.—
Kokku		20.007.191.—	18.561.388.—
Välisministeerium.			
Varade soetamine:			
Keskasutis § 12		6.750.—	6.747.—
Välisesindused § 12		14.290.—	14.288.—
		21.040.—	21.035.—
Muud kulud		993.806.—	935.660.—
Kokku		1.014.846.—	956.695.—
Riigivõlade ja %/ tasumine.			
§ 27		4.630.152.—	4.567.777.—
§ 28		50.000.—	31.035.—
		4.680.152.—	4.598.812.—
Pensionid.			
Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus § 87		3.140.583.—	3.132.244.—
Teedeministeeriumi veeteede valitsus § 87		612.—	612.—
Kokku		3.141.195.—	3.132.856.—
Laenud ja fondid.			
Hariduse- ja sotsiaalministeerium		19.250.—	17.750.—
Majanduseministeerium		800.000.—	800.000.—
Põllutöministeerium		489.150.—	474.100.—
Teedeministeerium		36.000.—	36.000.—
Kokku		1.344.400.—	1.327.850.—

	Eelarve järgi määratud	Eelarve järgi kulutatud
Rahvaharidus.		
Kõrgem haridus.		
Varade soetamine:		
Tartu ülikool, erak. § 1	38.205.—	38.205.—
Tallinna tehnikum § 35	15.000.—	14.998.—
	53.205.—	53.203.—
Muud kulud:		
Tartu ülikool	1.211.270.—	1.194.035.—
Tallinna tehnikum	134.876.—	134.524.—
Kokku	1.399.342.—	1.381.762.—
Alg-, kesk- ja eriharidus.		
Varade soetamine:		
Riigikoolid § 12	20.000.—	19.659.—
„ § 14	14.000.—	14.288.—
„ § 35	15.000.—	14.973.—
Põllutöömin. metsakool § 12	870.—	861.—
„ „ § 35	400.—	399.—
	50.270.—	50.180.—
Hariduseministeerium:		
„ Ptk. III B	722.478.—	713.964.—
„ „ III C	6.015.304.—	6.014.190.—
Põllutööministeerium Ptk. III C	189.612.—	170.836.—
„ „ V C	11.483.—	11.094.—
Kokku	6.989.147.—	6.960.264.—
Rahvamajanduse korraldamine.		
Teedemin. keskasutis, § 73	3.872.722.—	3.491.569.—
„ „ erak. § 1	50.000.—	40.500.—
„ „ „ § 2	33.912.—	33.908.—
„ „ „ § 5	398.149.—	296.399.—
„ „ „ § 8	665.947.—	512.398.—
Veeteede valits., erak. § 2	38.000.—	36.972.—
„ „ „ § 4	94.392.—	50.779.—
„ „ „ § 5	91.767.—	82.831.—
„ „ „ § 7	85.303.—	85.286.—
Põllutöömin, Katastri ja maakorrald. osak. § 63	738.092.—	671.603.—
Põllutöömin., Riigimaade- ja metsadevalits. asut. kohtadel § 66	626.670.—	615.985.—
Kokku	6.694.954.—	5.918.230.—

		Belarve järgi määratud	Belarve järgi kulutatud
Tervishoid.			
Varade soetamine:			
Hariduse- ja sots. min. Leprosooriumid	§ 11	150.—	95.—
-do-	§ 12	2.166.—	2.157.—
-do-	§ 14	11.605.—	11.532.—
-do-	§ 64	957.—	906.—
-do- Tervish. asut.	erak. § 1	1.700.—	—
-do-	§ 11	442.—	311.—
-do-	§ 12	6.981.—	6.548.—
-do-	§ 14	44.520.—	41.072.—
-do-	§ 64	730.—	654.—
-do-	§ 1 erak.	104.655.—	101.019.—
Kokku		173.906.—	164.294.—
Muud kulud:			
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	ptk. IV A § 48	285.000.—	278.268.—
„	„ IV B	98.173.—	97.200.—
„	erak. „ IV B § 2	2.900.—	2.893.—
„	„ IV C	598.086.—	576.843.—
„	erak. „ IV C § 2	4.000.—	3.997.—
„	„ „ § 3	4.900.—	4.822.—
Kokku		1.166.965.—	1.128.317.—
Hoolekanne.			
Varade soetamine:			
Hariduse- ja sotsiaalministeerium. Lastevarjupaigad	§ 12	6.340.—	6.216.—
„	§ 14	8.650.—	8.648.—
„	§ 35	1.250.—	1.250.—
„	§ 64	1.665.—	1.657.—
„	erak. § 1	13.000.—	11.110.—
„	§ 2	2.200.—	2.151.—
„	§ 3	75.000.—	74.962.—
„	§ 4	7.500.—	1.650.—
„	§ 5	3.139.—	3.138.—
„	Hoolekande asut. § 11	450.—	—
„	„ § 12	4.431.—	2.024.—
„	„ § 14	4.640.—	4.587.—
„	„ § 35	5.950.—	5.597.—
„	„ § 64	586.—	586.—
„	erak. § 1	30.000.—	62.—
Kokku		164.801.—	123.638.—
Muud kulud:			
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	ptk. IV A § 89	509.024.—	508.989.—
„	„ IV D	296.377.—	284.412.—
„	„ IV E	195.274.—	159.797.—
Kokku		1.165.476.—	1.076.896.—

	Elarve järgi määratud	Elarve järgi kulutatud
Töökaitse- ja sotsiaalkindlustus.		
Varade soetamine:		
Töökaitse jaoskonnad § 12	315.—	310.—
Muud kulud	82.973.—	81.026.—
Kokku	83.288.—	81.336.—
Mitmesugused riigi poolt antavad toetused:		
Riigivanem ja riigikantselei. Ptk. I Riigikantselei § 16	650.000.—	650.000.—
Hariduse- ja sotsiaalministeerium:		
Ptk. II A § 15	288.260.—	288.230.—
„ II B § 15	45.000.—	45.000.—
„ II C § 15	2.040.—	2.028.—
„ III A § 15	521.750.—	521.739.—
„ III B § 15	18.200.—	18.145.—
Erak. Ptk. I § 2	29.000.—	29.000.—
Ptk. IV A § 15	708.860.—	707.682.—
„ V A § 15	9.200.—	8.323.—
Erak. Ptk. IV A § 1	40.000.—	40.000.—
„ „ „ § 2	40.000.—	40.000.—
„ „ „ § 3	20.000.—	20.000.—
„ „ „ § 4	525.000.—	344.174.—
„ „ V A § 1	100.000.—	—
	2.347.310.—	2.064.321.—
Kaitseministeerium § 15	35.150.—	34.157.—
Kohtu- ja siseministeerium Ptk. I § 15	18.000.—	13.875.—
Majanduseministeerium Ptk. III § 15	313.786.—	156.890.—
„ IV § 15	16.500.—	13.225.—
	330.286.—	170.115.—
Põllutööministeerium Ptk. II-A § 15	101.500.—	101.500.—
„ III-A § 15	582.865.—	580.173.—
„ IV § 15	4.200.—	4.200.—
„ V-A § 15	3.840.—	3.840.—
	692.405.—	689.713.—
Teedeministeerium Ptk. I § 15	500.—	500.—
„ V § 15	21.022.—	20.959.—
	21.522.—	21.459.—
Välisministeerium Ptk. I § 15	32.400.—	32.400.—
Kokku	4.127.073.—	3.676.040.—

Tulude kujundamine.

	Eelarve järgi mää- ratud	Eelarve järgi saadud
Maksud.		
Otsekohesed maksud	7.441.000.—	7.717.125.—
Laenud ja tasumaksud	5.506.130.—	5.542.072.—
Tollid	20.950.000.—	21.133.429.—
Aktsiisid	5.045.150.—	5.123.188.—
Varade soetamine:	38.942.280. —	39.515.814.—
Maksudevalits. keskasut. § 12	1.614.—	1.610.—
„ „ § 14	13.255.—	12.984.—
„ asutised kohtadel § 11	160.—	154.—
„ „ „ § 12	6.260.—	6.095.—
	21.289.—	20.843.—
Muud kulud	1.272.923.—	1.246.433.—
Jääb	37.648.068.—	38.248.538.—

Tulud maksudest 38.248.538.— kr. on kõik näidatud Maksudevalitsuse all, et anda ülevaadet maksudest kui tervikust. Tegelikult on aga osa maksusid 688.945.— kr. suuruses sisse tulnud teiste asutiste korraldusel, millise summa võrra Maksudevalitsuse tulud vähenevad. Teiste asutiste kaudu on sisse tulnud maksud järgmiselt:

Hariduse- ja sotsiaalministeerium	Ptk.	IX § 6	143.334.— kr.
Kohtu- ja siseministeerium	„	VII § 5	51.520.— „
„ „ 	„	IX §§ 1, 2, 3, 4 ja 6	234.666.— „
Majanduseministeerium	„	IV § 4 —	3.755.— „
„ „ 	„	VIII §§ 1, 2, 3 ja 4	129.444.— „
„ „ 	„	IX § 6 —	1.222.— „
Põllutööministeerium	„	VIII § 4 —	1.013.— „
„ „ 	„	IX § 6 —	1.304.— „
Kaitseministeerium	„	VII § 5 —	10.— „
„ „ 	„	IX § 7 —	24.473.— „
Välisministeerium	„	VII § 5 —	2.797.— „
„ „ 	„	IX §§ 2, 4 ja 6	95.407.— „
			Kokku 688.945.— kr.

		Eelarve järgi määratud	Eelarve järgi saadud
Riigiraudteed.			
Tulud		15.580.000.—	15.225.487.—
Erak. tul. § 6		4.600.000.—	4.600.000.—
Ptk. XX-dast		—	30.549.—
Varade soetamine § 11		20.180.000.—	19.856.036.—
	§ 12	6.000.—	6.000.—
Erak. § 1		22.360.—	21.872.—
„ § 2		87.784.—	82.473.—
„ § 3		93.229.—	52.989.—
„ § 4		25.490.—	24.506.—
„ § 5		6.356.387.—	4.215.392.—
„ § 6		5.000.—	4.968.—
„ § 7		20.000.—	20.000.—
„ § 8		389.847.—	248.238.—
„ § 9		76.000.—	55.602.—
„ § 10		5.000.—	4.997.—
„ § 11		29.000.—	28.972.—
„ § 12		186.104.—	180.334.—
„ § 13		15.000.—	15.000.—
„ § 14		35.000.—	23.880.—
„ § 15		82.500.—	8.383.—
		5.200.—	5.200.—
Muud kulud		7.439.901.—	4.998.806.—
		12.695.829.—	12.601.524.—
	Jääb	44.270.—	2.255.706.—

Erak. § 6 4.600.000.— kr. on laen Rootsi tikustrustilt raudteede ehitamiseks. Nimetatud summa on näidatud riigiraudteede tuludes põhjusel, et uute raudteede ehitamiskulud on paigutatud riigiraudteede kuludesse.

Post, telegraaf, telefon.			
Tulud		5.580.000.—	5.217.615.—
Peatk. XIX-st		—	4.281.—
„ XX-st		—	117.243.—
Varade soetamine § 11		5.580.000.—	5.339.139.—
	§ 12	2.000.—	1.957.—
	§ 14	45.167.—	45.123.—
	§ 72-a	1.304.—	1.294.—
	c	53.156.—	53.156.—
Erak. § 1		542.290.—	542.000.—
„ § 2		98.931.—	84.931.—
		264.362.—	184.673.—
Muud kulud		1.007.210.—	913.134.—
		3.844.663.—	3.831.564.—
	Jääb	728.127.—	594.441.—

	Eelarve järgi mää- ratud	Eelarve järgi saadud
Piiritusemonopol.		
Tulud	14.198.000.—	13.731.116.—
Varade soetamine § 12	5.925.—	3.199.—
§ 14	5.132.—	4.269.—
§ 26-d	109.962.—	103.437.—
Muud kulud	121.019 —	110.905.—
	5.341.183.—	5.330.686.—
Jääb	8.735.798.—	8.289.525.—
Sadamad ja laod.		
Tulud on näidatud bruttotuludena, kuna puuduvad andmed nettotulude välja- arvamiseks.		
Riigivarandused.		
Riigivaranduste müügist	280.917.—	355.295.—
Sellest peat. XVII alla kantud	—	4.281.—
Jääb	280.917.—	351.014.—
Summa muudest riigivarandustes koosneb:		
Ptk. XIV § 1	155.378.—	103.529.—
„ „ § 2	158.600.—	618.514.—
„ „ § 4	6.000.—	8.625.—
„ „ § 5	114.470.—	105.877.—
„ „ § 6	150.300.—	107.778.—
Ptk. XIX § 1	2.010.—	4.807.—
„ „ § 2	43.810.—	43.617.—
„ „ § 4	1.800.—	4.530.—
„ „ § 5	35.100.—	54.863.—
	667.468.—	602.140.—
Mitmesugused tulud.		
Segatulud	868.661.—	800.948.—
Sellest maha arvatud tulud, mis kantud teiste peatükkide alla:		
Ptk. XV	—	30.549.—
„ XVII	—	117.243.—
Jääb	868.661.—	653.156.—
Erakorralised tulud	10.639.605.—	9.457.319.—
Mahaarvates riigiraudteede tuludesse arvatud	4.600.000.—	4.600.000.—
Jääb	6.039.605.—	4.857.319.—

E. V. 1929/30 a. eelarve täitmise aruande seletuskirja, riigi 1929/30 a. eelarve kokkuvõtte, riigi 1929/30 a. eelarve täitmise üldise ülevaate, määratud ja sissetulnud riigitulude ülevaate aruandjate asutiste järgi, kassa aruande, riigikassa bilansi ja riigiettevõtete bilansside paranduste ettepanekud ning märkused.

Majanduseministri seletusekirja riigieelarve kujundamise osas, milles on näidatud riigikulude eelarve 102.200.260 krooni ja tulude eelarve 97.653.772 krooni suuruses, ei saa pidada õigeks, sest sellest võib välja lugeda, nagu ei oleks riigieelarve kulud ja tulud tasakaalus, mis aga ei ole kooskõlas Riigi eelarve seaduse § 3 lõike II-ga. Et riigieelarve kulud ja tulud oleks näidatud tasakaalus, nagu see ette nähtud eelarveseaduses, tuleks kujundada Majanduseministri seletuskirjas riigi kulude-tulude eelarve järgmiselt:

Riigi 1929/30 a. kulude eelarve kujuneb:

a) põhieelarvest	93.824.026 kr.
b) lisaelarve nr. 1 suurendatud (4.403.852 kr. — 574.106 kr.)	3.829.746 „
Kokku	97.653.772 kr.
c) juurearvates 1928/29 eelarveaastal tarvitamata jäänud krediitide ülejääkidest, mis Riigi eelarve seaduse § 41 alusel aruandeaasta jooksul tarvitamiseks lubatud	4.546.488 kr.

Seega lõplik riigi 1929/30 a. kulude eelarve kogusumma 102.200.260 kr.

Riigi 1929/30 a. tulude eelarve kujunes:

a) põhieelarvest	93.824.026 kr.
b) lisaelarve nr. 1 suurendatud (5.505.746 kr. — 1.676.000 kr.)	3.829.746 „
Kokku	97.653.772 „
c) üle kantud 1928/29 a. krediitide ülejääkidest	4.546.488 „

Seega lõplik 1929/30 a. tulude eelarve kogusumma 102.200.260 kr.

Kulude-tulude tasakaalustamiseks tulevad ka „A. Kulud“ ja „B. Tulud“ tabelites andmed vastavalt paigutada ja peale selle tabelis „A. Kulud“ eelmise aasta krediitide ülejäägid Riigi eelarve seaduse § 41 alusel juure arvata mitte põhieelarvele, vaid eelarvele, mis koosneb põhieelarvest ja lisast või lisadest.

A. Kulud.

Riigi keskasutiste nimetus	Põhieelarve	Suurendused lisaelarve nr. 1 järgi	Vähendused lisaelarve nr. 1 järgi	Kokku	1929/30 a. eelarvele juure arvatud 1928/29 a. krediit. ülejäägid	Lõplik eelarve
K r o o n i d e s						
Korralised kulud.						
1. Riigikogu	450.295	34.720	6.000	479.015	—	479.015
2. Riigikontroll	359.255	3.000	2.000	360.255	—	360.255
3. Riigivanem ja riigikantselei	1.063.334	95.746	3.410	1.155.670	5.136	1.160.806
4. Hariduse- ja sotsiaalministeer.	14.287.859	1.231.945	53.140	15.466.664	3.094	15.469.758
5. Kaitseministeerium	16.989.300	60.131	35.324	17.014.107	794.555	17.808.662
6. Kohtu- ja siseministeerium	7.911.985	151.473	36.880	8.026.578	5.643	8.032.221
7. Majanduseministeerium	6.534.988	1.057.240	20.590	7.571.638	25.404	7.597.042
8. Põllutöministeerium	5.658.597	180.949	25.632	5.813.864	231.962	6.045.826
9. Teedeministeerium	21.600.252	748.572	89.548	22.259.276	673.702	22.932.978
10. Välisministeerium	1.056.736	24.410	48.900	1.032.246	—	1.032.246
11. Riigivõlad	4.780.152	—	100.000	4.680.152	—	4.680.152
Korralised kulud	80.692.753	3.588.186	421.474	83.859.465	1.739.496	85.598.961

Riigi keskasutiste nimetus	Põhieelarve	Suurendused lisaeelarve nr. 1 järgi	Vähendused lisaeelarve nr. 1 järgi	K o k k u	1929/30 a. eelarvele juure arvatud 1928/29 a. krediitide ülejäagid	Lõplik eelarve
k r o o n i d e s						
Erakorralised kulud.						
A. Riigi keskasutiste kulud.						
1. Rügivanem ja riigikantslei	110.000	5.500	—	115.500	—	115.500
2. Hariduse- ja sotsiaalministeer.	1.544.430	38.900	7.800	1.575.530	59.469	1.634.999
3. Kaitseministeerium	1.421.400	—	—	1.421.400	712.279	2.133.679
4. Kohtu- ja siseministeerium	249.099	47.753	—	296.852	5.122	301.974
5. Majanduseministeerium	845.500	36.815	—	882.315	—	882.315
6. Põllutöoministeerium	201.500	37.500	15.500	223.500	103.348	326.848
7. Teedeministeerium	7.436.344	649.198	129.332	7.956.210	1.890.374	9.846.584
8. Välisministeerium	15.000	—	—	15.000	—	15.000
A. Riigi keskasutiste kulud	11.823.273	815.666	152.632	12.486.307	2.770.592	15.256.899
B. Operatsioonifondid.						
1. Hariduse- ja sotsiaalministeer.	18.000	—	—	18.000	1.250	19.250
2. Majanduseministeerium	800.000	—	—	800.000	—	800.000
3. Põllutöoministeerium	470.000	—	—	470.000	19.150	489.150
4. Teedeministeerium	20.000	—	—	20.000	16.000	36.000
B. Operatsioonifondid	1.308.000	—	—	1.308.000	36.400	1.344.400
Erakorralised kulud	13.131.273	815.666	152.632	13.794.307	2.806.992	16.601.299
Kulud	93.824.026	4.403.852	574.106	97.653.772	4.546.488	102.200.260

B. T u l u d.

9.						
10.						
Erakorralised tulud	9.022.990	1.616.615	10.639.605	—	10.639.605	
Üle kantud 1928/29a. krediitide üle- jääkidest	—	—	—	—	4.546.488	
Tulud	93.824.026	5.505.746	99.329.772	1.676.000	102.200.260	

Ka tuleks selguse mõttes „Riigi 1929/30 a. eelarve täitmise üldises ülevaates“ „Kassa-tagavarade suurenemine 184.898.44 krooni“ asemel tarvitada „Ülejääk eelarve täitmisest 184.898.44“, sest käesolev aruanne ei ole mitte kassaaruanne, vaid eelarve täitmise aruanne ja sellepärast tuleb nimetada seda summat selle otsekohese nimetusega; samuti tuleb „kassatagavarade vähene- mine 4.546.488 krooni“ asemel kirjutada „Üle kantud 1928/29 a. krediitide ülejääkidest 4.546.488 krooni“, sest käesoleval juhul kavatseti kulud katta mitte kassatagavaradest, vaid eelarveseaduse alusel ülekantud krediitide arvel.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1929./30. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
Nr. 6. MÄÄRATUD JA SISSETULNUD RIIGITULUDE ÜLEVAADE ARUANDJATE-ASUTISTE JÄRGI.					
Majanduseministeeriumi alal.					
KORRALISED TULUD.					
Ptk. XIX. Mitmesugused riigivarandused.					
41	124	§ 5. Kontsessioonimaksud	3	52.134.78	60.271.12
42	"	" " " " " " " " " "	6	65.711.49	73.847.88
43	125	" " " " " " " " " "	16	10.466.25	18.602.59
44	"	" " " " " " " " " "	17	10.848.70	18.985.04
ERAKORRALISED TULUD.					
45	126	§ 2. Trahv ekspordööridelt müümatajäänud välisvaluuta eest	3	—	1.992.46
46	126/127	§ 2. Trahv ekspordööridelt müümatajäänud välisvaluuta eest	6, 16 ja 17	* 184.038.90	186.031.36
47	"	§ 8. Inglismaalt saadud laenu osaline tasumine	3, 6, 9, 11 ja 13	180.333.88	—
Põllutööministeeriumi alal.					
KORRALISED TULUD.					
Ptk. XIV. Maad, hooned, metsad ja veed.					
48	134	§ 1. Rent maadelt, metsadelt ja vetelt	3	86.561.65	86.481.65
49	"	" " " " " " " " " "	6	97.217.53	97.137.53
50	135	" " " " " " " " " "	16	12.503.94	12.423.94
51	"	" " " " " " " " " "	17	12.510.82	12.430.82
52	134	§ 2. Rent hoonetelt	3	5.873.41	5.833.51
53	"	" " " " " " " " " "	6	7.538.70	7.498.80
54	135	" " " " " " " " " "	16 ja 17	3.328.64	3.288.74
55	134/135	Äraraistatud tulud	1, 6, 14 17	—	10.974.04
56	"	Arvestamata tulud	1, 6, 14, 17	—	212.10
MAKSUDEVALITSUSE AKTISI ALAL.					
KORRALISED TULUD					
Ptk. XI. Aktsiisid.					
57	142	§ 3. Aktsiis õlletel	3	701.730.75	706.363.15
58	"	" " " " " " " " " "	6	707.355.75	711.988.15
59	143	" " " " " " " " " "	11	701.914.95	706.547.35
60	"	" " " " " " " " " "	12	14.233.60	9.601.20

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Tulude suurenemine 8.136.34 krooni suuruses oleneb sellest, et osa tulumaksjatel võlgujäänud summasid ülevaates näitamata, millest olenevad ka parandused nr.nr. 42—44. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Tulude suurenemine 1.992.46 krooni võrra on tingitud sellest, et ülevaates osa tuluvõlgasid näitamata, millest oleneb ka parandus nr. 46. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Tulude vähenemine 180.333.88 kr. võrra on seletatav sellega, et tähendatud tulu, kui Raudteevalitsuse poolt võla katteks sissemakstud summa, sisuliselt ei kuulu riigituludesse. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Tuluvõlgnikkude nimekirja alusel on tulumaksjatel võlgujäänud summasid Ptk. XIV § 1 järgi vähendatud 80 krooni ja sama peatükk § 2 järel 39.90 krooni võrra, kogusummas 119.90 krooni suuruses, millest olenevad ka parandused nr.nr. 49 — 51, 53 ja 54. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Parandusettepanekud nr.nr. 55 ja 56 olenevad sellest, et 1) üksikute metskondade järelle äraraisatud ja üleandmata riigitulud 10.974.04 krooni suuruses on ülevaates näitamata ja 2) et Voltveti metsakooli deposiidid 76.80 krooni ja osa riigitulusid 135.30 krooni suuruses ülevaates arvestamata. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Parandusettepanek nr. 57 on tingitud sellest, et osa alalejäänud tulusid 4.632.40 krooni suuruses on ülevaates ekslikult paigutatud ette — ja ülemääramakstud tuludesse, millest olenevad ka parandused nr.nr. 58—60. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1929/30. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
MAKSUDEVALITSUSE TOLLI ALAL.					
KORRALISED TULUD.					
Ptk. X. Tollid.					
61	144	§ 1. Sisseveotoll	2	41.914.79	2.782.536.62
62	"	"	3	20.691.644.95	20.506.326.61
63	"	"	6	20.666.175.16	23.221.478.65
64	145	"	16	47.262.98	2.602.566.47
65	"	"	17	189.723.57	2.745.027.06
66	144	§ 2. Väljaveotoll	2	28.074.52	98.349.27
67	"	"	3	368.257.58	310.356.97
68	"	"	6	394.802.20	407.176.34
69	145	"	16	28.074.52	40.448.66
70	"	"	17	28.616.39	40.990.53
POSTI-TELEFGRAAFI-TELEFONI VALITSUSE ALAL.					
KORRALISED TULUD.					
Ptk. XVII. Post, telegraaf ja telefon.					
71	148	§ 1. Postimaks	3	2.786.245.97	2.681.245.97
72	"	"	6	3.033.636.14	2.928.636.14
73	149	"	9, 11 ja 13	2.804.546.22	2.699.546.22
Ptk. XX. Segatulud.					
74	148	§ 3. Juhuslikud tulud	3	391.32	105.391.32
75	"	" "	6	689.36	105.689.36
76	149	" "	9, 11 ja 13	266.32	105.266.32

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Tuluvõlgasid on suurendatud § 1 järele 2.740.621.83 krooni ja § 2 — 70.274.75 krooni võrra põhjusel, et ülevaates tähendatud summad arvestamata. Ühtlasi on määratud tulusid vähendatud § 1 järele 185.318.34 krooni ja § 2 — 57.900.61 krooni suuruses, millest olenevad ka parandused nr.nr. 63—65 ja 68—70. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Parandusettepanek 105.000 krooni suuruses on seletatav sellega, et tähendatud tulu kui kursivahe, mis tekkinud transfertoperatsioonide ja ajalehtede büroo summade alal, sisuliselt kuulub ptk. XX § 3 alla, millest olenevad ka parandused nr.nr. 72—76. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1929/30 a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
VEETEEDE VALITSUSE ALAL					
KORRALISED TULUD.					
Ptk. XVIII. Mitmesugused riigiettevõtted.					
77	148	§ 6. Mitmesugused abiettevõtted	1	657.028.47	601.071.22
78	"	" "	3	471.43	109.792.19
79	"	" "	6	657.499.90	710.863.41
80	149	" "	14 ja 17	655.417.81	708.781.32
Ptk. XIX. Mitmesugused riigivarandused.					
81	150	§ 3. Mitmesuguste varanduste müük	1	22.44	144.720.28
82	"	" " "	3	27.483.66	64.358.66
83	"	" " "	6	38.734.16	220.307.—
84	151	" " "	14	76.13	181.648.97
85	"	" " "	17	5.911.34	187.484.18
Ptk. XX. Segatulud.					
86	149	§ 3. Juhuslikud tulud	1	—	4.112.49
87	"	" "	6	3.950.30	8.062.79
88	150	" "	14	—	4.112.49
89	"	" "	17	1.579.73	5.692.22
90	149/150	§ —. Selgitamata tulud	1, 6, 14 ja 17	—	40.304.51

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Parandusettepaneku nr. 77 järele on tulused 40.304.51 krooni suuruses ptk. XVIII § 6 alt ümber paigutatud „Selgitamata tulude“ alla põhjusel, et end. Laevasõidu ameti poolt 1922 a. — 1925 a. ja 1928/29 aastatel vastuvõetud mitmesugused riigitulud pole paigutatud vastavalt riigitulude eelarve jaotustele, millest oleneb ka parandus nr. 90. Peale selle on tulused veel vähendatud 15.652.74 krooni võrra, sest Sadamatehaste endiste aastate puhaskasu osutus revisjoni tagajärjel vähe- maks. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 79 ja 80. Ühtlasi muutuvad ka ülevaates vastavad kogusummad.

Tulude suurenemine 109.320.76 krooni võrra on tingitud esiteks sellest, et Sadamatehaste poolt esialgu esitatud 1929 a. aruandes ei olnud arvesse võetud Kontrollnõukogu otsusega Sadamatehaste 1928 a. aruande järele väljaviidud puhaskasu ja teiseks oli arvessevõtmata jäetud ka endiste aastate puhaskasu muutmise parandus. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 79 ja 80. Ühtlasi muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Tulude suurenemine kogusummas 181.572.84 krooni suuruses oleneb esiteks sellest, et end. Laevasõidu ameti aurik „Kajak“'i müügist 1928/29 a. saadud 73.750 krooni ja 1929/30 a. — 36.875 krooni, mis riigikassale üle andmata, ülevaates näita- mata ja teiseks, et saldost 1. aprilliks 1929 a. osa tulused 70.947.84 krooni suuruses arvesse võtmata, millest olenevad ka parandused nr.nr 83 — 85. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Parandusettepanek nr. 86 oleneb sellest, et osa juhuslikke tulused 4.112.49 krooni suuruses ülevaates näitamata, millest olenevad ka parandused nr.nr 87—89. Selle tagajärjel muutuvad ülevaates ka vastavad kogusummad.

Parandus nr. 90 oleneb parandusettepanekust nr. 77. Selle tagajärjel muutuvad ka ülevaates vastavad kogusummad.

Seega peaks määratud ja sissetulnud riigitulude ülevaade aruandjate asutiste järgi, vastavalt Riigikontrolöri parandusettepane- kutele, sisaldama järgmist kokkuvõtet:

lahter 1	1.429.270.93	kr. lahter 10	1.119.429.37	kr.
„ 2	10.584.246.67	„ „ 11	95.668.981.34	„
„ 3	115.394.746.75	„ „ 12	75.088.09	„
„ 4	16.085.604.86	„ „ 13	95.744.069.43	„
„ 5	355.083.84	„ „ 14	1.488.589.01	„
„ 6	110.967.575.65	„ „ 15	2.396.97	„
„ 8	21.036.48	„ „ 16	13.786.571.85	„
„ 9	96.863.498.80	„ „ 17	15.277.557.83	„

Järje nr.nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1929/30 a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
Kassaaruanne.				
a) Puhasraha ja välisvalunta.				
Sissetulek.				
91	6	Eelarve täitmise tulud	95.924.403.31	95.744.069.43
Mitmesugused sissetulekud.				
92	„	Üleminevad summad	1.153.210.66	—
93	„	Rootsi tikustrustilt saadud laenu osa	—	2.437.444.15
94	„	Pikalaenu Panga sissemaks võlgnevate %/0 tasuks seemnevilja laenudelt	—	32.062.58
95	„	1928/29 aastal Eesti Maapangale deposiitsummade arvel antud laenu tagasimaks	—	150.000.—
96	„	Kaitseministeeriumi sissemaks seemnevilja laenu saanud isikutelt ostetud vilja eest	—	55.136.02
97	„	Saadud Riigi raudteevalitsuselt raudteematerjalide võla kattteks	—	291.674.07
98	„	Eesti Panga aktsiate eest sisse makstud	—	55.81
99	„	Saadud Nõmme linnavalitsuselt tulumaksu arvel antud avansi tasuks	—	367.56
100	„	Eesti Panga Tallinna osakonda „Riigikassa arvele“ sisse makstud selgitamata summad	—	6.50
101	„	Mitmesugused sissetulekud	2.902.916.23	4.716.452.26
102	„	Sissetulek	114.479.979.73	116.113.181.88
Väljaminek.				
103	7	Eelarve täitmise kulud p. rahas	95.470.182.21	95.470.228.09
Mitmesugused väljaminekud.				
104	„	Mitmesugused asutised ja isikud	658.292.25	—
105	„	Antud Pikalaenu Pangale seemnevilja laenude andmiseks	—	750.000.—
106	„	Elkrediidina 1930/31 a. eelarve arvel välja antud	—	521.428.84
107	„	A.-s. Eesti Tulitikumonopoli poolt riigile makstud kolmest miljonist kroonist 1928/29 aastal eelarve tuluna arvessevõtmata jäänud summa, mis 1929/30 aastal üle kantud riigituludesse	—	1.000.000.—
108	„	Antud Pärnu linnavalitsusele avansina tulumaksu arvel	—	20.000.—
109	„	1928/29 aastal E.P. Tallinna osakonda „Riigikassa arvele“ sisse makstud selgitamata summadest üle kantud Eesti Panga arvele	—	65.56
110	„	Mitmesugused väljaminekud	3.369.635.24	5.002.837.39
Kassa saldo 31. märtsil 1930 a.				
111	„	Riigiasutiste kassades	761.359.10	761.313.22
112	„	Kassa saldo 31. märtsil 1930 a.	15.640.162.28	15.640.116.40
113	„	Väljaminek	114.479.979.73	116.113.181.88
b) Väärtpaberid.				
114	6 ja 7	Juure tulnud 1929/30 a.	8.180.147.54	8.800.147.54
115	„	Välja läinud 1929/30 a.	194.561.—	814.561.—

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Eelarve täitmise tulude vähenemine 180.333.88 kr. võrra oleneb tulude parandusettepanekust nr. 35.

Üleminevate summadena Majanduseministeeriumi rahanduseosakonna poolt kassaaruandes mitmesuguste sissetulekute all näidatud 1.153.210.66 kr. ei kujuta enesest tegelikku kassa sissetulekut, vaid on saadud 1929/30 a. sissetulekute ja eelmise aasta saldo liitmisest, missuguse summa asemel on parandusettepanekutega nr.nr. 93—100 näidatud mitmesugused tegelikult sissetulnud summad. Selle tagajärjel on mitmesugused sissetulekud suurenenud 1.813.536.03 kr. võrra. Sellest oleneb ka parandus nr. 101.

Parandus nr. 102 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 91 ja 101.

Eelarve täitmise kulude suurenemine 45.88 kr. võrra oleneb kulude parandusettepanekutest nr.nr. 1, 3, 5, 7 ja 9.

Majanduseministeeriumi rahanduseosakonna poolt kassaaruandes mitmesuguste väljaminekute all näidatud 658.292.25 ei kujuta enesest tegelikku kassa väljaminekut, vaid on „Mitmesuguste asutuste ja isikute“ arve saldode vahe 1929/30 a. alguseks ja lõpuks, missuguse summa asemel on parandusettepanekutega nr.nr. 105—109 näidatud mitmesugused tegelikult välja läinud summad. Selle tagajärjel on mitmesugused väljaminekud suurenenud 1.633.202.15 kr. võrra. Sellest oleneb ka parandus nr. 110.

Kassa saldo vähenemine riigiasutiste kassades 45.88 kr. võrra on seletatav sellega, et Majanduseministeeriumi maksudevalitsus jättis välja osa kulusid 1929/30 a. eelarve täitmise aruandest, näidates neid eelarve kulude asemel kassa ülejäägina. Sellest parandusettepanekust oleneb ka parandus nr. 112.

Parandus nr. 113 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 103, 110 ja 111.

Juuretulnud ja väljaläinud väärtpaberite summade suurenemine 620.000 kr. võrra on tingitud asjaolust, et Majanduseministeeriumi rahanduseosakonna poolt kassaaruandes näidatud juuretulnud ja väljaläinud väärtpaberite summad on saadud kombineerimise teel, kuna Riigikontrolöri ettepanekus on näidatud tegelikult sissetulnud ja väljaläinud väärtpaberite summad.

K a s s a
(Riigikontrolöri
a) Puhasraha ja

Sissetulek.

Kassa saldo 1. aprillil 1929 a.			
Eesti Pank		9.427.492.21	
Välisvaluuta		5.784.217.78	
Riigiasutiste kassades		440.950.20	15.652.660.19
Eelarve täitmise tulud			95.744.069.43
Mitmesugused sissetulekud väljaspool eelarvet.			
Rootsi tikustrustilt saadud laenu osa		2.437.444.15	
Saadud Eesti Pangalt laenu näol seemnevilja laenude andmiseks		750.000.—	
Pikalaenu Panga sissemaks võlgnevate % tasuks seemnevilja laenudelt		32.062.58	
Deposiitsummasid sisse makstud		991.317.36	
1928/29 aastal Eesti Maapangale deposiitsummade arvel antud laenu tagasimaks		150.000.—	
Kaitseministeeriumi sissemaks seemnevilja laenu saanud isikutelt ostetud vilja eest		55.136.02	
Saadud Riigi raudteevalitsuselt raudteematerjalide võla kattteks		291.674.07	
Saadud Pikalaenu Pangalt A. liigi laenude ja nõudmiste kattteks		2.953.83	
Eesti Panga aktsiate eest sisse makstud		55.81	
Saadud Nõmme linnavalitsuselt tulumaksu arvel antud avansi tasuks		367.56	
Eesti Panga Tallinna osakonda riigikassa arvele sisse makstud selgitamata summad		6.50	
<u>Kursivahed välisvaluuta arvetelt</u>		5.434.38	4.716.452.26
			116.113.181.88

b) Väärtpaberid.

Saldo 1. IV. 1929 a.
Juure tulnud 1929/30 aastal
Välja läinud 1929/30 aastal
Saldo 31. märtsil 1930 a.

Märkus: Mitmesugused sissetulekud väljaspool eelarvet ja mitmesugused väljaminekud väljaspool eelarvet võib kassaaruande

Järje nr. nr.	E. V. aruande lkk.	Bilansi arvete nimetused	E. V. 1929/30a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
		RIIGIKASSA BILANSS 31. märtsil 1930 a. AKTIVA.		
116	174	Maksuvõlad riigikassale	—	15.277.557.83

aruanne.
ettepanek).
välisvaluuta.

Väljaminek.

Eelarve täitmise kulud p./rahas		95.470.228.09
Mitmesugused väljaminekud väljaspool eelarvet.		
1928/29 a. väljamaksmata maksukäskude järgi tasutud	1.128.906.49	
Ostetud väärtpabereid	1.582.436.50	
Antud Pikalaenu Pangale seemnevilja laenude andmiseks	750.000.—	
Eelkrediidina 1930/31 a. eelarve arvel välja antud	521.428.84	
A.-s. Eesti Tullitikumonopoli poolt riigile makstud kolmest miljonist kroonist 1928/29 aastal eelarve tuluna arvessevõtmata jäänud summa, mis 1929/30 aastal üle kantud riigituludesse	1.000.000.—	
Antud Pärnu linnavalitsusele avansina tulumaksu arvel	20.000.—	
1928/29 aastal Eesti Panga Tallinna osakonda riigikassa arvele sisse makstud selgitamata summadest üle kantud Eesti Panga arvele	65.56	5.002.837.39
Kassa saldo 31. märtsil 1930 a.		
Eesti Pank	8.555.988.50	
Välisvaluuta	6.322.814.68	
Riigiasutiste kassades	761.313.22	15.640.116.40
		116.113.181.88

7.189.872.60 kr.
8.800.147.54 „
814.561.— „
15.175.459.14 „

ülevaatlikkuse seisukohalt näidata ka kogusummades sissetulekutena 4.716.452.26 krooni ja väljaminekutena 5.002.837.39 krooni.

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Riigikassa bilansis on Riigikontrolli poolt näidatud maksuvõlad riigikassale 15.277.557.83 krooni suuruses, missugune summa on saadud riigiasutiste poolt riigitulude kassakorra määruse §§ 53 ja 54 alusel esitatud aruannetest. Aruandmise ja bilansi seisukohalt ei saa pidada õigeks, et riigikassa bilansis on riigil saadaolevad tuluvõla summad näitamata jäetud, pealegi on sellest saadaolevast võlasummast 1.490.985 krooni juba maksjate poolt riigile tasutud, kuid raha on riigiasutiste poolt riigikassale üle andmata.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1929/30 a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
117	174	Mitmesugused asutised ja isikud	1.489.874.52	1.309.540.64
118	„	Üleminevad summad	1.282.787.94	—
119	„	Avansside ülejäägid riigiasutiste kassades	—	761.313.22
120	„	1930/31 a. arvel väljaantud eelkrediidid	—	521.428.84
121	„	Tasutavad riigivõlad (Arve nimetus Riigikontrolöri ettepaneku järgi: „Puudujääk, mis kaetud eelarve korras tasutavate riigilaenudega“)	125.783.230.06	119.769.060.35
122	„	Deponeeritud väärtused	7.151.963.45	4.312.713.45
123	„	Aktiva	228.887.883.29	235.131.641.65
PASSIVA.				
124	175	Riigikassa tagavarafond	42.903.170.01	17.955.173.18
125	„	Eesti Pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üleantud laenudefond	—	18.933.827.12
126	„	Maksuvõlgade fond	—	9.991.862.44
127	175	Raudteevõrgu arendamise laenufond	—	2.437.444.15
128	„	Liikvelolevad vahetusrahad	—	6.014.169.71
129	„	Riigilaenu	126.533.230.06	120.519.060.35
130	„	Ülekantud 1929/30 a. krediidid	—	5.285.695.39
131	„	Deponendid välisvaluutas ja väärtpaberites	7.151.963.45	4.312.713.45
132	„	Üleminevad summad	2.534.321.33	96.877.18
133	„	Ülejääk riigi 1929/30 a. eelarve täitmisest	184.898.44	4.518.68
134	„	Passiva	228.887.883.29	235.131.641.65

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Mitmesugustelt asutistelt ja isikutelt saadaoleva summa vähenemine 180.333.88 kr. võrra oneneb sellest, et Riigi raudteevalitsuselt võla tasuks sissetulnud 180.333.88 kr. oli Majanduseministeeriumi rahanduseosakonna poolt arvestatud eelarve tuluna.

Üleminevad summad 1.282.787.94 kr. on Riigikontrolli poolt näidatud summade otsekoheste nimetuste järgi, nimelt avansside ülejäägid riigiasutiste kassades 761.313.22 kr. ja 1930/31 a. eelarve arvel väljaantud eelkrediidid 521.428.84 kr., sest nimetatud otstarveteks on need summad seaduste ja määruste alusel välja antud. Kuna riigiasutiste kassadesse jäi 1-ks aprilliks 1930 a. revisjoni andmetel avansside ülejääkidena 45.88 kr. vähem, kui näidatud E. V. 1929/30 a. eelarve täitmise ja kassa aruandes, tekib üleminevates summades 45.88 kr. suurune vahe.

Parandus nr. 119 oleneb parandusettepanekust nr. 118.

Parandus nr. 120 oleneb parandusettepanekust nr. 118.

Vahendatud liikvelelastud vahetusraha summa 6.014.169.71 kr. võrra, sest liikvelelastud vahetusraha ei kuulu iseloomult tasuta-vate riigivõlgade hulka ja selleparast ei ole põhjust näidata riigikassa bilansis tasutavaid riigivõlgasid selle summa võrra suurematena, kui need tegelikult on.

Vahe 2.839.250.— kr., on Eesti Pangas hoiulolevate riigi väärtpaberite summa nimesväärtuses. Kuna need väärtpaberid bilansis juba väärtpaberitena näidatud kursiväärtusega 2.756.756.13 kr., on Riigikontrolli poolt 2.839.250 kr. võrra deponeeritud väärtuste summat vähendatud, sest ühte ja sama summat ei saa bilansis kaks korda näidata.

Parandus nr. 123 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 116—122.

Tagavarafondi vähenemine 24.947.996.83 kr. võrra oneneb parandusettepanekust nr. 121 ja asjaolust, et Riigikontrolli poolt on tagavarafondist eraldatud Eesti Pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üleantud laenudefond 18.933.827.12 kr.

Parandus nr. 125 oleneb parandusettepanekust nr. 124.

Maksuvõlgade fond 9.991.862.44 kr. on tekkinud maksuvõlgade ja ülekanatud krüdiitide vahekorras ja oneneb parandusettepanekutest nr.nr. 116 ja 130.

Raudteevõrgu arendamise laenufondina näidatud 2.437.444.15 kr. on Rootsi tikustrustilt saadud välislaenu osa, mis E. V. 1929/30 a. aruandes näidatud üleminevates summades, mida ei saa pidada õigeks, sest bilansi passiva üleminevate summade peale tuleb arvepidamises vaadata kui kohustistele ja sel puhul on see summa näidatud võlana kaks korda — riigilaenuades ja üleminevates summades.

Liikvelolev vahetusraha on riigilaenudest eraldi näidatud, kuna vahetusraha ei kuulu puhtrigilaenude mõiste alla.

Parandus nr. 129 oleneb parandusettepanekust nr. 128.

Ülekantud krediidid (Riigi eelarve seaduse §§ 41 ja 42 alusel) 5.285.695.39 kr. suuruses tulevad riigikassa bilansis kohustistena näidata, sest arvepidamise nõuete kohaselt ei ole õige, et osa kohustisi bilansis on jäetud näitamata.

Parandus nr. 131 oleneb parandusettepanekust nr. 122.

„ nr. 132 „ „ nr. 127.

Eelarve täitmise ülejäägi vähenemine 180.379.76 kr. võrra oneneb tulude parandusettepanekust nr. 35, mille järgi on riigitulusid 180.333.88 kr. võrra vähendatud ja kulude parandusettepanekutest nr.nr. 1, 3, 5, 7 ja 9, milles on kulusid suurendatud 45.88 kr. võrra.

Parandus nr. 134 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 124 — 133.

Riigikassa bilanss
(Riigikontrolöri

	Kr.
AKTIVA.	
Jooksvatel arvetel Eesti Pangas	8.555.988.50
Välisvaluuta	6.322.814.68
Väärtpaberid.	
Majanduseministeeriumi rahanduseosakonnas 12.418.703.01 kr.	
Hoitul Eesti Pangas 2.756.756.13 „	15.175.459.14
Operatsioonivõlad	43.296.297.88
Eesti Pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üleantud võlad	18.933.827.12
Maksuvõlad riigikassale	15.277.557.83
Mitmesugused asutised ja isikud	1.309.540.64
Avansside ülejäägid riigiasutiste kassades	761.313.22
1930/31 a. arvel väljaantud eelkrediidid	521.428.84
Väljalaskmata ja liikvelt kõrvaldatud rahamärkide depoo Eesti Pangas	895.640.—
Puudujääk, mis kaetud eelarve korras tasutavate riigilaenudega	119.769.060.35
Deponeeritud väärtused	4.312.713.45
	235.131.641.65

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1929/30 a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
RIIGI TURBATÖÖSTUS.				
Bilanss 31. detsembril 1929 a.				
AKTIVA.				
135	196	Turba tagavarad rabas	102.238.17	134.395.53
136	„	„ „ üldladudes	35.068.41	41.318.01
137	„	„ „ jõujaama laos	6.541.49	8.308.46
138	„	Bilanss	3.055.763.10	3.095.937.03
PASSIVA.				
139	197	Tööstuse tervendamise eriarve	19.361.25	20.959.25
140	„	1929 a. kasu	130.837.98	169.413.91
141	„	Bilanss	3.055.763.10	3.095.937.03

31. märtsil 1930 a.
ettepanek).

PASSIIVA.		Kr.
Riigikassa fondid:		
Tagavarafond		17.955.173.18
Besti Pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üleantud laenudefond		18.933.827.12
Operatsioonifondid		43.296.297.88
Maksuvõlgade fond		9.991.862.44
Raudteevõrgu arendamise laenufond		2.437.444.15
	Kokku fondid	92.614.604.77
Väljalaskmata ja liikvelt kõrvaldatud rahamärkide tagavarafond		895.640.—
Liikvelolevad vahetusrahad		6.014.169.71
Riigilaenu		120.519.060.35
Ülekantud 1929/30 a. krediitid		5.285.695.39
Lunastamata maksukäsud		269.322.66
Deponendid p./rahas		5.119.039.46
Deponendid välisvaluutas ja väärtpaperites		4.312.713.45
Üleminevad summad		96.877.18
Ülejääk riigi 1929/30 a. eelarve täitmisest		4.518.68
		235.131.641.65

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Parandusettepanekud nr.nr 135, 136 ja 137 olenevad sellest, et inventuuri kokkuseadmisel 1929 aastal produtseeritud kütte- turba tagavarad rabas, kütte- ja üldlaos on põhjendamata alla hinnatud, sest amortisatsioonikulud, maksud ja juhatuse kaudsed kulud ei ole arvesse võetud oma hinna kalkuleerimisel. Selle tagajärjel on aruandes 1929 a. puhaskasu 40.173.93 kr. võrra vähemana näidatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 138.

Parandusettepanek nr. 139 on tingitud sellest, et eelmise aasta eeskujul vastavalt Vabariigi Valitsuse poolt 31. juulil 1929 a. moodustatud komisjoni protokollile 6. sept. 1929 a. nr. 25, ja Vabariigi Valitsuse otsuse 18. sept. 1929 a. p. 2 kohaselt kuuluvad osa tulused 1.598 kr. suuruses (parandus nr. 150 — 10.000 kr. pluss parandus nr. 149 — 50 kr. ja minus parandus nr. 142 — 8.452 kr.) arvestamisele „tööstuse tervendamise eriarve“ kaudu, kuid näidatud on aga tööstuse puhaskasuna.

Parandus oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 135, 136, 137 ja 139.

Parandus nr. 141 oleneb parandusest nr. 138.

Järje nr-nr.	E. V. aruande ltk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1929/30 a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
Kahjude ja kasude arve 1929 a.				
KAHJUD.				
III. Amortisatsioon:				
142	196	Lavassaare tööstuse varadelt	8.452.—	—
143	„	„	98.298.—	89.846.—
144	„	„		
145	„	Kasu	130.837.98	169.413.91
		Kahjud	329.200.39	359.324.32
KASUD.				
II. Turbamuük:				
146	197	Turbamuügist saadud kasu Ellamaa tööstuses	145.825.48	179.768.88
147	„	Aruküla tööstuses	30.207.78	36.438.31
148	„	„	176.033.26	216.207.19
IV. Mitmesugused tulud:				
149	197	Panga ja vekslite %%, rent varadelt ja kasu müüdnud materjalidelt — Juhatuses	18.203.45	18.153.45
150	„	Lavassaare tööstuses	10.000.—	—
151	„	„	31.329.49	21.279.49
152	„	Kasud	329.200.39	359.324.32
SADAMATEHAS.				
Bilanss 31. detsembril 1929 a.				
AKTIVA.				
153	200	1930 a. tööstuse arve — lõpetamata tööd	348.537.93	395.379.84
154	„	Raha kassas ja jooksvad arved	102.993.57	103.492.67
155	„	Saadud vekslid	36.143.40	35.643.40
156	„	1929 a. tegevuse puudujääk	65.247.31	15.187.89
157	„	Aktiva	3.058.303.16	3.055.084.75

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Parandus nr. 142 oleneb parandusettepanekust nr. 139, kuna tähendatud kulu 8.452 kr. suuruses iseloomult kuulub arvestamisele „tööstuse tervendamise eriarve“ kaudu. Sellest oleneb ka parandus nr. 143.

Parandus nr. 144 oleneb parandusest nr. 140.

Parandus nr. 145 oleneb parandustest nr.nr. 143 ja 144.

Parandused nr.nr. 146, 147 ja 148 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 135, 136 ja 137.

Parandus nr. 197 oleneb parandusettepanekust nr. 139, kuna osa tulusid 50 krooni suuruses, mis iseloomult kuuluvad arvestamisele „tööstuse tervendamise eriarve“ kaudu on näidatud juhatuse mitmesuguste tuludena.

Parandus nr. 150 oleneb parandusettepanekust nr. 139, kuna tähendatud tulu 10.000 kr. suuruses iseloomult kuulub arvestamisele „tööstuse tervendamise eriarve“ kaudu.

Parandus nr. 151 oleneb parandustest nr.nr. 149 ja 150.

Parandus nr. 152 oleneb parandustest nr.nr. 148 ja 151.

Lõpetamata tööde väärtuse suurenemine kogusummas 46.841.91 kr. võrra on seletatav sellega, et 1929 a. lõpetamata tööde väärtus on näidatud tööstuse arves 45.900.33 kr. võrra vähemana, kui nende tegelik väärtus, kuna osa lõpetamata töid 941.58 kr. väärtuses näitamata jäetud.

Parandusettepanek nr. 154 oleneb sellest, et 500 kr. suuruse inkassoveksli järele jooksvale arvele sisse makstud summa, maha arvates inkassokulud 90 senti, on näidatud bilansis saadud vekslite arves. Sellest oleneb ka parandus nr. 155.

1929 a. tegevuse puudujäägi vähenemine 50.059.42 kr. suuruses oleneb järgmistest põhjustest:

- 1) puudujääki vähendati parandusettepanekuga nr. 153,
- 2) suurendati parandusettepanekuga nr. 154 — (90 snt.),
- 3) Sadamatehase poolt tasuta Merejõudude staabilt realiseerimiseks ülevõetud diiselmootori väärtuse 9.500 kr. suurusest summast, mis tehase varandusena arvestatud, pole vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele 6. nov. 1925 a. tehase tuludena arvestatud 10% — s. o. 950 kr.,
- 4) suurendati hoiulaos hinnatud varanduste väärtus 1.279.09 kr. võrra, mis tehase poolt ekslikult tuluna arvestatud, ja
- 5) vähendati 3.547.50 kr. võrra, kuna osa varandusi amortiseeriti eelmise aasta normi — 8½% asemel 10%-ga.

Parandus nr. 157 oleneb parandusettepanekust nr. 156, p.p. 3, 4 ja 5.

Järje nr.nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1929/30 a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
		PASSIVA.		
158	201	Tehase varanduse arve	1.368.561.33	1.360.340.42
159	„	Kustutuskapitali arve	191.668.48	188.120.98
160	„	Riigitulude arve	2.371.42	10.921.42
161	„	Passiva	3.058.303.16	3.055.084.75
		Kulude ja tulude arve 31. XII. 1929 a.		
		KULUD.		
162	200	Üldised kulud	414.122.82	414.123.72
163	„	Varanduste amortisatsioon	39.652.50	36.105.—
164	„	Kulud	1.798.299.60	1.794.753.—
		TULUD.		
165	201	Tööstuse arve	1.582.371.94	1.629.213.85
166	„	Mitmesugused tulud	122.439.44	122.110.35
167	„	1929 a. tegevuseaasta puudujääk	65.247.31	15.187.89
168	„	Tulud	1.798.299.60	1.794.753.—

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Tehase varanduse vähenemine 8.220.91 kr. väärtuses on seletatav sellega, et Sadamatehase poolt tasuta Merejõudude staabilt realiseerimiseks ülevõetud diiselmootori väärtuse 9.500 kr. suurusest summast, mis tehase varandusena arvestatud, kuulub vastavalt Vab. Val. korraldusele 6. nov. 1925 a. riigisissetulekutesse sissemaksmiseks 8.550 kr., kuid õiendamiseni tuleb arvestada „Riigitulude“ arvel, kusjuures ülejäänud 950 kr. aga tehase „Mitmesuguste tulude“ alla. Ühtlasi on tehase varandusi suurendatud parandusettepanekuga nr. 156 p. 4 — 1.279.09 kr. võrra.

Parandus oleneb parandusettepanekust nr. 156 p. 5.

„ „ „ nr. 158 — (8.550 kr.).

„ „ parandusettepanekutest nr.nr. 158 — (950 kr. ja 1.279.09 kr.) ja 156 p. 5.

Parandus oleneb parandusettepanekust nr. 156 p. 2.

„ „ „ nr. 156 p. 5.

„ „ parandusettepanekutest nr. 162 ja 163.

Parandus oleneb parandusettepanekust nr. 153.

„ „ „ nr. 156 p.p. 3 ja 4.

„ „ „ nr. 156.

„ „ „ nr. 156 p.p. 2 ja 5.

II.

Ülevaade

Eesti Vabariigi 1929/30 a. eelarve
täitmisest.

Kulud.

Riigi 1929/30 a. kuludeks määratud krediitide üldsummad kujunevad järgmiselt:

Eelarve.

1929/30 a. põhieelarve järgi määratud krediite:

korralisteks kuludeks 80.692.753.— kr.

erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutiste kuludeks 11.823.273.— „

B. operatsioonifondideks 1.308.000.— „ 93.824.026.— kr.

Põhieelarves ettenähtud kulud suurendati ühe lisaeelarvega:

korralised kulud 3.166.712.— kr.

erakorralised kulud:

riigi keskasutiste kulud 663.034.— „ 3.829.746.— kr.

Seega 1929/30 a. eelarves ette nähtud kulusid 97.653.772.— kr.

Peale selle suurendati kulude eelarve 1928/29 a. krediitide ülejääkidega Riigi eelarve seaduse §§ 41 ja 42 kohaselt:

korralistes kuludes 1.739.496.— kr.

erakorralistes kuludes:

A. riigi keskasutiste kuludes 2.770.592.— „

B. operatsioonifondides 36.400.— „ 4.546.488.— kr.

Seega lõplikult 1929/30 a. määratud krediite 102.200.260.— kr.

Sellest korralisteks kuludeks 85.598.961.— kr.

erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutiste kuludeks 15.256.899.— „

B. operatsioonifondideks 1.344.400.— „

Eelarve kogusumma on 8.376.234 kr. ehk. 8,9% võrra suurem põhieelarves ettenähtud kuludest.

1929/30 a. kuludeks määratud krediitide üldsummade võrdlus 1928/29 a. eelarve summadega kujuneb järgmiselt:

Kulude nimetus	Määratud kuludeks		Elmisest aastast rohkem (+) vähem (—)	
	1929/30 a.	1928/29 a.	kroonides	% %-des
Korralised kulud	85.598.961	78.067.883	+7.531.078	+9,6
Erakorralised kulud	15.256.899	11.632.093	+3.624.806	+31,2
Operatsioonifondid	1.344.400	6.424.632	—5.080.232	—79,1
Kokku	102.200.260	96.124.608	+6.075.652	+6,3

Määratud krediitidest on 1929/30 a. jooksul tarvitatud korralisteks kuludeks (97,5% määratud krediidist) 83.454.778.16 kr.

erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutiste kuludeks (71,8% määratud krediidist) 10.956.922.59 „
 B. operatsioonifondideks (98,8% määratud krediidist) . . . 1.327.850.— „

Seega kokku 1929/30 a. kulusid 95.739.550.75 kr.,

mis on suurem põhieelarves ettenähtud summast 1.915.524.75 kr. ehk 2% (1928/29 a. 13% võrra) ja vähem kui kulude eelarve kogusumma 6.460.709.25 kr. ehk 6,3% võrra (1928/29 a. 5,6% võrra).

1929/30 a. kulude võrdlus eelmise aasta kuludega kujuneb järgmiselt:

Kulude nimetus	Kulutatud		Eelmisest aastast rohkem (+) vähem (—)	
	1929/30 a.	1928/29 a.	kroonides	%-des
Korralised kulud	83.454.778	75.818.672	+7.636.106	+10,1
Erakorralised kulud	10.956.922	8.564.930	+2.391.992	+27,9
Operatsioonifondid	1.327.850	6.387.582	—5.059.732	—79,2
Kokku	95.739.550	90.771.184	+4.968.366	+5,5

Andmed eelmise eelarve aasta kohta on võetud Riigikontrolöri ülevaatest, kuma puuduvad krediitide määramised ümberkujundatud ministeeriumide järele.

1929/30 a. kulud on riigieelarve §§-idega kindlaks määratud piirides.

Krediitide ülejäägid.

Eelarvega määratud krediitidest on tekkinud ülejäägid, millest osa arvati juure järgneva aasta eelarvele. Ülejäägid tekkisid mitmesugustel põhjustel vakantsete kohtade, lõpuleviimata ehituse- ja remonditööde, lepingute põhjal täitmata kohustiste, kokkuhoiu arvel j. n. e.

Eelarveseaduse § 41 põhjal 1930/31 a. eelarvele juurearvatud ülejäägid kujunevad järgmiselt:

korralisteks kuludeks 1.452.556.—

erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutiste kuludeks 3.818.089.39

B. operatsioonifondideks 15.050.—

Kokku 5.285.695.39

Üksikute keskasutiste järele arvatud krediite 1930/31 a. eelarvele:

Keskasutise nimetus	Üle kantud 1930/31 a. eelarvele		
	Korralisteks kuludeks	riigi keskasutiste kuludeks	operatsioonifondideks
Häriduse- ja sotsiaalministeerium	665	43.123.—	—
Kaitseministeerium	720.309	649.633.39	—
Kohtu- ja siseministeerium	3.500	71.088.—	—
Majanduseministeerium	171.227	31.416.—	—
Põllutöministeerium	77.989	46.220.—	15.050
Teedeministeerium	478.866	2.961.609.—	—
Välisministeerium	—	15.000.—	—
Kokku	1.452.556	3.818.089.39	15.050

Osa ülejääke, mis tekkis kokkuhoiu tagajärjel, suleti Riigi eelarve seaduse § 40 põhjal.

Suletud krediitide ülejäägid kujunesid järgmiselt:

korraliste kulude alal	691.626.84 kr.
erakorraliste kulude alal:	
A. riigi keskasutiste kulude alal	481.887.02 „
B. operatsioonifondide alal	1.500.— „
	Kokku 1.175.013.86 kr.

Kuna aruandeaasta eelarvele on arvatud juure ka eelmise aasta krediidi ülejäägid, siis ei ole võimalik teha kindlaks, palju on tegelikult kulutatud aruandeaasta eelarvega määratud krediidist.

Alljärgnevas tabelites on toodud andmed suletud krediitide kohta keskasutiste järgi ühes võrdlusega põhi- ja lisaelarvetega.

Kulude võrdlus eelarvega.

Korraliste kulude alal.

Keskasutise nimetus	1929/30 a. põhi- ja lisaelarvete järgi määratud	31. III. 30 a. suletud krediitide ülejääk	Suletud krediidi % määratud krediidist
Riigikogu	479.015	13.448.41	2,8
Riigikontroll	360.255	1.317.40	0,4
Riigivanem ja riigikantselei	1.160.806	6.371.47	0,5
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	15.469.758	126.984.43	0,8
Kaitseministeerium	17.808.662	49.930.37	0,3
Kohtu- ja siseministeerium	8.032.221	69.128.89	0,9
Majanduseministeerium	7.597.042	146.352.33	1,9
Põllutööstusministeerium	6.045.826	71.084.18	1,2
Teedeministeerium	22.932.978	82.517.85	0,4
Välisministeerium	1.032.246	43.151.25	4,2
Riigivõlad	4.680.152	81.340.26	1,7
Kokku	85.598.961	691.626.84	0,8

Nagu eeltoodud tabelist selgub protsent tõuseb üksikute keskasutiste järele kuni 4,2 ja langeb kuni 0,3.

Suuremad krediitide ülejäägid tekkisid Hariduse- ja sotsiaal-, Majanduse-, Põllutöö- ja Teedeministeeriumi alade ja riigivõlgade tasumisel.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi alal on ülejääk 126.984.43 kr., mis tekkis peaaesjalikult kokkuhoiust, vakantkohtade arvel ja sellest, et tegelik tarvidus oli vähem, kui krediite määrati.

Majanduseministeeriumi alal on 146.352.33 kr. suurune ülejääk, millest 89.335.18 kr. väärtmärkide ja plankettide muretsemise alal, mis tingitud eelmise aasta tagavarast, kuna 57.017.15 kr. ülejääk tekkis vakantkohtade, koosseisu muutmise, kokkuhoiu ja mitmesuguste juhuslikkude põhjuste tõttu.

Põllutööministeeriumi alal tekkis ülejääk 71.084.18 kr. peaaesjalikult teenistusetasu, lõpetamata ja teostamata tööde ja kokkuhoiu arvel.

Teedeministeeriumil on ülejääk 82.517.85 kr., mis tekkis vakantkohtade ja lõpetamata tööde arvel ja mitmesugustel juhuslikkudel põhjustel.

Riigivõlgade tasumisel tekkis ülejääk 81.340.26 kr., mille põhjuseks oli asjaolu, et osa võidulaenu võitused ja kustutamisele langenud pileteid jäi väljamaksmata ja laenude realiseerimise kulud olid vähesemad, kui eelarves ette nähtud.

Erakorraliste kulude alal.

Keskasutise nimetus	1929,30 a. põhi- ja lisa-eelarvete järele määratud krediite	31. III. 30 a. suletud krediitide ülejääk	Suletud krediitide, % määratud krediitidest
Riigivanem ja riigikantselei	115.500	1.002.38	0,9
Hariduse- ja sotsiaalministeerium . .	1.634.999	283.146.50	17,3
Kaitseministeerium	2.133.679	787.19	0,03
Kohtu- ja siseministeerium	301.974	11.265.85	3,7
Majanduseministeerium	882.315	120.105.06	13,6
Põllutööministeerium	326.848	37.527.75	11,5
Teedeministeerium	9.846.584	28.052.29	0,3
Välisministeerium	15.000	—	—
Kokku	15.256.899	481.887.02	3,2

Ülaltoodud tabelist selgub, et suuremad krediitide ülejäägid on Hariduse- ja sotsiaal- ja Majanduseministeeriumil. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumil tekkis 283.146.50 kr. ülejääk, millest 180.826.01 kr. suleti omavalitsuste hoolekande korraldamise toetuse alal ja 100.000 kr. on haigekassade liidule väljamaksmata toetuse summa, kuna ülejääk 2.320.49 kr. tekkis peaaesjalikult lõpuleviimata töödest.

Majanduseministeeriumi alal on 120.105.06 kr. suurune ülejääk. Sellest 110.441.18 kr. hõberahade kaalu vähendamise ja lõpetamata tööde arvel ja 9.673.88 kr. peamiselt sõjaaegsete rekvireerimiste ja kahjude tasumise alal.

Operatsioonifondide alal.

Keskasutise nimetus	1929/30 a. põhi- ja lisa-eelarvete põhjal määratud	31. III. 30 a. suletud krediitide ülejääk	Suletud krediitide % määratud krediitidest
Hariduse- ja sotsiaalministeerium . .	19.250	1.500	7,8
Majanduseministeerium	800.000	—	—
Põllutööministeerium	489.150	—	—
Teedeministeerium	36.000	—	—
	1.344.400	1.500	0,1

Ülejääk 1.500 kr. tekkis kooli- ja lastekirjanduse soetamise alal.

Alljärgnevas tabelis on toodud 1929/30 a. korraliste kulude võrdlus 1928/29 a. kuludega kulu-
liikide järgi:

§§	Kulude nimetus	1929/30 a. kulud Kr.	1928/29 a. kulud Kr.	1929/30 a.		1929/30 a.	
				rohkem	vähem	roh- kem %%	vä- hem %%
				Kr.	Kr.		
1	Teenistusetasu	32.507.970.71	29.788.202.66	2.719.768.05	—	9,1	—
2	Ametisõidud	846.940.72	613.397.69	233.543.03	—	38,1	—
3	Riigiteenijate toetused . .	2.213.560.15	2.066.358.76	147.201.39	—	7,1	—
4	Esindus	72.841.08	71.155.48	1.685.60	—	2,4	—
5	Ametnikkude ja teenijate varustus	493.707.34	511.356.94	—	17.649.60	—	3,5
7	Juriidiline abi ja kohtu- kulud	46.292.56	44.711.42	1.581.14	—	3,5	—
8	Kantseleikulud	983.357.80	962.859.53	20.498.27	—	2,1	—
9	Majapidamine	2.237.929.48					
10	Avalikud maksud ja ko- hustised	505.105.74	2.721.446.79	21.588.43	—	0,8	—
11	Sõidu- ja veokulud	1.313.438.67	1.019.678.62	293.760.05	—	28,8	—
12	Vallasvara	425.723.31	483.149.95	—	57.426.64	—	11,9
13	Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	11.048.64	27.063.46	—	16.014.82	—	59,2
14	Hoonete remont	1.025.075.42	1.052.539.22	—	27.463.80	—	2,6
15	Kultuurilised toetused . .	2.555.365.08	2.257.694.92	297.670.16	—	13,2	—
16	Toetus kaitseliidu üleval- pidamiseks	650.000.—	—	650.000.—	—	—	—
17	Valimine ja hääletamine . .	49.015.72	1.316.05	47.699.67	—	3624,6	—
21	Raamatukogud	19.361.52	19.661.07	—	299.55	—	1,5
23	Väärtmärkide valmista- mine	96.076.56	244.041.27	—	147.964.71	—	60,6
26	Piiritusemonopoli erikulud	5.351.229.30	3.421.163.20	1.930.066.10	—	56,4	—
27	Riigivõlgade ja %% tasu- mine	4.567.776.96	4.301.438.79	266.338.17	—	6,2	—
28	Laenude realiseerimine ja kursivahed	31.034.78	26.968.32	4.066.46	—	15,1	—
29	Loodusevarade uurimine . .	20.917.54	32.053.54	—	11.136.—	—	34,7
34	Hariduslikud kulud	60.056.39	783.442.21	—	723.385.82	—	92,4
35	Õppetarbed ja vahendid . .	135.253.13	139.758.27	—	4.505.14	—	3,2
37	Rahvuskultuuriliste väärt- tuste kogumine ja kor- raldamine	23.046.36	20.295.09	2.751.27	—	13,6	—
39	Instituutide, kabinetide ja kliinikute ülevalpida- mine	111.334.77	109.884.15	1.450.62	—	1,3	—
40	Kodifikatsioon ja kirjasta- mine	144.387.26	127.860.22	16.527.04	—	12,9	—
41	Kohtulik asjaajamine ja abiandmine	116.097.22	122.989.75	—	6.892.53	—	5,6
42	Vangide ülevalpidamine . .	453.252.46	468.433.25	—	15.180.79	—	3,2
43	Kuritegevuse vastu võitle- mine	89.487.61	93.473.83	—	3.986.22	—	4,3
44	Autasud ja ergutuserahad . .	15.340.74	43.903.98	—	28.563.24	—	65,1
48	Rahvatervisehoid	278.268.45	254.855.54	23.412.91	—	9,2	—
49	Haigete ülevalpidamine . .	308.298.28	310.378.90	—	2.080.62	—	0,7
53	Siseseadmise ja asuta- mine	—	3.970.—	—	3.970.—	—	—
54	Toitlusvarustus	3.365.955.73	3.981.563.43	—	615.607.70	—	15,4
55	Kraamivarustus	2.717.851.33	2.890.302.11	—	172.450.78	—	6,0
56	Relvad ja nende varustus .	1.061.101.97	1.059.180.65	1.921.32	—	0,2	—
57	Inseneriline ja tehniline varustus	349.893.18	217.791.25	132.101.93	—	60,7	—

§§	Kulude nimetus	1929/30 a. kulud Kr.	1928/29 a. kulud Kr.	1929/30 a.		1929/30 a.	
				rohkem	vähem	roh- kem %%	vä- hem %%
				Kr.	Kr.		
59	Hobuste tervisehoid . . .	6.002.65	6.433.65	—	431.—	—	6,7
60	Sõjalaevade varustus ja korrashoidmine	457.066.60	650.503.04	—	193.436.44	—	29,7
61	Kindlustusetööd	54.896.43	51.220.97	3.675.46	—	7,2	—
62	Topo- ja hüdrograafilised tööd	87.810.53	72.054.90	15.755.63	—	21,9	—
63	Maakorraldamine ja maa- parandamine	671.603.36	—	671.603.36	—	—	—
64	Põllumajapidamine	70.905.83	77.436.60	—	6.530.77	—	8,4
65	Põllumajanduslik tööstus	16.766.41	17.468.27	—	701.86	—	4,0
66	Metsaasjandus	644.862.78	644.807.81	54.97	—	—	—
67	Rongide liikumine ja kau- bavedu	2.278.777.28	2.128.619.21	150.158.07	—	7,0	—
68	Veerevate abinõude kor- rashoidmine	2.167.201.23	2.192.494.53	—	25.293.30	—	1,1
69	Teede ja raudtee-ehituste korrashoidmine	1.842.606.88	2.017.313.55	—	174.706.67	—	8,7
70	Varustuse talitus	130.131.50	198.896.29	—	68.764.79	—	34,6
71	Abiettevõtete kulud	—	271.377.32	—	271.377.32	—	—
72	Telegraafi ja telefoni kor- rashoidmine ja arenda- mine	1.031.214.37	951.708.75	79.505.62	—	8,4	—
73	Teede, sildade ja parvede ehitamine ja korrashoid- mine	3.491.568.73	2.102.354.94	1.389.213.79	—	66,1	—
74	Rahvapargid ja platsid	9.586.87	14.600.—	—	5.013.13	—	34,3
76	Sadamasildade korras- hoidmine	72.902.48	74.407.51	—	1.505.03	—	2,0
77	Ujuvate abinõude, tule- tornide ja elektrikraa- nade ülevalpidamine	250.306.41	290.758.75	—	40.452.34	—	13,9
78	Mere- ja liinimärgid	24.102.77	22.556.14	1.546.63	—	6,9	—
79	Ujuvate abinõude, tule- tornide ja elektrikraa- nade remont	395.569.53	321.272.96	74.296.57	—	23,1	—
80	Rahvusvaheliste lepingute sõlmimine ja täitmine	6.875.86	7.616.23	—	740.37	—	9,8
82	Informatsioon	43.018.12	51.478.26	—	8.460.14	—	16,4
83	Töökaitse	1.594.—	5.969.99	—	4.375.99	—	73,3
84	Rahvusvahelised maksud	172.707.05	162.373.09	10.333.96	—	6,4	—
85	Konverentsid ja erakorra- lised esindused	47.701.47	24.523.33	23.178.14	—	94,5	—
86	Eestimaalaste võõrsilt ko- jutamine	6.941.59	10.040.67	—	3.099.08	—	30,9
87	Pension	3.132.856.11	2.208.999.26	923.856.85	—	41,8	—
88	Hoolealuste ülevalpida- mine	202.737.91	205.494.15	—	2.756.24	—	1,3
89	Riiklik hoolekanne	508.988.97	472.904.12	36.084.85	—	7,6	—
90	Segakulud	374.080.48	263.648.22	110.432.26	—	41,9	—
	Kokku	83.454.778.16	75.818.672.82	10.303.327.77	2.667.222.43	—	—

1929 aastal maksmapandud Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldamise seadusega on minis-
teeriumide arv viidud 11 pealt 7 peale. Ministriumide arvu vähendamise eesmärgiks oli suurema kokku-
hoiu saavutamine riigikulude alal, kuid nagu selgub eeltoodud tabelist, ei ole eelarveaastal kulude
kogusumma mitte vähenenud, vaid isegi suurenenud võrreldes eelmise eelarveaastaga 7.636.105.34 kr.
ehk 10,1% võrra.

Kulud suurenesid tunduvalt järgmistes liikides:

- 1) teenistusetasu — 2.719,7 tuh. kr. koosseisude ümberkorraldamise ja teenistusevanuse tasu arvel,
- 2) ametisõidud — 233,5 tuh. kr. võrra,
- 3) riigiteenijate toetused — 147,2 tuh. kr. võrra,
- 4) sõidu- ja veokulud — 293,7 tuh. kr. võrra,
- 5) kultuurilised toetused — 297,6 tuh. kr. võrra,
- 6) toetus kaitseleidu ülevõlpidamiseks 650 tuh. kr. (esmakordselt määratud),
- 7) piiritusemonopoli erikulud 1930 tuh. kr. võrra,
- 8) riigivõlgade ja %%% tasumine 266,3 tuh. kr. võrra,
- 9) inseneriline ja tehniline varustus 132,1 tuh. kr. võrra,
- 10) maakorraldamine ja maaparandamine 671,6 tuh. kr. võrra,
- 11) rongide liikumine ja kaubavedu 150,1 tuh. kr. võrra,
- 12) teede, sildade ja parvede ehitamine ja korrashoid 1.389,2 tuh. kr. võrra,
- 13) pensionid — 923,8 tuh. kr. võrra,
- 14) segakulud — 110,4 tuh. kr. võrra.

Kulud ei näita ainult suurenemist kõikides kululiikides, vaid tuli ette ka kulude vähenemisi.

Tähtsamad kulude vähenemised olid järgmistes liikides:

- 1) väärtmärkide valmistamine — 147,9 tuh. kr. võrra,
- 2) hariduslikud kulud — 728,3 tuh. kr. võrra,
- 3) toitlusvarustus — 615,6 tuh. kr. võrra,
- 4) kraamivarustus — 172,4 tuh. kr. võrra,
- 5) sõjalaevade varustus ja korrashoidmine — 193,4 tuh. kr. võrra,
- 6) teede ja raudtee-ehituste korrashoidmine — 174,7 tuh. kr. võrra,
- 7) abiettevõtete kulud 271,3 tuh. kr. võrra (eelarveaastal kulusid tehtud ei ole).

Korraliste kulude kogusummas kulutati üksikute keskasutiste järgi %%%-des:

Keskasutise nimetus	Riigi keskasutiste korraliste kulude % korraliste kulude kogusummas	
	1929/30 a.	1928/29 a.
Riigikogu	0,6	0,6
Riigikontroll	0,4	0,4
Riigivanem ja riigikantselei	1,4	0,3
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	18,4	18,4
Kaitseministeerium	20,4	22,8
Kohtu- ja siseministeerium	9,5	10,0
Majanduseministeerium	8,7	7,4
Põllutöministeerium	7,1	6,8
Teedeministeerium	26,8	26,3
Välisministeerium	1,2	1,3
Riigivõlad	5,5	5,7
	100,0	100,0

Võrdlust eelmiste aastatega ei ole võimalik näidata, sest Ministeeriumide korraldamise seadusega on ministeeriumide arv vähendatud ja sellega on võrdlemise alus muudetud.

Erakorraliste kulude kogusummas kulutati keskasutiste järele:

Keskasutise nimetus	Riigi keskasutiste erakorraliste kulude % erakorraliste kulude kogusummast	
	1929/30 a.	1928/29 a.
Riigivanem ja riigikantselai	1,1	0,3
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	11,9	11,1
Kaitseministeerium	13,5	23,6
Kohtu- ja siseministeerium	2,0	2,4
Majanduseministeerium	6,7	8,4
Põllutöministeerium	2,2	9,7
Teedeministeerium	62,6	44,5
	100,0	100,0

Üksikute kululiikide järgi kujunevad erakorralised kulud järgmiselt, võrreldes 1923 a. kuludega (1923 a. — 100%).

1) hoonete ehituseks, kapitaalremontideks ja sisseseadete soetuseks:

1929/30 a.	1.553.833.59	kr. ehk	51%
1928/29 a.	1.609.656.47	„ „	52%
1927/28 a.	825.830.04	„ „	27%
1926/27 a.	1.459.122.68	„ „	47%
1925 a.	1.767.377.24	„ „	57%
1924 a.	1.763.619.30	„ „	57%

2) telegraafi ja telefoni ehituseks ja korrashoiuks:

1929/30 a.	186.313.24	kr. ehk	36%
1928/29 a.	39.862.06	„ „	8%
1927/28 a.	—	„ „	—
1926/27 a.	392.297.55	„ „	75%
1925 a.	466.840.55	„ „	89%
1924 a.	672.293.24	„ „	128%

3) raudteede, maanteede ja sildade ehituseks ning korrashoiuks:

1929/30 a.	4.867.446.71	kr. ehk	242%
1928/29 a.	2.755.018.76	„ „	137%
1927/28 a.	4.251.967.10	„ „	211%
1926/27 a.	4.031.092.80	„ „	200%
1925 a.	1.491.519.49	„ „	74%
1924 a.	1.359.892.88	„ „	67%

4) sadamate, tuletornide ehituseks ja korrashoiuks ning hüdrotehnilisteks ehitusteks:

1929/30 a.	907.242.17	kr. ehk	155%
1928/29 a.	612.264.59	„ „	104%
1927/28 a.	441.805.74	„ „	75%
1926/27 a.	291.609.90	„ „	49%
1925 a.	176.204.51	„ „	30%
1924 a.	261.236.81	„ „	44%

5) toetuseks omavalitsustele palgade maksmiseks:

1929/30 a.	463.820.08	kr. ehk	41%
1928/29 a.	438.613.—	„ „	39%
1927/28 a.	1.325.636.27	„ „	117%
1926/27 a.	1.352.200.46	„ „	119%
1925 a.	1.435.399.—	„ „	126%
1924 a.	1.220.391.—	„ „	108%

6) riigikaitse peale:

1929/30 a.	923.613.86	kr. ehk	53%
1928/29 a.	1.100.941.01	„ „	63%
1927/28 a.	2.329.913.23	„ „	133%
1926/27 a.	2.202.198.26	„ „	126%
1925 a.	2.727.025.16	„ „	156%
1924 a.	814.795.12	„ „	46%

7) maaparanduseks:

1929/30 a.	671.603.36	kr. ehk	418%
1928/29 a.	578.707.41	„ „	360%
1927/28 a.	618.637.98	„ „	384%
1926/27 a.	439.676.26	„ „	273%
1925 a.	302.933.35	„ „	188%
1924 a.	269.017.11	„ „	167%

1929/30 a. kulud on näidatud korralise eelarve osas.

8) vabadussõjalaste autasudeks ja vabaduseristi aumärkide valmistamiseks:

1929/30 a.	4.500.—	„ „	0,8%
1928/29 a.	3.000.—	„ „	0,5%
1927/28 a.	34.000.—	„ „	6%
1926/27 a.	121.340.—	„ „	21%
1925 a.	64.279.07	„ „	11%
1924 a.	3.440.—	„ „	—

9) sõjaaegsete rekvireerimiste ja kahjude tasuks:

1929/30 a.	53.337.45	kr. ehk	21%
1928/29 a.	124.989.93	„ „	50%
1927/28 a.	99.907.18	„ „	40%
1926/27 a.	63.632.76	„ „	25%
1925 a.	99.890.28	„ „	40%
1924 a.	291.172.93	„ „	116%

10) riigivõlgade tasumiseks

1929/30 a.	704.002.12	kr. ehk	177%
1928/29 a.	636.608.98	„ „	160%
1927/28 a.	569.591.33	„ „	143%
1926/27 a.	495.483.45	„ „	124%
1925 a.	688.340.62	kr. rhk	171%
1924 a.	362.445.64	„ „	91%

Riigivõlgade tasumised alates 1926/27 a. peale on näidatud korralise eelarve osas.

11) tööpuuduse vastu võitlemiseks:

1929/30 a.	512.397.67	kr. ehk	207%
1928/29 a.	372.610.42	„ „	150%
1927/28 a.	222.156.—	„ „	90%
1926/27 a.	232.000.—	„ „	93%
1925 a.	609.889.21	„ „	246%
1924 a.	247.922.90	„ „	100%

Operatsioonifondidest anti välja:

1929/30 a.	1.327.850.—	kr. ehk	20%
1928/29 a.	6.387.581.93	„ „	96%
1927/28 a.	4.936.313.40	„ „	74%
1926/27 a.	4.650.990.72	„ „	70%
1925 a.	4.643.138.—	„ „	70%
1924 a.	6.398.001.52	„ „	96%

Üksikute kululiikide järgi anti välja:

1) ehituselaenusid elukorterite ja koolimajade ehitamiseks:

1929/30 a.	820.000.—	kr. ehk	24%
1928/29 a.	2.415.000.—	„ „	70%
1927/28 a.	350.000.—	„ „	10%
1926/27 a.	2.705.558.28	„ „	79%
1925 a.	1.793.000.—	„ „	52%
1924 a.	4.282.505.—	„ „	125%

2) põllumajandusliikude laenudena:

1929/30 a.	455.000.—	kr. ehk	52%
1928/29 a.	2.700.000.—	„ „	309%
1927/28 a.	3.547.299.—	„ „	405%
1926/27 a.	950.000.—	„ „	109%
1925 a.	1.100.000.—	„ „	127%
1924 a.	950.000.—	„ „	109%

3) tööstus- ja kaubandusliikude laenudena:

1929/30 a.	16.000.—	kr. ehk	1,7%
1928/29 a.	336.025.—	„ „	35%
1927/28 a.	120.000.—	„ „	13%
1926/27 a.	304.273.29	„ „	32%
1925 a.	203.344.—	„ „	24%
1924 a.	179.656.—	„ „	19%

4) mitmesugusteks otstarveteks:

1929/30 a.	36.850.—	kr. ehk	105%
1928/29 a.	344.880.—	„ „	979%
1927/28 a.	322.677.10	„ „	64%
1926/27 a.	171.166.65	„ „	486%
1925 a.	216.600.—	„ „	614%
1924 a.	85.840.52	„ „	244%

Suurema osa 1929/30 a. operatsioonifondide kuludest moodustavad: koolimajade ehitusefondi täiendamine 300.000 kr., elukorterite ehituselaen 500.000 kr., maaparanduse riikliku laenufondi täiendamine 200.000 kr., laen maasaajatele inventari muretsemiseks 100.000 kr., kalameeste riikliku laenufondi täiendamiseks 90.000 kr. ja ühispiimatalituste riikliku laenufondi täiendamiseks 50.000 kr.

Üksikasjalikumad andmed operatsioonifondide liikumise kohta on toodud Majanduseministeeriumi tegevuse ülevaates.

Tulud.

1929/30 a. tulused oli ette nähtud põhieelarve järgi:

Tulude eelarve.

korralisi	84.801.036.— kr.	
erakorralisi	9.022.990.— „	93.824.026.— kr.

Põhieelarve järgi ettenähtud tulud suurendati 1 lisaeeelarvega:

korralised	2.213.131.— kr.	
erakorralised	1.616.615.— „	3.829.746.— kr.

Seega oli üldse tulused 1929/30 a. eelarves ette nähtud:

korralisi	87.014.167.— kr.	
erakorralisi	10.639.605.— „	97.653.772.— kr.

1929/30 a. põhieelarves ettenähtud tulud tõusid lisaeeelarvega 3.829.746.— kr.

ehk 4,1% võrra.

Peale selle tulude eelarve suurenes 1928/29 a. eelarvest ülekantud krediitidega

(Riigi eelarvesead. § 41 alusel)	4.546.488.— kr.	
Seega lõplik 1929/30 a. tulude eelarve ühes ülekantud krediitidega	102.200.260.— kr.	

Riigikontrolli poolt revideeritud andmetel saadi tegelikult tulused 1929/30 a.:

1. korralisi:

rahaasutistes vastu võetud		86.286.750.44 kr.
--------------------------------------	--	-------------------

2. erakorralisi:

a) rahaasutistes vastu võetud	9.637.652.87 kr.	
b) tulused vähendatud Raudteevalitsuse poolt võla katteks sissemakstud summa võrra, mis sisuliselt ei kuulu riigi- tuludesse	180.333.88 „	

Jääb erakorralisi tulused		9.457.318.99 kr.
-------------------------------------	--	------------------

Kokku tulused 1929/30 a.		95.744.069.43 kr.
----------------------------------	--	-------------------

Võrreldes eelmise eelarveaastaga saadud tulude summa suurenes 3.828.956.15 kr. ehk 4,2% võrra.

1929/30 a. riigi eelarve täitmine on lõpnud ülejäägiga 4.518.68 kr., mis on vähem eelmise e.a. ülejäägist 1.139.410.49 kr. ehk 99,6% võrra, kuna tegelikkude tulude üldsumma on vähem eelarve tulude summast ühes lisaeeelarvega 1.909.702.57 kr. ehk 2% võrra ja suurem põhieelarve summast 1.920.043.43 kr. ehk 2% võrra.

Ettemakstud tulud.

Tulude üldsumma sisaldab summasid, mis maksti ülemäära ning kuuluvad tagasimaksmisele nende omanikkudele ja summasid, mis maksti maksjate poolt järgnevate aastate arvel. Aruannete järele oli ette- ja ülemäära makstud summasid:

Kohtu- ja siseministeeriumi alal	206.55 kr.	
Kaitseministeeriumi alal	30.— „	
Majanduseministeeriumi alal	74.851.54 „	75.088.09 kr.

Tuluvõlad 31. märtsiks 1930 a.

Ametkondade poolt kokkuseatud tuluaruannete järgi oli võlgasid:

Majanduseministeeriumi alal	13.099.714.11 kr.	
Kaitseministeeriumi alal	299.000.14 „	
Teedeministeeriumi alal	235.119.97 „	
Põllutöoministeeriumi alal	145.833.04 „	
Kohtu- ja siseministeeriumi alal	6.904.59 „	13.786.571.85 kr.

Tulud vastuvõtu koha järele.

1929/1930 a. tulud võeti vastu järgmistes rahaasutistes:

Eesti Pank ja Majanduseministeeriumi rahanduseosakond	31.955.514.50 kr.	
E. P. Haapsalu osakond	815.095.16 „	
„ Kuresaare „	458.674.91 „	
„ Narva „	1.816.252.73 „	
„ Paide „	947.280.72 „	
„ Petseri „	783.363.11 „	
„ Pärnu „	3.105.336.57 „	
„ Rakvere „	2.041.399.14 „	
„ Tallinna „	42.370.578.19 „	
„ Tartu „	6.593.641.59 „	
„ Valga „	2.301.003.46 „	
„ Viljandi „	1.749.186.12 „	
„ Võru „	987.077.11 „	95.924.403.31 kr.

Riigikontrolli poolt vähendati tulusid Raudteevalitsuse poolt võla kattteks sissemakstud summa võrra, mis sisuliselt ei kuulu riigituludesse 180.333.88 kr.

Jääb tulusid 1929/30 a. eest 95.744.069.43 kr.

Riigiasutiste kassadesse jäänud tulud.

Riigiasutiste poolt esitatud andmetel oli eelarveaasta lõpuks riigikassale üleandmata summasid, millised arvestatakse tuluna aastal, millal nad tegelikult üle antakse riigikassale:

Teedeministeeriumi alal	1.249.156.27 kr.	
Majanduseministeeriumi alal	226.911.22 „	
Põllutöoministeeriumi alal	14.892.23 „	
Kohtu- ja siseministeeriumi alal	26.26 „	1.490.985.98 kr.

Tulud üksikute tululiikide, peatükkide ja §§ järele.

Korralisi tulusid tuli sisse 727.416.56 kr. ehk 0,8% võrra vähem, kui oli nähtud ette põhieelarves ühes lisaelarvega. Võrreldes põhieelarvega saadi korralisi tulusid rohkem 1.485.714.44 kr. ehk 1,8% võrra.

Üksikute tululiikide järgi ei olnud eelarve täitmine ühtlane, nagu selgub alljärgnevast tabelist:

1929/30 a. tuli sisse tulusid võrreldes

	1929/30 a. tuli sisse tulusid võrreldes							
	e e l a r v e g a				p õ h i e e l a r v e g a			
	rohkem		vähem		rohkem		vähem	
	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%
1. Otsemaksud	276.125	3,7	—	—	2.114.125	37,7	—	—
Tulumaks	78.660	2,8	—	—	1.478.660	105,2	—	—
Äri- ja tööstusemaks	117.986	4,5	—	—	467.986	20,8	—	—
Maa- ja hoonetemaks	—	—	8.865	20,9	—	—	8.865	20,9
Maks kapitali %%	19.802	3,8	—	—	214.802	66,9	—	—
Kinnistusemaks	46.816	6,2	—	—	46.816	6,2	—	—
Pärandusemaks	21.726	6,3	—	—	—	—	85.274	18,9
2. Lõivud ja tasumaksud	35.942	0,7	—	—	—	—	33.058	0,6
Tempelmaks ja lõivud	—	—	521	0,01	—	—	521	0,01
Patendid ja proovid	5.907	4,7	—	—	5.907	4,7	—	—
Mitmesugused tasumaksud . .	30.556	6,4	—	—	—	—	38.444	7,0
3. Kaudsed maksud	261.467	1,0	—	—	1.261.467	5,0	—	—
Tollid	183.429	0,9	—	—	883.429	4,4	—	—
Aktsiisid	78.038	1,5	—	—	378.038	8,0	—	—
4. Piiritusemonopol	—	—	466.884	3,3	—	—	1.966.884	12,5
5. Riigiettevõtted ja -varandused	—	—	843.288	2,5	100.843	0,3	—	—
Riigikapitalid	—	—	307.687	11,4	—	—	307.687	11,4
Maad, hooned, metsad ja veed	—	—	2.554	0,1	102.446	2,1	—	—
Raudteed	—	—	354.513	2,3	—	—	99.513	0,6
Sadamad ja laod	60.227	4,8	—	—	60.227	4,8	—	—
Post, telegraaf ja telefon . .	—	—	362.385	6,5	—	—	362.385	6,5
Mitmesugused riigiettevõtted .	24.150	0,9	—	—	454.864	19,9	—	—
Mitmesugused riigivarandused	99.474	27,4	—	—	252.891	120,2	—	—
6. Segatulud	—	—	67.713	7,8	—	—	67.713	7,8
Kokku korralised tulud	—	—	804.351	0,9	1.408.780	1,7	—	—

Märkus: Käesolevas ega ka järgnevas tabelites ei ole arvesse võetud eelmistel aastatel sissetulnud tulude arvel aruandeaastal tagasimakstud tulused.

Nagu tabelist näha, on korralisi tulusid üldsummas (0,9%) vähem sisse tulnud, kui eelarves ette nähtud. Vähem on sisse tulnud piiritusemonopoli-, riigiettevõtete- ja -varanduste ning segatulused. Samuti ka maa- ja hoonetemaksu, kuna teiste liikide järgi on tulused rohkem sisse tulnud.

Üksikute tulupeatükkide suhteline vahекord tulude üldliikide ja korraliste tulude kogusummaga kujuneb 1929/30 a. järgmiselt:

Korralised tulud üldliikide järele.

Tulude nimetus peatükkide ja liikide järgi	Tulupeatükkide suhteline vahekord protsentides			
	1929/30 a.		1928/29 a.	
	Tulude üldliikidega	Korraliste tulude kogusummaga	Tulude üldliikidega	Korraliste tulude kogusummaga
1. Otsekohesed maksud:				
Tulumaks	37,5	3,3	35,1	3,0
Äri- ja tööstusemaks	35,2	3,2	35,7	3,1
Maa- ja hoonetemaks	5,4	0,5	5,3	0,5
Maks kapitali % %	6,9	0,6	6,7	0,6
Kinnistusemaks	10,3	0,9	11,0	1,0
Parandusemaks	4,7	0,4	6,2	0,5
Kokku	100,0	8,9	100,0	8,7
2. Lõivud ja tasumaksud:				
Tempelmaks ja lõivud	88,4	5,7	86,0	5,3
Patendid ja proovid	2,4	0,2	3,2	0,2
Mitmesugused tasumaksud	9,2	0,6	10,8	0,7
Kokku	100,0	6,5	100,0	6,2
3. Kaudsed maksud:				
Tollid	80,5	24,4	80,8	23,6
Aktsiisid	19,5	5,9	19,2	5,6
Kokku	100,0	30,3	100,0	29,2
4. Piiritusemonopol	100,0	15,9	100,0	17,4
5. Riigiettevõtted ja -varandused:				
Riigikapitalid	7,4	2,8	1,1	0,4
Maad, hooned, metsad ja veed	15,6	5,9	25,3	9,6
Raudteed	47,0	17,6	48,9	18,6
Sadamad ja laod	4,1	1,5	3,8	1,4
Post, telegraaf ja telefon	16,1	6,0	15,0	5,7
Mitmesugused riigiettevõtted	8,4	3,2	3,4	1,3
Mitmesugused riigivarandused	1,4	0,5	2,5	0,9
Kokku	100,0	37,5	100,0	37,9
6. Segatulud	100,0	0,9	100,0	0,6
Kokku korralised tulud	—	100,0	—	100,0

Tulude üldliikide suhteline vahekord eelmistel aastatel kujuneb järgmiseks:

	Tulude üldliikide vahekord korraliste tulude üldsummaga %%				
	1929/30 a.	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.	1925 a.
Otsekohesed maksud	8,9	8,7	8,2	8,6	9,0
Lõivud ja tasumaksud	6,5	6,2	6,1	5,1	5,2
Kaudsed maksud	30,3	29,2	27,2	28,3	26,9
Piiritusemonopol	15,9	17,4	16,0	15,8	13,9
Riigiettevõtted ja -varandused	37,5	37,9	41,7	41,5	44,1
Segatulud	0,9	0,6	0,8	0,7	0,9
Kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tulud piiritusemonopolist, mis järjekindlalt tõusid, näitasid aruandeaastal langust.

Korraliste tulude võrdlus eelmiste aastatega.

Korralised tulud, mis varemalt järjekindlalt tõusid, näitavad 1928/29 a. alates langust. Korraliste tulusid tuli sisse (1000 kr.) võrreldes 1923 a., missuguse aasta sissetulek on arvatud 100%.

1929/30 a.	86.459	tuh. kr. ehk	139%
1928/29 a.	88.326	" " "	142%
1927/28 a.	88.808	" " "	143%
1926/27 a.	82.701	" " "	133%
1925 a.	76.502	" " "	123%
1924 a.	68.957	" " "	111%

Allpool on toodud tulude võrdlus üksikute tululiikide järgi viimase kuue aasta eest, kusjuures summad on näidatud 1000 kr. ja suhtelise võrdluse aluseks on võetud 1923 a. tulu = 100%.

Otsekohesed maksud.

Otsekoheseid makse tuli sisse:

1929/30 a.	7.717	tuh. kr. ehk	109%
1928/29 a.	7.674	" " "	108%
1927/28 a.	7.282	" " "	102%
1926/27 a.	7.114	" " "	100%
1925 a.	6.902	" " "	97%
1924 a.	6.953	" " "	98%

Nagu eelolevast näha tõusevad tulud otsemaksudest alates 1926/27 a. järjekindlalt.

Tulumaksu tuli sisse:

1929/30 a.	2.885	tuh. kr. ehk	101%
1928/29 a.	2.690	" " "	94%
1927/28 a.	2.632	" " "	92%
1926/27 a.	2.727	" " "	95%
1925 a.	2.742	" " "	96%
1924 a.	2.702	" " "	94%

Tulud tulumaksust, nagu eelolevast näha, tõusid üle 1923 a. tasapinna.

Äri- ja tööstusemaks näitab üldiselt tendentsi vähenemisele.

Nii on sisse tulnud:

1929/30 a.	2.718	tuh. kr. ehk	86%
1928/29 a.	2.739	" " "	87%
1927/28 a.	2.856	" " "	91%
1926/27 a.	2.762	" " "	88%
1925 a.	2.913	" " "	92%
1924 a.	3.115	" " "	99%

Vähenes nimelt lisaärimaks mitteavalikult aruandvailt ettevõtetelt, kuna tõusis põhiärimaks ja lisaärimaks aruandvatelt ettevõtetelt (juriidiliste isikute maks).

Eelarveaasta	S i s s e t u l n u d					
	põhiärimaksu		l i s a ä r i m a k s u			
			mitteavalikult aruandvailt ettevõtetelt		aruandvatelt ettevõtetelt	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1929/30 a.	595	198	1.056	54	1.004	135
1928/29 a.	575	191	1.215	62	887	120
1927/28 a.	280	93	1.617	82	859	116
1926/27 a.	277	92	1.684	87	697	94
1925 a.	286	95	1.712	87	772	104
1924 a.	314	104	1.867	95	773	104

Maa- ja hoonetemaksu on saadud:

1929/30 a.	416	tuh. kr. ehk	99%
1928/29 a.	408	" " "	98%
1927/28 a.	433	" " "	103%
1926/27 a.	423	" " "	101%
1925 a.	416	" " "	99%
1924 a.	447	" " "	107%

Tulud sellest maksust püsisid enam-vähem ühel tasapinnal.

Maks kapitaliprotsentidelt näitab järjekindlat tõusu:

1929/30 a.	536	tuh. kr. ehk	492%
1928/29 a.	515	„ „ „	471%
1927/28 a.	377	„ „ „	346%
1926/27 a.	370	„ „ „	338%
1925 a.	181	„ „ „	165%
1924 a.	137	„ „ „	125%

Nende tulude suurenemine sündis maksude arvel väärtpaberitelt, kuna maksud hoiummadelt ja kontokorrentarvetelt, mis varemalt järjekindlalt tõusid, on aruandeaastal vähenenud, nagu näha alljärgnevalt:

Eelarveaasta	Saadud maksudest					
	väärtpaberitelt		hoiummadelt		kontokorrentarvetelt	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1929/30 a.	77	14.959	375	431	74	493
1928/29 a.	30	5.874	387	442	85	586
1927/28 a.	22	4.376	226	260	119	882
1926/27 a.	—	—	328	375	37	254
1925 a.	3	605	144	164	29	203
1924 a.	2,7	525	111	127	16	114

Tulud kinnistuse- ja pärandusemaksust, mis varemalt järjekindlalt tõusid, on aruandeaastal vähenenud.

Eelarveaasta	Sisse tulnud			
	kinnistusemaksu		pärandusemaksu	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1929/30 a.	798	162	365	545
1928/29 a.	841	171	480	717
1927/28 a.	586	119	398	595
1926/27 a.	525	107	307	458
1925 a.	441	90	209	312
1924 a.	404	82	148	221

Lõivud ja tasumaksud.

Lõivud ja tasumaksud, kui eraldada neist 20% raudteemaksu, näitavad järjekindlat tõusu, välja arvatud kantseleilõivud ja maksud, mis vähenesid 37.846 kr. (39%) võrra.

Neid on sisse tulnud:

1929/30 a.	5.536	tuh. kr. ehk	167%
1928/29 a.	5.433	„ „ „	164%
1927/28 a.	3.992	„ „ „	121%
1926/27 a.	4.230	„ „ „	128%
1925 a.	3.955	„ „ „	120%
1924 a.	3.584	„ „ „	108%

Suurema osa lõivudest ja tasumaksudest moodustab tempelmaks, mida on saadud:

1929/30 a.	4.178	tuh. kr. ehk	168%
1928/29 a.	4.119	„ „ „	165%
1927/28 a.	3.467	„ „ „	139%
1926/27 a.	3.076	„ „ „	123%
1925 a.	2.882	„ „ „	116%
1924 a.	2.645	„ „ „	106%

Alljärgnev tabel seletab tulude saamist tempelmaksust üksikasjaliselt:

Eelarveaasta	S a a d u d			
	tempelmar- kide müügist	rahas	vekslipabe- rite müügist	trah- vist
	1000 k r o o n i d e s			
1929/30 a. . .	1.456	1.851	832	39
1928/29 a. . .	1.318	2.012	758	31
1927/28 a. . .	980	1.773	656	56
1926/27 a. . .	961	1.443	605	65
1925 a.	895	1.417	505	64
1924 a.	785	1.288	518	54

Tulud patentidelt ja proovidelt on vähenenud võrreldes eelmise aastaga. Sissetulek neist oli:

Eelarveaasta	S i s s e t u l n u d					
	Maksu leiuti- sepatentidelt, kaubamarki- delt ja mude- litelt	proovimaksu metallidelt	mõõtude ja kaalude õigekstunnis- tamise eest	Mitmesugus- telt proovi- delt ja ana- lüüsitudelt	K o k k u	%%
	1000 k r o o n i d e s					
1929/30 a. . .	15	68	18	29	130	128
1928/29 a. . .	15	78	46	34	173	170
1927/28 a. . .	13	66	13	29	121	119
1926/27 a. . .	12	54	17	31	114	112
1925 a.	24	55	13	29	121	119
1924 a.	10	63	11	3	87	86

Vähenenud on ka tulud mitmesugustest tasumaksudest, mida saadi:

1929/30 a.	510 tuh. kr. ehk 112%
1928/29 a.	586 " " " 129%
1927/28 a.	527 " " " 116%
1926/27 a.	514 " " " 113%
1925 a.	550 " " " 121%
1924 a.	448 " " " 99%

Tulud tollidest näitavad järjekindlat tõusu:

Kaudsed maksud.

1929/30 a.	21.133 tuh. kr. ehk 147%
1928/29 a.	20.860 " " " 145%
1927/28 a.	19.057 " " " 133%
1926/27 a.	18.478 " " " 129%
1925 a.	15.712 " " " 109%
1924 a.	13.620 " " " 95%

Tulud tollidest on tõusnud nimelt sisseveotollide arvel, kuna teiste tollimaksude alal on tulud vähenenud eelmise aastaga võrreldes, mida näitab ka järgnev tabel:

Eelarveaasta	S a a d u d 1000 k r o o n i d e s					
	sisseveotolli	väljaveotolli	lisatolli	kantselei- maksusid	trahvidest	mitmesugu- seid tulusid
1929/30 a. . .	20.476	366	33	100	19	139
1928/29 a. . .	20.130	406	39	111	29	145
1927/28 a. . .	18.091	716	43	57	29	121
1926/27 a. . .	16.756	1.457	56	35	33	131
1925 a. . . .	13.903	1.120	40	23	29	599
1924 a. . . .	11.875	1.465	60	37	4	179

Tõusnud on ka tulud aktsiisidest, mis saadi:

1929/30 a.	5.123	tuh. kr. ehk	149%
1928/29 a.	4.961	" " "	145%
1927/28 a.	5.121	" " "	149%
1926/27 a.	4.895	" " "	143%
1925 a.	4.879	" " "	142%
1924 a.	3.982	" " "	116%

Riigimonopoliid.

Vähenenud on tulud piiritusemonopolist, mis saadi:

1929/30 a.	13.731	tuh. kr. ehk	129%
1928/29 a.	15.369	" " "	144%
1927/28 a.	14.248	" " "	134%
1926/27 a.	13.115	" " "	123%
1925 a.	10.612	" " "	100%
1924 a.	10.220	" " "	96%

Riigiettevõteted ja -varandused.

Tulud riigiettevõtetest ja -varandustest, mis tõusid kuni 1927/28 eelarveaastani, näitavad 1928/29 eelarveaastast alates tendentsi vähenemisele. Sissetulek neist oli:

1929/30 a.	32.412	tuh. kr. ehk	162%
1928/29 a.	33.485	" " "	167%
1927/28 a.	37.005	" " "	184%
1926/27 a.	34.308	" " "	171%
1925 a.	33.718	" " "	168%
1924 a.	27.841	" " "	139%

Vähenenud on nimelt tulud maadest, hoonetest, metsadest ning raudteedest, mis saadi:

Eelarveaasta	S i s s e t u l n u d			
	maadest, hoonetest ja metsadest		raudteedest	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1929/30 a. . .	5.063	67	15.225	222
1928/29 a. . .	8.467	111	16.384	239
1927/28 a. . .	9.345	123	15.491	225
1926/27 a. . .	9.906	130	14.941	218
1925 a. . . .	10.824	142	13.275	193
1924 a. . . .	9.709	128	10.063	147

Riigikapitalid, sadamad ja laod, ning post, telegraaf ja telefon andsid tulusid:

Eelarveaasta	Riigikapitalid		Sadamad ja laod		Post, telegraaf ja telefon	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1929/30 a.	2.390	2.812	1.317	125	5.218	217
1928/29 a.	357	420	1.274	120	5.021	209
1927/28 a.	1.448	1.705	1.277	121	4.575	190
1926/27 a.	448	527	1.239	117	4.308	179
1925 a.	581	678	1.216	115	3.891	161
1924 a.	574	677	1.130	107	2.684	112

Mitmesugustelt riigiettevõtetest on eelmise aastaga võrreldes tulu rohkem saadud. Tulu on saadud nendelt:

Ettevõtete nimetus	S a a d u d 1000 k r o o n i d e s					
	1929/30 a.	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.	1925 a.	1924 a.
Eesti Pank	1.234	—	3.020	1.445	1.476	1.356
Pikalaenu Pank	281	—	—	—	—	—
Riigi põlevkivitööstus	55	16	104	9	111	—
Riigi metsatööstus	885	900	952	1.069	686	607
Riigi trükkikoda	26	—	16	9	—	23
Mitmesugused abiettevõtted	254	226	150	182	122	57
Kokku	2.735	1.142	4.242	2.714	2.395	2.043

Tulud mitmesugustest riigivarandustest on vähenenud võrreldes eelmise aastaga 376.426 kr. ehk 45% võrra. Eriti on vähenenud tulud varanduste müügist nimelt 390.169 kr. ehk 52% võrra, kuna tulud kontsessiooni maksudest on tõusnud 19.765 kr. (56%) võrra.

Sissetulekud segatuludest on tõusnud eelmise aastaga võrreldes 49% võrra. 1923 a. võrreldes saadi segatulusid 58%.

Segatulud.

Erakorralisi tulusid on saadud üksikute liikide järgi tuh. kroonides:

Erakorralised tulud.

	1929/30 a.	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.
Operatsioonifondide tagasimaks	1.615	772	761	799
Riigivaranduste müük	450	—	—	—
Riigi kaubaagentuurilt	—	—	54	353
Välislaen	4.600	—	24.795	2.370
Liikvelelastud vahetusraha	1.600	2	100	—
Rannasõiduliinide eksploateerimine	49	45	—	—
Tuletikkude valmistamise ainuõigus	1.000	2.000	—	—
Mitmesugused erakorralised tulud	143	956	7	12
Kokku	9.457	3.775	25.717	3.534

Kogutulude võrdlus.

Kokkuvõetult kujunevad tululiikide vahekorrad, võrreldes 1923 aasta tuludega, järgmiselt:

	Tulud suhtarvudes võrreldes 1923 a. 1923 a. = 100%					
	1929/30 a.	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.	1925 a.	1924 a.
I. Korralised tulud	139	142	143	133	123	111
1. Otsekohesed maksud . . .	109	108	102	100	97	98
2. Lõivud ja tasumaksud . . .	105	103	102	81	75	108
3. Kaudsed maksud	147	145	133	129	109	95
4. Piiritusemonopol	129	144	134	123	100	96
5. Riigiettevõtted ja -varan- dused	162	167	184	171	168	139
6. Segatulud	58	39	53	40	52	45
II. Erakorralised tulud	255	102	694	95	8	27
Kokku	145	140	136	131	116	106
Tagasimakstud eelmiste aastate tuludest	79	85	106	234	76	144
Jääb tulusid	145	140	136	130	116	106

Riigikontrolli revisjoni ulatus ja tulemused.

Riigikontrolli poolt on revideeritud kõik riigiasutiste kulude ja tulude aruanded, mis alluvad revideerimisele maksvate seaduste ja määruste põhjal.

Kulu- ja tuluaruannete revisjoni ulatus ja tähtsamaid puudusi.

Revideerimistöõde kiirendamiseks ja ühtlasi võimaldamiseks revideerijatele vabaneda vähema tähtsusega asjade revideerimisest, pidas Kontrollnõukogu tarvilikuks eelmiste aastate eeskujul lubada revideerida aruandeid osaliselt või katseliselt: kas teatava protsendi ulatuses üldisest summast, või ainult Kontrollnõukogu poolt kindlaksmääratud aja eest, või loobudes üksikutest revideerimisfunktsioonidest ja vormilikkuse nõuetest.

Riigiasutiste kulude eelarve täitmise aruannete revideerimisel tuli ilmsiks puudusi Riigikantselei, Hariduse- ja sotsiaal-, Kaitse-, Kohtu- ja sise-, Majanduse-, Põllutöö-, Teede- ja Välisministeeriumi aladel, kus kulud polnud kas tõestatud dokumentidega või puudulikult tõestatud või tekkisid kahtlused kulude seaduslikkuse ja õiguslikkuse kohta.

Riigiasutiste tulude eelarve täitmise aruannete revideerimisel selgus, et puudulik on peaaesjalikult aruandmine tulude üle (Hariduse- ja sotsiaalministeerium, Majanduseministeeriumi keskasutis, Maksudevalitsus, Põllutööministeerium, Teedeministeerium — Veeteedevalitsus), kuna Välisministeeriumi alal välisesinduste tulude kohta pole esitatud tõendusdokumentisid.

Lähemad andmed kulude ja tulude eelarve täitmise aruannete revideerimisel ilmsikstulnud puuduste kohta on toodud vastavate asutiste tegevuse ülevaates.

Seega mitmesuguste kõrvalekaldumiste tagajärjel maksvatest seadustest ja määrustest Riigikontrolli poolt on jäetud õigekstunnistamata osa kulusid ja tulude sisulise revisjoni tagajärjel esitatud riigiasutistele juuremaksu nõudmised.

Õigekstunnistamata jäänud kulude õiendamine ja Riigikontrolli poolt nõutud juuremaksud tulude alal.

Keskasutis	Esialgsest õigekstunnistamata kulud	Tulude alal juuremaksusid määratud ja selgitamisele võetud
Riigivanem ja riigikantselei	2.600.—	—
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	12.913.65	—
Kaitseministeerium	765.586.01	—
Kohtu- ja siseministeerium	291.755.22	—
Majanduseministeerium	6.778.49	62.585.39
Põllutööministeerium	275.798.43	—
Teedeministeerium	860.812.10	9.330.37
Välisministeerium	2.099.45	—
Kokku	2.218.343.35	71.915.76

Tabelis nimetatud summasid on õiendatud järgmiselt:

1) Ajutise Riigikontrolli seaduse § 12 täh. 3 põhjal summade väiksuse tõttu tagasimaksust loobumise:

Keskasutis	Kulude alal	Tulude alal
Hariduse- ja sotsiaalministeerium . .	34.—	—
Kohtu- ja siseministeerium	9.58	—
Majanduseministeerium	36.97	—
Põllutööministeerium	40.99	—
Kokku	121.54	—

2) Täiendavalt tõendavate dokumentide või rahuldavate vastulausete esitamise:

Keskasutis	Kulude alal	Tulude alal
Kaitseministeerium	439.560.96	—
Kohtu- ja siseministeerium	490.20	—
Majanduseministeerium	—	1.609.75
Teedeministeerium	67.750.03	854.04
Välisministeerium	119.84	—
Kokku	507.921.03	2.463.79

3) Riigikassale rahas tagasimaksmisega:

K e s k a s u t i s	Kulude alal	Tulude alal
Kaitseministeerium	3.412.98	—
Kohtu- ja siseministeerium	11.—	—
Majanduseministeerium	12.—	45.630.69
Põllutööministeerium	100.—	—
Teedeministeerium	654.63	1.365.45
Kokku	4.190.61	46.996.14

4) Seadusjõusse astunud otsuste põhjal riigivõlgnikkude nimekirja sissekandmisega:

K e s k a s u t i s	Kulude alal	Tulude alal
Kaitseministeerium	12.946.96	—
Teedeministeerium	6.094.34	—
Kokku	19.041.30	—

Kokkuvõttes oli esialgselt õigekstunnistamata summadest õiendatud 531.274.48 krooni kulude alal ja 49.186.32 krooni tulude alal ning jääb õiendada 1. novembriks 1930. a.:

K e s k a s u t i s	Kulude alal	Tulude alal
Riigivanem ja riigikantselei	2.600.—	—
Hariduse- ja sotsiaalministeerium	12.879.65	—
Kaitseministeerium	309.665.11	—
Kohtu- ja siseministeerium	291.244.44	—
Majanduseministeerium (15. XI, 1930)	6.729.52	15.344.95
Põllutööministeerium	275.657.44	—
Teedeministeerium	786.313.10	7.110.88
Välisministeerium	1.979.61	—
Kokku	1.687.068.87	22.455.83

III.

**Riigiasutiste ja -ettevõtete kulud-tulud
ühenduses tegevusega.**

Riigiasutised.

Riigikogu.

Riigikogu kulud 1929/30 a. suurenesid, võrreldes 1928/29 a. kuludega, 36.621 kr. ehk 8,5% võrra. Kulude võrdlus üksikute peatükkide järgi on toodud alljärgnevas tabelis:

Kulud.

Kulude nimetus	K u l u d		Suurenemine (+) vähenevamine (—)	
	1929/30 a.	1928/29 a.	Kroonides	%-des
Korralised kulud:				
Riigikogu	294.881.—	316.230.—	—21.349.—	—6,7
Kantslei	121.670.—	110.984.—	+10.686.—	+9,6
Riigikogu valimised ja rahvahaaletamised	49.015.—	1.731.—	+47.284.—	—
Kokku	465.566.—	428.945.—	+36.621.—	+8,5

Riigikogu kulude suurenemise kantslei alal põhjustas teenistusevanusetasu andmine ametnikkudele ja teenijatele, avalikkude maksude ja kohustiste, remondikulude ning kodifikatsiooni ja kirjastuse kulude kasvamine tegeliku vajaduse kohaselt. Riigikogu valimise ja rahvahaaletamise kulude suurenemise põhjustas seadus, mille järgi tasutakse omavalitsustele valimiste ja hääletamisega seotud kulud (RT 30 ja 86 — 1929).

Kulude vähenemine Riigikogu alal on tingitud Riigikogu liikmete palkadest tehtud mahaarvamistest koosolekutelt puudumiste tõttu ja teostamata sõitudest välisriigesse.

Riigikogu alal oli tulusid 1929/30 a. 1022 kr., eelmisel 1928/29 a. 3461 kr.; tulud vähenesid 2.439 kr. ehk 70,5% võrra. Vähenemine on tingitud üürirahade vähenemisest ametnikkudele antavate priikorterite arvu suurenemise tõttu.

Tulud.

Riigikogu 1929/30 a. aruannetes ei leitud puudusi: kõikide eelmiste aastate aruannete järgi selgitamisele võetud summad on lahendatud kuni 1. XI. 1930 a.

Revisjoni tulemused.

Riigikontroll.

Riigikontrolli 1929/30 a. kulud (358.938 kr.), võrreldes eelmise aasta kuludega (336.112 kr.), suurenesid 22.826 kr. ehk 6,8% võrra. Kulude suurenemise põhjustas peamiselt teenistusevanusetasu maksmine. Võrreldes eelarvega (360.255 kr.) kulutati 1929/30 a. vähem 1.317 kr. ehk 0,4%.

Tulusid oli 1929/30 a. aruande järgi 44 kr., eelmisel aastal 182 kr.

Riigikontrolli tegevuse kohta esitati Riigikogule eraldi aruanne.

Riigivanem ja Riigikantselei.

Kulud.

Riigivanema ja Riigikantselei 1929/30 a. kulud suurenesid, võrreldes 1928/29 a. kuludega, 983.971 kr. ehk 345% võrra. Kulude võrdlus üksikute peatükkide järgi on toodud alljärgnevas tabelis:

Kulude nimetus	K u l u d		Suurenemine (+) vähenemine (—)	
	1929/30 a.	1928/29 a.	kroonides	%-des
Korralised kulud:				
Riigivanem	205.698	57.837	+147.861	+255,5
Riigikantselei	780.393	58.800	+721.593	+1227,2
Riigiraamatukogu	22.213	20.889	+1.324	+6,3
Riigiarhiiv	12.887	12.126	+761	+6,2
Riigi statistika keskbüroo	133.244	111.892	+21.352	+18,4
Kokku	1.154.435	261.544	+892.891	+341
Erakorralised kulud:				
Riigikantselei	4.500	3.000	+1.500	+50
Riigi statistika keskbüroo	109.998	20.418	+89.580	+438
Kokku	114.498	23.418	+91.080	+388
Kõik kokku	1.268.933	284.962	+983.971	+345

Kulude üldsumma erakordselt märgatava suurenemise põhjustasid kulud, mis puudusid eelmise aasta kuluaruandes: Riigivanema käsutusse eelarve korras määratud summad segakulude paragrahvi järgi, Kaitseliidule määratud toetus kuluelarve § 16 järgi ja vallasvara muretsemiseks ning Kadrioru lossi remondiks tarvitatud summad ühenduses T.M. Rootsi kuninga külaskäiguga. Kulud suurenesid (kõikide peatükkide järgi) teenistusetasu alal teenistusevanuse tasu maksmisest, riigiteenijate toetuse alal arstiabi kulude suurenemisest, majapidamise alal peamiselt kütte ja valgustuse kulude suurenemisest.

Riigi statistika keskbüroos suurenesid korralised kulud veel peale eelnimetatud kulude ametisõitude alal osavõtmise tõttu statistika konverentsist välismaal ning kodifikatsiooni ja kirjastuse alal esmakordse väljaande „Rahvastik ja tervishoid“ kirjastamise ja osa eelmise aasta kulude tasumise tõttu eelarve-aastal.

Erakorralised kulud suurenesid rahalise autasu maksmisest autasumaast loobunutele suuremas ulatuses, kui eelmisel aastal ja 1929/30 a. põllumajanduse üleskirjutamise kuludest.

Kulud vähenesid autasude ja ergutuserahade alal vastava seaduse kaotamise ja asetamise tõttu teenistusevanusetasu seadusega.

1929/30 a. kulude võrdlus sama aasta eelarvega näitab, et krediiti oli määratud korralisteks kuludeks 1.160.806 kr., ära tarvitatud 1.154.435 kr. ja suletud 6.371 kr. ehk 0,6%; erakorralisteks kuludeks 115.500 kr., ära tarvitatud 114.498 kr. ja suletud 1.002 kr. ehk 0,8%.

Riigivanema ja Riigikantselei alal oli tulused 1929/30 a. 6.250 kr., eelmisel 1928/29 a. 6.300 kr.; tulud vähenesid 50 kr. ehk 0,8%.

Tulud.

1929/30 a. aruannete revideerimise tulemusena võeti selgitamisele kulude alal 2.600 kr., kui dokumentidega töestamata kulu. Eelmiste aastate aruannete järgi selgitamiselevõetud summade õiendamise kohta annab ülevaate alljärgnev tabel:

Revisjoni tulemused.

Aruande liik/aasta	Õiendamata summade seis 1. XI 1929 a. Kr.	Õiendatud 1. XI 29 a. — 1. XI. 30 a. Kr.	Õiendamata summade seis 1. XI. 1930 a. Kr.
Kulud:			
1922 a.	3.052	3.052	—
1923 a.	5.274	—	5.274
1925 a.	2.491	—	2.491
1926 a. 3 kuud	24	24	—
1926/27 a.	1.961	—	1.961
1928/29 a.	384	384	—
1929/30 a.	—	—	2.600
Kokku	13.186	3.460	12.326
Tulud:			
1925 a.	231	231	—
1926 a. 3 kuud	149	149	—
Kokku	380	380	—

Õiendamata summade seis 1.XI. 1930 a. sisaldab 1923 ja 1925 a. kuluaruannete alal rahalise autasu summasid autasumaast loobunutele, mille tasumine on puudulikult töestatud. Vastavad märkustelehed saadeti Kaitseministeeriumile, kelle valdusel on vajalikud dokumendid.

Hariduse- ja sotsiaalministeerium.

Kulud.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi 1929/30 a. kulud, võrreldes 1928/29 aastaga, on suurenenud 1.700.153.— krooni ehk 11,4% võrra.

Üksikute peatükkide järgi olid kulud järgmised:

	1929/30 a.	1928/29 a.	1929/30 a. kulusid rohkem (+) või vähem (—)	
			Absoluutselt	Suhteliselt
Korralised kulud:				
Juhatus ja kantslei	219.709.—	208.014.—	+11.695.—	+ 5,6 ⁰ / ₀
Teaduse- ja kunstiosakond	1.744.140.—	1.641.545.—	+102.595.—	+6,2 ⁰ / ₀
Koolivalitsus	7.391.754.—	7.154.566.—	+237.188.—	+ 3,3 ⁰ / ₀
Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	2.764.603.—	2.730.897.—	+33.706.—	+1,2 ⁰ / ₀
Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuseosakond	3.221.903.—	2.282.502.—	+939.401.—	+41,2 ⁰ / ₀
Kokku	15.342.109.—	14.017.524.—	1.324.585.—	+9,4 ⁰ / ₀
Erakorralised kulud:				
Juhatus ja kantslei	78.727.—	87.745.—	—9.018.—	—10,2 ⁰ / ₀
Teaduse- ja kunstiosakond	41.205.—	76.794.—	—35.589.—	—46,3 ⁰ / ₀
Koolivalitsus	538.820.—	438.613.—	+100.207.—	+23,0 ⁰ / ₀
Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	649.977.—	237.508.—	+412.469.—	+173,7 ⁰ / ₀
Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuseosakond	—	50.000.—	—50.000.—	—100,0 ⁰ / ₀
Kokku	1.308.729.—	890.660.—	+418.069.—	+46,9 ⁰ / ₀
Operatsioonifondid:				
Teaduse- ja kunstiosakond	—	40.000.—	—40.000.—	—100,0 ⁰ / ₀
Koolivalitsus	17.750.—	20.250.—	—2.500.—	—12,3 ⁰ / ₀
Kõik kokku	16.668.588.—	14.968.434.—	+1.700.154.—	+11,4 ⁰ / ₀

Eelolevast tabelist nähtub, et 1929/30 a. suurenesid Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi korralised kulud kõikides peatükkides, eriti tunduvalt aga Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuseosakonnal pensionide alal. Teiste korraliste kulude suurenemise põhjustas osalt riigiteenijatele vanadusetasu seaduse maksmapanemine 1. apr. 1929 a., õpetajate palgasummade tõus avalikkudes ja erakoolides ning rahva tervishoiu ja riikliku hoolekande kulude suurenemine.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi erakorralised kulud on vähenenud Keskasutises, Teaduse- ja kunstiosakonnas ning eriti tunduvalt Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuseosakonnal, kuna suurenenud Kooli-, Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuses. Teaduse- ja kunstiosakonna alal vähenesid kulud Tartu Ülikooli võimla ehitamiskulude vähenemisega. Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuseosakonna alal ei olnud 1929/30 a. erakorralisi kulusid. Koolivalitsuse kulud suurenesid peamiselt kutsekoolide ruumide soetamiseks ja kordaseadmiseks määratud toetuste ja osalt maavalitsustele algkooliõpetajate palkade maksmiseks antud toetuste arvel, misjuures viimaseks otstarbeks nõuti krediidile täiendust lisaelarve korras. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse kulude tõusu tingis omavalitsustele hoolekande korraldamiseks määratud toetused, Kunda leprosooriumi maaparanduse tööd, uue hoone ehitamine Tartu rinnalaste- ja emadekodule ning Tallinna Kopli „Töömaja“ töökodade ehitamine.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi tulud 1929/30 a. suurenesid, võrreldes eelmise aastaga, 141.105 kr. ehk 46,5%.

Tulud.

Tulude jaotusest ja võrdlusest annab ülevaate alljärgnev tabel:

Tulude nimetus	1929/30 a.	1928 29 a.	Võrreldes eelmise aastaga saadud		
			Rohkem	Vähem	%
Korralised tulud:					
Mitmesugused tasumaksud	143.334.—	142.135.—	1.199.—	—	+0,8%
Riigikapitalid	2.570.—	5.298.—	—	2.728.—	-51,5%
Maad, hooned, metsad ja veed	24.456.—	27.020.—	—	2.564.—	-9,5%
Mitmesugused riigiettevõtted	98.279.—	81.582.—	16.697.—	—	+20,5%
Mitmesugused riigivarandused	142.957.—	6.327.—	136.630.—	—	+2160,0%
Segatulud	22.492.—	27.803.—	—	5.311.—	-19,0%
Erakorralised tulud:					
Operats. fondide ja laenuade tagasimaksud	10.222.—	13.040.—	—	2.818.—	—
Kokku	444.310.—	303.205.—	141.105.—	—	+46,5%

Ministeeriumi tulud suurenesid tunduvalt mitmesuguste varanduste müügist, peamiselt end. Tartu veterinaärinstituuudi evakueeritud varanduse eest Nõukogude Venemaalt erakordselt saadud tasu arvel 134.698.— kr. Ministeeriumi ettevõtetest saadud tulu suurenemine oleneb sellest, et aruandeaastal on sisse makstud eelmise aasta tulude saldo. Tegelikult on saadud tulusid aruandeaastal vähem kui eelmisel.

Võrreldes ministeeriumi 1929/30 a. tulude kogusummat 44.310 kr. kulude kogusummaga 16.668.588.— kr., osutub tulude ja kulude vahekord 2,7:100.

Võrreldes ministeeriumi 1929/30 a. kulusid sama aasta eelarvega selgub, et kulutati vähem kui nähtud ette eelarves 455.119 krooni ehk 2,7%. Üksikasjalik kulude ja eelarve vahekord kujuneb järgmiselt:

Eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused	1929/30 a. eelarve Kr.	1929/30 a. kulud Kr.	Vähem kulutatud	
			Absoluutselt	Protsentuaalselt
Korralised kulud:				
Ptk. I. Juhatus ja kantselei	220.462.—	219.709.—	753.—	0,3%
„ II. Teaduse- ja kunstiosakond	1.763.340.—	1.744.140.—	19.200.—*)	1,1%
„ III. Koolivalitsus	7.401.774.—	7.391.754.—	10.020.—	0,1%
„ IV. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	2.851.111.—	2.764.603.—	86.508.—	3,0%
„ V. Töökaits- ja sotsiaalkindlustuseosakond	3.233.071.—	3.221.903.—	11.168.—	0,3%
Kokku	15.469.758.—	15.342.109.—	127.649.—	0,8%
Erakorralised kulud:				
Ptk. I. Juhatus ja kantselei	80.800.—	78.727.—	2.073.—**)	2,6%
„ II. Teaduse- ja kunstiosakond	41.205.—	41.205.—	—	—
„ III. Koolivalitsus	539.000.—	538.820.—	180.—	0,03%
„ IV. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	873.994.—	649.977.—	244.017.—***)	25,6%
„ V. Töökaits- ja sotsiaalkindlustuseosakond	100.000.—	—	100.000.—	100%
Kokku	1.634.999.—	1.308.729.—	326.270.—	19,9%

*) Selles summas on 1930/31 a. eelarve juure ülekantud krediiti 665 kr.

***) Selles summas on 1930/31 a. eelarve juure ülekantud krediiti 2.000 kr.

***) Selles summas on 1930/31 a. eelarve juure ülekantud krediiti 41.123 kr.

Ministeeriumi juhatus ja kantselei korraliste kulude alal ei tekkinud nimetamisväärt ülejääke. Teaduse- ja kunstiosakonna korraliste kulude krediidis oli suurem ülejääk Tartu Ülikoolil teenistusetasu (11.434.— kr.) ja riigiteenijate toetuste (2.373.— kr.) alal selle tõttu, et osa assistente ja ametnikke lahkus ülikooli teenistusest eelarveaasta kestel, ja et Ülikooli Valitsus ei täitnud kõiki koosseisudes ettenähtud õppejõudude kohti. Suurem ülejääk (2.115.— kr.) oli veel ülikooli instituutide, kabinetide ja kliinikute ülevõlpidamise alal välismaalt tellitud esemete, samuti arvete mitte õigel ajal kohalejõudmise ja tasumise tõttu. Koolivalitsuse korralistest krediitidest tekkisid suuremad ülejäägid riigikoolide teenistusetasude (2.222.— kr.), majanduslikkude kulude (1.975.— kr.) ja hoolealuste ülevõlpidamise (1.925.— kr.) alal selle tõttu, et klasse koondamisel vähenes ülemääraliste tundide eest maksetav tasu, ja et tegelik tarvidus oli väiksem kui arvestati eelarve kokkuseadmisel. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse alal tekkis suurem ülejääk (6.732.— kr.) Suguhaiguste vastu võitlemise seaduse § 4 muutmise tagajärjel, mille tõttu vähenesid suguhaiguste ravitsemiskulud ja sarlaki- ning leetrihaiguste ravitsemiskuludest jäi ministeeriumi kanda ainult 50%. Suuremad ülejäägid olid Tervishoiu- ja hoolekandevalitsusel veel teenistusetasude alal vakantsete kohtade ja Udriku nõdramoõistuslikkude kodu likvideerimise tõttu. Teised ülejäägid tekkisid sellest, et tegelik tarvidus oli väiksem kui arvestati eelarve kokkuseadmisel. Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuseosakonna keskasutise ülejääk 8.339 kr. oli tingitud omavalitsuste viivitamisega pensionisaajate aruannete esitamisel, mille tõttu osa määratud krediiti jäi kasutamata.

Ministeeriumi erakorralistes kuludes tekkis suurem ülejääk 180.826 kr. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse alal toetuste arvel omavalitsustele lahtise hoolekande korraldamiseks.

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuseosakonna alal jäi maksmata välja Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal Haigekassade Liidule sanatooriumi ehitamiseks määratud 100.000 krooni põhjusel, et sanatooriumi ehitustööd ei olnud veel alustatud eelarveaastal.

Tegevus.

Aruandeaasta tegevuse kohta Hariduse- ja sotsiaalministeerium ei ole saatnud Riigikontrollile aruannet, mille tõttu Riigikontrollil puudub võimalus ministeeriumi tegevuse vaatlemiseks laiemas ulatuses. Ministeeriumi kassaaruannete ja dokumentide põhjal võib revisjoni tulemusena konstateerida ainult järgmisi nähtusi:

Koolivalitsuse andmeil oli riigikoolis 1929/30 õppeaastal 7294 õpilast, kelle kohta tuli kulused eelarveaasta kestel, võrreldes kahe eelmise aastaga, järgmiselt:

Koolide nimetus	Kulude kogusumma Kr.	Õpilaste arv	Kulu ühe õpilase kohta		
			1929/30 a. Kr.	1928/29 a. Kr.	1927/28 a. Kr.
Tartu ülikool	1.239.035	3713	334	306	274
Tallinna tehnikum (end.)	151.550	538	282	286	275
Tallinna pedagoogium, sem. ja harjutuskool	71.042	249	285	264	253
Tartu seminar ja harjutuskool	68.832	334	206	206	244
Võru „ „ „	64.134	326	197	206	208
Läänemaa „ „ „	73.070	239	306	306	325
Rakvere „ „ „	75.491	321	235	218	198
Tallinna tehnikum (uus) ja tehnikagümnaasiumi klass	52.464	304	173	181	181
Petseri ühigümnaasium	50.270	290	173	171	204
Läänemaa „ „ „	50.812	235	216	184	—
Tallinna merekool	25.520	31	823	534	658
Käsmu merekool ja kalaasjanduskool	19.723	44	448	446	492
Riigi kunsttööstuskool	84.347	205	411	435	396
„ tööstus- ja tööstusõpil. kool	43.318	300	144	147	146
„ hoolekandekool	37.698	57	661	620	688
„ kurtummadekool	51.472	108	477	456	486

Tabelist nähtub, et kulud ühe õpilase kohta suurenesid eriti tunduvalt Tallinna merekoolis, milline kulu ületab isegi kulud ühe õpilase kohta Kuresaare merekoolis 1926/27 õppeaastal (818.— kr.), mille taga-

järjel tähendatud kool kustutati riigikoolide nimestikust, arvates 1. augustist 1928 a. Kulude suurenemise põhjuseks on õpilaste arvu vähenemine suletud ettevalmistusklassis. Üldiselt on aga merekooli kulud vaatamata suletud klassile, jäänud pea endiseks, mis seletatav õpetajate võrdlemisi kõrgete tasudega. Kuigi uus õpetajate tasude seadus kaotas ära Merekoolide seaduse § 28 märkuse II, mille järgi merekoolide mereasjanduse eriainetel õpetajaile makseti 50 % kõrgemat tasu palgaseaduses ettenähtud normidest, kuid tegelikult maksetakse seda kõrgendatud tasu edasi õpetajate tasude seaduse § 7 alusel seni kui õpetajad jäävad edasi samale kohale.

Peale Tallinna merekooli on suurenenud kulud veel Tartu ülikoolis, Tallinna pedagoogiumis, Rakvere seminaris, Läänemaa ühisgümnaasiumis ja hoolekande ning kurtummade koolis, teistes koolides on jäänud kulud pea võrdseks eelmise aastaga.

1928/29 a. ülevaates on toodud mõned andmed koolivõrgu koosseisu kohta, mis puudutavad õpilaste vähesust üksikutel koolides. Käesoleval aastal ministeerium asus koolivõrgu ümberkorraldamisele ja sulges osa ning määras likvideerimisele rea õppeasutisi.

Võttes arvesse ministeeriumi poolt tehtud koondamisi koolivõrgus kesk- ja kutsekoolide alal, tundub siiski, et peaks leiduma võimalusi mõnes piirkonnas veelgi teostada ümberkorraldamist ja koondamist. Eriti tundub liiga tihedana kesk- ja kutsekoolide võrk Tapal kuni Narvani. Tähendatud vahemaal on 19 mitmesugust õppeasutist kesk- ja kutsehariduse andmiseks. Viimaselt tähendatud õppeasutiste hulgas on üksi keskkooli arvult 10: Tapal 1, Rakveres 5, Jõhvis 1, Narvas 2 ja V.-Maarjas 1.

Kulud tervishoiu ja hoolekande alal aruande ja eelmisel aastal olid järgmised:

Tervishoid ja hoolekande.

I. Tervishoiu alal.

Kulude nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	Rohkem (+) või vähem (—)	
	Kulud kroonides		Kr.	%%
1. Toetus omavalitsustele ja mitmesugustele tervishoidlikkudele organisatsioonidele (§ 15 lit. i) . . .	268.852.—	225.129.—	+43.723.—	+19
2. Suguhaiguste ravitsemine (§ 48 lit. a)	205.795.—	236.349.—	—30.554.—	—13
3. Külgehakkavate haiguste vastu võitlemine (§ 48 lit. b)	67.474.—	13.506.—	+53.968.—	+400
4. Sanitaar-topograafilised tööd (§ 48 lit. c)	5.000.—	5.000.—	—	—
5. Tervishoiuasutiste kulud:				
a) korralised (ptk. IV B, C)	737.318.—	730.379.—	+6.939.—	+1
b) erakorralised (ptk. IV B, C)	112.730.—	112.950.—	—220.—	(0,1
Kokku	1.397.169.—	1.323.313.—	+73.856.—	+5,6

Kulud on suurenenud aruandeaastal järgmistel põhjustel: 1) omavalitsustele on antud rohkem toetusi tervishoiuasutiste ehitamiseks (Virumaa ja Rakvere linna ja Võrumaa ja Võru linna haigemajade ehitus), 2) haigestumisi külgehakkavatesse haigustesse oli 84% võrra rohkem (1928/29 a. — 5771, 1929/30 a. — 10.593) ja 3) tervishoiuasutistes viibis aruandeaastal keskmiselt 119 haiget rohkem kui eelmisel aastal.

Kulud vähenesid suguhaiguste ravitsemise alal Suguhaiguste vastu võitlemise seaduse muutmise seaduse (RT 2 — 1930) maksamahakkamise tagajärjel, mis lubab anda arstiabi tasuta ainult puudustkannata-vatele haigetele.

II. Hoolekande alal.

Kulude nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	Rohkem (+) või vähem (—)	
	Kulud kroonides		Kr.	%/%
1. Toetus omavalitsustele ja organisatsioonidele hoolekande korraldamiseks (§ 15-h)	434.760.—	450.610.—	—15.850.—	—3,5
2. Üldine hoolekanne ja hoolekanne nõdrameelsete eest (§ 89 lit. a ja b)	483.998.—	420.904.—	+63.094.—	+15,0
3. Invaliidide ravimine (§ 89 lit. c)	24.991.—	22.000.—	+2.991.—	+14,0
4. Hoolekandeaustuste kulud:				
a) korralised (ptk. IV D, E)	474.774.—	527.947.—	—53.173.—	—10,0
b) erakorralised (ptk. IV D, E)	93.073.—	24.558.—	+68.515.—	+279,0
5. Mitmesugused hoolekande kulud erakorralise eelarve järgi (ptk. IV A)	444.174.—	100.000.—	+344.174.—	+344,0
Kokku	1.955.770.—	1.546.019.—	+409.751.—	+26,5

Kulude suurenemine aruandeaastal olenes: 1) hoolealuste arvu tõusust; näiteks oli toetusesaajaid nõdrameelseid, peale vaimuhaigemajades viibivate, 1928/29 aasta lõpul 948, 1929/30 aasta lõpul aga 1154. (Teiste hoolealuste arvu kohta 1929/30 aastal ministeeriumil puudusid andmed), 2) invaliidide rohkemal arvul ravimisest ja proteeside muretsemisest ja 3) erakorralisest kulust Tartu rinnalaste- ja emadekodu ehitamisel 74.962.— kr. ja omavalitsuste kaudu hoolekande korraldamisel 344.174.— kr.

Kulud vähenesid aruandeaastal toetuste ja hoolekandeaustuste korraliste kulude alal põhjustel, et 1) osa toetussummasid viidi üle erakorralistesse kuludesse, 2) 3 laste suvekoloniid ministeerium andis üle omavalitsuste korraldusse ja 3) Udriku nõdramoistusslikkude kodu likvideeriti 1930 a. jaanuaris.

Aruandeaastal teetsesid Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse otsekohehes korralduses järgmised asutised: 4 leprosooriumi, 3 vaimuhaigemaja, 1 sanatoorium tiisikushaigetele, 1 observatsiooni-punkt, 1 merekarantiin, 4 rinnalaste- ja emadekodu, 2 lastekodu, 1 lastekodu-sanatoorium kopsuhaigetele, 1 pimedate töökool ja koolkodu, 1 invaliidide ühiselumaja, 1 nõdramoistusslikkude kodu lastele, 1 töömaja ja 2 laste suvekoloniid.

Aruannete järgi olid ülaltähendatud asutiste kulud, välja arvatud põllumajanduslikud kulud, haigete ja hoolealuste arv, iga haige ja hoolealuste kogu ülalpidamise kulud arvastas ja toitmiskulud päeva kohta järgmised:

Asutise nimetus	Kulud Kr.		Haigete või hoolealuste arv		Iga haige või hoolealuse peale kulutatud Kr.		Iga haige või hoolealuse toitmiseks kulutatud päevas snt. 1929/30 a.
	1929/30	1928/29	1929/30	1928/29	1929/30	1928/29	
	Tarvastu leprosoorium	37.028	38.909	81	75	457	
Kuuda „	40.065	31.778	70	71	572	447	56
Audaku „	22.592	22.989	45	46	502	499	44
Muuli „	6.061	7.122	15	16	464	445	50
Seevaldi- vaimuhaigemaja	376.256	367.858	671	586	561	628	53
Jämejala „	89.212	83.195	160	140	557	594	42
Pilguse „	22.513	22.487	65	55	346	409	35
Tangepera sanatoorium	99.902	109.121	75	74	1.332	1.475	157
Narva observats. punkt	4.418	4.779	—	—	—	—	—
Paljassaare merekarantiin	1.195	3.928	—	—	—	—	—
Nõmme Rinnalaste- ja Emadekodu	74.871	83.624	155	155	483	539	35
Tartu „ „ „	31.624	31.001	63	61	502	508	30
Narva „ „ „	31.386	29.600	65	58	482	510	29
Kuresaare „ „ „	28.169	28.842	62	59	454	489	24
Vaivara lastekodu	60.567	60.735	110	109	551	557	44
Taheva lastekodu sanatoorium	48.455	46.684	50	43	969	1.085	93
Pimedate töökool	10.614	9.251	30	33	354	280	—
Pimedate kool-kodu	21.817	22.462	21	20	1.039	1.123	39
Tallinna invaliidide ühiselumaja	8.386	11.254	14	22	599	511	57
Saksi tütarlastekodu	24.142	24.249	34	16	710	1.515	57
Udriku nõdramoistusslikkude kodu	39.760	56.532	76	81	523	698	48
Kopli töömaja	5.142	—	—	—	—	—	—
Suvekoloniid (teetsesid 2 kuud)	13.896	41.812	186	518	75	81	—

Eelolevas tabelis äratatakse tähelepanu haigete ja hoolealuste ülalpidamiskulude ebaühtlus. Tähendatud ebaühtlus on osalt kuludest, mis ei kordu igal aastal, nagu remondikulud ja inventari muretsemise kulud, samuti ka asjaoludest, mis allpool tähendatud.

1. Kuuda leprosooriumis on kulutatud haigete toitmiseks päevas 6 senti rohkem eelarves ettenähtud normist. Sellest järgnenud ülekulu on kaetud teiste leprosooriumide krediitide ülejääkide ja vabade haigevoodite arvel.

2. Taagepera sanatooriumis ja Taheva lastekodu-sanatooriumis, kui tiisikushaiguse ravilates, on ette nähtud kõrgemad toidukulu normid. Taagepera sanatooriumis iga haige ülalpidamiseks kulutatud 1.332 kroonist maksid haiged tagasi 1.014 krooni, mille tõttu jäi riigi kanda 318 krooni; ka mõjus kaasa ülalpidamiskulude kallinemisele haigete arvu vähesus: 95 haigevoodist oli aasta vältusel keskmiselt 20 voodit vaba.

3. Pimedate kool-kodus saavad õpetust peale hoolealuste õpilased väljaspoolt, ja Pimedate töökooli osa administratsioonikulusid on näidatud kool-kodu kuludes.

4. Saksi tütarlastekodus, võrdlemise kõrgete üldkulude juures, oli vähe hoolealuseid.

Nagu eelpool hoolekandekulude kirjeldamisel tähendatud, likvideeriti aruandeaastal Udriku nõdrasõistusslikkude kodu. Viimase likvideerimisel paigutati enamjagu hoolealuseid „Naini“ varjupaika, mida peab üleval Eesti sisemisjoni selts. Vastava kokkuleppe põhjal ministeerium maksab „Naini“ nõdrasõistusslikkude laste kasvatuseasutisele igakuise hoolealuse ülalpidamise eest 30 krooni kuus. Kuna varemalt kulutati aastas iga hoolealuse kohta Udrikus 698 krooni, on Udriku asutise likvideerimisega ja hoolealuste üleviimisega „Naini“ saavutatud kokkuvõtte umbes 30.000 krooni aastas.

Mitmed tervishoiu- ja hoolekandeesutised teotsevad oma otsekooste ülesannete täitmise kõrval põllumajanduse alal. Aruannetest nähtub, et need põllumajapidamised, vaatamata saaduste soodsale realiseerimisele (asutised tarvitavad terve saagi oma majapidamises turuhinna kalkulatsioonil), on andnud mitmel pool kahju, näit.: Tarvastu leprosoorium — 596 kr., Kuuda leprosoorium — 146.— kr, Jämejala vaimuhaiemaja — 2.435.— kr., Saksi tütarlastekodu — 988.— kr. ja Udriku nõdrasõistusslikkude kodu 12.967.— kr.

Kahju põllumajapidamisest sõltub nähtavasti üldisest halvast korraldamisest. See väide leidis eriti kinnitust Udriku mõisa majapidamise revideerimisel 1929 aastal.

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustusevalitsus on kulutanud pensionideks aruande ja eelmisel aastal:

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustus.

Pensionide liigid	Kulud kroonides		Aruandeaastal rohkem (+) vähem (-)	
	1929/30	1928 29	Kr.	%%
Vabadussõja inval. ja langenute perekondadele . .	720.001	606.997	+ 113.004	+ 18,6
Vanadele õpetajatele ja nende perekondadele . . .	56.496	50.998	+ 5.498	+ 10,8
Kaitseväelastele ja nende perekondadele	254.954	194.121	+ 60.833	+ 31,3
Jaan Poska perekonnale	2.433	2.836	— 403	— 14,2
Veneaegsetele pensionäridele	600.929	609.995	— 9.066	— 1,5
Riigi- ja omavalits. teenijate pensionikapitaliks . .	1.360.000	638.000	+ 722.000	+ 113,2
Riigiasut. ja -ettevõtetes töötavatele tööliste . .	137.431	104.995	+ 32.436	+ 30,9
Kokku	3.132.244	2.207.942	+ 924.302	+ 41,9

Kulud pensionide alal on suurenenud uute pensionäride juuretuleku kui ka Riigi- ja omavalitsuse teenijate ja Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seaduste (RT 32 — 1929) maksimahakkamise tagajärjel. Uusi pensionäre tuli juure aruandeaastal järgmiselt: 1) vabadussõja invaliide 29, 2) vanu õpetajaid 3, 3) kaitseväelasi 23, 4) riigi- ja omavalitsuse teenijaid 520 ja 5) riigiasutistes ja ettevõtetes töötavaid töölisi 95.

Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduse § 2 p. b järgi omavalitsused, eripõhikirjade alusel töötavad riigiettevõtted ja avalikõigustega erakoolid on kohustatud maksma selles seaduses ettenähtud makse riigi- ja omavalitsuseteenijate pensionikapitali heaks. Aruannete läbivaatamisel selgus, et Töökaitse- ja sotsiaalkindlustusevalitsuse poolt on selgitamata, kas kõik seaduses ettenähtud maksud on sisse tulnud.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi asutiste faktilist kontrolli kohtadel teostati Riigikontrolli poolt 33 korral 30-esministeeriumile alluvas asutises. Sellest on 32 korral revideeritud arve- ja majapidamisi ja 1 korral erikapitalide kasutamise asjaajamist end. Töö-hoolekandeministeeriumi alal.

Erikapitalide arvete revideerimisel selgus, et osa erikapitalide ülejääke hoitakse erarahaasutistes — ühes Tallinna pangas ja end. Töö-hoolekandeministeeriumi ametnikkude ja teenijate laenu-hoiu tühisuses. Märkides, et rahasummade paigutamine erarahaasutistesse ei ole küllaldaselt kindlustatud ega vasta Eesti Panga põhikirja § 44-le, Riigikontroll soovitas Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile paigutada erikapitalide vabad summad riiklikesse rahaasutistesse. Selle soovi täitmist ei pooldanud Hariduse- ja sotsiaalministeerium, olles arvamusel, et erikapitalide kui sihtvaranduste hoidmise kohta puuduvad eristatundid, mispärast ministeerium valitseb neid Balti Eraseaduse I ja IV osa alusel. Riigikontroll teatas erikapitalide valitsemise olukorrast Majanduseministeeriumile, paludes astuda samme tarvilikkude juhtnööride andmiseks erikapitalide ja summade hoidmise kohta.

Ministeeriumile alluvate asutiste revideerimisel tuli ilmsiks üldise nähtusena materjalide puudulik arvestamine ja tühtluse puudumine ühetüübiliste asutiste arvepidamises.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi uute ehituste püstitamiseks ja vanade ümberehitamiseks erakorralise eelarve korras määratud krediitide tarvitamise revideerimisel selgus, et ministeeriumi maja, Tõnismäel nr. 11, ümberehitamisel on ministeeriumi ametnikkude poolt rikutud hangete- ja eelarveseadusi ja kassakorra määrusi. Maja ümberehitamisel on kaldutud kõrvale projektist ja eelarvest, mis tingis eelarve summadest ülekulutuse. Üldiselt on maja ümberehitus läinud maksma 40% üle lepingu summa. Vastavate summade puudumisel on ülekulude katmiseks tarvitatud krediite, mis olid määratud teisteks otstarveteks, ja kui ka nendest ei jätkunud, siis on antud ettevõtjale võlakohustuse tõendused esitamiseks ühele erapangale laenu- saamiseks, kellega ettevõtja oli kontokorrendi vahekorras.

Samal revideerimisel konstateeris Riigikontroll, et Porkuni kurtumade kooli hoone ümberehitamisel 1924 ja 1925 aastal on tehtud samuti ülekulusid, kusjuures ülekulude katteks on tarvitatud isegi deposiitsummasid, millel on koguni eriline otstarve.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi ebaharilikust talitamisviisist eeltähendatud tööde teostamisel ja nende eest tasu maksmisel on informeeritud Vabariigi Valitsust ja on palutud astuda samme süüdlaste ametnikkude selgitamiseks ja vastutusele võtmiseks ning deposiitide kassakorra määruste väljatöötamiseks.

Tartu Ülikoolile alluvate asutiste revisjonil võis Riigikontroll konstateerida muu seas asjaolu, et remonditööde läbiviimisel puudub tihe kontakt ülikooli majanduseosakonna ja asutiste vahel, mille tõttu tööde täideviimine mõnes osas jättis soovida.

Järelekontrolli korras on revideeritud kõik Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi 1929/30 a. kohta esitatud riigieelarve kulude, tulude ja depositide aruanded ja Tartu Ülikooli ning riigikoolide erisummade tulude ja kulude aruanded sama aja eest.

Revisjonil tulid ilmsiks mitmesugused puudused, mille tagajärjel Riigikontroll jättis esialgu õigeks tunnistamata riigisummade kulude alal 12.902 krooni, erisummade tulude alal 6.576 krooni ja erisummade kulude alal 48.987 krooni, kokku 68.465 krooni.

Kuni 1. nov. 1929 a. oli üldse õiendamata summasid Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi alal . . .	2.157.624	krooni
1. XI. 1929 a. kuni 1. XI. 1930 a. võeti selgitamisele	68.465	"
Aruandeaasta kestel selgitati	1.357.410	"
Jäi õiendada 1. XI. 1930 a.	868.679	"

Kaitseministeerium.

1929/30 a. Kaitseministeeriumi korrallised kulud (17.038.422.63 kr.), võrreldes 1928/29 a. kuludega, vähenesid üldiselt 405.750.85 kr. ehk 2,33% võrra. Kuid üksikutes kululiikides oli ka suurenemisi, neist tähtsamad teenistusetasu alal (421 tuhat kr.), mis tingitud teenistusevanusetasu maksmahakkamisest eelarveaasta algusest ja uue organisatsiooni peale üleminekul ohvitseride ja üleajateenijate arvu kasvamisest, insenerilise ja tehnilise varustuse muretsemise alal (132,1 tuhat kr.), mis tingitud lennuväe arendamisest ja intensiivsemast väljaõppest.

Tähtsamad vähenemised olid: toitusvarustuse alal (602,8 tuhat kr.), mis tingitud üheaastasele teenistusele ülemineku puhul kahanemisest inimeste toidu arvel ja hobuste koosseisu vähendamise tagajärjel — hobusemoona arvel; kraamivarustuse alal (201,3 tuhat kr.) ihukatte ja rakmete arvel üheaastasele teenistusele ülemineku tagajärjel; sõjalaevade varustuse ja korrashoiu alal (177,7 tuhat kr.), mis seotud remontide vähenemisega ja kütteenainete hindade alanemisega.

Sama nähtust — vähenemist — näeme ka erakorraliste kulude (1.483.258.42 kr.) juures, nimelt vähenesid erakorralised kulud, võrreldes 1928/29 a. kuludega, 417.245.87 kr. ehk 21,95% võrra. Vähenemisi oli kululiikides, millest tähtsamad: relvad ja nende varustus (169,6 tuhat kr.), inseneriline ja tehniline varustus (128,9 tuhat kr.), kinnisvarade muretsemine (246,5 tuhat kr.). Vähenemise peamiseks põhjuseks oli erakorraliste kulude eelarve üldine vähendamine. Tähtsam suurenemine oli uute ehituste alal (117,3 tuhat kr.), mis tingitud hädavajalikkude ehituste püstitamisest Tallinna ümbruses ja Rakveres ning ehitustööde hoogsama jätkamise tarvilikkusest. Kokku vähenesid korralline ja erakorraline eelarve, võrreldes eelmise aasta eelarvega, 822.996.72 kr. ehk 4,25% võrra. Kaitseministeeriumi 1929/30 eelarveaasta tegelikud kulud, juure arvatud ka 1928/29 a. eelarve pikendatud krediit, olid 18.521.681,05 kr., kuna eelarve järgi oli nähtud ette 19.942.341 kr., sellega vähem kulutatud 1.420.659.95 kr., millest 1.369.942,39 Riigi eelarve seaduse § 41 põhjal 1930/31 a. eelarve juure arvatud ja 50.717.56 kr. suletud (0,25% eelarve-summast).

Viie viimase eelarveaasta jooksul olid Kaitseministeeriumi kogu kulud (korrallised ja erakorralised) järgmised:

I.	1929/30 a.	18.521.681,05 kr.	— 100,75%
II.	1928/29 a.	19.344.677,77 „	— 105,23%
III.	1927/28 a.	18.737.181,77 „	— 101,92%
IV.	1926/27 a.	18.707.212,36 „	— 101,76%
V.	1925 a.	18.383.649,12 „	— 100,00%

Arvestades 1922 a. rahvalugemise andmeid tuleb Kaitseministeeriumi 1929/30 a. kuludest iga elaniku peale 16 kr.73 snt. (eelmisel aastal 17 kr. 47 senti).

Kaitseministeeriumi varustuse muretsemise kavad vaadati läbi Riigikontrollis ja kinnitati Sõjanõukogu poolt. Intendantuuri alal (toitus, kraami- ja voorivarustus) sõlmiti vähempakkumiste tagajärjel 57 lepingut mitmesuguse varustuse peale ja anti vähemaid tellimisi ilma lepinguteta. Teravili muretseti, vastavalt Riigikogu sooviavaldusele, eelmiste aastate eeskujul otsekohe põllupidajatelt. Vilja ostuhinnad kinnitas Sõjanõukogu: rukis — 18 senti kg. ja kaer — 15 senti kg.; otri eelarve järgi ei ostetud. Määratud rukki hind oli umbes 30—35% kõrgem välismaa (poola ja saksa) rukki hinnast. Ost oli kavatsatud teostada

Kulud:
a) korrallised.

b) erakorralised.

Kulude liikumine
1925—1929/30 a.

Kaitseministeeriumi
majanduslik tegevus ja
selle revisjoni tulemu-
sed:

a) intendantlisel alal.

5 toituslaos ja 54 raudteejaamas, kokku 59 punktis. Et aga rukist enneolemata palju kokku tuli, jäid 34 raudteejaama läbi käimata, samuti lõpetati ostmine toitusladudes juba nädala pärast peale rukkiostu algust. Et võimaldada võtta osa müügist suuremale arvule põllupidajatest, piirati rukki kvantumit, mida põllupidaja võis intendantuurile müüa, 1500 kg. Üldse oli rukki müüjaid 2068 põllupidajat.

Ka kaarte kokkutulek oli suur ja ostuga alustati neis jaamades, kus jäi teostamata rukkiost. Kaeru ei võetud ühelt põllupidajalt rohkem vastu kui 1500 kg. Ka kaarte ostmisel jäi samuti läbi käimata osa raudteejaamu. Üldse oli kaera müüjaid, põllupidajaid 2920. Peale Kaitseministeeriumi toituskreedi arvel ostetava teravilja võeti RT 100 — 1929 a. avaldatud seaduse („1928/29 a. antud seemnevilja ja põllumajanduslike toetuslaenude viljas tasumise seadus“) alusel põllupidajate ligikaudu kuu jooksul 5 toituslaos ja 39 raudteejaamas laenude tasuks vastu rukist, kaeru ja otri. Üldiselt oli laenude katteks viljatoojaid 857, kuna esialgu soovijaid statistika keskbüroo andmetel oli 1269 põllupidajat. Laenude tasuks äraantava rukki hinnaks oli 16 senti kg, odral — 15 senti kg ja kaeral 13 senti kg. Üldse osteti vilja eelarve järgi: rukist 2.112.472 kg — 380.245 kr. eest, kaeru 2.227.934 kg 334.190 kr. eest; laenude tasumise arvel: rukist 126.805 kg — 20.288 kr. eest, otri 235.792 kg — 35.368 kr. eest, kaeru — 396.415 kg — 51.534 kr. eest. Viljaostu operatsiooni teostamist revideeriti koha peal kontrolli poolt mitmes vastuvõtu punktis, kuid väärnähtusi operatsiooni teostamisel ilmsiks ei tulnud.

Teravilja ümbertöötamine jahudeks ja tangudeks sündis lepingute alusel eraettevõtjatega, kuna väeosad toimetasid leivaküpsetamist suuremalt osalt ise. Jahujahvatamine ja leivaküpsetamine Tallinna garnisonile oli viimasel aastal a/s. Rotermanni käes lepingu alusel. Et võistlejaid a/s. Rotermannile ei ilmunud, tõstis viimane jahu jahvatamise ja leivaküpsetamise hinna alates 1. juulist 1929 a. 2,2 senti pealt 4,3 senti peale ühe kg. eest. Riigikontroll teatas varustusvalitsusele, et tema tulevikus ei saa anda nõusolekut sarnase hinnaga jahu jahvatamiseks ja leivaküpsetamiseks ja tegi ettepaneku, et Kaitseministeerium remonteeriks end. Belomorsky rügemendi leivatehased ja asuks ise leivaküpsetamisele Tallinna garnisoni jaoks. See teostatigi ja jaanuarikuust 1930 a. alates küpsetatakse leiba Tallinna garnisonile nimetatud leivaahjudes. Sellejuures on leib märksa parem endisest Rotermanni leivast ja leivaküpsetamine ise sünnib ligikaudu 3000 kr. võrra aastas (maha arvatult ahjudes remondi ja sisseseade muretsemise kulud) odavamalt kui Rotermanni juures.

Tangude valmistamise revideerimisel selgus, et eraettevõtja, kes lepingu järgi pidi valmistama mitte vähem kui 60% tangu intendantuuri poolt antavatest otradest, piirdus nimetatud miinimumiga, kuna tegelikult väljatulek oli suurem. Selle revideerimise tulemuse põhjal korraldati intendantuuri poolt jahu proovijahvatamine ja tangude proovitegemine intendantuuri jaoks töötavates veskites, mille tagajärjel tõsteti tangude väljatuleku protsent uuesti sõlmitud lepingutes. Ka protestiti tangude tegemise lepingute sõlmimise vastu töö hindade kõrguse ja tangude vähese väljatulekuprotsendi pärast. 1. diviisi intendant kavatses sõlmida ettevõtjaga lepingu tangude tegemise peale hinnaga 1. kr. 50 snt. 100 kg. otrade tangudeks tegemise eest, tangude väljatulekuga 57%. Kuna leping oli riigile kahjulik, siis ei antud nõusolekut. Mõni kuu hiljem sama intendant kavatses sõlmida lepingut tangude tegemise peale sama ettevõtjaga hinnaga 1. kr. 46 snt. 100 kg. otrade tangudeks tegemise eest tangude väljatulekuga 57%. Ka sel korral ei annud kontroll nõusolekut, kuna intendantuuri osakond oli sõlminud lepingu tangude tegemise peale $\frac{1}{3}$ võrra odavamalt ja tangude suurema väljatulekuga. Protesti tagajärjel sõlmis 1. diviisi intendant lepingu teise ettevõtjaga töötasuga 1 kr. 9 senti iga 100 kg. otrade ümbertöötamise eest, tangude väljatulekuga 59%. Nii alanes töötasu ja tõusis tangude väljatuleku % 1. diviisi intendantuuris. Leivaküpsetamise alal nõudis kontroll leiva juureküpsed protsendi tõstmist ühes garnisonis 36 pealt 38 peale, mis ka täideti.

Välismaa saadused — suhkur, tee, pipar, heeringad, nisupüül ja sool muretseti vähempakkumiste kaudu intendantuuri osakonna poolt. Herneid taheti osta võistluspakkumiste tagajärjel ühelt eraärihinnaga 26 senti kg. Riigikontrolli esindaja protesteeris ostu vastu kõrge hinna tõttu; protesti tagajärjel asuti Eesti Tarvitajateühisuste keskkühisusega läbirääkimistesse, mille tulemuseks oli, et sama väärtusega

herneste muretsemise peale sõlmiti leping nimetatud ühistegelise asutisega hinnaga 22,8 senti kg., millega hoiti kokku 2848 kr.

Viljakohvi ja kilud muretseti kodumaalt. Liha, juurvilja ja heinad muretseti väeosad omal algatusel normeeritud hindade piires. Keskmiised tegelikud rahanormid olid päevas: toiduraha 50,93 senti (eelarves 51,55 senti) ja hobusemoona raha I liigil (ratsa-sõidu- ja kergeveohobused) 1 kr. 20,60 senti (eelarves 1 kr. 24 senti.) II liigil (raskeveo ja kerge patarei suurtükihobused) 1 kr. 31,37 senti (eelarves 1 kr. 35 senti) ja III liigil 1 kr. 40,55 senti (eelarves 1 kr. 44 senti).

Ihukatte (kraamivarustus) alal tarvilikud materjalid muretseti ilma erandita kodumaalt. Üldiselt kujunesid riide ja naha hinnad, võrreldes eelmise aasta hindadega, odavamaks: villase riide hind keskmiselt 9%, puuvillase riide hind 4%, valmisnahad 13%, poolsaapad 12% ja säärsaapad 10%. Tõusid ainult mõned villaste koetud varustusasjade hinnad, mis tingitud olid tehniliste tingimuste muutmisest, kus üles seati märksa suuremad nõuded. Olgugi, et tootematerjalide hinnad tekstiil- ja nahakaupade alal ilmaturul näitasid suuremat langust, kui see võrdlevalt fikseeritud meie vabrikute saaduste pakkumistes, ei olnud võimalik saavutada madalamat hinda kodumaa vabrikute vahel tõsise võistluse puudumisel. Esiialgselt vabrikute poolt avaldatud hindadega ei olnud Riigikontroll ega ka Kaitseministeerium hoopis nõus — nad olid liiga kõrged. Ostuhinnad fikseeriti lõplikult pärast järeleandmist vabrikute poolt. Sõjanõukogu protokolliga 13.306 kr. võrra odavamalt, kui esialgselt vabrikute poolt avaldatud hinnad. Lepingute täitmisel tuli ette materjalide praakimisi, kuna selgus, et materjalid ei vastanud täies ulatuses lepingu tingimustele. Mõnel juhul, kui kõrvalkaldumised olid väikesed ja materjalid vastasid oma otstarbele, võeti nad vastu vastava hinnaalandusega. Kreenholmi puuvilla manufaktuuriilt tellitud suvipluusiiriide vastuvõtmisel selgus, et riidevärv muutus katsesetamisel. Avaldati protesti riide vastuvõtmise kohta. Hiljem võeti riie vastu 505,42 kr. hinnaalandusega. Saarde põllumajanduse ühisuselt tellitud sääresidemete vastuvõtmisel selgus, et sääresidemed ei vasta väljatöötamise suhtes kinnitatud proovile. Avaldati protesti sääresidemete vastuvõtmise kohta. Protesti tagajärjel sääresidemel võeti vastu hinnaalandusega 1149,70 kr. Varustusvalitsuse intendantuuri osakond tahtis sõlmida lepingut paellindi (90.000 meetrit) muretsemiseks „Rauaniidiga“ à 3,25 senti meeter, kogusummas 2925 kr. suuruses. Riigikontrolli poolt ei antud nõusolekut, kuna hind oli kõrge. Hiljem sõlmiti leping O. Kilgas'e tehasega hinnaga 2,85 senti meeter, kogusummas 2565 kr. suuruses, sellega saadi kokkuhoidu 360 krooni. Eelarveaasta jooksul töötati välja ja pandi maksma mõned uuendatud tingimused ja kirjeldused ihukatte varustuse alal, samuti varustuse tehnilise proovimise ja vastuvõtmise juhtnõõrid. Peale aasta eelarves ettenähtud kraamivarustuse muretsemise teostati eelarveaasta lõpul Riigikogu poolt 18. detsembril 1929 a. „Eesti Vabariigi 1930/31 a. kulude ja tulude eelarve arvel lepingute sõlmimise ja eelkrediitide määramise seaduse“ (RT 100 — 1929) alusel tähtsamate riidevarustuse artiklite ning saabaste ja koetud varustusasjade tellimine. Selleks sõlmiti 8 lepingut üldsummas 868,965 krooni suuruses. Villase riide hind oli keskmiselt 10%, puuvillase riide hind keskmiselt 3% odavam eelmise aasta muretsemishindadest. Tõusis märksa linase riide hind (32,5%), mis osalt tingitud linase riide tingimuste muutmisest, kus üles seati suuremad nõuded, osalt aga ka eelmisel aastal olnud terava võistluse tagajärjel, kus hankijad pakkusid materjale alla valmistushinna.

Tehnilise varustuse ja sisseseadete ning relvade muretsemine sündis varustusvalitsuse vastavate osakondade ja merejõudude baasi lähemal korraldusel, kusjuures tulid avalikuks järgmised puudused: nimelt anti mõnikord välismaa firmadele tellimisi, ilma et kokkumaa tehastelt oleks õieti järele päritud, kas nad suudavad ja missuguse hinnaga nimelt valmistada tarvilikke esemeid, või enne ostu teostamist küsiti viimasel silmapilgul kodumaa vabrikute hind, mille põhjal siis tõendati, et ostmise tulevat välismaalt odavam. Laevade remondi ja ka mitmesuguse tehnilise varustuse ja abinõude valmistamisel ja suuremate remontide puhul Kaitseministeeriumi vastavad asutised ei sea ise kokku eelarveid ja kalkulatsioone, vaid tööd antakse välja umbkaudsete hindade järgi ilma võistluseta teatavatele asutistele nagu arsenal ja Sadamatehased. Niisugune talitusviis teeb tööde väljaandmise paratamatult kallimaks. Ka tehakse kulusid eba-

b) tehnilisel ja ehituste alal.

ratsionaalselt. Nii töötab autotankide rügemendi õppetöökodades väike jõujaam kulunud masinatega. Peaks minema üle teise voolu peale (näit. linna-), mis palju odavam. Selle läbi paraneksid ka töökodade äärmiselt eba hügieenilised tingimused.

Ehituste alal puutus silma krediitide ebaõige tarvitamine. Nimelt oli aasta eelarves ette nähtud kahe raudbetoonist angaari ehitamine, kuid ehitati üks ja ülejäänud krediidile vaadati kui krediidi ülejäägi peale, tarvitades seda teiste ehituste püstitamiseks ja remontideks. Ehitusekrediidi suurendamiseks on võetud tarvitusele äriiline kombinatsioon, mis seisab selles, et ostetakse krediitide arvel suuremal määral ja odava hinnaga ehitusematerjale (tsementi, katuseplekki, naelu jne.) lattu ja müüakse neid ehituselepingute alusel töövõtjatele kindlate hindadega. Sellest saadud vahekasu (n.n. „ladu materjalide arve“) tarvitatakse ära tööde jaoks, mida eelarves ei olnud ette nähtud. See kombinatsioon on küll riigile kasulik, kuid selline toimetamine on Kaitseministeeriumi kõrgemate asutiste poolt seni üldiselt sanktsioneerimata ja ei ole eelarvega seotud. Samuti antakse laagri asukohtadest mahavõetavaid metsamaterjale ehituste jaoks, millega suurendatakse ehitusekrediiti.

Ehituste üldise korraldamise alal tuli ette puudusi, mis seotud üleliigsete kuludega riigile. Nii tuli Rakveres lammutada kivehitus ja selle asemel uus ehitada, sest et vana ehitus takistas maandumist lennuväljal. Samuti tuli ümber paigutada traataed ja elektrimagistraal. Ka teised ehitused lennuväljal olevat lennuväe rügemendi ülema arvamise järgi nii paigutatud, et takistavat tegevust lennuväljal. Et sellest üle saada, kavatsetakse laiendada lennuvälja.

Tuleb veel juhtusid ette, et ehituste püstitamisele asutakse ilma kinnitatud projektita, missugused tagant järele kinnitatakse (ohvitseride elumajad Jägala laagris) ja pärast leitakse, et projektita püstitatud hoone ei vasta oma otstarbele (väeosa poolt ehitatud laagri ambulants, mis ehitusekorteriosakonna arvamise järgi ei kõlvanud oma otstarbele ja millest siis sõduripood tehti).

Ka tekkisid liiga sagedasti vaieldused lõpparvete vastu, mida tuli lahendada kohtu teel.

Ehituste teostamisel ilmsikstulnud puudustest oleks märkida, et Rakvere uue kasarmu asfaltpõrand tuli osaliselt ümber teha ja Kurtna laagri ehitustes tuli ette seinte ja sarikate viltuvajumisi ja puudulikke ühendusi. Kurtna laagri komandantuuri majal tuli korda seada halvastitehtud katus.

Ka tekkisid nähtused, mille põhjal tuleb mainida, et riikliku tehnilise vaandusega hoolimatult ümber käiakse, mis tuleb panna nõrga majandusliku distsipliini arvele.

Relvistuseosakond sõlmis aruandeaastal 18 lepingut ja andis 120 üksikut tellimist Kaitseministeeriumi töökodadele. Tehnikaosakond sõlmis 26 lepingut ja andis 103 tellimist mitmesuguse varustuse peale. Osa varustust muretseti meie välissaatkondade kaudu.

d) hobustega varustamise alal.

Kaitseväe hobustega varustamise alal töötati Kaitseministeeriumi poolt välja uus „Kaitseväe hobustega varustamise seadlus“, mis Vabariigi Valitsuse poolt pandi maksma 30. juulil 1929 a. (RT 68 — 1929). Seadluse lisana pandi seadlusega ühel ajal maksma hobuste liikide ja järkude nõuded ning Kaitse- ja põllutööministri määrus vigade ja puuduste kohta, millistega keelatud osta kaitseväele remonthobuseid. Remonthobuste ülevaatusel selgus, et noored hobused ei ole küllaldaselt arenenud: kehaseis suuremal osal noortel ratsahobustel oli mitterahuldav, mõned olid ülestõmbunud kõhuga, mis tundemärgiks, et hobuste seedimisorganid kannatavad, paljude juures tuli ette õlalonkamisi. Lõppes kaitseväes haiguste tagajärjel ja hukati kui paranematuid mitmesuguste õnnetuste ja vigastuste tagajärjel 1,19% hobuste koosseisust (eelmisel aastal 1,7%). Puudulik hobuste eest hoolitsemine tuli avalikuks ka aruandeaastal. Hobuste kehaseis oli mõnes väeosas eriti halb. Nii oli ühes suurema hobuste koosseisuga väeosas Kaitseministeeriumi enese andmetel juulikuul mitterahuldavas kehaseisus hobuseid 54% ja septembrikuul 40%, teistel kuudel protsent vähenes. Hobuste tallid mõnes väeosas jätavad veel palju soovida.

e) tervishoiu alal.

Kaitseväe isikulise koosseisu tervishoidliku hoole alal tuli 1 arst 405,4 isiku kohta, 1 rohuteadlane 2208 isiku kohta ja 1 hambaarst 2008 isiku kohta. Kaitseväelaste haigusepäevi kaitsevähk, ülikooli ja omavalitsuste, eraravilates ja sanatooriumides oli kokku 151273,4 päeva. Ravimisel viibis iga haige keskmiselt

18,6 päeva. Ambulatoorselt raviti aasta jooksul kaitsevaelasi 82089 haigusejuhul, visiteerides 187371 korda, eraisikuid 16771 haigusejuhul, visiteerides 28923 korda, kokku raviti 98860 haigusejuhul, visiteerides 216294 korda. Üldiselt läks tervishoidliku korralduse alal tervishoidliku hoole alla kuuluv isik aastas maksma 30,82 krooni. Paljudel kaitseväe arstidel on laialdane erapraksis ja mõnedel on peale selle veel kindel palgaline ametikoht väljaspool Kaitseministeeriumi.

Kaitseministeeriumi asutisi ja väeosasid revideeriti 33 korral. Neist oli 21 täielikku (üldist) ja 12 osalist (kassa ja üksikute alade revisjonid). Puudusi ei tulnud ilmsiks 4 korral. Vähemaid puudusi, mille tekkimise kohta antud seletused kontrolli poolt loetud rahuldavaks, tuli ilmsiks 11 korral. Mõned näited väärnähtuste ja puuduste kohta.

Korraldusvalitsuse majandusosakonna revideerimisel maikuu algusel 1929 a. tuli ilmsiks, et majandusosakonna ülem oli võtnud suuremaid summasid avansina oma kätte, ilma et oleks olnud tarvidust selle järgi ameti alal. See nähtus oli korduv, sest et juba eelmisel — 1928 a. — aastal Riigikontrolli revideerimisel selgus, et majandusosakonna ülema kv. ametnik Päiti käes oli suuremaid — üle 10.000 kr. ulatuvaid — avansse, millepärast Riigikontrolli poolt üldarvepidamise seaduse § 371 märkuse põhjal arvati välja viivitustrahv raha oma käes pidamise eest. Ka seisid võladokumendid üle seadusliku aja kustutamata ja enne vana avansi kustutamist võttis majandusosakonna ülem uusi avansse. Väärnähtustest teatati kontrolli poolt Kaitseministrile, kes aga ei pööranud tarvilist tähelepanu väärnähtustele. Jaanuarikuul 1930 aastal selgus suurem raharaiskamine kv. ametnik Päiti poolt (38.720.19 Kr. suuruses). Kaitseväe ametnik Päit arreteeriti ja asi anti kohtuvõimude lahendamata.

Ühe tehnilise väeosa revideerimisel selgus, et veo- ja sõiduaautosid antakse kasutada ohvitseridele ja ametnikkudele isiklisteks otstarveteks (bensini ja õli tegeliku kulu eest). Kuna sel alal on võimalikud väärnähtused, paluti keelata ära veoabinõude isiklik kasutamine. Autode tarvitamise kohta on juhtnöörid väljatöötamisel. Mercvæes tehnilise varustuse muretsemise alal tuli ilmsiks, et kodumaa päritolekuga kauba asemel osteti välismaa kaupa. Tehnilist varustust osteti ka ilma võistluspakkumisteta.

Eriti suured puudused tulid avalikuks ühes suurtükiväegrupis, kus revideerimise tagajärjel Kaitseministri poolt määrati juurdlus, mille tagajärjel majandusülem karistati kahenädalise arestiga.

Revideerimistel pöörati suuremat tähelepanu ka Kaitseministeeriumi valdamisel olevate maaalade kasutamisele. Nagu teada, on Vabariigi Valitsuse otsustega Kaitseministeeriumi valdamisele läinud suured maaalad, näit. Ropka mõisast 175 hektaari, Viljandi mõisast 107 hektaari, Tapa mõisast 59 hektaari, Olgino mõisast 139 hektaari jne., mida väeosad põllumajanduslikult on asunud kasutama, kuna kaitsevæelisteks otstarveteks (õppeväljade jne. näol) need maaalad praegu ei ole tarvilikud. Maapidamise juures on mõned väeosad kasutanud suuremal määral ka sõdurite tööjõudu, mis võib luua soovimata õhkonna. Ka mõjub niisugune nähtus sõjalisele väljaõppele halvavalt, arvesse võttes lühikest teenistuseaega meie kaitsevæes. Eriti suurejooneliseks on kujunenud maapidamine mõnes üksuses, kus see leidnud heakskiitmist kõrgema riviülemuse poolt. Üldiselt asub Riigikontroll eitaval seisukohal niisuguse suureulatusliku põllumajapidamise kohta kaitsevæeosades, nagu see mõnes väeosas on teostatud, sest et kaitsevæe kui riikliku julgeoleku eriorganisatsiooni väljaarendamisele mõjub see kahjulikult.

Säästsummade alal on mõnes väeosas tunda liigsust; rügementides ulatavad ainult üldsäästsummad 30.000—40.000 kroonini, mille tagajärjel kulude tegemine säästsummadest sünnib pillavalt. Näiteks siin ühe rügemendi üldsäästsummade eelarvest mõned väljavõtted: ajalehed ja ajakirjad — 1800 kr., kaitsevæelaste kehakultuuri tõstmiseks 3000 kr., rügemendi ajaloo korraldamiseks — 700 kr., põllumajanduse korraldamiseks — 1500 kr., sõidu- ja veokuludeks 5000 kr., diviisi ülema korraldusse 1100 kr., garnisoni ülema korraldusse 400 kr., rügemendi esindusekuludeks 300 kr., toetus rügemendi ohvitseride kogule 500 kr., ettenägemata kuludeks 1605 kr. Tundub, et säästsummade tarvitamine enam ei ole ökonoomne. Kuna säästsummade kogumine väeosades tähtsal määral oleneb Sõjanõukogu poolt määratavatest normihindadest ainete peale, on Riigikontroll püüdnud vähendada viimaseid, et säästsummad väeosades ei kujuneks üle-

Revisjonil leitud puudused.

liigselt suureks. kuid see ei ole alati korda läinud. Puuduste kohta säästsummade tarvitamise alal on juhitud Kaitseministri tähelepanu.

Raha assigneerimised eelarve täitmiseks vaadati läbi eelkontrolli korras, kusjuures tulid ilmsiks kulu väljakirjutused eelarve ebaõigete paragrahvide järgi, viivitustrahvide sissenõudmatajätmine, tehnilistele tingimustele mittevastava varustuse ostmine, järgneva aasta eelarve arvel kulude tegemine. Üldse vaadati läbi 3890 kulukrediitide maksukäsku 19.122.046.24 kr. suuruses. Läbivaatamisel proteste avaldatud 11 korral 18.905.67 kr. suuruses. Proteste arvesse võetud 18.097.67 kr. suuruses. Deposiite vabastatud 141 maksukäsuga 57.978.80 kr. suuruses. Tagasimaksusid lubatud 16 korral 8663.37 kr. suuruses.

Revideerimistel järelkontrolli korras tulid avalikuks korduvad eksimused kulude tegemisel. Eksimusi, mis väeosade ja asutiste poolt õiendatud kulude tagasimaksmisega riigitulude arvele, oli:

rahaliste tasude	alal	122 korral	593.67 kr. suuruses
toitusvarustuse	„	20 „	861.66 „ „
hobusemoona	„	5 „	72.76 „ „
küttega varustamise	„	8 „	974.28 „ „
valgustusega varustamise	„	7 „	139.01 „ „
aritmeetilisi eksimusi	„	4 „	971.60 „ „

Kokku 166 eksimust 3412.98 kr. suuruses. Peale selle on väeosade ja asutiste poolt osa eksimusi õiendamata (1479.48 kr. tagasimaksmise kohta on nõusolek avaldatud ja sissenõudmine on teostamisel).

Väärrib veel tähelepanu, et eelarves oli ette nähtud esindusekuludeks 9000 kr., kuid nimetatud summale on lisaks võetud 3477.07 kr. § 90 (segakulud) järgi. Ka on mitmel juhul esindusekulud puudulikult tõendatud.

Kaitseministeeriumi tulude summa eelarveaasta jooksul on 219.930.62 kr. Aruandmine tulude alal on korralik.

Alljärgnev tabel annab ülevaate õigekstunnustamata jäänud kuludest ja nende õiendamise kohta.

Keskasutuse nimetus	Aruande alguseks jäi seltgitamata ja õiendamata Kr.	Aruande ajal lahendatud			Jäi selgitamata ja õiendamata Kr.
		Riigikontrolli nõudmisel tasumise teel	Täiendava tõestamise teel	Riigi võlgn. nimekirja võetud	
Kamin 1920	18.025.06	—	12.107.41	—	5.917.65
1921	16.488.57	—	1.127.75	—	15.360.82
1922	260.39	85.99	21.56	152.84	—
1923	4.461.71	—	—	—	4.461.71
1924	4.077.98	—	—	4.077.98	—
1925	21.418.12	—	—	—	21.418.12
1926	5.055.68	—	—	—	5.055.68
I. v.					
1926/	8.727.45	—	8.511.45	216.—	—
1927					
1927/					
1928	231.464.77	21.25	151.109.12	—	80.334.40
1928					
1929	669.152.92	1.101.01	469.031.81	—	199.020.10
Kokku	979.152.92	1.208.25	641.909.10	4.446.82	331.568.48

M ä r k u s: Lahter 10 näidatud summad on seotud:

- 1) kohtuvõimudele saadetud aruannetega, mille järgi kohtutoimetised seisma pandud süüdlaste tabamiseni.
- 2) seadusevastaste kuludega, mis seni tasumata ja
- 3) seni esitamata aruannetega ja dokumentidega.

Vabariigi kaitseliit.

Riigikogu poolt 19. märtsil 1929 a. vastuvõetud kaitseliidule toetuse andmise seaduse (RT 29 — 1929) järgi antakse kaitseliidule iga aasta rahalist toetust, mille suurus määratakse ette viieks aastaks. Arvates 1. aprillist 1929 a. määrati igaaastaseks toetuseks 650.000 kr., mille juure tuleb arvata: a) eelmise aasta ülejääk 152.623.62 kr., b) eelarveaasta jooksul saadud protsendid 5.723.50 kr. ja d) kaitseliidumaks 3.553.99 kr., muid sissetulekuid 23.794.29 kr. Kokku oli aruandeaastal tulusid 835.695.40 kr. Kulusid oli eelarveaasta jooksul 582.137.71. Sellega ülejääk järgmiseks — 1930/31 eelarveaastaks 253.557.69 kr., millest 1. aprilliks 1930 a. oli: a) riigikassa erideposiidi arvel 10.500.56 kr., b) E.P. Tallinna osakonna jooksva arvel 1.944 kr., d) Tallinna linnapanga jooksva arvel 132.981.13 kr., e) propagandafondi arvel 22.107.90 kr. ja f) staabi kassas 86.024.10 kr.

Kaitseliidu kuludeks 1929/30 eelarveaastal oli ette nähtud krediite eelarve järgi 761.034 kr., millest tarvitati 582.137.71 kr., ülejääk määratud krediidist 178.896.29 kr. Suuremad ülejäägid tekkisid palkade, mitmesuguste tasude, varustuse muretsemise, õppe- ja kehalise kasvatuses ning propaganda aladel. Palgad olid eelarves ette nähtud täie koosseisu pealt, kuid aasta jooksul olid mõned kohad vakantsed, ka makseti instruktoritele-eraisikutele vähemat palka, kui koosseisus ette nähtud instruktoritele-ohvitseridele. Mitmesugused tasud olid eelarvesse võetud umbkaudselt ja tegelik kulu osutus vähemaks. Varustust muretseti vähem, kui oli ette nähtud. Kõige suuremaks kujunes ülejääk relvade ja laskemoona muretsemise alal, kuna otsustati mitte osta uusi relvi, vaid teha ümber vanu. Kaitseliidu eelarve kulude revideerimist järelkontrolli korras teostati täielikult. Revisjonil leitud puuduste tõttu jäi õigeks tunnistamata 12.560.35 kr., missugune summa tuleb kaitseliidul õiendada täiendavate dokumentide esitamisega ja rahas tagasimaksmisega ebaõigelt tehtud kulude katteks.

Aruannete sisulisel revisjonil tuli avalikuks võrdlemise palju eksimusi, nagu ka eelmisel aastalgi, komandeerimise päevarahade ja sõidukulude alal. Mitmes malevas olid paljudel juhtudel erakõnedena märgitud kaugekõnede maks kantud kuludeks riigisummadest. Samuti olid riigisummadest tasutud arstiabi kulud kaitseliidus mittepalgalistel ametikohtadel teenivatele isikutele ja nende perekondade liikmetele valitsusasutistes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise määruse alusel, mida ei saa lugeda seaduslikult õigustatuks. Tallinna maleva maja projekti ja eelarvete valmistamise ning tehnilise järelevalve teostamise eest maja ehitamise ajal oli makstud arhitektile 5.265.20 kr., kuid revideerimisel ei esitatud tähendatud kulusumma määramise dokumenti-lepingut arhitektiga või muud dokumentaalset alust. Esindusekuludeks oli eelarves ette nähtud 4.840 kr., kuid seda summat ei ole jätkunud ja ligikaudu 2.000 kr. on lisaks võetud eelarve produktiivsete kulude arvelt.

Kohtu- ja siseministeerium.

Kulud.

Kohtu- ja siseministeeriumi korralised kulud 1929/30 a., võrreldes 1928/29 a. kuludega, suurenesid 348.047. kr. ehk 4,6% võrra. Erakorralised kulud suurenesid 25.572 krooni võrra. Kulude võrdlus üksikute peatükkide järgi on toodud alljärgnevas tabelis:

Kulude nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	Suurenemine (+) vähenemine (—)	
	Kr.	Kr.	Kroonides	%-des
Korralised kulud:				
Keskasutis	317.980	332.706	—14.726	—4,4
Kohtud	1.562.648	1.517.839	+44.809	+2,9
Prokuratuur	188.330	177.774	+10.556	+5,9
Vangimajad	1.461.446	1.408.149	+53.297	+3,8
Politsei	3.251.496	3.052.099	+199.397	+6,5
Piirivalve	1.177.692	1.122.978	+54.714	+4,9
Kokku	7.959.592	7.611.545	+348.047	+4,6
Erakorralised kulud:				
Keskasutis	72.877	73.087	—210	—
Kohtud	6.373	—	+6.373	—
Vangimajad	128.747	106.171	+22.576	—
Politsei	1.500	4.800	—3.300	—
Piirivalve	10.123	9.990	+133	—
Kokku	219.620	194.048	+25.572	—

Korralised kulud 1929/30 a. suurenesid kõikides peatükkides, välja arvatud Keskasutis. Eriti tunduvalt suurenesid kulud Politsei alal. Korraliste kulude suurenemise põhjustas osalt riigiteenijate teenistusevanuse tasu seaduse maksmapanemine 1. apr. 1929 a. ja tegelik vajadus peajasjalikult haigusekindlustuse-, ametisõitute- (kohtud), kantselei-, majapidamis- ja vallasvara muretsemise kulude alal. Keskasutise kulud vähenesid peajasjalikult ametisõitute, hoonete remonditööde ja kultuuriliste toetuste aladel.

Erakorralised kulud vähenesid Keskasutise ja Politsei alal, kuna suurenesid kohtute- (eelmisel 1928/29 eelarveaastal puudusid erakorralised kulud) ning tunduvalt vangimajade alal. Vangimajade kulud suurenesid peamiselt Viljandi vangimaja ehitamise arvel.

Võrreldes ministeeriumi 1929/30 a. kulusid sama aasta eelarvega selgub, et kulutati vähem kui nähtud ette eelarves: korralisi krediite 72.629 krooni ehk 0,9% ja erakorralisi 82.354 krooni. Üksikasjalik kulude ja eelarve vahekord kujuneb järgmiselt:

Eelarve jaotused	1929/30 a. eelarve	1929/30 a. kulud		Krediidi ülejääk	
	Kr.	Kr.	%	Kr.	%
Korralised kulud:					
Keskasutis	329.415	317.980	96,5	11.435	3,5
Kohtud	1.576.645	1.562.648	99,1	13.997	0,9
Prokuratuur	193.934	188.330	97,1	5.604	2,9
Vangimajad	1.469.922	1.461.446	99,4	8.476	0,6
Politsei	3.260.340	3.251.496	99,7	8.844	0,3
Piirivalve	1.201.965	1.177.692	97,9	24.273 ¹⁾	2,1
Kokku	8.032.221	7.959.592	99,1	72.629	0,9
Erakorralised kulud:					
Keskasutis	83.480	72.877	—	10.603	—
Kohtud	9.919	6.373	—	3.546 ²⁾	—
Vangimajad	128.875	128.747	—	128	—
Politsei	12.000	1.500	—	10.500 ³⁾	—
Piirivalve	67.700	10.123	—	57.577 ⁴⁾	—
Kokku	301.974	219.620	—	82.354	—

- Markus: 1) selles summas on 1930/31 a. eelarvele juurde arvatud krediite 3.500 kr.
 2) „ „ „ 1930/31 a. eelarvele juurde arvatud krediite 3.012 kr.
 3) „ „ „ 1930/31 a. eelarvele juurde arvatud krediite 10.500 kr.
 4) „ „ „ 1930/31 a. eelarvele juurde arvatud krediite 57.576 kr.

Krediidi ülejäägid tekkisid peaaesjalikult vakantsetest kohtadest ja koosseisude koondamisest — keskasutises (3.439 kr.), kohtutes (5.986 kr.), prokuratuuris (2.295 kr.), vangimajades (1.356 kr.), politseis (4.765 kr.) ja piirivalves (12.194 kr.); osalt olenesid ülejäägid asjaolust, et tegelik krediidi tarvidus oli vähem kui arvestati eelarve kokkuseadmisel: nii tarvitati krediite vähem keskasutises kultuurilisteks toetusteks (4.125 kr.) ning kodifikatsiooniks ja kirjastamiseks (2.240 kr.), prokuratuuris — ametisõitudeks (2028 kr.), kohtutes ja vangimajades — vallasvara ja vangide ülevalpidamiseks põhjusel; et vallasvara ja tarbeained on muretsatud odavamalt, kui eelarves ette nähtud ning lisaelarve viibimise tõttu ei suudetud tasuda kõiki arveid kohtutes — kohtuliku asjaajamise ja abiandmise ja politseis — ametisõitude alal.

Suurema ülejäägi andsid erakorralised kulud kohtutes, politseis ja piirivalves ehituste arvel põhjusel, et ei jõutud lõpetada töid aruandeaastal. Keskasutise alal tekkis ülejääk Petseri- ja Narvataguste maade kinnisvarade ajutises kinnistusekomisjonis — tunnistajate tasu arvel 5.657 kr. ja selle tõttu, et Kuresaare kinnistuseraamatute jaluleseadmisel tegelik krediidi tarvidus oli vähem, kui arvestati eelarve kokkuseadmisel 4.947 kr.

Kohtu- ja siseministeeriumi 1929/30 a. korralised tulud, võrreldes 1928/29 a. tuludega, vähenesid 77.736 kr. ehk 10,7% võrra.

Tulud.

Tulude võrdlus üksikute peatükkide järgi on toodud alljärgnevas tabelis:

Eelarve jaotused	T u l u d				
	1929/30 a. eelarve	1929/30 a.	1928/29 a.	Suurenemine (+) Vähennemine (—)	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kroonides	%-des
Tempelmaks ja lõivud	51.521	51.520	76.533	—25.013	—32,7
Mitmesugused tasumaksud	236.808	234.667	270.635	—35.968	—13,3
Maad, hooned, metsad ja veed	37.347	34.999	32.478	+2.521	+7,8
Mitmesugused riigiettevõtted	104.641	104.641	105.935	—1.294	—1,2
Mitmesugused riigivarandused	12.306	12.306	26.113	—13.807	—52,9
Segatulud	213.747	211.447	215.623	—4.176	—1,9
Kokku	656.370	649.580	727.317	—77.737	—10,7

Ministeeriumi korraliste tulude suurenemise ja vähenemise põhjused on peajoonetes järgmised.

Tulu kantseilõivudest ja maksudest vähenes peaaegjalikult rahukogu kinnistuseosakonna kantseleimaksu seaduse täiendamisseadusest (RT 71 — 1929), mille järgi ettenähtud kantseleimaksu võetakse raha asemel kohtumarkides, ning kohtumarkide müügist saadud tulu arvestatakse Maksudevalitsuse otsemaksude alal.

Mitmesuguste tasumaksude alal on tulud vähenenud kõikide tulu §§-delt põhjusel, et vähem on välja antud nii isikutunnistusi kui ka välispasse ja peatuselube, niisamuti on vähenenud kodakondsusse astujate arv.

Mitmesuguste riigivaranduste müügist saadud tulu vähenemine on juhuslik.

Rendid maadelt tõusid ministeeriumi valdamisel olevate maaalade obrokimaksu tõstmisest.

Kohtud.

Kohtuasutiste toimetamisel oli 1929 a. jooksul 201.992 asja (eelmisel aastal 174.650). Asjade arv suurenes peamiselt rahukohtutes (25.793) ja vähenes Kohtupalatis (348) ning rahukogudes II astme kohtuna (1.382). Asjade jagunemine kohtuasutiste järgi on toodud alljärgnevas tabelis:

Kohtute nimetus	Asjade arv 1929 a.	Asjade arv 1928 a.	Suurenemine (+) vähennemine (—)
Riigikohus	5.104	4.951	+153
Kohtupalat	2.114	2.462	—348
Rahukogud I aste	17.133	15.009	+2.124
„ II aste	13.536	14.918	—1.382
Kohtuurijad	7.448	6.446	+1.002
Rahukohtunikud	156.657	130.864	+25.793
Kokku	201.992	174.650	+27.342

Vanglad ja Harku kolonii.

Vangimajade valitsuse tegevuse aruande järgi viibis vahialuseid vanglates 1929/30 a. jooksul 1.062.720 päeva (eelmisel aastal 1.004.512 päeva), millest keskmine vahialuste arv 2.911 (e.a. 2.752). Politsei arestimajades ja valla arestikambrites viibis vahialuseid 1929/30 a. jooksul 26.253 päeva (e.a. 26.740 p.) — keskmine vahialuste arv 72 (e. a. 73). Harku kolonias viibis kasvandikke 1929/30 a. jooksul 52.275 päeva (e. a. 46.939 p.), millest keskmine kasvandikkude arv 143 (e. a. 129).

Vangistusametite ülevõlpidamiseks on ära tarvitatud kuluaruande järgi 1.461.446 kr. Sellest summast maha arvates äratarvitamata tagavarad (toiduained, varustus, küte jne.) ja lahutades üldsummast vanglade ja Harku kolonias, jääb tegelikkudeks kuludeks vanglate alal 1.328.656 kr. ja Harku kolonias alal 91.919 kr. Selle järgi on keskmine üldkulu vahialuse kohta aastas vanglates 445.41 kr. (e.a. 440.34 kr.) ja kasvandikkude kohta Harku kolonias 642.79 (e.a. 697.43 kr.).

Toitmiseks on kulutatud keskmiselt vahialuse kohta päevas 27,4 senti (e.a. 29 s.). Toitluskulu päevaindeks näitab kuude järgi järjekindlat vähenemist: aprillis 1929 a. 30,7 s. ja märtsis 1930 a. 22,9 senti. Vangimajade järgi on keskmine toitluskulu kõige kõrgem Narva vanglas (30,7 s.) ja kõige madalam Karistusvanglas (25,3 s.).

Harku koloniis on kulutatud toitmiseks keskmiselt kasvandiku kohta päevas 50,2 s. (e.a. 44,7 s.). Kuude järgi näitab toitluskulu päevaindeks järjekindlat vähenemist, aprillis 1929 a. — 56 s. ja märtsis 1930 a. — 44 s.

Vahialused vanglates ja kasvandikud Harku koloniis viibisid sisetöödel 152.867 päeva (e. a. 185.590 p.) ja välistöödel 158.449 päeva (e.a. 160.060 p.). Tööstuse tulemusteks on 1929/30 a. aruannete järgi: vangitööde alal puhaskasu 155.829,04 kr. (e.a. 183.350.38 kr.) ja Harku turbatööstuse alal puhaskasu 11.169.95 kr. (e. a. kahju 2.474.21 kr.).

1928/29 a. aruande järgi on tegevuse lõpptulemuseks puhaskasu 3.608.76 kr. Aruande revideerimise andmetest selgus, et näidatud puhaskasu ei ole saavutatud mõisa põllu- ja karjapidamisest, vaid mõisale tasuta kasutada antud metsa tuludest ja Põllutöoministeeriumi nõudmise kustutamisest endiste aastate rendi arvel. Välja minnes eeltoodust arvestusest, on põllu- ja karjapidamine annud kahju umbes 2.000 kr.

Politseivalitsuse andmetel oli politseiasutiste tegevus aruandeaastal, võrreldes eelmise aastaga, politsei ülesannete hulka kuuluvate üksikute toimingute alal järgmine:

Vangitööd.

Harku mõis.

Politseiasutised.

Toimingu nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	Rohkem (+) Vähem (—)
	Arv	Arv	Arv
Politseiasutiste poolt on antud välja:			
Loteriilube	189	161	+28
Välispasse	5.012	5.708	—696
Laskeriistadelube	23.359	23.775	—416
Isikutunnistusi	20.205	24.409	—4.204
Välismaalasi registreeritud	9.221	9.637	—416
Peatuselube	36.187	39.268	—3.081
Väljasõidu viisumeid registreeritud	6.303	5.825	+478
Mitmesuguseid lube ja tunnistusi registreeritud	25.727	26.186	—459
Politseiasutiste poolt on viidud täide:			
Politseilisi karistusi	4.578	6.552	—1.974
Kohtuotsuseid	52.595	49.118	+3.477
Adm. karist. määrusi	5.507	5.544	—37
Kohtupriistavi ülesandeid	12.930	932	+11.998
Maksuteadaannete kättetoimetamisi	104.654	99.717	+4.937
Kohtukutsete kättetoim.	237.182	210.276	+26.906
Mitmesug. teadaannete kättetoim.	197.948	170.261	+27.687
Maksudenõudmisi	365.111	307.103	+58.008
Varanduse üleskirjutamisi	16.930	12.009	+4.921
Varanduse müümisi	1.285	719	+566
Kuritegude registr. ja juurdl.	79.678	75.699	+3.979

Riigikontroll revideeris Kohtu- ja siseministeeriumi tegevust aruandeaastal järgmises ulatuses: Eelkontrolli korras vaadati läbi 40 mitmesugust tehingukava, kogusummas 211.047 krooni.

Revisjoni tulemused.

Faktilist kontrolli teostati varade ostudel—16, vastuvõttudel—24 ja muudel juhtudel—34 korral ning ametikohtade kassa-, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist kohtadel 86 korral, kusjuures leiti asjaajamine korras 70 juhul ja 16 juhul on konstateeritud mitmesuguseid puudusi. Avalikuks tehtud puuduste tõttu on saadetud prokuröri või vastava ülemuse korraldusse revisjoni andmed 5 asutise kohta.

Tähtsamad puudused selgusid deposiitsummade arvestamise ja edasiandmise alal Väike-Maarja jsk. rahukohtus, mille tagajärjel rahukohtunik lahkus ametist ja tema vastu alustati eeluurimist.

Ministeeriumi 1929/30 a. aruannete ja dokumentide revideerimise tulemusena võeti selgitamisele kulude alal 291.244 kr., millises summas on Vabariigi Valitsuse poolt seni kinnitamata poliitilise politsei kulud 288.373 kr. Eelmiste aastate aruannete, välja arvatud Piirivalve, järgi selgitamiselevõetud summade õiendamise kohta annab ülevaate alljärgnev tabel:

Aruande liik/aasta	Õiendamata	Õiendatud	Õiendamata
	summade seis 1. XI. 1929 a.	1. XI. 29 a. — 1. XI. 1930 a.	summade seis 1. XI 1930 a.
	Kr.	Kr.	Kr.
Kulud:			
1921 a.	5.272	4.781	491
1922 a.	34.309	33.496	813
1923 a.	19.834	19.834	—
1924 a.	32.235	—	32.235
1925 a.	605	425	180
1926/27 a.	3.874	660	3.214
1927/28 a.	100	100	—
1928/29 a.	279.405	278.073	1.332
1929/30 a.	—	—	291.244
Kokku	375.634	337.369	329.509

Piirivalve valitsus.

Piirivalve valitsuse 1929/30 a. korralised kulud (1.177.692.20 kr.), võrreldes 1928/29 a. kuludega, suurenesid kogusummas 54.713.89 kr. ehk 4,87% võrra. Tähtsamad suurenemised: teenistusetasude alal (21.437,73 kr.), mis tingitud teenistusevanuse tasu seaduse maksmahakkamisest eelarveaasta algusest, ja kraamiga varustamise alal (28.908.46 kr.), mis tingitud postivarustuse ja ohvitseridele tähtajalise riidevarustuse muretsemisest.

Vähemal määral on suurenenud arstiabi- ja toetus- ning majapidamiskulud.

Erakorralised kulud (10.123.27 kr.), võrreldes eelmise aasta kuludega, suurenesid 133,67 kr. ehk 1,34% võrra.

Kokku korraliste ja erakorraliste kulude suurenemine 54.847,56 kr. ehk 4,84% võrra.

Nelja viimase eelarveaasta jooksul oli Piirivalve valitsuse alal kulusid:

1929/30 a. korralisest	krediidist	1.177.692.20	kr.	
1929/30 a. erakorralisest	„	10.123.27	„	1.187.815.47 kr. ehk 111,8%
1928/29 a. korralisest	krediidist	1.122.978.31	kr.	
1928/29 a. erakorralisest	„	9.989.60	„	1.132.967.91 kr. „ 106,6%
1927/28 a. korralisest	krediidist			1.064.953.43 kr. „ 100,2%
1926/27 a. „	„			1.062.354.94 kr. „ 100%

Piirivalve valitsuse 1929/30 eelarveaasta korralised ja erakorralised kulud, juure arvatud ka 1928/29 a. pikendatud krediit, olid 1.187.815,47 kr., kuna eelarve järgi oli ette nähtud 1.269.665 kr., sellega vähem kulu-
tatud 81.849,53 kr., millest 61.076 kr. Riigi eelarveseaduse § 41 põhjal on arvatud juure 1930/1931 a. eearvele ja 20.773.53 kr. suletud (1,64% eelarvest).

Erakorralisteks kuludeks eelarveaastal oli määratud 67.700 kr. piirivalve uute teenistusehoonete püsitamiseks, kuid mitmesugustel põhjustel (ebasoodne tali ehitusematerjalide kohalevedamiseks, ehitusekrundi muretsemine) ei jõutud teha algust ehitusega eelarveaastal, millepärast suurem osa krediidist eelarveseaduse § 41 põhjal arvati juure järgmise aasta eelarvele.

Eelkontrolli korras vaadati läbi 9 lepingukava varade muretsemise kohta ja 4 tööde väljaandmise lepingukava, millistega oldi nõus. Mitmele tehingukavale anti nõusolek tingimisi, kui arvesse võetakse Riigikontrolli poolt ettepanud parandused ja täiendused. Eriti palju parandusi tuli teha ehituselepingute juures, kuna lepingukavad olid puudulikud.

Järeelkontrolli korras eelarve täitmise aruande revideerimisel selgusid mõned seadusevastased päevarahade maksmised, missugused summad nõuti tagasi. Samuti oli puudusi palga ettemaksmistel Sv. seadl. kogu XIX r. §§ 253—256 järgi. Ülenormi tarvitamisi ei tulnud avalikuks materjaalsete aruannete revideerimisel.

1929/30 a. on antud üle Piirivalve valitsuse alal riigitulusid riigikassale 9.338,27 kr., sellest Piirivalve asutiste kassade kaudu 6.172.32 kr. ja teiste asutiste kaudu 3.165.95 kr.

Piirivalve valitsuse alal määratud ja sissetulnud riigitulude aruande revideerimisel selgus, et riigivõlgnikkude võlasumma seis 1. aprilliks 1930 a. oli näidatud 284 kr. võrra vähemana, kui see pidi olema riigivõlgnikkude nimekirjade järgi. Parandus tehakse järgmise aasta tulude aruandes.

Majanduseministeerium.

Majanduseministeeriumi 1929/30 eelarveaasta kulud, võrreldes eelmise aasta kuludega, olid järgmised:

	1929/30 a. Kr.	1928/29 a. Kr.	R o h k e m		V ä h e m .	
			Summa Kr.	%%	Summa Kr.	%%
Korralised kulud:						
Keskasutis	111.636	124.932	—	—	13.296	10,6
Maksudevalitsus	6.708.866	4.762.968	1.945.898	40,9	—	—
Rahanduseosakond (end. Riigikassa)	344.151	634.367	—	—	290.216	45,7
Kaubanduse-tööstuseosakond (end. Kaub. Tööstuseministeerium).	114.809	126.098	—	—	11.289	8,9
Kokku	7.279.462	5.648.365	1.631.097	28,9	—	—
Riigivõlad	4.598.812	4.328.407	270.405	6,2	—	—
Kokku korralised kulud	11.878.274	9.976.772	1.901.502	19,1	—	—
Erakorralised kulud:						
A. Riigikeskasutiste kulud.						
Keskasutis	53.337	672.204	—	—	618.867	92,1
Rahanduseosakond	653.642	—	653.642	—	—	—
Kaubanduse-tööstuseosakond	23.814	—	23.814	—	—	—
Kokku	730.793	672.204	58.589	8,7	—	—
B. Operatsioonifondid.						
Keskasutis	800.000	486.000	314.000	64,6	—	—
Kaub. tööstuseosakond	—	591.676	—	—	591.676	—
Kokku	800.000	1.077.676	—	—	277.676	25,8
Kokku erakorralised kulud	1.530.793	1.749.880	—	—	219.087	12,5
Kõik kokku	13.409.067	11.726.652	1.682.415	14,3	—	—

Seega on Majanduseministeeriumi kulud, võrreldes eelmise aastaga, üldiselt tõusnud 14,3%; korralised kulud ilma riigivõlgadeta tõusid 28,9%, riigivõlad 6,2%; erakorralised kulud ühes operatsioonifondidega vähenesid 12,5%.

Üksikasjalik kulude käsitus on toodud alamal üksikute asutiste järgi:

Keskasutis.

Kulud.

Nagu eeltoodud tabelist selgub, vähenesid keskasutise kulud, võrreldes eelmise aastaga, korralise eelarve osas 10,6% ja erakorralise eelarve osas 92,1%.

Keskasutise korraliste kulude vähenemine oleneb peaaegselt sellest, et Kaubanduse-tööstusemi-

nisteeriumi ühendamisega Majanduseministeeriumiga Majanduseministeeriumi maja V. Pärnu mnt. nr. 4 vabanes ja ühes Vabaduse puistee nr. 3 oleva majaga üle anti Eesti Pangale, mille tõttu majapidamiskulud vähenesid 25.492 kr. võrra (77,9%).

Üksikute kululiikide järgi tõusid korralised kulud, võrreldes eelmise aasta kuludega, teenistusetasu alal 13.037 kr. (24,6%), riigiteenijate toetuse alal 1284 kr. (48,9%) ja hoonete remondi alal 1.774 kr. (59,3%), kuna kulud vähenesid kantseleikulude alal 856 kr. (6,5%) ja segakulude alal 1265 kr. (83,6%).

Erakorralised keskasutise kulud vähenesid üldse 618.867 kr. (92,1%) sellest summast — sõjaaegsete rekvireerimiste ja kahjude tasumise arve vähenemise tõttu 71.652 kr. võrra. Ühtlasi keskasutise erakorralised kulud vähenesid — Tallinna tollivalitsuse hoone ehitamiseks antud 7.214.64 kr. toetuseks, Piirisaare tuleõnnetutele antud 20.000 kr. ja toetuseks omavalitsustele vastutasuks viinamüügi seaduse muutmise puhul ärajäänud toetussummale 520.000 kr. võrra, kuna eelpooltähendatud otstarveteks 1929/30 a. eelarves vastavad krediidid puuduvad. Viimase toetuse eelarvest väljajätmine ei ole tegelik kulude vähenemine, sest eriseaduse alusel antakse nüüd välja omavalitsustele viinamüügist saadud summadest ilma eelarvest läbi viimata ikkagi 520.000 kr.

Operatsioonifondid suurenesid elukorterite ehituselaenu krediidi 500.000 kr. määramise tõttu, kuna koolimajade ehitusefondi täiendamise arvel vähenesid 50.000 kr. samuti ka Eesti-Briti vahelise jahutuslaevade laevaliini aktsiate omandamise 136.000 kr. võrra, milleks aruandeaastal polnud määratud krediiti.

Tulude revideerimisel selgus, et erakorraliste tulude hulka oli sisse võetud Raudteevalitsuse sissemaks Inglismaalt saadud laenu osaliseks tasuks 180.333.88 kr. milline summa aga ei kuulu tuludesse kandmisele, sest see summa anti Raudteevalitsusele väljaspool eelarvet — kassa tagavaradest ja seepärast kuulus ka sissemaksamiseks kassa tagavarade hulka ilma eelarvest läbi viimata.

Tulud.

Maksudevalitsus.

Riigikontrolli poolt 1929 a. Vabariigi Valitsusele esitatud Otsekoheste maksude ja aktsiisi ametkondade ümberkorraldamise kava on Valitsuse poolt leidnud poolehoidu, kuna 17. jaanuarist 1930 a. alates ühendati tähendatud asutised ühiseks Maksudevalitsuseks, kuid ühendamine sündis veel laiemas ulatuses, sest ka tolliasutised kuulusid liitmisele. Maksudevalitsuse kulud suurenesid 1929/30 eelarveaastal, võrreldes 1928/29 eelarveaasta kuludega, 1.945.898 kr. ehk 40,9% võrra, mis näidatud alljärgnevas tabelis:

Kulud.

	1929/30 a. Kr.	1928/29 a. Kr.	R o h k e m	
			Summa Kr.	%
Korralised kulud:				
Keskasutis	253.513	240.019	13.494	5,6
Asutised kohtadel	1.013.762	978.519	35.243	3,6
Piiritusemonopol	5.441.591	3.544.430	1.897.161	53,5
Kokku	6.708.866	4.762.968	1.945.898	40,9

Kui maha arvata piiritusemonopoli erikulud (§ 26), siis oleks kulude kogusumma 1929/30. aastal 1.357.637 kr. ja 1928/29 aastal 1.341.805 kr. Seega suurenesid kulud 15.832 kr. (1,2%) võrra. Suurenenud on kulud teenistusetasu ja kantseleikulude aladel. Teenistusetasu alal on kulude suurenemine tingitud peamiselt riigiteenijate teenistusevanusetasu arvel 81.628 kr., millist kulu eelmisel aastal ei olnud, nii et otse-

kohene kulu suurenemine sel alal oleks 8.616 kr. Väljajättes teenistusevanusetasu ja piiritusemonopoli erikulud, näeme et kulude tildsumma vähenes eelmise aastaga võrreldes 65.796 kr. (5%) võrra.

Peale eelpooltähendatud teenistusevanusetasu maksmise oli teenistusetasu kulude suurenemise põhjuseks palkade kõrgendus üksikutele ametnikkudele Maksudevalitsuse ümberkorraldamise puhul, kuna ametnikkude koosseisu vähendamine kulude kahanemiseks mõjub alles 1930/31. aastal, sest ametnikud vallandati alles eelarveaasta lõpul ning vallandatud ametnikud said palka ka peale vallandamist 4½ kuu-palga suuruses. Tuleb ka tähendada, et 9 endise aktsisiametniku vallandamise kohta tehtud otsused tühistati Riigikohtu poolt, mille tõttu tähendatud ametnikud tunnistati teenistuses olnuteks ja vallandati hiljemalt uuesti. Selle tagajärjel on tähendatud ametnikud saanud mõlema vallandamise puhul reservi üleviidud ametnikkudele ettenähtud teenistusetasu, sellest esimese vallandamise puhul 4.474.26 kr. palga ja 190.58 kr. teenistusevanusetasu arvel. Viimased kulud oleksid siis ära jäänud, kui juba esmakordne vallandamine oleks olnud seaduslik, nii et palkade kõrgenduse tõttu kulud tegelikult suurenesid 4.141.74 kr. võrra (8816—4474.26). Eelolevatele asjaoludele Riigikontrolör juhtis ka Majanduseministri tähelepanu vajalikkude korralduste tegemiseks.

Maksudevalitsuse keskasutise kulud aruandeaastal suurenesid, võrreldes 1928/29 a. kuludega, 13.494 krooni ehk 5,6% võrra, mida üksikasjaliselt selgitab alljärgnev võrdlustabel:

Kulude nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	Rohkem + vähem —	
			Kr.	%
Teenistusetasu	136.411.40	118.257.89	+18.153.51	+15,4
Ametisõidud	1.596.33	1.844.—	—247.67	—13,4
Riigiteenijate toetus	8.872.14	10.142.98	—1.270.84	—12,5
Ametn. ja teenijate varustus	13.316.07	21.238.83	—7.922.76	—37,3
Juridiline abi ja kohtukulud	803.57	1.309.81	—506.24	—38,6
Kantseleikulud	37.309.13	37.648.13	—339.—	—0,9
Majapidamine	7.295.54	3.418.69	+3.876.85	+113,4
Aval. maksud ja kohustised	309.90	267.40	+42.50	+15,9
Vallasvara	2.021.94	2.208.18	—186.24	—8,4
Materj. proovimine ja saad. kontroll ning katsed	14.75	81.90	—67.15	—82,0
Hoonete remont	39.571.27	4.395.72	+35.175.55	+800,2
Autasud ja ergutused	4.912.—	10.000.—	—5.088.—	—50,9
Segakulud	1.079.09	29.205.39	—28.126.30	—96,3
Kokku	253.513.13	240.018.92	+13.494.21	+5,6

Kulud suurenesid peaaegalt teenistusetasu, majapidamise ja hoonete remondi arvel. Teenistuse-tasu suurenemine 18.153.51 kr. ehk 15,4 % oli tingitud teenistusevanusetasu maksmisest, millist kulu eel-misel aastal ei olnud ja ametnikkude palkade kõrgendamisest Maksudevalitsuse ümberkorraldamisel. Majapidamise alal suurenesid peamiselt tüürikulud end. Otsekoheste maksude valitsuse ümberpaigutamisel riigimajast eramajja. Remondikulud suurenesid 35.175.55 kr. ehk 800,2% võrra peaaegalt Tallinna peatolliameti hoonete ja ladude juures ettenägemata ja edasilükkamata tööde läbiviimise vajadusest.

Kulud vähenesid ametisõitude arvel 13,4%, riigiteenijate toetuse arvel 12,5% ja teenijate varustuse muretsemise arvel 37,3% tegeliku tarviduse kohaselt. Autasusid ja ergutuserahasid määrati vähem, mille tõttu kulud sellel alal vähenesid 50,9% võrra. Segakulude vähenemine, võrreldes 1928/29 a. kuludega, 28.126.30 kr. ehk 96,3% oli tingitud sellest, et 1928/29 a. segakulud olid erakorraliselt suured Kohtupalati otsusega väljamõistetud kahjutasu tõttu 1922 a. tollilaost kõrvaldatud nahkade eest.

Samuti nagu keskasutises suurenesid kulud asutistes kohtadel üldiselt 35.198.08 kr. ehk 3,6% võrra.

Kulude nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	Rohkem + vähem —	
			Kr.	%
Teenistusetasu	796.746.67	735.350.20	+61.396.47	+8,3
Ametisõidud	23.911.22	24.318.23	—407.01	—1,7
Riigiteenijate toetus	84.240.83	87.329.62	—3.088.79	—3,5
Kantseleikulud	32.139.72	28.779.47	+3.360.25	+11,7
Majapidamine	47.946.74	44.679.99	+3.266.75	+7,3
Aval. maksud ja kohustised	12.767.53	11.960.65	+806.88	+6,7
Sõidu- ja veokulud	3.039.14	6.463.42	—3.424.28	—53,0
Vallasvara	8.070.75	8.165.67	—94.92	—1,2
Materj. proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	401.66	490.68	—89.02	—18,1
Hoonete remont	3.616.29	30.343.18	—26.726.89	—88,1
Seadukulud	836.19	637.55	+198.64	+31,2
Kokku	1.013.716.74	978.518.66	+35.198.08	+3,6

Teenistusetasu kulude tõusu (8,3%) põhjused olid samad mis keskasutiseski, koosseisude vähendamine, mis teostati alles aruandeaasta lõpul, võib mõjuda teenistusetasu kulude kokkuhoiu tegurina alles 1930/31 aastal. Kantseleikulud suurenesid 3360.25 kr. ehk 11,7% tegeliku tarviduse kohaselt peaaesjalikult tollitegevuse suurenemise tõttu. Majapidamiskulude suurenemine (7,3%) oli tingitud peaaesjalikult asutiste ümberkolimistest uutesse ruumidesse ja sellega seotud kuludest.

Kulud vähenesid iseäranis sõidu- ja veokulude ning hoonete remondi arvel. Sõidu- ja veokulud vähenesid 3.424.28 kr. ehk 53% võrra, kuna Maksudevalitsuse ümberkorraldamise tõttu oli võimalik piirata sõitusid. Hoonete remondikulud vähenesid vastavalt tarvidusele 26.726.89 kr. ehk 88,1% võrra.

Otsemaksude ametkonna teenijad saavad peale palga veel gratifikatsioone riigi maksuvõlgade sissenõudmisel võetava lisaraha summadest (RT nr. 75 — 1921 a nr. 111 all avaldatud seadus).

Eelarveaastal said gratifikatsioone endise Otsemaksude peavalitsuse ametnikud 9.074.25 kr. ehk 14,9% koosseisu palkadest, Iseäralise tulu- ja ärimaksu komitee ametnikud 1.127.50 kr. ehk 13,6% koosseisu palkadest, Riigi kinnisvara maksuameti ametnikud 1.257 kr. ehk 8,9% koosseisu palkadest ja maksujaoskondade ametnikud 13.883.84 kr. ehk 7,4 % koosseisu palkadest.

Protsentuaalselt ei jagatud gratifikatsioone ühtlaselt ametnikkude vahel, kuna mitmed ametnikud said gratifikatsioone peale üldjagamise veel ületunni- või eritööde eest ehk jälle palvete põhjal majandusliikude raskuste tõttu.

Võrreldes koosseisu palgaga said üldse gratifikatsioone:

- End. peavalitsuse direktorid 33,2%—24,8%, keskmiselt 27,4%
- „ „ jaosk. juhatajad 18%—6,3% „ 10,8%
- „ „ asjaajajad ja arveametnikud 29%—6,2%, keskmiselt 11,5%
- „ „ sekretär ja raamatup. 14,7% ja 14,6%
- „ „ kantseleiametnikud 22,5%—6,3%, keskmiselt 9%
- Maksuametite ametnikud 21,6%—6,3%, keskmiselt 7,4%.

Lisarahadest anti välja gratifikatsioone veel end. Riigikassa tuluosakonna ametnikkudele 1.212.50 kr. Otsemaksude- ja tulumaksu peakomitee esimehele 700 kr., Kohtupalati prokuratuuri esindajatele peakomitee koosolekutest osavõtmise eest 220 kr. ja Rahaministeeriumi end. käskudetäitja-ametnikule 150 kr.

Piiritusemonopol.

Piiritusemonopoli kulud 1929/30 eelarveaastal olid 5.441.590.86 kr., seega 1.897.160.29 kr. ehk 53,5% võrra suuremad kui eelmisel eelarveaastal. Kulude suurenemine leidis aset peaaesjalikult piiritusemonopoli erikulude (§ 26) alal. Peale erikulude suurenemise tõusid kulud veel ametnikkude teenistusetasu alal 10.693.41

Kulud.

kr. ehk 27% võrra. Teenistusetasu suurenemist põhjustab asjaolu, et 1. IV 1929 a. hakati maksma ametnikkudele ja teenijatele teenistusevanusetasu, samuti kõrgendati aruandeaasta jooksul mitmel korral osa ametnikkude palkasid ja suurendati arvates 1. X. 29 a. Tallinna viinatehase koosseisu.

Üksikute §§ järgi kulud vähenesid riigiteenijate toetuse, majapidamise, vallasvara soetamise ja remondi aladel. Riigiteenijate toetuse alal kulud vähenesid 5.920.91 kr. ehk 55% võrra, mis seletatav sellega, et 1928/29 a. oli arstiabi tarvitamine gripitaudi tõttu erakorraliselt suur, majapidamise alal vähenesid kulud 18.306.98 kr. ehk 68,4% võrra, vallasvara soetamise ja korrashoiu alal 2.461.82 kr. ehk 26,3% võrra ja remondi alal 10.475.20 kr. ehk 43,9% võrra tegeliku vajaduse järgi.

Piiritusemonopoli erikulud (§ 26) suurenesid 1.930.066.10 kr. ehk 56,4% võrra, mida üksikasjaliselt selgitab alljärgnev võrdlustabel:

Kulude nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	Rohkem + vähem —	
			Kr.	%
Piirituseost	4.111.024.30	2.099.389.20	+2.011.635.10	+95,8
Piirituse puhastus	197.313.72	150.460.27	+46.853.45	+31,1
Materjalid	67.104.05	106.311.22	-39.207.17	-36,9
Pudelid ja kastid	103.437.46	142.633.59	-39.196.13	-27,5
Tööliste tasu	73.316.32	67.487.94	+5.828.38	+8,6
Müügilesaatmine	795.372.06	829.952.38	-34.580.32	-4,2
Piirituse kinnitus	3.203.85	1.668.86	+1.534.99	+91,9
Eetri valmistamine	457.54	23.259.74	-22.802.20	-98,0
Kokku	5.351.229.30	3.421.163.20	+1.930.066.10	+56,4

Erikulude suurenemine võrreldes 1928/29 a. kuludega on tingitud sellest, et 1929 a. hea kartulisaaagi realiseerimise otstarbel tellis riik piiritusevabrikutelt piiritust rohkem kui eelmisel aastal, mille tõttu suurenesid piirituse ostu, puhastamise ja kinnitamise kulud. Kulude vähenemine materjalide ja müügilesaatmise alal on tingitud riigipiirituse ja viinamüügi langusest, kuna materjalide tarvitamine tööstuses selle tõttu kahanes; samuti vähenesid komisjoni tasu ja veokulud. Pudelite ja kastide ostukulude langemine on seletatav sellega, et pudelite ja kastide tagavarad olid küllaldased ja puudus vajadus uute tellimiseks. Tööliste tasu suurenes tööliste palkade tõstmise tõttu. Mis puutub eetri valmistamiskulude vähenemisse 98% võrra, siis on see tingitud sellest, et eetri valmistamine ja müük anti 1929/30 a. alates eraettevõtjale, kes lepingus ettenähtud hinnaga ostis riigilt piirituse ja varustas tarvitajaid eetriga.

Võrreldes aruandeaasta tegelikke piiritusemonopoli kulusid (5.441.590.86 kr.) 1929/30 a. eelarvega (5.462.202 kr.) nähtub, et krediiti jäi üle 20.611.14 kr. ehk 0,4%, millest arvati järgneva aasta eelarve juure 1.540 kr. ja ülejääk 19.071.14 kr. suleti.

Tegevus otsemaksude alal.

1929/30 eelarveaasta kohta esitas Maksudevalitsus küll otsemaksude tulude eelarve täitmise aruande Riigikontrollile, kuid arvepidamise puudulikkuse tõttu puudus võimalus täielikult revideerida tähendatud aruannet. Võrreldes eelmise aastaga ei olnud märgata otsemaksude tulude arvestamise ja aruandmise alal paranemist. Puuduliku aruande ja tulude arvestamisele Riigikontrolör juhtis ka Majanduseministri tähelepanu.

Peavalitsuse tegevuse alal oleks märkida järgmist:

Tempelmaksu alal oli Maksudevalitsuse otsustega määratud summadest võlgu jäänud 1/IV. 1929 a. 863.890.34 kr., aruandeaasta jooksul määratud 7.730.48 kr. tempelmaksu ja 93.032.03 kr. tempeltrahvi ning vastulausete ja edasikaebuste põhjal vähendatud 8.695.08 kr. ja 694.485.11 kr. võrra. Pärandusemaksu alal Maksudevalitsus sai teateid 4082 päranduse kohta, määratud on pärandusemaksu kohtuasutiste poolt 442.819.58 kr. Maksudevalitsuse kaebuste põhjal 13.743.48 kr., viimase seadusejõusseastunud otsustega

6.093.01 kr. ning vähendatud pärijate edasikaebuste põhjal 2.502.07 kr. võrra. Kinnistusemaksu alal notarite ja kinnistusejaoskonna sekretärade aruannete läbivaatamisel Maksudevalitsus määras täiendavalt 27.403.12 kr. Põhiärimaksu alal Maksudevalitsus otsustas maksuinspektorite poolt kokku seatud 677 protokoll, mille järgi määranud põhiärimaksu 11.536.35 kr. ning trahvi 10.403.75 kr., kuna 51 protokoll jäeti tagajärjeta.

Kaebuste läbivaatamisel vähendati põhiärimaksu 1.127 kr. ja trahvi 1.745 kr. võrra. Kaebusi esitati põhiärimaksu kohta 123 ja trahvi kohta 106. Aruandeaasta jooksul on maksuinspektorite poolt põhiärimaksu alal kokku seatud protokolle 702.

Maksujaoskonnad maksustasid aruandeaastal 14.611 ettevõtet. Maksustamise vastu anti sisse 2351 vastulauset (16,1% maksjate arvust) ning edasikaebusi esitati 413 (17,5% vastulausete arvust). Mitmesugustel põhjustel määrati trahvi 3723 isikule, mille vastu esitati vastulauseid 91 (2,4% trahvitute arvust). Ärraamatuid esitati maksuametitele 738 ettevõtte kohta (5,1% maksustatud ettevõtete arvust). Esitatud ärraamatutest lükati üldse tagasi 220 (29,8%), võeti vastu läbimüügi tõenduseks 172 (23,3%) ja puhaskasu tõenduseks 346 (46,9%).

Tulumaksu alal on esitatud tuludeklaratsioone 176.807, maksustatud 106.645 isikut ning mitmesugustel põhjustel trahvitud 11.149 isikut. Maksustamise vastu esitati 10.356 vastulauset maksu asjus (9,7% maksnikkude arvust), 928 vastulauset trahvi asjus (8,3% trahvitute arvust) ning Tulumaksu Peakomiteele 810 edasikaebust (7,2% vastulausete arvust).

Revideerimisel tuli ilmsiks puudusi päeva-, sõidu- ja perekonnaabirahade ning kohtukulude väljamaksmisel, mille järeldusel jäi esialgu õigeks tunnistanamata 1.174.42 kr., millest seni tasutud 16 kr. Paldiski ja Loksa tolliametite avansiaruannete järgi 20—31. märtsini 1930 a. kulutatud 45.88 kr. oli jäetud välja 1929/30 a. eelarvest, viies läbi seda kuluna 1930/31 eelarveaastal, mille kohta seati kokku paranduseleht Riigikontrolli poolt.

Faktilise kontrolli korras aruandeaasta tuludokumentide revideerimisel konstateeritud puudustest oleks tähendada, et mitmel juhul määrati ekslikult vähem maksu või jäeti maksustamata maksuobjektid, mille järeldusel nõuti Riigikontrolli algatusel juuremaksu 58.394.95 kr., millest tasutud 45.132.47 kr. Suuremad puudused maksustamise alal tulid ilmsiks Iseäralise tulu- ja ärimaksu komitees, kus revideerimise tagajärjel nõuti juuremaksu 54.625.62 kr., sellest aruandeaasta tuludokumentide järgi 41.785.62 kr.

Eelkontrolli teostamisel ülemääramakstud summade tagasimaksu alal tuli ilmsiks, et edasikaebuste läbivaatamisel kahel juhul maksualuste tulud olid hinnatud ekslikult vähemas suuruses Tulumaksu Peakomitee poolt (ühel juhul kinnisvara amortiseeritud enam kui 16%-ga ja teisel juhul tulud kinnisvarast vähem hinnatud, kui tegelikult saadud ning kuludena arvesse võetud väljaminekud, mida tulumaksu seadus kinnisvara kuludena arvestada ei luba), mille tõttu maksu vähem määratud 152.95 kr. Eelkontrolli teostamise tõttu hoiti ära tähendatud summa suuruses riigikassa väljaminekuid.

Revideerimise tulemused otseseks alal.

Tulud.

I.

Tegevus tolli alal.

Tulusid tollimaksudest saadi 1929/30 a. järgmiselt:

Tulude nimetus	Sisse tulnud 1929/30 a. Kr.	Tulusid 1929/30 a. saadud vähem või rohkem %% võrreldes	
		eelarvega	1928/29 a. tuludega
Sisseveotoll	20.476.452	+ 1,5	+ 1,7
Väljaveotoll	366.186	—26,7	— 9,8
Lisatoll	32.466	—18,8	—17,0
Kantseleimaksud	100.272	—16,4	— 9,6
Trahvid	19.277	— 3,6	—33,6
Mitmesugused tulud . . .	138.776	+38,8	— 4,2
Kokku	21.133.429	+ 0,9	+ 1,3

Nagu eelpooltoodud tabelist näha, on aruandeaasta tulud suurenenud võrreldes eelarvega 0,98% võrra ja 1928/29 a. sissetulnud tuludega 1,3%. Niisugune tulude suurenemine on tingitud peaaasjalikult sisseveotollist saadud tulude suurenemisest.

II.

Üksikute tolliametite järgi tuli sisse tollimakse:

Tolliameti nimetus	Sisse tulnud			
	Sisseveotolli		Väljaveotolli	
	1.000 kr.	%%	1.000 kr.	%%
Tallinn	18.988,1	92,7	211,6	69,0
Valga	918,3	4,48	53,7	17,52
Pärnu	351,0	1,72	30,9	10,1
Narva	174,9	0,86	7,7	2,53
Kunda	28,5	0,14	—	—
Kuresaare	10,0	0,05	2,5	0,82
Loksa	4,9	0,03	—	—
Haapsalu	0,6	0,01	0,1	0,03
Paldiski	0,2	0,01	—	—
Kokku	20.476,5	100	306,5	100

III.

Üksikute tolliametite järgi jaguneb väliskaubanduse läbikäik järgmiselt:

Tolliametid	Kaupade läbikäik 1929/30 a.		% %	
	Tonnides	1.000 kr.	Kaalus	Väärtuses
Tallinn	682.278	221.570	70,6 (62,84)*)	90,5(86,30)
Pärnu	143.143	8.868	14,8 (16,16)	3,62(4,66)
Valga	34.850	8.369	3,61 (6,42)	3,42(5,08)
Narva	47.872	3.344	4,95 (5,23)	1,4 (1,94)
Loksa	6.749	152	0,7 (2,95)	0,06(0,20)
Kunda	28.618	1.353	2,96 (2,80)	0,55(0,63)
Kuresaare	9.764	498	1,02 (1,83)	0,2 (0,48)
Paldiski	11.273	410	1,18 (1,40)	0,17(0,50)
Haapsalu	1.730	205	0,18 (0,37)	0,08(0,21)
Kokku	966.277	244.769	100	100

*) Klambrites 1928/29 a. väliskaubanduse läbikäigu andmed.

Väliskaubanduse üldläbikäike (sissevedu + väljavedu) 1929/30 a. oli kaalu järgi 966.277 tonni ja väärtuse järgi 244.769 tuhat krooni.

1928/29 a. olid vastavad arvud 1.057.805 tonni ja 250.429 tuhat krooni, seega on 1929/30 a. väliskaubanduse üldläbikäik vähenenud kaalu järgi 91.528 tonni ehk 8,6% ja väärtuse järgi 5.660 tuhat krooni ehk 2,3% võrra.

Nagu tabelist näha, seisab Tallinna peatolliamet läbikäigult esimesel kohal, s.o. Tallinna peatolliameti kaudu on sisse ja välja veetud kaupad 682.278 tonni ehk 70,6% üldisest sisse- ja väljaveetavate kaupade hulgast, samuti ka sisse- ja väljaveetud kaupade väärtuse poolest, mis võrdub 221.570 tuhande kroonile ehk 90,5% kogu läbikäinud kaupade väärtusest.

Võrreldes aruandeaasta väliskaubanduse läbikäiku 1928/29 a. läbikäiguga selgub, et Tallinna peatolliameti väliskaubanduse läbikäik on 1929/30 a. jooksul tõusnud üldisest kaupade hulga läbikäigust 1928/29 a. 62,84% pealt 70,6% peale ja üldise kaupade väärtuse poolest 86,30% pealt 90,5% peale, sel ajal kui teiste tolliametite väliskaubanduse läbikäik on vähenenud nii kauba hulga poolest kui ka kaupade väärtuse poolest.

Väliskaubanduse läbikäigu suurenemine Tallinna peatolliametis 1929/30 eelarveaasta jooksul on seletatav osalt seega, et 1929/30 a. eksport ja import oli suuremalt jaolt juhitud läbi Tallinna peatolliameti, kuna teiste tolliametite läbikäik selle tõttu vähenes. Osalt on see ka tingitud 1929 aastal ilmaturul valitsevatest madalatest kaupade hindadest, mille tõttu eriti meie metsasaaduste ja lina väljavedu vähenes. Nii suuremad metsasaaduste eksportsadamad Pärnus ja Narvas, kus kaupade läbikäik langes kaaluliselt eelmise eelarveaasta läbikäigult: Pärnus — 16,16% pealt 14,8% peale ja Narvas — 5,23% pealt 4,95% peale, samuti ka kaupade väärtuse poolest 4,66%-lt 3,62%-le ja 1,94%-lt — 1,4%-le.

Eriti suurt väliskaubanduse läbikäigu langust on märgata Valga tolliametis. Nii oli Valga tolliameti sisse- ja väljavedu 1928/29 a. 6,42% üldisest sisse- ja väljaveetud kaupade kvantumist, kuna 1929/30 a. see langes 3,61% peale, seega vähenemine ligi 43% võrra. Samuti on langenud Valga tolliameti kaudu sisse ja väljaveetud kaupade väärtus 5% pealt 3% peale, üldisest 1929/30 a. jooksul sisse- ja väljaveetud kaupade väärtusest. Säärane läbikäigu langus on tingitud peaaesjalikult lina väljaveo tagasitõmbamisest Valga tolliameti kaudu, kuna selle asemel suurenes lina väljavedu Tallinna peatolliameti kaudu.

Laeva- ja sadamamaksud.

1929/30 a. tuli sisse laeva- ja sadamamaksudid 1.034.285.37 kr., kuna 1928/29 a. on saadud 1.000.763.61 kr.; seega aruandeaastal rohkem saadud 33.521.76 kr.

1929/30 a. jooksul saadi üksikute sadamate järgi laeva- ja sadamamaksudid:

Sadamate nimetus	Kr.	% %
Tallinn	848.066.34	81,9
Pärnu	117.181.02	11,3
Narva	26.657.50	2,6
Narva-Jõesuu		
Kulgu	4.593.87	0,4
Haapsalu		
Heltermaa		
Rohuküla	4.390 —	0,4
Loksa		
Tsitre	7.259.98	0,7
Paldiski	1.867.57	0,2
Kunda	7.761.27	0,8
Kuresaare		
Roomasaare	16.507.82	1,7
Tartu ja Peipsi sisevete sadamad . .		
Kokku	1.034.285.37	100

Nagu ülaltoodud tabelist näha on esimesel kohal laeva- ja sadamamaksude sissetuleku alal Tallinna sadam 81,9%-ga. Teisel kohal Pärnu sadam 11,3%-iga ja kolmanda kohal Narva ja Narva-Jõesuu sadamad 2,6%-iga. Sisevete Tartu ja Peipsi sadamad on laeva ja sadamamaksude sissetulekute alal omanud neljandat kohta 1,7%-iga, seega jättes kaugemale taha niisugused sadamad, nagu seda on Loksa, Paldiski ja Haapsalu, missugused peale välissõidulaevade läbikäigu on tihedalt seotud rannasõiduvõrguga.

Laevade läbikäik 1929/30 a. võrreldes 1928/29 a.:

Eelarveaasta	Välissõidust laevu		Kokku	Rannasõidust laevu		Kokku
	sisse	valja		sisse	valja	
1928/29 a.	3017	3067	6084	4957	5018	9975
1929/30 a.	2866	2824	5690	5603	5691	11294
Rohkem	—	—	—	646	673	1319
Vähem	151	243	394	—	—	—

Nagu ülaltoodud andmete võrdlemisel selgub on välissõidust sissetulnud ja väljaläinud laevade läbikäik 1929/30 a. vähenenud 394 võrra, kuna selle vastu rannasõidulaevade läbikäik on kasvanud 1319 laeva võrra.

Tollist vabastamised.

Alljärgnev tabel selgitab üksikute liikide järgi 1929/30 a. jooksul vabastatud ja mahajäetud tollisummasid:

Järjekorra nr.nr.	Kellele vabastatud	Summa Kr.	% %	Võrreldes 1929/30 a. sisse tulnud tolli tuludega % %
1	Riigiasutistele ja saatkondadele	926.906.35	72,9	4,4
2	Eraisikutele ja ettevõtetele	314.640.25	24,7	1,5
3	Pruugitud majakraam, kingitused j.n.e.	30.702.62	2,4	0,2
	Kokku	1.272.249.22	100	6,0

Nagu eelpooltoodud andmetest selgub on 1929/30 a. sisseveo- ja väljaveotollist vabastatud kogusummas 1.272.249.22 kr. ehk 6% 1929/30 a. jooksul saadud kogu tollituludest.

Kõige rohkem tollimakse on maha jäetud riigiasutistele 864.742.84 kr., moodustades seega 68% 1929/30a. jooksul tollimaksudest vabastatud summadest. Tolliseaduse § 357 põhjal vabastati tollimaksudest 1929/30 a. jooksul diplomaatilisi isikuid ja välisesindusi, kokku 36, kogusummas 62.163.51 kr. eest ehk 5% 1929/30 a. jooksul tollimaksudest vabastatud summadest.

Pruugitud majakraami, kingituseks ning teistel väiksematel juhtudel on tollimaksudest vabastatud Tolliseaduse § 236 alusel 30.702.62 kr. suuruses ehk 2,4% kogu eelarveaasta jooksul tollimaksudest vabastatud summadest.

Transiit.

Transiidi läbikäigu kasvumist 1929/30 a. jooksul Tallinna peatolliameti kaudu selgitab alljärgnev tabel:

Transiit	Transiidi läbikäik kg 1928/29 a.	Transiidi läbikäik kg 1929/30 a.	Transiidi läbikäik kg 1929/30 a. rohkem
Raudteega sisse ja mereteel välismaale	11.258.208	20.292.318	+9.034.105
Mereteel sisse tulnud ja raudteel välismaale	6.839.101	9.587.767	+2.748.666
Kokku	18.097.309	29.880.080	+11.782.771

Nagu ülaltoodud andmetest selgub on 1929/30 a. transiidi läbikäik suurenenud 11.782.771 kg ehk 65% võrra võrreldes 1928/29 a. transiidi läbikäiguga. Tähtendatud transiidi kasvamine on tingitud N. Vene transiitkaupade läbikäigu suurenemisest.

Kergendused tollimaksude õiendamisel.

Tolliseadustiku § 245 põhjal on Majanduseministril õigus alaliselt tolliasutiste juures kauplejatele isikutele ja ettevõtetele lubada kergendust tolli tasumise mõttes, kuna tagatiste või pangagarantiide kindlustusel antakse välja kaup, edasilükates tollimaksude tasumist.

1929/30 a. tollimaksude arvel niisugused isikud tasusid eelarveaasta jooksul 9.457 tuhat krooni ja jäid võlgu 1. IV. 30 a. 2.568 tuhat krooni; kokku pidid nad tasuma eelarveaasta jooksul 12.024 tuhat krooni tollimaksu.

Tollivõlgade saldod olid:

1. IV. 29 a.	2.810.896.58 kr.
1. IV. 30 a.	2.567.677.63 ..

Need summad jagunevad ekspediitorite, kaupmeeste ja töösturite vahel järgmiselt:

Kauplejate liik	Võlasumma jagunemine liikide järgi	
	1. IV. 1929 a. Kr.	1. IV. 1930 a. Kr.
Ekspediitorid	1.512.436.69	1.435.975.28
Kaupmehed	724.081.25	645.008.06
Töösturid	574.378.64	486.694.29
Kokku	2.810.896.58	2.567.677.63

Nagu eelpooltoodud andmetest selgub on edasilükatud tollimaksude summa vähenenud võrreldes 1928/29 eelarveaastaga 243.218.95 kr. võrra ja tähtendatud vähenemine on sündinud kõige kolme kauplejate liigi arvel.

Alljärgnev tabel näitab tolliametite juures 1929/30 a. jooksul alaliselt töötavate isikute ja ettevõtete arvulise vahekorda, kes kasutavad tollikrediite:

Kauplejate liik	Ettevõtete arv 1. IV. 1929 a.	Ettevõtete arv 1. IV. 1930 a.	Aasta lõpuks	
			vahe- nenud	suure- nenud
Ekspediitorid	19	18	1	—
Kaupmehed	15	13	2	—
Töösturid	12	12	—	—
Kokku	46	43	3	—

Nagu tabelist selgub on 1929/30 a. jooksul tolliametite juures alaliselt asuvate isikute ja ettevõtete arv, kes kasutavad tollikrediite, vähenenud 3 võrra ja nimelt ekspeditsioonifirmade alal üks ning kaupluste alal kaks ettevõtet.

Tollinõukogude tegevus.

Tallinna peatolliameti, Narva ja Valga maksuametite juures on tollinõukogud küsimuste otsustamiseks, mis puutuvad tariifi ja tolliseadustiku käsitamisse, salakaubaasjadesse ja tolliseadustikus ettenähtud administratiivsete trahvide määramisse.

Tollinõukogu istungeid peeti 1929/30 a. jooksul 638, kus arutati läbi 5888 küsimust, sellest Tallinna peatolliameti nõukogu poolt peetud 295 istungit, kus läbi arutatud 4447 küsimust, mis moodustab 75% 1929/30 a. jooksul läbiarutatud küsimustest ja ülejäänud 343 istungit peetud kokku Valga ja Narva tolliametite nõukogude poolt, kus arutatud 1441 küsimust, seega 25% kogu 1929/30 a. jooksul läbiarutatud küsimustest.

Tallinna peatolliameti tollinõukogus 4447 läbi arutatud küsimusest on kaubakäsutajate proteste rahuldatud 2013 juhul ehk 45% ja rahuldamata jäetud 997 juhul ehk 22%. Ülejäänud arv 1437 jääb mitmesuguste teiste küsimuste arvele.

Tollikomitee tegevus.

Tolliseaduse § 2 alusel asutati Majanduseministeeriumi juure tollikomitee, kui apellatsiooninstants kaebuste puhul tollinõukogu otsustele, samuti ka otsuste kinnitamine, mida tollinõukogu T.s. § 216 alusel esitab tollikomiteele kinnitamiseks.

1929/30 a. jooksul on tollikomitee pidanud 52 istungit, kus on läbi arutatud 871 küsimust. 96 korral on tollitariifisse puutuvate küsimuste arutamisel tehtud analüüsi. 22 juhul on küsimuse otsustamine saadetud Riigikohtule lahendamiseks, millest 17 on Riigikohtu poolt arutamisele võetud. Nendest 4 juhul on tollikomitee otsused tühistatud, kuna 13 juhul on kaubakäsutajate kaebused tagajärjeta jäetud.

Tegevus salakaubaasjades.

Eelarveaasta	Asjatoimetiste arv			Asjatoimetiste kaik		
	Piirituse	Muu salakaup	Kokku	Konfiskeeritud	Õigeks mõistetud või asi lõpetatud	Lõpetamata
1928/29 a.	396	203	599	335	127	137
1929/30 a.	467	290	757	548	194	290

Võrreldes ülaltoodud andmeid selgub, et 1929/30 a. on salakauba asjatoimetiste arv kasvanud kogusummas 599 pealt 757 peale, seega juure tulnud 158 asjatoimetist. Eriti on märgata salapiirituse asjatoimetiste juureaksvu: 1928/29 a. oli 396 salapiirituse asjatoimetist, kuna 1929/30 a. on 467 asjatoimetist, seega rohkem 73 asjatoimetist.

Muu salakauba asjatoimetiste arv on 1929/30 a. kasvanud 203-lt 290-le, seega tuli juure 87 asjatoimetist.

Salakauba konfiskeerimiste arv on 1929/30 a. jooksul tõusnud 548 peale võrreldes 1928/29 aastaga, kus oli 335 konfiskeerimise juhtu, seega konfiskeeritud salakaupa rohkem 213 juhtu. Lõpetatud on aruandeaasta jooksul 194 asjatoimetist, kuna aasta lõpuks jäi lõpetamata 290 asjatoimetist.

Alljärgnevas tabelis on toodud 1929/30 a. jooksul tollinõukogu poolt salakaubitsejaile määratud trahvid:

Eelarveaasta	Piirituse asjatoimetiste arv	Tollinõukogu poolt määratud trahv Kr.	Muu salakaup. asjatoimetiste arv	Tollinõukogu poolt määratud trahv Kr.	K o k k u	
					asjatoimetiste arv	Tollinõukogu poolt määratud trahv Kr.
1928/29 a.	124	772.225.84	88	34.667.43	212	806.893.27
1929/30 a.	226	244.987.87	194	1.320.335.01	420	1.565.322.88

Nagu eelpooltoodud andmetest selgub on 1929/30 a. jooksul salakaubavedajaile tollinõukogu poolt trahvi määratud 1.565.322.88 kr. kokku 420 asjatoimetise järgi, kuna 1928/29 a. tollitrahve määratud 806.893.27 kr. kokku 212 asjatoimetise järgi, seega aruandeaastal tollitrahve rohkem määratud 758.429.61 kr. 208 asjatoimetise järgi. Nii on trahvisummad aruandeaastal kasvanud 94% võrra ja asjatoimetiste arv 98% võrra. Kuigi ühest küljest niisugust suurt tõusu aruandeaastal tuleb seletada salakaubaveo kasvamisega, mis on tingitud rahva raskest majanduselisest seisukorrast ja osalt ka valitsevatest kõrgetest tollimääradest, siis teisest küljest on asutud ka energilisemalt salakauba tabamisele. Võrreldes aruandeaasta salapiirituse asjatoimetiste arvu 1928/29 a. asjatoimetistega näeme, et salapiirituse asjatoimetiste arv kasvas aruandeaastal 102 asjatoimetise võrra ehk 82%, kuna tollinõukogu poolt määratud trahvisumma on 527.237.97 kr. võrra vähem kui 1928/29 aastal. Tollitrahvi salapiirituse pealt on vähendatud Riigikogu poolt 26. märtsil 1929 a. vastuvõetud seaduse alusel (RT 34—1929), mille tõttu ka vähenes aruandeaastal salapiirituse pealt tollitrahv 68% võrra, kuigi salapiirituse asjatoimetiste arv, mille pealt trahvi määratud, kasvas 82%.

Välispiirituse salajast sisseveo suurenemist tõendab ka see asjaolu, et 1929/30 a. jooksul konfiskeeriti 17.974 liitrit piiritust, kuna 1928/29 a. 10.211 liitrit.

Üksikute tolliasutiste tollinõukogude tegevust salakaubasjades 1929/30 a. jooksul selgitab alljärgnev tabel:

Tolliameti nimetus	1929/30 a. juure tulnud asjatoimetiste arv			Tollinõukogu poolt määratud trahv Kr.	Aruandeaasta lõpuks jäänud asjatoimetisi lõpetamata
	Piiritus	Muu kaup	Kokku		
Tallinna peatolliamet	460	157	617	1.514.447.28	202
Valga tolliamet	1	129	130	42.273.07	79
Narva tolliamet	6	4	10	8.602.53	9
Kokku	467	290	757	1.565.322.88	290

Nagu ülmaltoodud andmetest näha, omab Tallinna peatolliamet esimest kohta salakauba asjatoimetiste hulga poolest, kui ka trahviks määratud summade poolest. Eelpoolnimetatud tollinõukogu pidas 1929/30 aasta jooksul 122 istungit salakaubaasjus, millistel läbi arutati 903 salakaubaasjasse puutuvat küsimust.

Teisel kohal asjatoimetiste hulga poolest asub Valga tolliamet ja kolmandal kohal Narva tolliamet.

Revisjoni tulemused.

Tulude eelarve täitmise ning tolliametite kaudu sissetulnud sadama- ja laomaksude aruande revideerimisel tulid ilmsiks samad puudused mis 1928/29 a. aruannetes ning mille kõrvaldamiseks on tarvis vastavalt täiendada kassakorra määrust tollitulude arvestamisel ning ümber korraldada tolli arvepidamine sellele määrule vastavalt, mida aga seni ei ole tehtud, hoolimata sellest, et sellele juhiti Majanduseministri ja Maksudevalitsuse direktori tähelepanu.

Tolliametite, nende osakondade ja tollipunktide tegevust 1929/30 a. kontrolliti faktiliselt 16 korral, kusjuures 10 korral, s.o. 62,5% kõigist ettevõetud faktilistest revisjonidest, selgusid tulemustena mitmesugused puudused, mille tagajärjel selgitamisevõetud summa ulatas 4.103.95 kr., missugusest summast seni riigitulude arvele makseti 3.901.14 kr., kuna Valga tolliametis ilmsikstulnud puuduste tagajärjel selgitamise võetud 202.81 kr. on seni õiendamata, sest vastav revisjoniakt saadeti tollidirektori korraldusel Tartu-Võru rahukogu prokurörile, kes selle edasi saatis Valga jaoskonna kohtuuurijale eeluurimiseks N. S. §§ 338 ja 341 põhjal.

Peale selle on Tallinna peatolliametis kaupade revideerimiste juures oldud 225 korral ning toimetatud kaupade kontrollrevideerimisi 33 korral.

Tollikomitee istungitest võeti osa 22 korral, kusjuures proteste avaldati eelkontrolli teostamise määruse § 5 p. 1 alusel 1 juhul ning eelkontrolli teostamise määruse § 5 p. 2 alusel 2 juhul. Protestidest lahendati ministri ja Riigikontrolöri vahel 1 ning, protesti tähelepanemata jättes, toimingud korda saadetud eelkontrolli teostamise määruse § 5 p. 2 alusel 2 juhul. Tähtsam motiveeritud protest oli tollikomitee otsusele 6. IV 1929 a. nr. 2633, millega Riigi Teatajas nr. 155/156 — 1920 a. avaldatud „Seadus kaupade, toiduainete ja loomade väljaveo kohta 10-verstalise mannermaa piiräärsesse maarippa ja üle riigi piiri“ loeti kohaldatavaks ka sisseveetavate kaupade kohta ning selle seaduse § 18-das ette nähtud tasumäärad väljaveetava salakauba tabajatele laiendati sisseveetava salakauba tabajate peale, olgugi, et see on otsekoheses vastolus sama seaduse pealkirja ja sisuga.

Vastavate kutsete peale võeti osa ka 91 mitmesugusest komisjonist, kusjuures protesti avaldati 1 juhul riigivarade mitteseadusepärase müügi kohta, mille tagajärjel Majanduseminister tühistas tähendatud toimingut.

Tallinna peatolliameti 1929/30 a. oksjonitesse puutuvate tuludokumentide revideerimisel Peatolliameti esindajate osavõtmisel selgus, et peatolliameti oksjoni asjaajaja J. Rikmann 1929/30 a. dokumentide järgi oksjonitel sissekasseeritud rahadest jättis üle andmata tolliameti kassasse ja omandas 4.334.05 kr., mida võimaldas kindla töökorralduse puudus oksjonite alal peatolliametis ning puudulik järelevalve oksjoni asjaajaja tegevuse üle. Vastav akt selle üle saadeti tollivõimude poolt Tallinna-Haapsalu rahukogu prokurörile, kelle poolt ette pandi Tallinna 3. jsk. kohtuuurijale alata eeluurimist ühe ametniku suhtes oksjonitelt sissekasseeritud rahade omandamises N.S. §§ 354 ja 359 järgi ja ühe ametniku suhtes N.S. §§ 404 ja 351 põhjal.

Järelkontrolli korras tolliametite tuludokumentide osalisel revideerimisel iseäralisi puudusi ilmsiks ei tulnud peale vähemal määral sisse nõutud tolli ja sadamamaksude, mille tõttu Rahanduseosakonna poolt kuni 1. XII. 1930 a. nõuti juuremaksusid järelkontrolli alal 3.883.47 kr., millest tasutud rahas 191.25 kr. ning lahendatud seletuste ja dokumentidega 1.609.75 kr., kuna õiendamata on veel 2.082.47 kr.

Tegevus aktsiisi alal.

Aruandeaastal aktsiisitulud suurenesid, võrreldes 1928/29 a. tuludega 162.170.49 krooni ehk 3,3% võrra.

Üksikute tulunomenklatuuri jaotuste järgi on aruandeaastal aktsiisitulusid sisse tulnud vähem (—) või rohkem (+) kui eelmisel aastal ja kui ette nähtud eelarves:

Tulude nimetus	1929/30 a. eelarves ette nähtud	Tegelikud tulud		1929/30 a. tegelikud tulud võrreldes			
		1929/30 a.	1928/29 a.	1928/29 a. tuludega		1929/30 a. eelarvega	
		k r o o n i d e s		Kr.	%	Kr.	%
Aktsiisi piirituselt	4.000.—	869.86	1.238.75	—368.89	—29,8	—3.130.14	—78,3
Aktsiis veinidelt, napsidelt ja li- kõõridelt	220.000.—	232.934.47	257.066.45	—24.131.98	—9,4	+12.934.47	+5,9
Aktsiisi õllelt	770.000.—	716.148.55	711.344.50	+4.804.05	+0,7	—53.851.45	—7,0
Patendid joogikohtadele, kaup- lustele, vabrikutele, töökoda- dele ja ladudele	110.000.—	123.303.88	126.950.42	—3.646.54	—2,9	+13.303.88	+12,1
Aktsiis pärmilt	172.000.—	190.516.66	56.219.66	+134.297.—	+238,9	+18.516.66	+10,8
Patendid pärmivabrikutele	50.—	100.—	50.—	+50.—	+100,0	+50.—	+100,0
Aktsiis tubakalt	3.520.000.—	3.608.498.72	3.595.902.61	+12.596.11	+0,4	+88.498.72	+2,5
Aktsiis paberossikestadelt ja pa- berilt	80.000.—	76.916.90	45.338.56	+31.578.34	+69,7	—3.083.10	—3,9
Tubakapatendid kauplustele	32.000.—	35.058.85	34.693.75	+365.10	+1,1	+3.058.85	+9,6
Patendid tubaka- ja paberossikes- tadevabrikutele	6.500.—	6.443.—	6.944.—	—501.—	—7,2	—57.—	—0,9
Aktsiis tuletikkudelt	120.000.—	120.000.—	105.890.67	+14.109.33	+13,3	—	—
Trahvid	10.000.—	11.605.81	18.570.90	—6.965.09	—37,5	+1.605.81	+16,1
Mitmesugused tulud	600.—	791.40	807.34	—15.94	—2,0	+191.40	+31,9
Kokku	5.045.150.—	5.123.188.10	4.961.017.61	+162.170.49	+3,3	+78.038.10	+1,5

Nagu võrdlustabelist selgub, on aktsiisituluaruandeaastal suurenenud peaaesjalikult pärimi ja paberossikestade aktsiisi arvel, mis tingitud aktsiisimäärade tõstmisest 1. I. 29 a. nimetatud saadustelt: pärmilt 10 sendi asemel 32 senti iga 400 grammi pealt ja kestadel 0,01 sendi asemel 0,02 senti ühelt kestalt, kusjuures pärimi kui ka paberossikestade tootmine jäi endiseks.

Pärimi ja paberossikestade tootmine 1929/30 a.:

	Pärimi valmis- tatud ja pande- rollitud (kg)	Paberossikeste panderollitud (tk.)
1929/30 a.	195.962	377.122.600
1928/29 a.	194.646	370.267.500

Tuletiku aktsiisisumma suurenes selle tõttu, et a.-s. „Eesti Tuletikumonopol“ kasutades tuletiku valmistamis- ja müügiõigust terve aruandeaasta jooksul, tasus aktsiisi seaduses ettenähtud määral 120.000 krooni, kuna möödunud aastal, tegevust alustades 1. aug., maksti aktsiisi proportsionaalselt kuudele.

Maksudevalitsuse andmetel valmistati ja lasti välja tuletikke (toosides kuni 75 tk.):

	Tootseva- te fabri- kute arv	Tuletikke valmistatud	Saadetud tuletikke	
			sisemaale	välismaale
1929/30 a.	3	122.271.880	31.964.250	104.076.000
1928/29 a.	3	129.586.062	23.787.304	77.499.360

Veini ja likööri aktsiisitulu vähenemist (9,4%) tuleb seletada müügi langusega, mida põhjustab rahva ostujõu vähenemine ja osalt koduveini valmistamise järjekindel arenemine.

	Likööri ja napsi		Marjaveini	
	Valmistatud	Panderollitud	Valmistatud	Panderollitud
	l i i t r i t e s			
1929/30 a.	233.666	229.006	182.168	181.008
1928/29 a.	254.998	244.615	170.840	223.909

Aktiisitrahvide vähenemisele (37,5%) tuleb vaadata kui juhuslikule nähtusele, sest süüteoasjade arv aktsiisiseaduste rikkumise alal ei ole palju muutunud. Tulu vähenemine on seletatav sellega, et ei ole üle kantud Maksudevalitsuse deposiidi arvel seisvaid trahvisummasid riigitulude arvele enne eelarveaasta lõppu.

Käsitledes 1922 a. rahvalugemisel saadud elanikkude arvu (1.107.059) ja aktsiisitulusid õllelt, veinidelt, likööridelt, tubakalt ja pärmilt saame järgmised andmed iga elaniku peale langeva aktsiisimaksu kohta:

Aktiisimaks iga elaniku kohta.

	Õlle	Veinide ja likööride	Tubaka
	aktsiisid kroonides		
1929/30 a.	0,65	0,21	3,26
1928/29 a.	0,64	0,23	3,25
1927/28 a.	0,67	0,21	3,50
1926/27 a.	0,66	0,16	3,33
1925 a.	0,76	0,14	3,23
1924 a.	0,70	0,12	2,51
1923 a.	0,65	0,17	2,08

Üldse langeb aktsiisi iga elaniku peale 1929/30 a.—4,63 kr., 1928/29 a. — 4,48 kr., 1927/28 a. — 4,63 kr. ja 1926/27 a. — 4,82 kr. Tegelikke aktsiisitulusid 1929/30 a. tuli sisse üldiselt 78.038.10 krooni ehk 1,5% võrra rohkem kui eelarves ette nähtud.

Aktiisimaksude suhteline vaherkord 1929/30 a. kaudsete tuludega on 19,5% ja sama aasta korraliste tuludega 5,9%.

Piiritusemonopol.

Riigi piiritusemonopoli teostati aruandeaastal Maksudevalitsuse järelevalvel 4 riigi- ja 8 eralao ning 163 piirituse- ja viinamüügi koha kaudu.

Tarvisminev toores piiritus valmistati, välja arvatud üksikud juhud, põllumajanduslikul alusel, Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud hulgal ja hinnaga 132 piiritusevabrikus.

Piiritusevabrikute tegevusest annab ülevaate alljärgnev tabel:

Hooaeg	Vabrikute arv	Materjale tarvitatud (kg-s)			Piiritust saadud (kraadides)	Normipiirituse hind 1° eest
		kartuleid	linnaseid	muud		
1929/30 a.	132	44.345.405	2.545.638	408.930	45.059.725	7,5—5,5 snt.
1928/29 a.	132	18.202.784	2.317.889	7.126.959	37.598.335	9,75 „
1927/28 a.	136	22.422.450	1.506.752	631.411	21.614.610	7,8 „

1929/30 a. hooajal vabrikutele maksetav normipiirituse hind oli madalam kui eelmisel aastal, sest hea saagi tõttu kartuli ja odra hinnad langesid ning kartuli realiseerimiseks võimaldati suurendada piiritusevabrikute toodangut. Ka valmistati 1929/30 a. hooaja piiritus peaaegu eranditult kartulitest, maisi tarvitati

ainult 10.400 kg, kuna 1928/29 a. hooajal kartulisaagi ikalduse tõttu oldi sunnitud tarvitama 6.906.020 kg välismaalt sisseveetud maisi.

Valmistatud toorespiiritus puhastati, samuti nagu eelmisel aastal, kahe piirituse produtseerijate organisatsiooni („Kartuli Ühisuste Liit“ ja „Piiritusevabrikute Ühisus Rosen ja Ko“) poolt sõlmitud lepingute alusel — 6 piiritusepuhastamis-vabrikus.

Riigipiirituse ümbertöötamist viinaks ning viina ja piirituse täitmist pudelitesse toimetati kahes riigi viinatehases Tallinnas ja Tartus.

Piirituse ja viina pudelitesse täitmise kohta annab ülevaate järgmine tabel:

	Piiritust		Viina			Kokku kraadisid
	0,75 lt.	0,25 lt.	3 lt.	0,75 lt.	0,25 lt.	
	p u d e l i t e s					
Tallinna viinatehas 1929/30 a.	120.540	801.280	1.032	5.635.460	16.600	16.013.866
Tartu viinatehas 1929/30 a.	31.216	385.824	—	2.242.670	54.426	6.439.921
Kokku	151.756	1.187.104	1.032	7.878.130	71.026	22.453.787
Tallinna viinatehas 1928/29 a.	201.620	575.080	1.080	6.539.500	19.480	18.254.531
Tartu viinatehas 1928/29 a.	55.587	292.325	—	2.621.020	49.035	7.318.971
Kokku	257.207	867.405	1.080	9.160.520	68.515	25.573.502

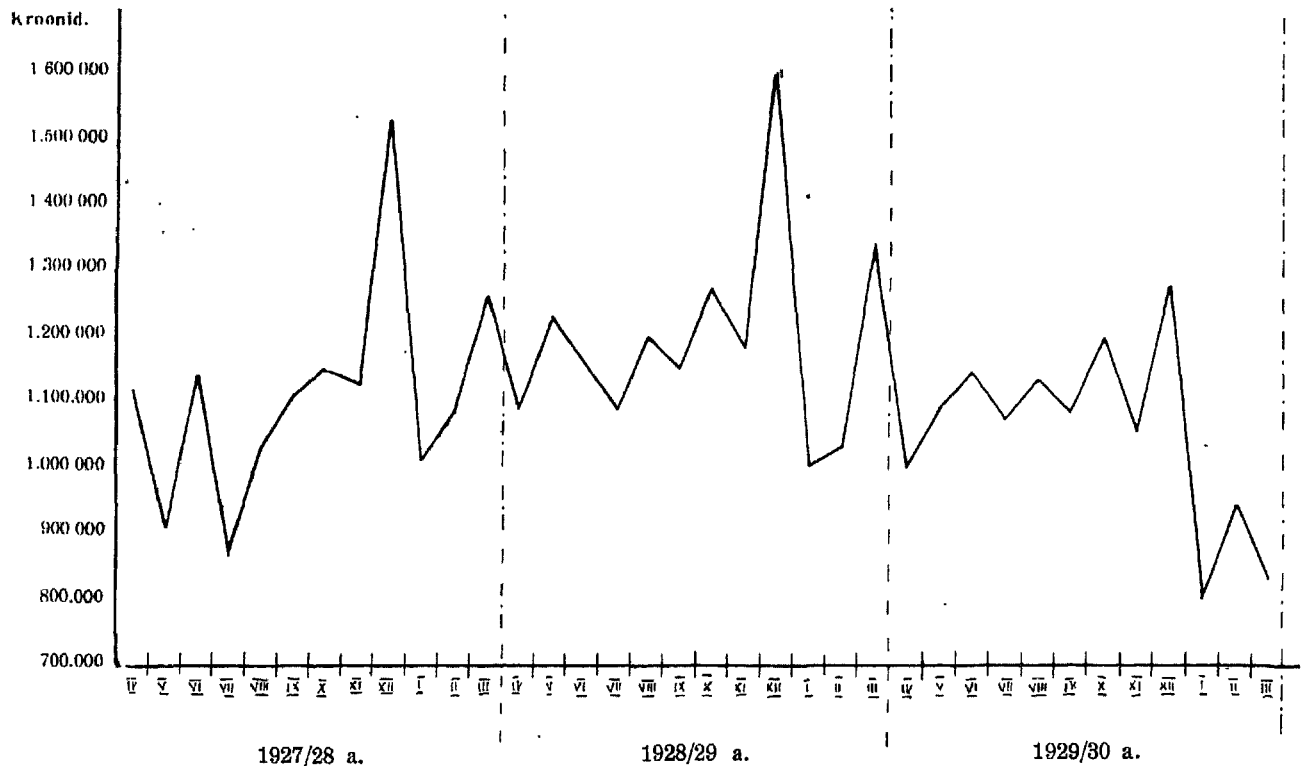
Kuivõrra aruandeaastal piiritusemonopoli tulusid tuli sisse tulunomenklatuuri üksikute jaotuste järgi rohkem (+) või vähem (—), võrreldes 1929/30 a. eelarvega ja 1928/29 a. tegelikkude tuludega, näitab alljärgnev tabel:

Tulude nimetus	1929/30 a. eelarve	1929/30 a. tegelikud tulud	1928/29 a. tegelikud tulud	1929/30 a. tegelikud tulud võrreldes			
				1928/29 a. tuludega		1929/30 a. eelarvega	
				Kr.	%	Kr.	%
k r o o n i d e s							
Piirituse- ja denaturaa-							
dimütük	14.000.000	13.630.214.30	15.223.387.67	—1.593.173.37	—10,5	—369.785.70	—2,6
Eetrimütük	46.000	3.963.20	47.152.34	—43.189.14	—91,6	—42.036.80	—91,4
Puskariõlimütük	8.500	14.470.83	16.827.—	—2.356.17	—14,0	+5.970.83	+70,2
Mitmesugused tulud	143.500	82.467.89	81.254.55	+1.213.34	+1,5	—61.032.11	—42,5
Kokku	14.198.000	13.731.116.22	15.368.621.56	—1.637.505.34	—10,7	—466.883.78	—3,3

Ülaltoodud võrdlustabelist on näha, et piiritusemonopoli üldtulud võrreldes 1928/29 a. tuludega vähenesid 1.637.505.34 krooni ehk 10,7% võrra.

Vaatamata sellele, et juba 1928/29 a. viina ja piirituse tarvitamine märgatavalt langes, näitasid piiritusemonopoli tulud tõusu +7,9% võrreldes 1927/28 a., mis oli tingitud piirituse ja viina müügihindade tõstmisest 7. III. 1928 a. Järjekindel viina ja piirituse tarviduse langus kestis edasi ka (1929/30 a.) aruandeaastal, mille tõttu tulud piirituse- ja viinamüügist langevad võrreldes 1928/29 a. 1.593.173.37 krooni ehk 10,5% võrra.

Alljärgnev diagramm kujutab üldtarvitamiseks müüdud viina- ja piiritusemüügist saadud tulusid 1927/28, 1928/29 ja 1929/30 aastatel:

Viina ja piirituse tarvitamise vähenemine on tingitud osalt rahva ostujõu langusest, koduveini valmistamise levinemisest ja tähtsal määral ka viimasel ajal arenenud välismaa piirituse salakaubana sisseveost, millist asjaolu iseäranis soodustas 1929/30 a. soe talv ning jäävaba meri.

Eetrimüügi tuludena tulid sisse aruandeaastal ainult summad riigi eetritagavarade müügist, sest, nagu varem nimetatud, anti eetri valmistamine ja müük eraettevõtjale, kes eetri valmistamiseks ostis riigilt aruandeaastal 453.548° toorest piiritust; makstes iga kg. eetri valmistamiseks tarvitatud 15,25 kraadi piirituse eest 1,76 kr.

Puskariõlimüügist saadud tulude vähenemise põhjusteks osutusid siseturu puudus ja hindade langus ilmaturul.

Aruandeaastal müüdi piiritust laevade varustamiseks 30.556°, ühtlasi kujuneb see meie ainukeseks piirituse väljaveoks.

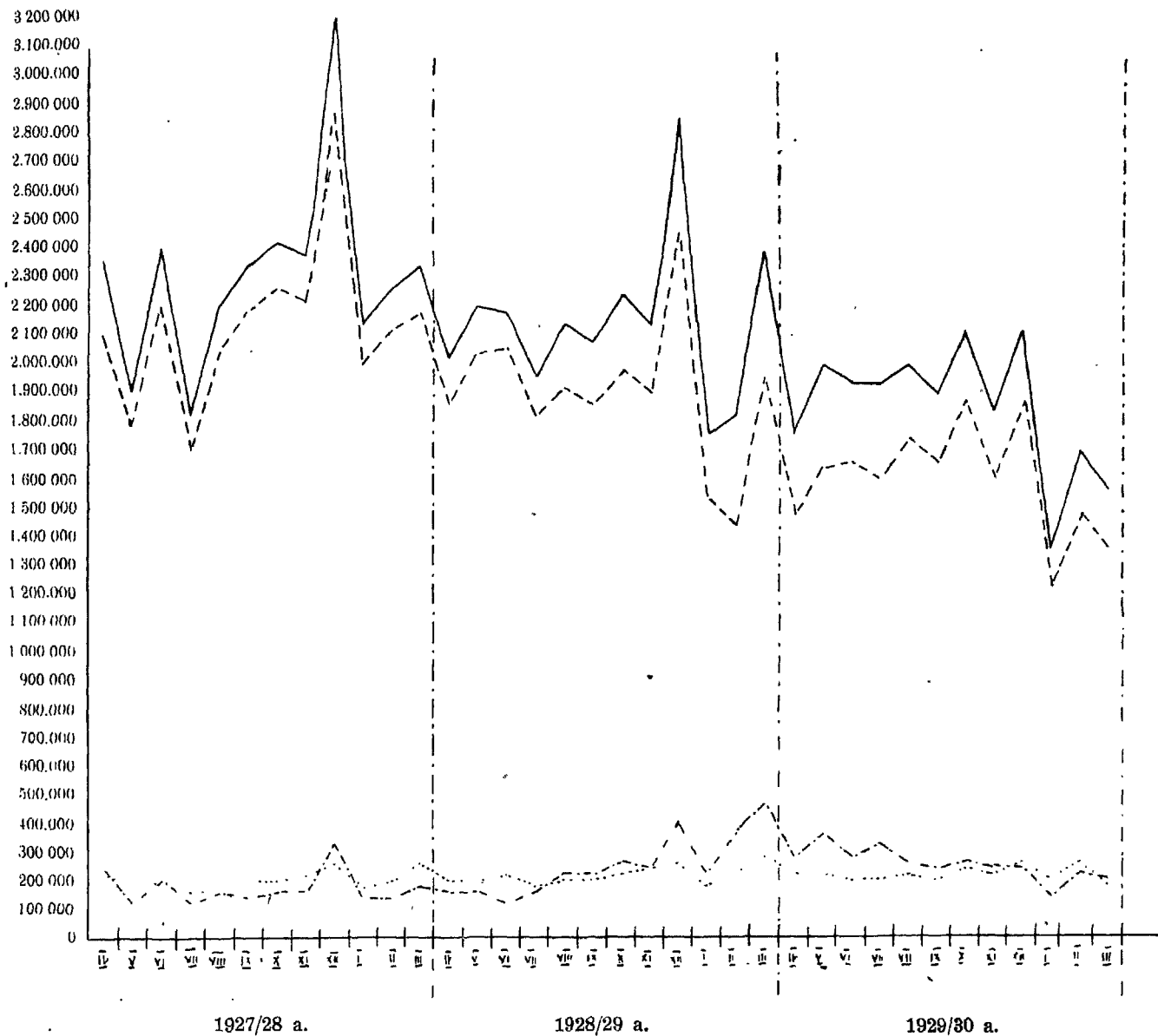
Piirituse-, puskariõli- ja denaturaadimüüki näitab järgmine tabel:

	Üldtarvitamiseks		Eri- otstarveteks	Välja- veetud	Puskariõli	Denatureeri- tud piiritust
	kraadides	40° liitrit				
1929/30	22.247.020	6.841.027	2.643.310	30.556	153.257	394.841
1928/29	25.700.613	7.903.018	2.614.055	20.961	134.535	416.219
1927/28	27.765.368	8.537.936	2.654.417	70.577	77.049	395.263

Nagu eeltoodud tabelist näha, vähenes piirituse- ja viinamüük aruandeaastal umbes 3,5 miljoni kraadi võrra.

Viina ja piirituse tarvitamise vähenemist kujutab alljärgnev diagramm:

Kraadid:

— viin ja piiritus üldtarviduseks
 - - - - - viin
 - · - · - piiritus
 ······ piiritus tervishoidliseks ja teadusliseks otstarbeks.

Käsitelles 1922 a. rahvalugemisel saadud elanikkude arvu (1.107.059) langeb iga elaniku peale üldtarvitamiseks müüdud piiritust ehk viina:

1929/30 a.	20,09 kraadi	ehk	6,179 liitr.	40°	viina
1928/29 a.	23,22	„	7,139	„	40°
1927/28 a.	25,08	„	7,712	„	40°
1926/27 a.	22,78	„	7,004	„	40°
1925 a.	20,32	„	6,248	„	40°
1924 a.	22,14	„	6,808	„	40°
1923 a.	28,29	„	8,699	„	40°

Ülevaate riigi piirituseladudes alalhoitava piirituse, viina j.n.e. tagavarade läbikäigu üle annab järgmine tabel (kraadides):

	Järelejääk 1. IV. 29 a.	Aruande- aastal sisse tulnud	Kokku	Aruande- aastal välja läinud	Järelejääk 31. III 30. a.
Toores piiritus	3.996.409	39.068.366	43.064.775	36.743.117	6.321.658
I sorti puhastatud piiritus	3.867.309	26.051.006	29.918.315	25.059.562	4.858.753
Alamad sordid	43.019	1.242.730	1.285.749	1.272.882	12.867
Konfiskeeritud piiritus	14.318	158.157	172.475	169.862	2.613
Puskariõli	52.886	120.766	173.652	154.762	18.890
Piirituse eeljooks	11.473	19.390	30.863	24.641	6.222

1929/30 a. tegelikke piiritusemonopoli tulusid tuli sisse üldiselt 466.883.78 kr. ehk 3,3% võrra vähem kui eelarves ette nähtud.

Piiritusemonopoli 1929/30 a. tulu suhteline vahetõrge sama aruandeaasta korraliste tuludega on 15,9%.

Aruandeaastal piiritusemonopoli alal saadud tulude (13.731.116.22 kr.) võrdlemisel monopolikuludega (5.441.590.86 kr.) selgub, et tulude ülejääk on peale kulude mahaarvamist 8.289.525.36 kr. ehk 152,3%, kuna eelmisel aastal tulude ülejääk oli arvatud maha kulud 11.824.190.99 kr. ehk 333,5%.

Maksudevalitsuse valve all olevate asutiste ja ettevõtete faktilist kontrolli teostati aruandeaastal Riigikontrolli poolt 50 korral: esemete ja tööde vastuvõtmisi — 39 korda, varade ülelugemisi 2 korda ja osa võetud mitmesugustest nõukogudest ja komisjonidest 9 korda.

Kassa, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist kohtadel teostati aruandeaastal 94 korral 70 asutises, kusjuures leiti asjaajamine korras 59 juhul ja konstateeriti puudusi 35 juhul.

Kõikide revideerimistel leitud asjaajamise puuduste ja väärnähtuste peale Riigikontroll juhtis Maksudevalitsuse tähelepanu ja nõudis nende kõrvaldamist. Väärnähtuste selgitamiseks saadeti asju prokuratuuri korraldusse 2 juhul, kusjuures Narva piirituse ja viina tagavaralaos riigitulude arvele sissemaksmata jäetud 11.843.65 kr. Riigikontrolli nõudmisel laopidaja poolt tasuti. Juurdlus nimetatud asjus on lõpetamata.

Järeلكontrolli korras revideeriti kulude ja Maksudevalitsuse poolt esitatud 1929/30 a. tuluaruanded, arveraamatud ja dokumendid ning Majanduseministeeriumi poolt vastuvõetud riigieelarve täitmise ja kassaaruanne. Tuludokumentide sisulisel revideerimisel selgus, et oli arvatud välja vähem maksusid üksikutel juhtudel.

Riigikontrolli poolt tehti avalikuks vähemvõtmisi 12.032.65 krooni, mis kuni 1.XI.30 a. õiendatud: riigitulude arvele maksmisega 11.962.81 kr. ja täiendavate seletuste ning tõenduste esitamisega 69.84 kr.

Kuludokumentide revideerimisel ilmsikstulnud puuduste tagajärjel Riigikontrolli poolt jäeti esialgu õigeks tunnistamata 57.79 kr., mis kõik veel õiendamata. Ülekulusid eelarve paragrahvide piiridest piiritusemonopoli alal ei olnud.

Piiritusemonopoli tululikkus.

Revisjoni tulemus ja ulatus.

Alkoholiste jookide müügikohtade arv 31. XII. 1929 a.

1.	Riigi viinatehased	2
2.	Riigi viina- ja piirituselaod	2
3.	Viina- ja piirituse tagavara laod	8
4.	Õllelaod	66
5.	Napsi-, likööri- ja veinilaod	2
6.	Veinilaod	2
7.	Kõikide alkoholiste jookidega restoranid ja einelauad I järgu	139
8.	„ „ „ „ „ „ II „	77
9.	„ „ „ „ „ „ III „	3
10.	Ohvitseride ja üleajateenijate kogude kasiinod kõigi alkoholiste jookidega	42
11.	Ohvitseride ja üleajateenijate kogude kasiinod ainult õllega	2
12.	Restoranid ja einelauad õllega	19
13.	Restoranid ja einelauad veiniga	1
14.	Laevade einelauad kõigi alkoholiste jookidega	2
15.	Laevade einelauad õlle ja veiniga	10
16.	Raudteejaamade einelauad õlle- ja veinimüügiga	41
17.	Rahvusvahelised magadisvagonid õllemüügiga	4
18.	Viina- ja piiritusekauplused muude alkoholiste jookidega või ilma nendeta	163
19.	Napsi- ja liköörikauplused veini ja õllega või ilma	98
20.	Kauplused õlle ja veini väljaviimise müügiõigusega	20
21.	Õllekauplused — väljaviimiseks	130
22.	Õllekauplused kohaltarvitamiseks ja väljaviimiseks	73
23.	Veinikauplused — väljaviimiseks	21
24.	Veinikauplused kohaltarvitamiseks ja väljaviimiseks	1
	Kokku	928

Maksudevalitsuse andmetel on aktsiisi valve alla kuuluvate asutiste arvus märgata suurenemist peaaesjalikult I järgu restoranide, napsi- ja liköörikaupluste ning õllekaupluste arvel. Käsitelles 1922 a. rahvalugemisel saadud elanikkude arvu (1.107.059), langeb iga alkoholi müügikoha peale 1309 elanikku.

Rahanduseosakond (end. Riigikassa).

Kulud.

1929/30 a. kulud võrreldes 1928/29 a. kuludega vähenesid 290.216 kr. (45,7%) suuremaid kulude vähenemisi korraliste kulude osas oli väärtmärkide valmistamise alal 142.388 kr. (64,9%) ja kultuuriliste toetuste alal 156.896 kr. (50%).

Sellevastu on aga erakorralistes kuludes tarvitatud metallraha ümbervahetamiseks 41.983 kr. ja hõberahade löömiseks 611.658 kr., milliseks otstarbeks 1928/29 a. ei olnud määratud krediiti.

Kultuuriliste toetuste alal vähem väljaantud 156.896 kr. ei ole tegelik kulude kahanemine, vaid eelarveaasta lõpuks kultuurkapitalile väljamaksmata jäänud summa — piiritusemonopoli tööstuse aruande hilise esitamise tõttu.

Kulude vähenemine väärtmärkide valmistamise alal korraliste kulude osas on seletatav sellega, et eelmisest aastast jäi tunnistuste, passide, tempelpaberite ja kohtumarkide tagavarasid, milletõttu valmistati neid vähem eelarveaastal.

Üksikute kululiikide järgi on kulud suurenenud teenistusetasu alal 8242 kr. (9,9%), riigiteenijate toetused 669 kr. (8,3%), kantseleikulud 306 kr. (51,5), ja kahanenud peale ülaltähendatud — kodifikatsiooni ja kirjastuse alal 268 kr. (3,1%).

Riigivõlgade ja protsentide tasumise osas kulud suurenesid 270.405 kr. (6,2%).

Revideerimisel ilmsikstulnud puuduste tõttu jäi esialgu õigekstunnistamata artsiabi ja segakuludest 90.20 kr., millest tagasimaksmise teel riigitulude arvele õiendatud 12 kr.

Eelkontrollikorras läbivaadatud leping hõberaha löömise kohta on vähendatud 8250 kr. võrra.

Majanduseministeeriumi korraldusse kuuluvate operatsioonifondide seis 1-ks aprilliks 1929 a. oli 19.720.054.38 kr.

Operatsioonifondid.

1929/30 a. jooksul olid operatsioonifondide alal järgmised muudatused:

Antud asutiste käsutada:

a) ühendamisega Kaubanduse-tööstuseministeeriumiga üle tulnud	6.541.392.23	kr.
b) Eelarve alusel:		
1) Elukorterite ehituselaen	500.000	kr.
2) Koolimajade ehituselaen	300.000	„ 800.000.— „
c) väljaspool eelarvet:		
1) Eesti Maapanga põhikapital	102.239.29	
2) Koolimajade ehituselaen	7.798.22	110.037.51 „
		<u>Kokku asutise käsutada 7.451.429.74 kr.</u>

Operatsioonifonde tasutud:

a) Tegelikult tagasimakstud, mis arvatud riigi erakorraliseks tuluks:		
1) Eesti Panga operatsioonikapitali tagasimaks	840.000.—	kr.
2) Välisvaluuta muretsemise kapital	140.000.—	„
3) Eesti Maapanga pantkirjade omandamise kapital	3.100.—	„
4) Piirisaare tuleõnnetute laenu tagasimaks	1.317.50	„
5) Põllupidajate elukorterite ehituselaenu tagasimaks	100.—	„
6) Meremeeste Kodu laenu tagasimaks	1.231.67	„
7) Tallinna linnavalitsusele endise hoburaudtee eest tasuraksmiseks antud laenu tagasimaks	5.026.52	„
8) Keskkala laenu tagasimaks	13.814.20	„
9) Elukorterite riikliku laenu tagasimaks	84.144.67	„ 1.088.734.56 kr.
b) eriseaduste alusel üle viidud teiste asutiste käsutada:		
1) Maapangale — Elukorterite ehituselaen maal (Asunduskapitali seaduse alusel (RT 29 — 1929)	100.000.—	kr.
2) Teedeministeeriumile — laevade ehituselaen	143.516.10	„ 243.516.10 kr.
c) Rootsi valitsusele 1929/30 a. jooksul tasutud põllumajandusliku laenu summa — 62.069.29 Rkr.		62.069.29 „
d) Maha kirjutud Vab. Val. otsuste kohaselt — Teedeministeeriumi võlg kutteainete keskkomiteele — viimaselt ülevõetud riigivaranduste eest		81.624.— „
		<u>Kõik kokku 1.475.943.95 kr.</u>

Üldiselt, arvesse võttes tagasimakstud, üleantud ja mahakustutatud summasid vähenesid Majanduseministeeriumi operatsioonifondid 565.906 kr. (2,2%).

1. aprilliks 1930 a. jäi arvele operatsioonifonde Majanduseministeeriumi alal 25.695.540.17 kr.

Riigi sisevõlad.

Riigikassa poolt välja lunastamata riigi sisevõlg oli 1-ks aprilliks 1930 a.:

a) vahetusraha	6.014.169	kr.
b) E. V. 1920 a. võidulaen	330.801	„
d) E. V. kassavекslid	3.920	„
e) riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise arvel väljaantud riigikassa pantkirjad	208.512	„
f) Riigikassa võlakirjad, mille vastu Eesti Pangalt saadud summad tarvitatud seemnevilja laenude väljaandmiseks	750.000	„
		<u>Kokku 7.307.402 kr.</u>

Riigi sisevõlgade seis 1-ks aprilliks 1930 a., võrreldes seisuga 1.IV. 1929 a., suurenes 2.383.034 kr. ehk 48,3% võrra, milline summa kujuneb järgmiselt:

Sisevõlad suurenesid:

a) lastud liikvele vahetusraha	1.600.000	kr.
b) antud välja riigikassa pantkirju tasuks võõrandatud maade eest	186.705	kr.
d) realiseeritud Eesti Pangas riigikassa võlakirju seemnevilja laenude muretsemiseks	1.500.000	„
		<u>Kokku suurenemine 3.286.705 kr.</u>

Siselaenu vähened:

a) Välja ostetud kustutatud E. V. 1920 a. võidulaenu pileteid	144.628 kr.
b) Tagasi ostetud tasuta võõrandatud maade eest väljaantud riigikassa pantkirju ja kuponge	9.088 kr.
d) Välja ostetud Eesti Pangast riigikassa võlakirju	750.000 ..

Kokku vähenemine 903.716 kr.

Seega riigi sisevõlad kogusummas suurenesid 2.383.034 kr.

Riigi välisvõlgade seis 1-ks aprilliks 1930 a., võrreldes seisuga 1.IV. 1929 a., suurenes 8.261.647 kr. ehk 7,4% võrra, s.o. tõsisis 110.964.180 kr. pealt 119.225.827 kr. peale.

Riigi välisvõlad.

Tähendatud 8.261.647 kr. kujuneb järgmiselt:

Välisvõlad suurenesid:

a) Uusi välisvõlge juure tekkinud:	
1) Võlg Vickers Limited'ile £ 20.000.— à 18.17 =	363.400 kr.
2) Võlg Svenska Tändsticks Aktiebolaget'ile Rkr. 7.600.000 à 100,55 =	7.641.800 kr. 8.005.200 kr.
b) Ameerika Ühisriikidele võlgnevale summale juure arvatud % % \$ 232.314.85 à 3.74	868.858 ..
d) Välisvõlgadele juure arvatud kursivaheid	79.452 ..

Kokku suurenemine 8.953.510 kr.

Välisvõlad vähenesid:

a) Välisvõlge tasuti:	
1) Briti Valitsusele toitlusvõlga £ 3096.08.04 =	56.456 kr.
2) Briti Valitsusele sõjavõlga £ 3767.03.— =	68.637 ..
3) Briti Valitsusele raudteematerjalide võlga £ 13000 =	237.380 ..
4) Rootsi Valitsusele Rkr. 62.069.29 =	62.721 ..
5) Rahvasteliidu kindlustusel tehtud raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-list välislaenu dollarites \$ 22.858.75 =	85.395 ..
6) Rahvasteliidu kindlustusel tehtud raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-list välislaenu naelsterlingites £ 4125.— =	75.046 ..
7) Vickers Limited'ile Londonis £ 2000 — =	36.460 .. 622.095 kr.
b) Raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-lise välislaenu tasumisel riigikassa kasuks kujunenud kursivahe	27.968 ..
d) Võla arvelt Svenska Tändsticks Aktiebolaget'ile mahakirjutatud kursivahe	41.800 ..

Kokku vähenemine 691.863 kr.

Seega riigi välisvõlad kogusummas suurenesid 8.261.647 kr.

1929/30 eelarveaasta jooksul juuretekinud välisvõlad on sisult järgmised:

1. Võlana Vickers Limited'ile näidatud £ 20.000 on Vabariigi Valitsuse poolt omandatud Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika a/s. kinnisvarale firma Vickers Limited'i nimele kinnistatud obligatsioonide väärtus.

2. Võlana Svenska Tändsticks Aktiebolaget'ile arvele võetud 7.600.000 Rkr. on Rootsi Tikustrustilt saadud laenu nimesväärtus. Tegelikult saadi Tikustrustilt 6.992.000 Rkr, sest laen realiseeriti kursiga à 92.

Riigikassa käsutusse kuuluva riigi rahaliste väärtuste kogusumma moodustavad:

1. Eesti raha, mis kantud riigikassa arvetele Eesti Panga ja selle osakondades.
2. Eesti raha riigiasutiste kassades, mis tagasi andmata riigikassale eelarveaasta lõpuks.
3. Välisvaluuta.
4. Riigikassa poolt omandatud väärtpaberid.

Riigikassa riigiraha arvetele Eesti Pangas jäi 1-ks aprilliks 1930 a.:

a) Jooksvale arvele nr. 165-a	8.069.120 kr.
b) Erijooksvale arvele nr. 3869 (seemneviljalaenu summad)	32.062 ..
d) Erijooksvale arvele nr. 3870 (välisvaluuta müügist saadud summad)	454.750 ..
e) Erijooksvale arvele nr. 3893 (Eesti Panga aktsiate müügist saadud summad).	56 ..

Kokku 8.555.988 kr.

Võrreldes seisuga 1-ks aprilliks 1929 a. on riigikassa riigiraha arvete seis Eesti Pangas 1-ks aprilliks 1930 a. vähenenud 871.504 kr. ehk 9,2% võrra, nimelt langes 9.427.492 kr. pealt 8.555.988 kr. peale, mis

tingitud peaaasjalikult 1930/31. a. eelarve arvel kulude tegemisest ja riigiasutiste kassadesse jäänud summade suurenemisest.

Riigiasutiste kassadesse jäi 1-ks aprilliks 1930 a. avansside ülejääkidena 761.313 kr., missugune summa on 320.363 kr. ehk 72,6% võrra suurem, kui avansside ülejääkide summa 1. aprilliks 1929 a.

Riigi välisvaluuta tagavarad suurenesid 1929/30 a. eelarveaasta jooksul 538.597 kr. ehk 9,3% võrra, vaatamata sellele, et sel aastal anti Pikalaenu Pangale põhikirja § 61 alusel £ 75.123.13.9 à 18.195 = 1.366.875 kr., müüdi Eesti Pangale £ 25.000 à 18.19 = 454.750 kr. ja osteti E. V. 1927 a. 7% lise välislaenu obligatsioonid välisvaluuta tagavarade arvel 380.747 kr. väärtuses. Välisvaluuta tagavarade suurenemine on tingitud asjaolust, et 1929/30 aastal Rootsi Tikustrustilt laenuna saadud 6.992.000 rootsi kroonist jäi 1-ks aprilliks 1930 a. kasutamata ja välisvaluutana arvele £ 133.851.19.2 à 18.21 = 2.437.444 kr. ja et Nõukogude Venemaalt saadi Tartu veterinaärinstituudi varanduste eest \$ 35.943.52 à 3,74,75 = 134.698 kr.

1-ks aprilliks 1930 a. jäi alale välisvaluutat 6 322.814 kr. väärtuses. Sellest oli:

1. Majanduseministeeriumi rahanduseosakonnas hoitud	2.398 kr.
2. Eesti Panga korrespondentide arvetel Londonis ja New-Yorgis	4.971.556 kr.
3. Raha- ja pangareformi 1927 a. 7% välislaenu tasumiseks ja kuludeks Rahvasteliidu usaldusmehe käsutuses Londonis ja New-Yorgis	1.062.872 „
4. Raudteematerjalide laenu tasumise kindlustuseks Midland Bank Ltd., Londonis	285.988 „
Kokku	6.322.814 kr.

Protsente saadi välisvaluuta summade pealt 1929/30 eelarveaasta jooksul:

£ 8659.1.11, mis võrdub	157.427 kr.	
\$ 5331.88, mis võrdub	19.926 „	177.353 kr.
Kasu saadi Ameerika Ühisriikide siselaenu paberite ostu-müügi operatsioonidest \$ 4277.39, mis võrdub .		16.033 „
Kokku		193.386 kr.

mille võrra riigikassa välisvaluuta tagavarad suurenesid.

Riigikassa poolt omandatud väärtpaberite tagavarad suurenesid 1929/30 eelarveaasta jooksul 7.985.587 kr. ehk 111% võrra. s.o. tõusid 7.189.872 kr. pealt 1.IV.1929 a. 15.175.459 kr. peale 1. IV. 1930 a. Nimetatud 7.985.587 kr. kujuneb järgmiselt:

Väärtpaberite tagavarad suurenesid:

a) Pikalaenu Pangale põhikirja § 61 alusel antud välislaenu osa £ 75.123.13.9 à 18,195 vastu saadud Pikalaenu Panga ajutisi tunnistusi	1.366.875 kr.
b) Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud A liigi laenude ja nõudmiste katteks sissetulnud summade tasuks saadud Pikalaenu Panga ajutisi tunnistusi	5.823.125 „
d) Depositiide paigutamise seaduse põhjal omandatud Eesti Maapanga pantkirju	649.375 „
e) Pikalaenu Panga A liigi laenude katteks sissetulnud summade arvel omandatud Eesti Maapanga pantkirju	196.965 „
f) Vabariigi Valitsuse poolt omandatud Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika a.-s. obligatsioonid	363.400 „
g) Riigikassa välisvaluuta tagavaradel arvel ostetud E. V. 1927 a. 7%-lised välislaenu obligatsioonid	380.747 „
h) Tallinna peatolliameti deposiitide arvelt ülekantud Eesti Hüpototeegi Panga pantkirju	9.566 „
i) Põhja Puupapi ja Paberi vabrikuga Aseri tsemendi vabrikuga a.-s. aktsiate ümbervahetamisel riigikassa kasuks kujunenud kursivahe	10.095 „
Kokku suurenemine	8.800.148 kr.

Väärtpaberite tagavarad vähenesid:

a) Kustutatud E. V. 1920 a. võidulaenu pileteid	411 kr.
b) Pikalaenu Panga poolt tagasi ostetud võlakirju	660.000 „
d) Pikalaenu Panga poolt tagasi ostetud ajutisi tunnistusi	130.000 „
e) Eesti Maapanga poolt tagasi ostetud kustutamisele langenud pantkirju	24.150 „
Kokku vähenemine	814.561 kr.

Seega väärtpaberite tagavarad kogusummas suurenesid 7.985.587 kr.

1-ks aprilliks 1930 a. arvele jäänud väärtpaberite summa 15.175.459 kr. sisaldab eneses:

1. Riigikassa poolt riigisummade arvel omandatud väärtpabereid	2.382.109 kr.
2. Deposiitide arvel omandatud väärtpabereid	3.030.225 „
3. Pikalaenu Pangalt A liigi laenude ja nõudmiste kattteks sissetulnud summade tasuks saadud panga võlakirju ja ajutisi tunnistusi	9.763.125 „
	<u>Kokku 15.175.459 kr.</u>

Kokkuvõttes saame järgmise üldpildi riigikassa kassaliste väärtuste kohta 1-ks aprilliks 1930 a.:

1. Riigikassa riigiraha arvetel Eesti Pangas	8.555.988 kr.
2. Raha riigiasutiste kassades	761.313 „
3. Välisvaluutas	6.322.814 „
4. Väärtpaberites	15.175.459 „
	<u>Kokku 30.815.574 kr.</u>

milline summa 7.973.043 kr. ehk 34,9% võrra suurem riigikassa kassaliste väärtuste kogusummast 1-ks aprilliks 1929 a.

Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üleantud laenudefondi seis 1-ks aprilliks 1930 a., võrreldes seisuga 1-ks aprilliks 1929 a., vähenes 6.481.245 kr. ehk 25,5% võrra, s.o. langes 25.415.072 kr. pealt 1. IV. 1929 a. 18.933.827 kr. peale 1.IV. 1930 a.

Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üleantud laenudefond.

1929/30 eelarveaasta jooksul on tasutud riigikassale selle laenufondi alal:

a) Pikalaenu Panga ajutiste tunnistustega	5.823.125 kr.
b) Rahas	199.918 „
d) Sisse makstud riigitulude arvele%%	1.310.386 „
	<u>Kokku 7.333.429 kr.</u>

Riigikassas hoiulolevate väärtpaberite seis 1-ks aprilliks 1930 a. on toodud E. V. 1929/30a. eelarvetäitmise ja kassa aruande lhk. 182 ja 183. Neid väärtpabereid Majanduseministeeriumi rahanduseosakond riigikassa kassaliste väärtuste hulka pole arvanud ja arvestab neid väljaspool kassat.

Riigikassas hoiulolevad väärtpaberid.

Revideerides riigikassas hoiulolevate väärtpaberite alal 1929/30 eelarveaasta jooksul olnud muudatusi selgus, et E. V. 1929/30 a. eelarve täitmise ja kassa aruande lhk. 182 ja 183 toodud väärtpaberite seisus on jäetud näitamata need väärtpaberid, mis kuulusid Nõukogude Venemaalt reevakneeritud väärtpaberite tagasiandmise komisjoni otsuste põhjal tagasiandmisele omanikkudele, kuid 1-ks aprilliks 1930 a. jäid välja andmata.

Seda liiki väärtpabereid jäi 1-ks aprilliks 1930 a. Majanduseministeeriumi rahanduseosakonna korraldusse alljärgnevalt:

Väärtpaberite nimetus	S u m m a
A.-s. Port-Kunda tsemendivabriku aktsiaid	200.— kr.
A.-s. „ „ „ osatunnistusi	74.97 „
A.-s. Balti puuvilla ketr. ja kud. vabr. akts.	206.062.50 rbl.
Eestimaa maade krediitseltsi 4%, 4½% ja 5% obl.	38.800.— „
Tallinna linna liikum. var. oman. kred. üh. obl.	9.700.— „
A.-s. Tartu Panga aktsiaid	22.000.— „
Tallinna kirjutuspaberi vabr. „E. Johanson'i“ aktsiaid	921.250.— „
Tallinna Laevatihisuse aktsiaid	6.500.— mrk.

Riigikassa vastutusel välja antud Vabariigi Valitsuse garantiide seis 1-ks aprilliks 1930 a., võrreldes seisuga 1-ks aprilliks 1929., vähenes 1.836.987 kr. ehk 26,1% võrra, nimelt langes 7.030.064 kr. pealt 1. IV. 1929 a. 5.193.077 kr. peale 1.IV. 1930 a. Üksikasjalik ülevaade väljaantud garantiide kohta on toodud E. V. 1929/30 a. eelarve täitmise ja kassa aruande lhk. 184.

Vabariigi Valitsuse garantiid.

Riigikassa rahamärkide tagavarafondi jäi 1-ks aprilliks 1930 a. vahetusraha 895.640 kr., missugune summa 172.860 kr. ehk 16,1% võrra väiksem 1-ks aprilliks 1929 a. tagavarafondi jäänud 1.068.500 kr. Tagavarafondi vähenemine 1929/30 eelarveaasta jooksul on tingitud fondi kogunenud vanade rahamärkide kustutamisest suuremal määral, kui paigutatud fondi Riigi trükikojast saadud uusi rahamärke.

Riigikassa rahamärkide tagavarafond.

Kaubanduse-tööstuseosakond.

Kulud.

Kaubanduse-tööstuseosakonna 1929/30 a. korralised kulud, võrreldes 1928/29 a. Kaubanduse-tööstuseministeeriumi kaubandusetööstuse- ja mäeosakonna kuludega, vähenesid 11.289 kr. ehk 8,9% võrra. Erakorralisi kulusid oli 23.814 kr., kuna 1928/29 a. ei olnud niisuguseid.

Vähennemine oli: a) teenistusetasu alal 1099 kr. (1,4%); b) materjalide proovimise ja saaduste kontrolli ja analüüsi alal 6943 kr. (78,1%); c) kultuurilise toetuse alal — 4822 kr. (26,7%); d) loodusvarade uurimise alal 1981 kr. (33,3%); e) informatsiooni alal 440 kr. (14,4%); f) segakulude alal 56 kr. (12,5%).

Suurenemine oli: a) ametisõitjate alal siseriigis 1093 kr. (23,4%); b) haigusekindlustuse alal 92 kr. (2,6%); c) kantseleikulude alal — 70 kr. (1,2%); d) veetasude alal 23 kr. (16,8%); e) vallasvara alal 2774 kr. (166,6%).

Erakorralisteks kuludeks oli määratud ja anti tegelikult välja:

- 1) Käsitöö valmistamise instrueerimiseks 10.000 kr.
- 2) „Keskkala“ 1926 a. kahjude katteks tindikala operatsioonide alal 13.814 kr.

Majanduseministeeriumi kaubanduse-tööstuseosakonna 1929/30 a. eelarves määratud summade tegelik kulutamine oli järgmine:

	1928/29 a. eelarvest pikendatud Kr.	1929/30 a. eelarve järgi Kr.	Kulutatud aruande järgi Kr.	Suletud Kr.	1930/31 a. eel- arvele juure arvatud Kr.	Kulude vähenemise %
Korralised kulud	1.595	119.963	114.809	6.749	—	8,9
Erakorralised kulud	—	23.815	23.814	1	—	—

Tegelikult kulude vähenemine oli ainult korraliste kulude alal. Vähenemise põhjuseks oli kokkuvõttes määraliste ametnikkude vakantsed kohad ja vajaduse puudus välismessidest osavõtjatele toetuse andmiseks.

Tulud.

Majanduseministeeriumi kaubanduse-tööstuseosakonna 1929/30 a. korralised tulud, võrreldes endise Kaubanduse-tööstuseministeeriumi 1928/29 a. tuludega, suurenesid 10.751 kr. ehk 3,8% võrra.

Üksikute peatükkide ja paragrahvide järgi olid need tulud 1929/30 a., võrreldes eelmise aastaga, järgmised:

	1929/30 a. eelarve järgi Kr.	1929/30 a. aruande järgi Kr.	1928/29 a. aruande järgi Kr.	Eelmisest aastast — vähem + rohkem absoluutselt ja %-des
Maks leiutisepatentide, kaubamärkide ja mudelite eest	13.250	15.176	14.603	+ 573 3,9%
Proovimaks metallidelt	65.000	68.136	78.507	—10.371 13,2%
Mõõtude ja kaalude õigekstunnistamise eest	15.000	18.469	46.040	—27.571 59,9%
Mitmesugused proovid ja analüüsid	31.800	27.663	32.537	—4.874 14,9%
Maksud lubadelt, tunnistustelt j.n.e.	—	858	2.325	—1.467 63,1%
%% fondidelt, laenudelt ja arvetelt	—	5.457	2.586	+ 2.871 111,0%
Rent maadelt, metsadelt ja vetelt	570	2.360	960	+ 1.400 145,8%
Rent hoonetelt	12.000	3.000	12.000	—9.000 75,0%
Rüügi põlevkivitööstus	53.940	54.879	15.977	+ 38.902 243,5%
Trükitööde müük	—	27	17	+ 10 58,8%
Mitmesuguste yarade müük	—	300	15.652	—15.352 98,1%
Kontsessioonimaksud	35.100	54.863	35.098	+ 19.765 56,3%
Kuludeks kantud summade tagasimaks	—	27	—	+ 27 100,0%
Trahvid ja viivitusrahad	—	621	—	+ 621 100,0%
Juhuslikud tulud	—	44.217	29.000	+ 15.217 52,5%
Kokku	226.160	296.053	285.302	—68.635 + 79.386
Erakorralised tulud:				
§ 1. Operatsioonifondide ja laenude tagasimaks	13.814	13.814	331.677	—317.863 95,8%

Kaubanduse-tööstuseosakonna tulud vähenesid: proovimaksude, mõõtude ja kaalude õigekstunnistamise, mitmesuguste proovide ja analüüside, lubade ja tunnistuste maksude, hoonete rendi ja mitmesuguste varade müügi alal. Tunduvalt alanesid proovimaks metallidelt ja mõõtude õigekstunnistamisest võetav maks. Viimane selle tõttu, et möödunud aastal kõik asutised end uute meetrisüsteemiliste mõõtudega varustasid, kuna aruandeaastal esitati neid vähem tembeldamiseks. Mitmesuguste proovide ja analüüside alal vähenesid tulud selle tõttu, et vähenesid lina väljavedu ja ühes sellega ka praakerimaks. Rent majadelt vähenes selle tõttu, et maja Vabaduse puisteel nr. 3, mis enne oli antud rendile Eesti Pangale, aruandeaastal müüdi rentijale omanduseks ja saadi renti ainult kolme kuu eest.

Tulud suurenesid: %/0 fondidelt ja laenudelt selle tõttu, et Vanamõisa kaevandus maksis oma laenu võla pealt rohkem protsente, rent maadelt — et riigimaadel töötavad kaevandused tasusid rohkem renti, Riigi põlevkivitööstuselt — et nimetatud tööstuse puhaskasu aruandeaastal oli sedavõrt suurem, kontsessioonimaksud suurenesid peamiselt Riigi põlevkivitööstuse arvel, kes maksis rohkem kontsessioonimaksu õli toodangu suurenemise tõttu ja A/s. „Gipsi“ arvel, kes tasus endiste aastate kontsessioonimaksu võlgu. Juhuslike tulude summa on tõusnud selle tõttu, et Riigi turbatööstuse 1928 a. puhaskasust riigituludesse kuuluv summa ei olnud nähtud ette riigitulude arvel eri § all ning kanti 40.801 kr. summas riigituludesse juhuslike tulude alla.

Erakorralisi tulusid oli 13.844 kr., milline tulu saadi sellest, et Vabariigi Valitsuse otsuse kohaselt „Keskjala”le“ 1925 a. tindikala operatsiooniks antud laen kustutati ja selleks nõuti eelarve korras 13.844 kr. krediiti ning kanti riigituludesse, sest võlg kuulus riigile.

Kaubanduse-tööstuseosakonna 1929/30 a. aruannete ja dokumentide revideerimisel võttis Riigikontroll kulude alal selgitamisele 124 kr., kuna tulude alal võlgujäänud kontsessioonimaksude summa oli näidatud aruandes 8136 kr. võrra vähemana kui kontsessioonäärid jäid tegelikult võlgu.

Revisjoni tulemused.

Majanduseministeeriumi alal õigekstunnistamata jäetud kulusummade lahendamist näitab alljärgnev tabel:

Aruande aja alguseks jäi selgitamata		Aruande ajal võeti selgitamiseks	Õigekstunnistamata jäänud summade lahendamine				Jäi selgitamata 1. novembriks 1930 a.
Mis aasta eest	Kr.		Riigikontrolli nõudmisel tasumise teel	Täiendava töestamise teel	Kontrollnõukogu otsustega	K o k k u	
		k r o o n i d e s					
1921 a. . .	44.978.—	—	1.492.—	42.834.—	—	44.326.—	652.—
1922 a. . .	13.818.—	—	108.—	12.001.—	25.—	12.134.—	1.684.—
1923	61.65	—	—	—	61.65	61.65	—
1924	3.185.—	—	—	—	3.185.—	3.185.—	—
1925	2.161.70	—	—	3.—	7.20	10.20	2.151.50
1926/27 . . .	24.29	—	13.60	10.69	—	24.29	—
1927/28 . . .	95.174.75	—	23.709.75	52.836.—	17.827.—	94.372.75	802.—
1928/29 . . .	42.356.39	—	308.11	334.57	2.50	645.18	41.711.21
1929/30 . . .	—	1.446.41	28.—	—	—	28.—	1.418.41
Kokku	201.759.78	1.446.41	25.659.46	108.019.26	21.108.35	154.787.07	48.419.12

Põllutööministeerium.

1929/30 a. ministeerium kulutas üldsummas 39,3% vähem kui eelmisel eelarveaastal, nimelt operatsioonifondide ning erakorraliste kulude arvel, olgugi, et korralised kulud suurenesid 13,1% võrra.

Üksikasjaliselt olid ministeeriumi kulud võrreldes eelmise aastaga järgmised:

	Kulutatud kroonides		1929/30 a. kulutatud vähem (—) või rohkem (+)	
	1929/30 a.	1928/29 a. riigikassa andmetel	kroonides	%
Korralised kulud				
Keekaautis	49.614	46.860	+2.754	+5,9
Katastri ja maakorralduse osakond	1.554.709	1.358.687	+196.022	+14,4
Põllumajanduse osakond	987.960	891.809	+96.151	+10,8
Loomatervishoiu osakond	93.145	86.660	+6.485	+7,5
Riigimaade- ja metsadevalitsus	3.211.325	2.827.729	+383.596	+13,6
Kokku	5.896.753	5.211.745	+685.008	+13,1
Erakorralised kulud:				
Keskautis	—	9.679	—9.679	—
Põllumajanduse osakond	159.824	194.931	—35.107	—18,0
Riigimaade- ja metsadevalitsus	83.276	575.111	—491.835	—85,5
Kokku	243.100	779.721	—536.621	—68,8
Operatsioonifondid:				
Põllumajanduse osakond	374.100	2.748.630	—2.374.530	—86,4
Riigimaade- ja metsadevalitsus	100.000	2.150.000	—2.050.000	—95,3
Kokku	474.100	4.898.630	—4.424.530	—90,3
Kulud kokku	6.613.953	10.890.096	—4.276.143	—39,3

Korralised kulud.

Põllutööministeeriumi korralised kulud tõusid peamiselt selle tõttu, et Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse põhjal liideti Põllutööministeeriumi Katastri ja maakorralduse osakonnaga endised Rahaministeeriumi kinnisvarade hindamise- ja maksuamet ja Teedeministeeriumi sisevete uurimise büroo.

Keskautise kulud tõusid üldiselt 2.754 kr. (5,9%) tingitult majapidamiskulude suurenemisest (33,6%).

Katastri ja maakorralduse osakonnal suurenesid teenistusetasu (12,9%), ametisõidud (5,4%) ametn. toetus (26,1%), maakorraldus ja -parandus (9,1%), kodifikatsioon ja kirjastus (108,8%) ja eriti hoonete remont (5.020 kr. ehk 2032,4% võrra) ning kultuuriline toetus (maaparanduse otstarbel—92.400 kr. ehk 1015,4% võrra).

Põllumajanduse osakonna kulud suurenesid teenistusetasu (15,3%) ja kultuurilise toetuse (9,7%) alal, kuna materjalide proovimise ja saaduste kontrolli ning katsete alal kulutati 6.223 kr. ehk 43,9% vähem eelmisest aastast.

Loomatervishoiu osakonna kulu tõusis peamiselt teenistusetasu (8,6%) ja majapidamise arvel (46,9%) kuna kantseleikulud vähenesid (29,9%).

Riigimaade- ja metsadevalitsuse kulud suurenesid teenistusetasu (5,3%), riigiteen. toetuse (13,3%) juriidilise abi ja kohtukulude (44,4%) ja metsaasjanduse (60,2%) alal; esmakordselt figureerisid hariduslikud kulud — metsnikkude kursuste pidamiseks — 2.377 kr. summaga. Vähenesid kulud peamiselt ametisõitude alal (3,2%).

Erakorralised kulud.

Põllumajanduse osakonna erakorralised kulud vähenesid koolide ja katsejaamade ehitamise ja sisseadmise kulude alal 94.925 kr. (49,8%), aga suurenesid inventari ostmise, külmetusmaja ehitamise ja „Kesk-kala“ laenu kustutamise summades. Lõplik vähenemine — 18%.

Riigimaade ja metsade valitsuse erakorralise eelarve summad kulutati kohapealsete metsaametnikkudele uute hoonete (18 elumaja ja 27 kõrvalhoonet) ehitamise (suurenemine 36,3% ja telefoniliinide ülesseadmise (100%) peale. Üldise vähenemise, eelmise aastaga võrreldes, põhjustas peaaesjalikult osa kulude ülekandmine Asunduskapitali arvele (Maaseadusega võõrandatud maal ingrosseeritud võlgade %%% maksmine, endistele omanikkudele tagasiantavate varade eest inkasseeritud rentide tagasimaksmine ja võõrandatud varade eest tasumaksmine).

Põllumajanduse osakonna operatsioonifondide kulud vähenesid üldiselt 86,4%, kuna ära jäid krediidid Põllumajanduse toetuslaenufondi, laenuandmiseks Paldiski ümbrusesse paigutatud Peipsi kalameestele, 1928 a. liigvee läbi kannatanud põllumeestele laenu andmiseks ja seemneviljamuretsemiseks. Ka vähenes (58,3%) Põllumajanduse kutsekoolide ja katsejaamade riiklik laenufond.

Operatsioonifondid.

Riigimaade ja metsade valitsusele operatsioonifondiks lubati eelmise aasta peskujul 100.000 kr. inventarilaenu andmiseks maasaajatele, kuna asunikude ehituselaen ja laen elukorterite ehitamiseks maal aruandeaastal üle kanti Asunduskapitali eelarvesse.

1929/30 a.

Põllutöoministeriumi määramise ja järelvalve alla kuuluvaid riigitulusid laekus 1929/30 eelarveaasta jooksul üldsummas 6.614.411.48 kr. sellest korral. tulude alal 6.118.481.62 kr. ja erakorraliste tulude alal 495.929.83 kr. Võrreldes eelmise aasta laekunud tuludega, sai Riigikassa 1929/30 majanduseaastal Põllutöoministeriumi alal (10.527.857.15 kr. — 6.614.411.48 kr.) 3.913.445.67 kr. võrra, ehk 37,17% tulusid vähem kui 1928/29 eelarveaastal.

Tulud.

Järgnev tabel näitab laekunud tulude võrdlust iga üksiku tululiigi alal:

	Laekunud Eesti Panka		Suurenemine + Vähenedmine —	
	1929/30 a.	1928/29 a.	Summaliselt	Protsentuaalselt
	k r o o n i d e s			
Ptk. VIII § 4. Mitmes. proovid ja analüüsid . . .	1.013	589	+424	+72,0
„ IX. § 6. Maksud lubadelt, tunnistustelt j.n.e.	1.304	—	+1.304	+100,0
„ XIII. § 1. Protsendid fondidelt, laenudelt . . .	74.289	23.462	+50.827	+216,6
„ XIII. § 2. Viivitusrahad . . .	62	—	+62	+100,0
„ XIV. § 1. Rent maadelt, metsadelt, vetelt . . .	84.707	2.504.032	—2.419.325	—96,6
„ XIV. § 2. Rent hoonetelt . . .	4.210	860	+3.350	+389,5
„ XIV. § 3. Tulud metsadelt . . .	4.568.783	5.252.355	—683.572	—13,0
„ XIV. § 4. Tulud jahist ja kalapüügist . . .	8.576	10.193	—1.617	—15,9
„ XIV. § 5. Mitmesug. tulud . . .	102.680	171.403	—68.723	—40,1
„ XIV. § 6. Trahvid ja viivitusrahad . . .	107.297	266.494	—159.197	—59,7
„ XVIII. § 4. Riigi metsatööstus . . .	885.000	900.000	—15.000	—1,7
„ XIX. § 1. Vallasvara kasutamisest . . .	1.455	—	+1.455	+100,0
„ XIX. § 2. Trükitööde müük . . .	245	—	+245	+100,0
„ XIX. § 3. Mitmesug. varanduste müük . . .	88.862	524.543	—435.681	—83,1
„ XIX. § 4. Konfiskeeritud ja leitud varandus .	135	—	+135	+100,0
„ XX. § 1. Kuludesse kantud summade tagasimaks .	176.339	5.932	+170.407	+2872,7
„ XX. § 2. Trahvid ja viivitusrahad, mis mujal pole ette nähtud . . .	17.188	9.627	+7.561	+78,5
„ XX. § 3. Juhusl. tulud . . .	25.157	25.688	—531	—2,1
„ XX. § 4. Selgitamata tulud . . .	—	228	—228	—100,0
Kokku	6.147.302	9.695.406	—3.548.104	—36,6
Tagasimakstud eelmise aasta tuludest . . .	28.821	—	28.821	—
Korralised tulud . . .	6.118.481	9.695.406	—3.576.925	—36,9
Erakorralised tulud . . .	495.930	832.451	—336.521	—40,4
Kokku tulusid . . .	6.614.411	10.527.857	—3.913.446	—37,2

Nagu eeltoodud tabelist näha, on laekunud tulusummad üksikute tululiikide alal protsentuaalselt küll tunduvalt suurenenud, kuid summaliselt ei kata suurenemine tulude vähenemist suuremate tululiikide alal, nagu rendid, trahvid ja viivitusrahad, mitmesug. varanduste müük, ning tulud metsadest, milline vähenemine oli tingitud: — rentide, trahvide ja viivitusrahade ning mitmesuguste varanduste müügi alal — Asunduskapitali seaduse maksmahakkamisest 1. aprillist 1929 a. ja tulude alal metsadest — aastaraielangi vähenemisest.

Eelarve täitmine.

Võrreldes eelarvega kulutati aruandeaastal:

	Lubatud eelarvega	Kulutatud aruandejärgi	Ülejääk	Kulutatud eelarvest %
Korralised kulud.				
Keskasutis	50.376	49.613	763	98,5
Katastri- ja maakorralduse osakond	1.626.855	1.554.709	72.146	95,6
Põllumajanduse osakond	1.029.451	987.960	41.491	96,0
Loomatervishoiu osakond	93.314	93.145	169	99,9
Riigimaade- ja metsadevalitsus	3.245.830	3.211.325	34.505	98,9
Kokku	6.045.826	5.896.752	149.074	97,5
Erakorralised kulud.				
Keskasutis	35.320	—	35.320	—
Põllumajanduse osakond	206.600	159.824	46.776	77,4
Riigimaade- ja metsadevalitsus	84.928	83.276	1.652	98,1
Kokku	326.848	243.100	83.748	74,4
Operatsioonifondid.				
Põllumajanduse osakond	389.150	374.100	15.050	96,1
Riigimaade- ja metsadevalitsus	100.000	100.000	—	100,0
Kokku	489.150	474.100	15.050	96,9
Kulud kokku	6.861.824	6.613.952	247.872	96,3

Erakorraliste summade suurem ülejääk on seletatav sellega, et keskasutis ei leidnud Narvas omandamiseks vastavat kinnisvara ja Põllumajanduse osakond ei jõudnud viia lõpule kõiki ehitusi, milleks lubatud krediiti.

Kogusummas oli Põllutöoministeeriumil aruandeaastal

tulu	6.618.118 kr.
kulu	6.613.953 „
tulu rohkem	4.165 „, või 0,06%.

Tuludest oli 30. märtsil 1930 a. 6.614.411 kr. sisse makstud Eesti Panka riigitulude arvele, kuna 3.707 kr. jäi asutiste kassadesse.

Tegevus.

19. III. 29 a. Riigikogult vastuvõetud Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadusega Põllutöoministeerium korraldati ümber. Peale sisemise ümberkorralduse toodi siia endise Rahaministeeriumi Kinnisvarade hindamise amet ja osa Kinnisvarade maksuametist (Katastri arhiiv ja hoonete hindajad) ning Teedeministeeriumi Sisevete uurimise büroo. Uue konstruktsiooni järgi koosneb ministeerium: 1) keskasutisest; 2) katastri ja maakorralduse osakonnast; 3) põllumajanduse osakonnast, 4) loomatervishoiu osakonnast ja 5) riigimaade- ja metsadevalitsusest.

Katastri ja maakorralduse osakond jaguneb: 1) Maakorralduse, 2) Katastri ja 3) Maaparanduse ametiteks.

Maakorralduse alal avaldus aruandeaastal osakonna tegevus: 1) riigimaade planeerimises maaseaduse ja maareformi teostamise määruste põhjal; 2) lapi- ja hingemaade kruntimises ja ühismaade jagamises maakorralduse seaduse alusel; 3) eramaade korraldamises kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse täitmiseks ja 4) alevites ja alevikkude ehitusepiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seaduse alusel.

Riigimaadel planeeriti aasta jooksul 521 kohas 70.216.67 ha, korraldades 4233 endist majapidamist ja asunduskohta. Võrreldes aruandeaasta töökava täitmise andmeid eelmiste aastate andmetega, saame järgmise pildi:

Töökavast täidetud %	Harjumaal	Virumaal	Ida-Virumaal	Järvamaal	Läänemaal	Saaremaal	Pärnumaal	Viljandi- maal	Tartumaal	Võru-Valgemaal	Petserimaal	Üle riigi
1929/30. a. . .	78,4	128,9	74,7	77,7	109,1	57,4	101,7	71,8	100,3	50,4	100,5	86,0
1928/29. a. . .	75,4	54,0	91,7	33,2	116,4	95,8	67,7	133,8	76,3	93,0	3,8	79,3
1927/28. a. . .	88,5	93,4	99,4	89,0	94,6	98,5	25,8	100,0	85,5	97,6	—	78,6

Korraldamist jäi ootama 14703 majapidamist 299.372.60 ha pindalaga.

Uusi asunduskrunte rajati 1929/30 a. 447, neist 244 krunti enne põllumajanduses kasutatud maal ja 203 krunti uudismaal. Iseloomult jagunevad krundid järgmiselt: 217 normaaltalu, 61 käsitöö (kõrvaltöeharu) kohta, 89 maaeluaseme krunti ja 80 ehitusekrunti.

Ühenduses riigimaade korraldamisega teostati ka maaparanduse töid. Projekteeriti üldiseid veejuhtmeid 12 asunduses 9.560 ha suuruse maaala kuivendamiseks, neist on 6 asunduses 4.710 ha suuruse maaala kuivendamiseks üldised veejuhtmed valmis kaevatud.

Lapi- ja hingemaade kruntimise alal viidi läbi maakorraldus 59 töökohas, kus korraldati 665 majapidamist 8.313 ha pindalaga. Korraldamata jäi 1. IV. 30. 19850 majapidamist 308.006 ha.

Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse teostamisel on suurem osa avaldustest kohalikes (valla) korralduskomisjonides otsustatud. Üksikasjalikult oli toimetiste seis sellel alal 1. IV. 30 a. järgmine:

Maad	Harju	Viru	Narva	Järva	Lääne	Saare	Pärnu	Viljandi	Tartu	Võru	Petseri	Kokku	
Avaldusi üldse registreeritud	1327	437	397	349	850	2821	1884	1683	3221	3079	57	16105	
Avaldusi otsustatud	Abs. arv	1293	437	363	337	700	1142	1794	1493	3221	2865	57	13702
1. IV. 30. a.	%	97,4	100,0	91,4	96,6	82,4	40,5	95,2	88,7	100,0	93,0	100,0	85,1

Otsustamata oli 30. IV. 1930 a. Maakorralduse komisjonides 793 toimetist — 20,6%, Maakorralduse Peakomisjonis 947 või 62,1% ja Riigikohtus 157 või 63,8% sinna saadetud toimetistest.

Alevite ja alevikkude ehitusepiirkondades asuvate rendimaade korraldamiseks esitati 195 soovivaldust. Maakorralduse komisjonis arutati 142 avaldust ning määrati pooltele kokkuleppeks tähtaeg.

Riigimaade korraldus- ja maakorralduse komisjonide tegevust iseloomustab järgmine tabel:

Aastad	Riigimaade korralduskomisjon		Planeerimise peakomisjonis		Maakorralduse komisjonides		Maakorralduse peakomisjonis	
	avalikke koosolekuid peetud	toimetisi läbi vaadatud	avalikke koosolekuid peetud	toimetisi läbi vaadatud	avalikke koosolekuid peetud	toimetisi läbi vaadatud	avalikke koosolekuid peetud	toimetisi läbi vaadatud
1927/28 a. . .	155	651	19	236	350	3151	21	82
1928/29 a. . .	128	436	35	281	275	3198	29	255
1929/30 a. . .	140	623	21	151	191	1119	41	361

Maakorralduse eeltöid tehtud aruandeaastal maakorralduskomisjonide alaliste liikmete aruannete järgi 6887 majapidamise korraldamiseks 122.506 ha suuruse pindala kohta.

Katastriameti alal teostati: a) hindamise ja hinnete arvutamise tööd:

	kavatseti klassitada	klassitati
põllumajanduslikku maad	235.626 ha	237.785 ha
metsamaad	7.735 ha	5.165 ha

Kavasse võetud töödest jäi teostamata 2.000 ha Tartu linna metsamaade ümberhindamine.

Maaklasside suurusi arutati 411.844.95 ha, 5314 tööpäevaga. Hooneid hinnati 3519 üksust. Hinnete väljaarvamisi teostatud 20.201 asundustalu kohta, umbes 363.618 ha pindalaga. Seega arvati välja aruandeaastal hindid umbes 1/3 asundustalude kohta.

b) Maamõõdu tööde alal teotsesid 128 maamõõtjat, 6 revidenti ja 2 maamõõdukontrolöri, peale selle 30 joonestajat. Teostatud eelmiste aastate kavade järgi piiritamisi 50.090,5 ha, kavasad valmistatud ja mõõtmisi tehtud nende valmistamiseks 88.643,5 ha pindalal.

c) Katastri arhiivi alal: kinnistusejaoskondade teadete põhjal katastrisse on sisse kantud: a) uusi kinnisvarasid — 3513 üksust, b) kinnisvarade üleminekuid — 1941 üksust ja teostati teisi arhiivi jooksvaid töid.

Maaparanduse ameti alal oli enne 1. apr. 1929 a. alustatud kuid lõpetamata töid 107, neist lõpetati aruandeaasta jooksul 63; teostades kaevamist 221 km. pikkuselt. Uusi töid alustati 86, neist lõpetati 43 üldpikkusega 289 km. Üldse korraldati veejuhtmeid 510 km pikkuselt. Kuni 31. märtsini 1930 a. on jõgesid süvendatud ja peakraave maakuivenduse otstarbel kaevatud 407 kohas 2520 km kogupikkusega ja sellele kulutatud riiklike summe kokku 3.367.755.— kr. Üsikutte maade järele on tehtud töid järgmiselt:

Maakond	Tööde arv			Veejuhtmete pikkus km			Maaala suurus, millele kuivenduse võimalused loodud ha	Tööde läbiviimiseks määratud summad kroonides			Määratud summade jaotus maakondade vahel % kogus.	Maaelanikkude arv maakonnas tuhand.	Maa-konna pindala üldsuurus * km ²	Eba-produktiivse maa suurus km ²
	riigi arvel	riigi toetusel	Kokku	riigi arvel	riigi toetusel	Kokku		riigi arvel tehtud töödel	riigi toetusel tehtud töödel	Kokku				
Viru . .	36	60	96	271	261	532	49.000	366.508	148.909	515.417	15,31	108,4	7074	1158
Järva . .	8	18	26	51	73	124	15.000	118.837	45.863	164.700	4,89	50,7	2983	538
Harju . .	18	25	43	162	107	269	48.000	482.180	57.749	539.929	16,03	91,0	5649	739
Lääne . .	22	33	55	227	168	395	47.000	413.335	135.734	549.069	16,30	70,2	4765	598
Saare . .	9	19	28	94	101	195	22.000	175.178	112.581	287.759	8,55	53,8	2925	232
Pärnu . .	20	23	43	145	144	289	38.000	310.923	118.566	429.489	12,75	70,9	5207	1095
Viljandi .	4	23	27	57	141	198	19.000	211.630	90.520	302.150	8,97	64,5	3387	707
Tartu . .	12	30	42	101	142	243	23.000	248.826	92.090	340.916	10,12	118,7	5633	703
Valga . .	2	15	17	9	102	111	7.000	21.983	66.495	88.478	2,63	28,4	1502	140
Võru . .	7	13	20	45	64	109	7.000	63.860	33.564	97.424	2,89	76,4	3925	504
Petseri .	—	10	10	—	55	55	3.000	—	52.424	52.424	1,56	58,8	1670	189
Kokku	138	269	407	1162	1358	2520	278.000	2.413.260	954.495	3.367.755	100,00	—	—	—

*) Järvede pindalad on välja arvatud.

Veeühinguid oli 1. aprillil 1929 a. 19, aruandeaastal asutati juure 47, neist Harju — 1, Järva — 2, Viru — 6, Tartu — 29, Viljandi — 6, Pärnu — 15, Võru — 1, Valga — 1 ja Petserimaal — 5.

Ameti juures jatkas endises suunas oma hüdromeetrilisi ja hüdrometeoroloogilisi töid Teedeministeeriumi juurest üle toodud Sisevete uurimise büroo.

Põllumajanduse osakonnas kulutasid aruandeaastal korralise eelarve järgi:

keskasutis 646.021.99 kr.
 asutised kohtadel 171.101.87 „
 avalikud ja erapõllumajanduslikud koolid 170.836.01 „

Keskasutise suurim kulu oli 580.172.98 kr, samuti kui eelmistel aastatel, ka 1929/30 m. a. eelarve § 15 järgi määratud kultuuriline toetus (eelmisel aastal 528.707.93 kr.). Vähemal määral andis osakond toetust veel väljaspool eelarvet erisummadest, nii et aruandeaastal selleks otstarbeks üldse said kroonides:

	Riigi 1929/30 a. eelarve summist	Kanaunade väljaveerimaksu summist	Piimasaaduste väljaveerimaksu summist		Kartuliveo kont- rolli erimaksu sum- mest 1928/29 a. ülejäägi arvelt	Totalsaatori protsendimaksu summist	Loomatervishoiu osak. saadud summist	Kokku
			1929/30 a. eelarve järgi	1928/29 a. ülejäägi arvelt				
1. Talumajandusendüande büroo	120 000.—	—	—	—	2 500.—	—	—	122 500.—
2. Eesti Põllumeeste Keskseits	42 592.51	—	—	—	—	—	—	42 592.51
3. A.R.T.Põllumajanduseliit	38 937.50	—	2 220.—	—	—	—	—	41 157.50
4. Põllumajand. raamatup. tal. ja raamatupidam. ühingud	23 138.—	—	—	—	—	—	—	23 138.—
5. Masinatarv. ühingute liit	16 555.—	—	—	770.—	—	—	—	17 325.—
6. Eestimaa sooparand. selts	28 100.—	—	—	—	—	—	—	28 100.—
7. E. sordiparanduse selts	34 500.—	—	—	—	2 500.—	—	—	37 000.—
8. E. Maakarja kasv. selts	16 344.—	—	—	—	—	—	—	16 344.—
9. E. Punasekarja tõuselts	18 105.—	—	—	—	—	825.—	—	18 930.—
10. E. Hollandi-Friisikarja K. S.	16 183.—	—	—	—	—	3 115.—	—	19 298.—
11. E. hobusekasvat. selts	1 920.11	—	—	—	—	—	—	1 920.11
12. Tori hobustetõu selts	2 570.90	—	—	—	—	—	—	2 570.90
13. Ardenni hobuste tõuselts	2 655.16	—	—	—	—	—	—	2 655.16
14. Kalameeste ühingute liit	16 580.—	—	—	—	—	—	—	16 580.—
15. E. Aianduse-mesinduse keskseits	15 425.—	—	—	—	—	—	—	15 425.—
16. E. seakasvat. selts	17 815.—	—	—	—	—	1 080.—	—	18 895.—
17. E. linnukasvat. selts	7 120.—	6 530.—	—	—	—	—	—	13 650.—
18. Tartu Aiand.-mesind. selts	1 000.—	—	—	—	—	—	—	1 000.—
19. Eesti Kalaasjanduse selts	750.—	—	—	—	—	—	—	750.—
20. Raadi katseasut.	21 700.—	—	—	—	500.—	—	—	22 200.—
21. E. Agronoomide selts	6 915.—	—	—	—	—	—	—	6 915.—
22. E. Lambakasv. selts	720.—	—	—	—	—	240.—	—	960.—
23. Turbaühing. liit	2 660.—	—	—	—	—	—	—	2 660.—
24. Karjakontrolli korraldus- ja ühing. toetus	69 248.27	—	22 555.14	—	—	507.—	—	92 310.41
25. Eesti ühistegel. liit	—	—	1 020.—	—	—	—	—	1 020.—
26. Mitmesugused asutised ja isikud	27 667.84	—	12 353.35	1 000.—	—	3 996.49	—	45 017.68
27. Osakonna poolt otsekohe tehtud mitmes. kulud	30 970.69	8 714.06	19 447.81	9 374.73	1 493.96	2 171.30	3 505.01	75 677.56
Kokku	580 172.98	15 244.06	57 596.30	11 144.73	6 993.96	6 167.79	9 272.01	686 591.83

Nimetatud toetusi annab Põllumajanduse osakond välja Põllutöoministri juhtnõõride alusel.

19-ne põllumajanduse alal töötava organisatsiooni väljaminekutest kaetakse riigi toetussummadega:

30—65%	— 6 organisatsioonil,
65—75%	— 5 „
75—85%	— 5 „
85—99,6%	— 3 „

Näib, et mõnede nõuande alade koondamine võimaldaks teataval määral riigikassa kulude kokkuhoidu.

Põllumajanduse osakonna asutistena kohtadel teotsesid peamiselt põllumajanduslikud kutsekoolid. milliseid aruandeaastal oli osakonna otsekohehes korralduses 12. 1929/30 õppeaasta alul oli neis 341 õpilast, 49 õpetaja ja 24 tunniandjaga. Õpilaste arv kõikus 15 (Särevere ja Petseri) kuni 67 (Kehtna) vahel.

Kulusid nõudsid need koolid:

Kooli nimetus	Korralsesest krediidist Kr.	Toetusi riigimõisadelt Kr.	Kokku Kr.	1 õpilase kohta Kr.	Kl. arv	Õpilasi		Õpetajaid		Tunniandjaid
						1927/28 a.	1929/30 a.	määr. al.	ülemaar. ja t. juh.	
1. Kehtna kõrg. majap. kool	34.887.70	5.891.21	40.778.91	609.—	5	59	67	7	6	2
2. Särevere kodum. k.	9.691.—	2.626.65	12.317.65	821.—	1	—	15	4	—	—
3. V. Antsla kodum. kool	11.864.05	2.109.91	13.973.96	582.—	1	16	24	4	—	4
4. Helme 2 a. põllutöök.	12.725.80	1.810.92	14.536.72	559.—	2	25	26	4	1	2
5. Polli 2 a. põllutöök. ühes aiand. erikl.	13.735.73	1.077.63	14.813.36	353.—	3	23	42	4	1	7
6. Petseri 1 a. põllutöök.	9.382.11	1.108.21	10.490.32	699.—	1	—	15	2	1	1
7. Kuusiku karjakasv. k.	15.877.51	3.757.85	19.635.36	436.—	1	18	20	3	1	2
8. „ kontr. assist. k.						22	25			
9. Kuremaa karjakasv. kool	14.226.68	1.464.17	15.690.85	327.—	1	21	25	4	1	2
10. „ kontr. assist. kool						24	23			
11. Tooma sooharijate k.	13.763.72	—	13.763.72	551.—	2	—	25	3	—	4
12. Voltveti metsandusk.	12.354.28	—	12.354.28	363.—	2	20	34	3	—	—

Samal ajal teotsesid osakonna korralduses veel 20 avalikku ja erakutsekooli 732 õpilase, 80 õpetaja ja 57 tunniandjaga. Kulusid nõudsid üksikud koolid järgmiselt:

Kooli nimi	Korralsesest eelarvest Kr.	Toetused ärajäetud rent. arvel Kr.	Kokku Kr.	1 õpilase kohta Kr.	Kl. arv	Õpilasi		Õpetajaid		Tunniandjaid
						1927/28 a.	1929/30 a.	määr. alisi	ülemaar. ja t. juh.	
1. E. Aleksandri põllut. keskkool	21.415.76	4.167.55	25.583.31	316.—	3	88	81	7	—	5
2. Jäneda „ „ „	19.903.90	7.434.50	27.338.40	314.—	3	85	87	7	2	5
3. Vahi 2 a. põllutöökool ühes aianduskooliga	18.777.64	—	18.777.64	232.—	2+1	85	56	7	1	7
4. Vahi kontr. assist. kool						20	25			
5. Vigala 2 a. põllutöökool	8.240.10	—	8.240.10	317.—	2	40	26	4	—	2
6. Kõljala „ „	6.753.—	1.030.—	7.783.—	210.—	2	21	37	4	—	1
7. Arkna „ „	9.767.45	—	9.767.45	296.—	2	48	33	4	1	3
8. Vodja „ „	9.611.76	—	9.611.76	188.—	2	50	51	4	1	4
9. Väimela „ „	15.477.08	—	15.477.08	228.—	2	54	58	5	1	5
10. „ karjatalit. kool						13	20			
11. Pürksi 1 a. põllutöökool	4.484.20	—	4.484.20	172.—	1	22	26	2	1	—
12. V.-Võidu „ „	4.013.20	—	4.013.20	251.—	1	23	16	2	—	4
13. Keila põllut. talvekool	2.618.82	—	2.618.82	101.—	1	—	26	1	—	7
14. Purila karjatal. kool	3.889.12	2.400.—	6.289.12	349.—	1	16	18	1	1	2
15. Öisu piimanduskool	10.295.20	3.037.25	13.332.45	267.—	2	58	50	4	—	1
16. Saku kodumajanduskool	7.455.85	—	7.455.85	241.—	1	30	31	4	—	3
17. Mõdriku „ „	6.592.82	—	6.592.82	213.—	1	18	31	4	—	3
18. Vasula „ „	8.508.25	—	8.508.25	266.—	1	31	32	4	—	4
19. Karja „ „	5.523.36	570.33	6.093.69	305.—	1	—	20	4	—	—
20. Orgita „ „	7.508.50	—	7.508.50	417.—	1	16	18	4	—	1

Sellela tuleb osakonna otsekohehes korralduses olevates põllum. kutsekoolides keskmiselt kulu 1 õpilase kohta aastas 494.— kr. kõikudes 327.— kr. (Kuremaa) kuni 821.— kr. (Särevere) ning avalikes ja erapõllumajanduse kutsekoolides 259.— kr., kõikudes 188.— kr. (Vodja) kuni 417.— kr. (Orgita).

Peale selle riik andis 1929/30 a. põllumajanduslike kutsekoolide alal toetusi: 1) stipendiume õpetajate ettevalmistamiseks Tartu Ülikooli põllumajandusetteaduskonnas 1.400.— kr. ja Kehtna tütarlaste majapidamise koolis 800.— kr.; 2) tasuta metsamaterjale 18.274.— kr. väärtuses ning 3) ehituste ja sisseadete kuludeks erakorralist krediiti 53.900.— kr.

Mis puutub õpilaste arvasse üksikutes koolides nende tüüpide järgi, siis oli viimastel aastatel õpilasi:

	Keskpõllutöökoolides	2 a. põllutöökoolides	1 a. põllutöökoolides
1929/30 a.	168	304	42
1928/29 a.		puuduvad	andmed
1927/28 a.	173	348	45
1926/27 a.	182	408	45

Ühe kooli kohta tuli keskmiselt õpilasi :

	1929/30 a.		1927/28 a.	
	koolide arv	õpilasi 1 kooli kohta	koolide arv	õpilasi 1 kooli kohta
Keskpõllutöökoolides . .	2	84	2	86
2 a. põllutöökoolides . .	8	38	8	43
1 a. „	4	21	2	22
Erilistes plm. koolides . .	10	26	9	23
Kodumajanduskoolides . .	8	29	6	29

Silmaspidades, et riigikulu ühele õpilasele meie kõrgemates õppeasutistes võrdub umbes 300 kr., tunnivad kulud põllumajanduslike kutsekoolides kõrgetena, mis tuleb peaaegult vähesest õpilaste arvust, kuid ka osalt õppekavade iseloomust ja ainete jaotusest.

Tuleb märkida, et puudub selgus vahekorras Põllutööministeeriumi ja Haridus-sotsiaalministeeriumi vastavate õppeasutiste vahel. Viimase täiendusklasside ülesanded pole määratud kindlaks. Koolide avamisel ei arvestata tihti teise ministeeriumi sama iseloomuga õppeasutiste asukohtadega.

Arvestanud kõigi nende asjaoludega pööras Riigikontrolör käesoleval aastal Vabariigi Valitsuse poole, paludes võtta revideerimisele põllumajanduslike kutsekoolide praegune seisukord, kooskõlastades nendega Hariduse- sotsiaalministeeriumi täiendusklasside ja teiste kutselaadiliste õppeasutiste tegevust. Vabariigi Valitsus asus korraldama kutseharidust täies ulatuses. Küsimus on seni lõplikult lahendamata. Omalt poolt on Riigikontrolör arvamisel, et põllumajandusliku kutsehariduse alal määratud krediitide tootvamalt ärakasutamiseks tuleks:

1) leida abinõud, et põllumajanduslikud kutsekoolid vastaksid elunõuetele ja rahuldaksid meie talupidajate vajadused põllumajanduse alal, eeskätt andes õpilastele tõeliselt praktilisi oskusi, millised meie oludes otstarbekohaselt teostatavad, ning ühtlasi pöörata erilist tähelepanu sellele, et kool ei võõrutaks õpilasi kodutaludest;

2) avada uusi koole ainult tegeliku vajaduse järgi, kui selleks on olemas kõik eeltingimused (korras majapidamine, kooli varustamise võimalused jne.); revideerimisele võtta praegune koolide korrasus ja õppekavad;

3) võtta revideerimisele põllumajandusliikude kutsekoolide seni tunnustatud eri- ja üldainete jaotus. Kuna seni koolides pea kõik ained, nagu keemia, füüsika, zooloogia, ühistegevus, ühiskonnateadus, anatoomia jne. arvestati eriainetena ja makseti nende õpetamise eest palgaseaduse põhjal 1½ kordselt;

4) täpselt kindlaks määrata vahakord põllumajandusliikude kutsekoolide ja Haridus-sotsiaalministeeriumi täiendus- ja eriklasside vahel, paralleelsuse ärahoidmiseks.

Põllumajanduseosakonna operatsioonifondide seis oli 1929/30 m. a. järgmine:

1. Ühispiimatalituste riiklik laenufond. Fondi seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Fondi määratud riigieelarve korras	1.858.326.— kr.
2) Saadud %% ja viivitusraha	395.935.49 „
	Kokku 2.254.261.49 kr.
Laenukena väljas 1. apr. 1930 a.	2.021.300.— „

2. Põllumajandusliikude kutsekoolide ja katsejaamade riiklik laenufond.

Fondi seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Fondi määratud riigieelarve korras	518.488.29 kr.
2) Saadud protsendid ja viivitusraha	20.422.45 „
	Kokku 538.910.74 kr.
Laenukena väljas 1. apr. 1930 a.	485.373.14 „

3) Kalameeste riiklik laen.

Fondi seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Fondi määratud riigieelarve korras	455.777.43 kr.
2) Saadud %% ja viivitusrahad	47.566.79 „
	Kokku 503.344.22 kr.
Laenukena väljas 1. apr. 1930 a.	440.241.34 „

4) Laen põllumajand. õpperaamatute kirjastamiseks.

Laenu seis 31. märtsil 1930 a.	24.179.— kr.
--	--------------

5. Laen ühistegeliste linatööstustele.

Fondi seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Fondi määratud riigieelarve korras	214.750.— kr.
2) Saadud tagasimakse, %% ja viivitusraha	19.308.90 „
	Kokku 234.058.90 kr.
Laenukena väljas 1. apr. 1930 a.	177.486.97 kr.

6. Vilja sorteerimispunktide riiklik laen.

Fondi seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Fondi määratud riigieelarve korras	47.211.97 kr.
Laenukena väljas 1. apr. 1930 a.	23.783.89 kr.

7. Maaparanduse riiklik laen.

Fondi seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Fondi määratud riigieelarve korras	2.125.000.— kr.
2) Saadud %% ja viivitusrahad	103.555.89 „
	Kokku 2.228.555.89 kr.
Laenukena väljas 1. apr. 1930 a.	1.900.396.71 „

8. Laenu andmiseks Peipsi kallastelt Paldiski ümbrusesse paigutatud kalameestele.

Fondi seis 31. märtsil 1930 a.

1) Määratud riigieelarve korras	2.468.56 kr.
Kõik laenukena välja antud	

9. Laen põllupidajatele seemnevilja muretsemiseks.

Seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Määratud riigelarve korras	1.176.896.07 kr.
Peale selle riigikassa oma eriarvelt samaks otstarbeks on välja andnud	750.000.— kr.
Kogusummas laenudena väljas 1. apr. 1930 a.	1.733.373.58 kr.

10. Põllumajanduslik toetuslaenufond.

Seis 31. märtsil 1930 a.:

1) Määratud riigelarve korras	1.225.370.42 kr.
Laenudena väljas 1. apr. 1930 a.	1.225.280.42 „

Põllumajanduseosakonna erikapitalide tulud-kulud olid, võrreldes eelmise aasta tulude-kuludega, kroonides järgmised:

	T u l u d		K u l u d	
	1929/30 a.	1928/29 a.	1929/30 a.	1928/29 a.
Piimasaaduste väljaveokontrolli erimaks	—	174.705	—	175.115
Kanamunade väljaveokontrolli erimaks	22.582	24.245	21.364	17.578
Puuvilja väljaveokontrolli erimaks . . .	156	8	212	58
Kartulite veokontrolli erimaks	5.049	21.747	10.496	8.047
Tallinna hipodroomi totalisaatorilt %%	6.040	8.602	6.152	10.243

Loomatervishoiu osakond teotseb peale varem näidatud korralise eelarve summade veel tapamajade riigi protsendimaksu erikapitaliga.

Selle kapitali operatsioonid olid:

	1929/30 a.	1928/29 a.	Võrreldes eelmise aastaga vähenesid	
			kroonides	%
tulud	172.759	205.350	32.591	15,9
kulud	171.524	229.402	57.878	25,2

Osakond tarvitas erikapitali:

a) palkadeks, kantselei ja majapid. kuludeks jm.	95.411 kr.
b) loomapidajatele kahjude tasumiseks	23.055 „
c) kultuuriliseks toetuseks	5.193 „
d) mitmes. väärtuste soetamiseks	45.866 „
e) riigisummade arvele makstud ülejääk	1.999 „

Kokku 171.524 kr.

Tapaloomade riigi % maksu erikapitali arvel on Loomatervishoiu osakonnal ehitatud 22 loomaravilat, koguväärtuses 477.550 kr. (aruandeaasta lõpuks). Peale selle teotsesid 5 loomatervishoiu ravilat omavalituste hoonetes.

Mis puutub loomakliinikute tegevusse, siis tundub see üldiselt nõrgana, kuna statsionäärhaigete arv oli väike. Kogusummas raviti loomakliinikutes 1929 a. jooksul 1049 hobust, 50 veist, 2 lammast, 8 siga ja 12 koera. Ravimisel olnud loomade jaotus üksikute kliinikute järgi oli järgmine:

Ravimisel olnud loo- made arv	hobuseid	veiseid	sigu	lambaid
	ravitud järgmises arvus kliinikutes:			
0	1	11	25	25
1—10 . . .	5	15	2	2
11—20 . . .	5	1	—	—
21—30 . . .	3	—	—	—
31—40 . . .	5	—	—	—
41—50 . . .	1	—	—	—
51—60 . . .	1	—	—	—
61—70 . . .	3	—	—	—
71—80 . . .	1	—	—	—
81—90 . . .	1	—	—	—
274	1	—	—	—

Loomaarste oli loomatervishoiu osakonna teenistuses aruandeaastal:

	riigieelarve summade arvel:	%% maksu erikapitali arvel:
jaoskondades	32	13
maakondades	10	—
linnades	—	8
piiripunktides	4	—
tiisikuse vastu võitlemiseks	—	1
seakasvatuse seltsi juures	—	1
Kokku	46	23

Piirikontrolljaamade kaudu aruandeaastal veeti välja:

elusloome	4.931
liha	1.806.148 kg
tapamaja kõrvalsaadusi (nahku j.n.e.)	591.347 „
jahisaadusi	3.857 „

Riigimaade- ja metsadevalitsus. Riigimaade ameti valitsemisel oli 1. aprilliks 1930 a.:

I. Maid.

1. End. renditalusid:

a) korraldamata — 10.769 üksust	161.433 ha	maaalal
b) korraldatud — 12.826 „	270.111 „	„

Kokku 23.595 üksust 431.544 ha maaalal.

2. Riiklikust maatagavarast planeeritud asutalusid:

a) alla 1 ha suured 6.382*) üksust	2.954 ha	maaalal
b) 1—5 „ „ 6.417 „	21.237 „	„
c) 5—10 „ „ 7.992 „	58.103 „	„
d) üle 10 „ „ 26.684 „	558.140 „	„

Kokku 47.475 üksust 640.434 ha maaalal

*) nendest 3.267 ehitusekrunti.

3. Äri- ja tööstuskohti	1.495 üksust	15.804 ha maaalal,
4. Suurmajapidamisi	82 "	24.519 " "
5. Juurelõikeid	3.079 "	12.606 " "
6. Tagavaramaid ja turbarabaside	5.474 "	86.036 " "
Kõiki kokku	81.200 üksust	1.210.943 ha maaalal.

II. Hooneid.

1. End. rendikohtadel:	
a) rentniku omaks tunnistatud	23.906 hoonet
b) omanduseks müüdid	15.859 "
c) rendil olevaid	9.773 "
2. Maatagavarast loodud uutel kohtadel:	
a) müüdid, kohalkasutamiseks	27.137 hoonet
" lammutamiseks	8.377 "
b) müümata, asukohtadel	
kasutusekõlblikke	5.305 "
lammutamiseks	724 "
c) müümata mitmes. hooned mitmes. kohtadel	7.781 "
Kokku	98.862 hoonet.

Elumaja ja laudaga varustatud asunikke oli 1. aprilliks 1930. a.:

Kruundi suurus	E l u m a j a		L a u d a	
	ehitanud	ostnud	ehitanud	ostnud
a) alla 1 ha	1.179	80	293	31
b) 1—5 ha	2.581	274	1.849	198
c) 5—10 ha	3.765	566	3.035	438
d) üle 10 ha	13.750	4.521	12.386	3.861
Kokku	21.275	5.441	17.563	4.528
	26.716		22.091	
	Seega oli näidat. päevaks asunikke ilma elumajata 20.759, laudata 25.384			
	Asukrunte kokku 47.475		47.475	

Riigimaade omanduseksandmise alal määras ministereerium müügile 1. aprilliks 1930 a. 11.707 üksust; saadeti kinnistusejaoskonda 5580 tehingut ja saadi sealt tagasi 4339 kinnistust.

Metsade ameti valdamisele kuuluva maaala suurus, muutudes iga aasta äraplaneeritud ja juuretunud maade arvel, ei ole seni veel kujunenud püsivaks. Nii arvestab Metsade amet 1929/30 majanduseaastal tema valdamisele kuuluvat maaala suurust 1.133.303,8 ha, kuna eelmisel aastal oli 1.127.228,0 ha. Seega käesoleval aruandeaastal rohkem, kui eelmise aasta arvestuse järele, 6075,8 ha. Suurenemine on seletatav sellega, et juuretunud Kurtma ja Konju mõisade maaalad ületavad äraplaneeritud maaala suuruse.

Ülemaltähendatud maaalast oli:

metsamaad	740.963,7 ha	ehk 65,39%
tarbemaad	49.816,7 "	" " 4,39%
kõlbmata maad	342.523,4 "	" " 30,22%
Kokku	1.133.303,8 ha ehk 100%.	

Tähendatud maaala valitsemiseks ja järelvalveks oli Metsade ametil kohtadel moodustatud 106 metskonda, mis omakorda oli jaotatud 245 metsandikuks ja 1574 vahtkonnaks. Otsekohest järelvalvet metskondade tegevuse üle teostasid 9 ringk. revidenti. Peale selle teotseb Metsade ameti juures metsakorralduse osakond 20 ametnikuga.

Alamate metsaametnikkude ettevalmistamiseks töötas metsakool (Võlvetis) 4 õppejõuga, aednik ühes arvatud. Õpilasi oli 1929/30 a. — 34.

Metsakasutus. Eelarveaasta jooksul raiuti:

peakasutuse arvel	1.533.068	tihum.
vahekasut. arvel	413.502	„
	<hr/>	
	Kokku	1.996.570 tihum.

Peale selle mitte metsana majandatavatelt maadelt	238.619	tihum.
	<hr/>	
	Kõik kokku	2.235.189 tihum.

Eelmisel majand. aastal 2.357.907 tihum. Seega aruandeaasta (2.357.907 — 2.235.189) = 122.718 tihum. massi vähem raiutud kui eelmisel aastal.

Metsamüük teostati:

Oksjonilt	453.267	thm ehk	20,3%	üldmass., müügih.	1.852.533.57
Võistluspakkumistelt	138.536	„ „	6,2%	„ „	397.373.83
Kindla hinnaga	431.864	„ „	19,3%	„ „	1.112.742.60
Alandatud hinnaga	233.825	„ „	10,7%	„ „	423.448.16
Hinnata	101.370	„ „	4,6%	„ „	—
Riigi metsatööstusele	869.398	„ „	38,9%	„ „	2.224.223.10
	<hr/>				
	Kokku . .	2.233.260	thm ehk	100%	üldmass., müügih. 6.010.371.26

Võrreldes eeltoodud andmeid eelmise aasta metsamüügi andmetega, leiame, et kogusummas on müüdud metsamass vähenenud (2.375.538 tihum. — 2.233.260) = 142.278 tihum. võrra, kuna aga müügihind (6.010.371.26 — 5.830.713.94) = 179.657.32 kr. võrra suurenenud. Müügihinna suurenemine on seletatav sellega, et vähem tulutoovad metsamüügid on protsentuaalselt vähenenud võrreldes eelmise aastaga, näit. vähenesid aruandeaastal müügid: võistluspakkumiselt 1,8%, kindla hinnaga 3,5%, alandatud hinnaga 2,7% ja hinnata 1,8%, kuna oksjonilt müüdüd kvantum 0,9% ja Riigi metsatööstusele ülestöötamiseks antud suurenesid 8,5% võrra.

Metsa uuendamine. Uusi kultuure oli tehtud 3.274,9 hektarilisel maaalal, sellest külmisega 2.671,6 ha ja istutamise teel 603,3 ha. Keskmiselt läks ühe ha kultiveerimine maksma 33.49 kr. (külviga 30.24 kr. ja istutamisega 47.90 kr.).

Peale uute kultuuride täiendati vanu kultuure 2.310,5 hektari ja teostati muid töid, nagu taimemaade ja puukoolide korraldamine, kultuuride puhastamine ja maapinna ettevalmistamine järgmise aasta kultuuride tarvis.

Üldiselt on aruandeaastal tehtud kultuuride pindala vähenenud võrreldes eelmise aastaga 127,9 ha võrra. Metsade amet seletab tehtud kultuuride vähenemist viletsa seemne-aastaga, mille tõttu ei olnud võimalik tarvilisel määral koguda männiseemet, ning kuuse istikute noorusega.

Ettetoodud põhjusi ei saa lugeda küllalt kaaluvateks, sest tähendatud nähtused on ratsionaalse metsa-majapidamise juures kõrvaldatavad.

Seni aga Metsade amet ei ole pööranud küllalt tõsist tähelepanu metsa uuendusele, mis selgub asjaolust, et tehtud kultuuride pindala ei vasta kunstlikku uuendust vajavate raiealade pindalale, nagu Riigikontrolli märkustes juba 1928/29 majanduse aasta kohta oli näidatud samuti ka sellest, et iga aastane äpardanud kultuuride täiendamine (üle 2300 hektari) tarvitab ära võrdlemisi suure osa määratud krediidist (käesoleval aastal 16,6%).

Metsakorraldus viidi läbi 6 metskonnas, pindalaga 62.669, 3 ha. Keskmiselt läks maksma ühe ha korraldamine 1.11 kr.

Elmistõ aastatega kokku on täiskorraldus läbi viidud 593.328,4 ha maaalal, nii et korraldamata jääb veel 539.975,4 ha, mille korraldamine Metsade ameti arvestuse järele nõuab 8 aastat.

Põllumajanduse osakonna alluvuses ja riigimõisade valitsuse korralduses majandati 1929/30 m.a. 21 mõisa, nimelt: Kehtna, Kuusiku, Kehra, Ravila, Vaeküla, Udriku, Säreveere, Huuksi, Heimtali, Polli ühes Morna viljapuuadadega, Tori, Andru, Alatskivi, Torma, Kuremaa, Tähtvere, Vana-Antsla, Sõmerpalu, Moisekatsi, Helme ja Lasarevo ühes Marino maaalaga.

Majanduseaasta alguseks likvideeriti täielikult Kastre mõis väljajagamisel väikepõllupidamisteks, samal otstarbel vähendati V.-Antsla, Vaeküla, Kuusiku, Tähtvere, Kehra, Moisekatsi ja Kehtna mõisade maid. Uutena tulid aasta kestvusel põllumajanduse osakonna majandamisele Ravila, Morna, Heimtali, Marino ja Udriku mõisad. Nendest olid Ravila, Morna, Marino ja Heimtali seni välja renditud ja Udriku Hariduse-sotsiaalministeeriumi käes majandada. Juurelõikeid anti piiride õgvendamisel metsamaade arvel Kuusiku, Säreveere ja Alatskivi mõisadele.

Kogusummas oli 1929/30 a. riigimõisade kasutuses:

põllumaad	4.074 ha
heinamaad	2.034 „
aiamaad	71 „
karjamaad	838 „
metsamaad	444 „
muud maad	549 „

Kokku 8.010 ha

Riigimõisade tähtsamate majanduseharude tulukus viimase 5 aasta jooksul on kokkuvõttes järgmine (kroonides):

	1929/30 a.		1928/29 a.		1927/28 a.		1926/27 a.		1925/26 a.		Lõpptulemus kasu (+) kahju (—)	
	kasu	kahju	kasu	kahju	kasu	kahju	kasu	kahju	kasu	kahju		
Põld	—	23313	11050	—	124430	—	9381	—	134263	—	+250811	
Kari	24342	—	—	8748	5351	—	36474	—	17438	—	+74857	
Sead	3248	—	—	6767	—	13954	—	6497	—	865	—24335	
Sugutäkid	—	1269	—	1577	—	2492	—	4198	—	—	8043	—16310
Piirituse vabrikud	33977	—	10046	—	16069	—	28630	—	—	11548	+77174	
Viljapuuaiad	—	2395	—	2243	1469	—	817	—	—	622	—2974	
Tellisk. tehased	2049	—	1553	—	3593	—	1566	—	2388	—	+11149	
Veskid	729	—	2570	—	1425	—	2749	—	—	1036	+6437	

1929/30 m.a. näitavad ülejääke (83.101 kr.) 12 mõisa ja Viljandi paaritusepunkt; nendest esikohal V.-Antsla 26.985 krooniga. Nelja viimase aasta kestel andsid järjekindlalt ülejääke V.-Antsla, Vaeküla, Sõmerpalu ja Torma mõisad. Kogu riigimajandamisel oleku ajal töötavad kahjuga Kuremaa ja Tori mõisad.

9 mõisa aruanded näitavad puudujääki 41.895 kr. Sellest langeb suurem summa 13.379.— kr. Säreveere mõisale. Lõpulik ülejääk riigimõisade 1929/30 m. a. aruande järele 41.207.— kr. Peale selle kulutasid mõisad nendes asuvate põllumajandusliikude kutsekoolide toetamiseks 19.846.— kr., Kuusiku katsejaamale 7.630.— kr. ja Tori hobusekasvandusele 18.000.— kr. kokku 45.546.— kr.

Riigimõisade aruande hilise saamise tõttu ei ole Riigikontrollis revisjoni andmed veel lõplikud. Siinjuures peab siiski märkima, et riigimõisade aruannete kokkuseadmise alal annab tunda ennast kindlate juhiste puudumine.

Faktilise kontrolli korras revideeris Riigikontroll aruandeaasta kestes Põllutöoministeeriumi asutisi 134 juhul, nendest keskasutisi 3, kutsekoole 2, riigimõisaid 8, maakorralduse alalisi liikmeid 4, maaparanduse töid 48 juhul, riigimaade ringkonna valitsejaid 30, metskondi 26, varade üleandmist 12 juhul ja tapamajade %-maksu kasseerimist 1 kord.

Riigimõisad.

Revisjoni ulatus ja tulemused.

58 juhul leiti asjaajamine rahuldavas seisukorras; 76 korral konstateeriti mitmesuguseid puudusi, mille kõrvaldamist nõuti ministereiumilt. Ministereium karistas distsiplinaarkorras 2 ametnikku, 9 ametniku süüteoasjad saadeti prokuratuuri korraldusse. Selgitamisele võeti 47.077.—kr. summa ja riigile tasuti aruandeaastal 13.724.—kr.

Üldisemalt esinenud puudusi: ülekulutused eelarve paragrahvidest, kusjuures kassas raha asemel esinesid kuluarved; rendiobjektide korratu ja lepinguvastane seisukord; riigimõisades (Kuremaa, Petseri, Helme) puudused arve-, põllu- ja karjapidamise ning ehituste alal; metskondades osutusid korduvateks väärnähtusteks puudulik metsahindamine ja materjalide väljavedu enne ostuhinna tasumist. Kolmel juhul tulid ilmsiks kriminaalkuriteo tundemärgid (Mõtsu, Aimla ja Vaivara metskondades) ja revisjoni materjalid saadeti kohtuvõimude korraldusse. Kloostri metskonnast endisele omanikule vabaks antava 1919 a. raielangi revideerimisel selgus, et vabaks andmiseks väljamõõdetud langi tükid olid kõrgema väärtusega, kui vabaksandmise otsusega lubatud, mispärast need Riigikontrolli tsiviilosakonna protestil vähema väärtuste raielankide vastu ümber vahetatud ja sellega umbes 2.500 krooni riigi kahju ära hoitud.

Eelkontrolli alla kuuluvate Põlluministereiumi tehingute vastu avaldatud protestid võttis Põllutöeministereium arvesse 7.379.—kr. väärtuses.

Riigikontrolli poolt alustatud kirjavahetuses olnud Kärü alevi ärikoha müügi asi lõppes 4.842 kr. riigikasuga ja võõrandatud mõisade pealt maksetud regulatiivmaksu summad — 33.292. kr. — otsustas ministereium kanda end. omanikkude arvele.

Järeldkontrolli korras Põllutööministereiumi aruannete osalisel revideerimisel selgitamata jäänud summade lahendamine (1. XI. 29 a.— 1. XI. 30 a.) nähtub järgnevast tabelist:

Eelarve täitmise aruandeaasta	Aruande aja alguseks jäi selgitamata Kr.	Aruande ajal võeti selgitamisele Kr.	Kokku selgitamata Kr.	Aruande ajal lahendatud				Jäi selgitamata Kr.
				Riigikontrolli nõudmisel tasum. teel Kr.	Täiendava tõestamise teel Kr.	Kontrollnõukogu otsustega Kr.	Kokku Kr.	
1920 a.	814.98	—	814.98	23.18	150.51	—	173.69	641.29
1921 a.	4.149.44	—	4.149.44	127.67	315.—	—	442.67	3.706.77
1922 a.	28.136.20	—	28.136.20	276.71	14.885.22	—	15.161.93	12.974.27
1923 a.	66.158.14	—	66.158.14	75.—	6.311.31	—	6.386.31	59.771.83
1924 a.	58.376.63	—	58.376.63	742.78	20.953.20	1.908.51	23.604.49	34.772.14
1925 a.	220.134.13	—	220.134.13	962.90	8.428.76	6.75	9.398.41	210.735.72
1926 a. 3 kuud	62.216.12	—	62.216.12	110.52	—	—	110.52	62.105.60
1926/27 a.	118.092.11	—	118.092.11	403.68	1.041.99	152.51	1.598.18	116.493.93
1927/28 a.	866.655.25	—	866.655.25	520.43	383.491.42	16.24	384.028.09	482.627.16
1928/29 a.	418.087.40	12.301.04	430.388.44	496.77	2.381.13	5.—	2.882.90	427.505.54
1929/30 a.	—	281.414.59	281.414.59	100.—	1.592.—	—	1.692.—	279.722.59
Kokku	1.842.820.40	293.715.63	2.136.536.03	3.839.64	439.550.54	2.089.01	445.479.19	1.691.056.84

1929/30 a. eelarve täitmise aruandest selgitamata jäänud summa moodustub peamiselt kutsekoolide õpetajatele maksetud palgast 271.862.—kr., mille õigekstunnistamist ei võimalda seni esitatud dokumendid.

Teedeministerium.

Aruandeaastal ministeriumi asutised olid: 1) Keskasutis (ühes maanteede- ja ehituseosakonnaga), 2) Raudteevalitsus, 3) Posti-telegraafi-telefonivalitsus ja 4) Veeteede valitsus.

Peale selle teotsesid Teedeministeriumi alal iseseisva operatsiooniasutisena Sadamatehased, alludes administratiivselt Veeteede valitsusele.

Teedeministeriumi kulud aruandeaastal, võrreldes eelmise aasta kuludega, olid järgmised:

	Kulutatud		1929/30 a. kulutatud rohkem (+) vähem (-)	
	1929/30 a.	1928/29 a.	kroonides	%%
Korralised kulud:				
Keskasutis	3.604.781	2.225.109	+1.379.672	+62,0
Raudteevalitsus	12.629.396	12.322.400	+306.996	+2,5
Posti-tel.-telef. val.	4.475.094	4.093.596	+381.498	+9,3
Veeteede valitsus	1.662.323	1.402.585	+259.738	+18,5
Korralised kokku	22.371.594	20.043.690	+2.327.904	+11,6
Erakorralised kulud:				
Keskasutis	1.086.674	519.870	+566.804	+109,0
Raudteevalitsus	4.970.934	2.386.677	+2.584.257	+108,3
Posti-tel. telef. val.	269.604	46.562	+223.042	+479,0
Veeteede valitsus	529.711	619.062	-89.351	-14,4
Erakorralised kokku	6.856.923	3.572.171	+3.284.752	+91,9
Korralised ja erakorralised kokku	29.228.517	23.615.861	+5.612.656	+23,8

Teedeministeriumi kulud tõusid üldse 23,8%, võrreldes eelmise aastaga; sellejuures korralised kulud tõusid 11,6%, erakorralised 91,9%. Tõus leidis aset kõikide Teedeministeriumi koosseisu kuuluvate valitsuste kulude alal, välja arvatud ainult Veeteede valitsuse erakorralised kulud, kus oli vähenemine.

Võrdlev kulude käsitlus on toodud alamal ministeriumi üksikute valitsuste viisi.

Keskasutis.

Teedeministeriumi keskasutise korralised kulud 1929/30 eelarveaastal üldse suurenesid 1.379.672 krooni ehk 62% võrra. Korralised kulud.

1929/30 a. korraliste kulude võrdlused eelmise aasta kuludega, liigitatult pealade järgi, on toodud alljärgnevas tabelis:

	Kulutatud		1929/30 a. kulutatud rohkem (+) vähem (-)	
	1929/30 a.	1928/29 a.	kroonides	%%
§ 1. Teenistusetasu	65.441	68.228	-2.787	-4,1
§§ 2 ja 11. Ametisõidud ja sõidukulud	7.197	14.292	-7.095	-50,0
§ 73. Teede ja sildade ehitus ja korrashoid	3.491.569	2.102.355	+1.389.214	+66,0
§§ 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 40, 69, 82 ja 90	40.574	40.234	+340	+0,8
Kokku	3.604.781	2.225.109	+1.379.672	62

Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse põhjal sisevete uurimise büroo Teedeministeeriumi juures läks 1929 a. Põllutööministeeriumi alla ühes kulukrediitidega.

Teedeministeeriumi 1928/29 a. kulud näidatakse käesolevas tabelis ilma sisevete uurimise büroo kuldeta. (Viimased olid ümmarguselt 26.600 krooni.)

Teenistusetasu vähenemist korralise eelarve § 1 järgi põhjustab asjaolu, et Teedeministeeriumis ühele osale ametnikkudest makseti tasu Teedeministeeriumi teedekapitalist.

Ametisõitute tasu ja sõidukulud vähenesid küll selle tõttu, et ära jäi eelmisel aastal olnud sõiduauto ostukulu 7.900 kr., kuid jooksvad kulud ikkagi suurenesid.

Kulude suurenemine § 73 järgi on otsekohe tingitud maanteede seaduse § 21 ettenähtud summade igaaastasest kasvamisest teede ja sildade ehituse ja korrashoiu alal.

Korralised kulud teiste §§ järgi kokku näitavad ainult väikest kõikumist.

Eelpooltoodud tabelist nähtub, et sildade ja teede ehituseks ning korrashoiuks tehtud kulud 3.491.569 kr. moodustavad 96,9% ministeeriumi keskasutise korralise eelarve kulude kogusummast, teenistusetasu 1,8% ja kõik teised korralised kulud 1,3%. Eelmisel aruandeaastal need kulud suhtusid vastavalt 93,4%, 3,2% ja 3,4%.

Eelarve järgi määratud korralisest krediidist 3.990.989 kr. kulutati 3.604.781 kr. ehk 90,3%, kuna kulu-
tamatajäänud summast § 73 järgi arvati juure järgmise aasta eelarvele 381.153 kr., s.o. 9,6%, ülejääk 5.055 krooni, s.o. 0,1% suleti.

Erakorralised kulud.

Erakorralised kulud, 519.870 kr. asemel eelmisel aastal, olid aruandeaastal 1.086.674 kr., seega 566.804 krooni ehk 109% võrra rohkem.

Suuremad erakorralised kulud olid:

Hädaabitööde korraldamine 512.398 kr., Peipsi veepinna alandamine 296.398 kr. Jõesüvendajate ehitamine 119.613 kr.

Hädaabitööde tegemiseks kulutati 1927/28 a. 129.156 kr., 1928/29 a. 363.342 kr. Aruandeaastal selleks kulutatud summa 512.398 kr. suurenes eelmise aastaga võrreldes 149.056 kr. ehk 41% võrra. Kulude suurenemist tingib igaaastane tööpuuduse kasvamine. Korraliste laevaliini toetamise kulu, milline kordub aastast aastasse, 10.171 kr. asemel eelmisel aastal, oli aruandeaastal 40.500 kr. s.o. suurenes 30.329 kr. ehk 298,2% võrra. Eelarve järgi määratud erakorralisest krediidist 1.377.892 kr. kulutati 1.086.674 ehk 78,9%, arvati juure järgneva eelarveaastale 287.268 ehk 20,8% ja suleti 3.950 kr. ehk 0,3%.

Tulud.

Ministeeriumi keskasutise alal 1929/30 a. määratud ja sissetulnud riigitulud kogusummas 38.375 kr. osutusid vähemaks eelmise aasta tuludest 33.690 kr. ehk 46,7% võrra.

Suhteliselt suurema tulu andsid uppunud varanduste realiseerimise arvel a.-s. „Vikingilt“ saadud sisse- maksud (22.650 kr.) ja eelmistel aastatel kulukrediitidest välja antud summade tagasimaksud (11.108 kr.). Alaliselt saadavad tulud: trükitööde müük, maade rent ja hoonete üürid moodustavad koguni väikese summa.

Aruandeaasta tuludest Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal maksti tagasi „Esimese Juurdeveo Raudteede Seltsi Venemaal“ obligatsioonide ja kupongide väljaostmiseks eelmistel aastatel saadud tulud 25.338 kr., seega nettotulu 13.037 kr.

Tegevus.

Teedeministeeriumi keskasutis teostas tema peale pandud ülesandeid osalt Veeteede valitsuse (Peipsi veepinna alandamise tööd), peaaesjalikult aga ministeeriumi Ehituse ja maanteede ameti kaudu.

Erakorralise eelarve järgi lubatud krediidid: Peipsi kalda kindlustamine, Peipsi veepinna alandamine ja jõesüvendajate muretsemine 449.920 kr. ministeerium andis Veeteede valitsuse käsutusse, kes korraldas ka tegelikult töid.

Maanteede seaduse § 21 põhjal korralise eelarve § 73 järgi lubatud krediidi ministeerium kulutas kahes osas: 893.677 kr. määras Teedeministeeriumi teedekapitaliks (ühes krediidiuueendusega 894.318 kr.) ja 2.597.892 kr. kandis otsekohe üle omavalitsustele sildade ja teede ehitamiseks ja korrashoidmiseks. Eelarve

§ 73 järgi määratud summadele Teedeministeeriumi teedekapital sai lisa jõuvankrite ja bensiini maksudest 514.743 kr. ja 1930/31 a. arvel eelkrediiti (RT 93 — 1929 art. 626) 200.000 kr.; kokku teedekapital 1.609.061 kr.

Eelarve järgi ja ka teedekapitali arvel saadud summadest Teedeministeerium andis omavalitsustele toetust, nagu näidatud alljärgnevas tabelis:

Omavalitsused	Korralise eelarve § 73 järgi otsekohe	Teedemin. teedekapital. riiklise toetuse osast	Jõuvankri ja bensiini maksud	Kokku
Harju maavalitsus	328.056	5.000	30.200	363.256
Järva „	86.592	—	8.932	95.524
Lääne „	217.322	—	19.421	236.743
Viru „	439.235	—	30.894	470.129
Tartu „	411.726	9.171	32.342	453.239
Valga „	129.161	—	9.045	138.206
Võru „	238.655	—	20.632	259.287
Petseri „	107.449	17.500	11.551	136.500
Viljandi „	214.527	—	15.342	229.869
Pärnu „	327.481	15.000	21.329	363.810
Saare „	97.688	—	14.724	112.412
Tallinna linnavalitsus	—	45.500	114.709	160.209
Tartu „	—	40.000	25.422	65.422
Narva „	—	16.350	9.266	25.616
Pärnu „	—	25.000	11.494	36.494
Viljandi „	—	37.000	6.589	43.589
Valga „	—	21.869	5.670	27.539
Rakvere „	—	30.000	7.579	37.579
Nõmme „	—	37.000	4.781	41.781
Võru „	—	—	3.147	3.147
Haapsalu „	—	50.000	2.149	52.149
Petseri „	—	5.650	1.694	7.344
Kuresaare „	—	10.221	2.461	12.682
Paide „	—	—	2.626	2.626
Tapa „	—	8.630	1.436	10.066
Türi „	—	15.000	1.219	16.219
Põltsamaa „	—	1.840	1.813	3.653
Tõrva „	—	20.000	993	20.993
Paldiski „	—	—	263	263
Alevite valitsused ja II-ne diviis	—	700	11.631	12.331
Kokku	2.597.892	411.431	429.354	3.438.677

Ministeeriumi enese korraldusse jäänud teedekapitali riikliku toetuse osast kulutati järgmised summad:

Mitmesuguste teedetegemisel vajalikkude masinate ja abinõude muretsemiseks	655.619 kr.
Ülemääraliste ametnikkude ja ajutiste tööjõudude palkamiseks maanteede ametis	17.913 „
Maanteede tehnikute ettevalmistamiseks korraldatud kursuste õppejõududele ja määruste ning juhtnõõride väljatöötajatele tasuks	5.742 „
Kursuste õppeabinõude, arvemasinate ja kantseleitarvete j.n.e. muretsemiseks	2.016 „
Kokku	681.290 kr.

Teedeministeeriumi teedekapitali arvel 1929/30 a. on muretsetud järgmised teetegemise masinad ja abinõud:

18 veoautot (nendest 9 autot sadamatehastelt ainult remondikulu eest)	73.865 kr.
1 laadimiselevaator ühes traktoriga	7.630 „
45 jalgratast	4.275 „
90 teetasandajat	3.825 „
38 teehõõvliit (Ilmariselt) (osa hinnast 135.000 kr. tasutud eelmisel aastal)	143.950 „
1 rullteehõõvel	13.468 „
2 veetavat sõelmete veskit	9.350 „
5 veotraktorit	25.350 „
4 üleskiskujat	8.525 „

10 kilomeetrimõõtjat	1.850 kr.
9 lumesahka (külgepandavat)	3.602 „
1 betoonteetegemise masin	11.909 „
3 käsikompressorit	825 „
10 bituumeni soojendamiskatelt	3.343 „
9 sõiduauto	47.270 „
Avansina antud 1930/31 a. tellimiste arvel	296.582 „

Kokku 655.619 kr.

RT 48 — 1928 avaldatud „Maanteede seadusega“ on loodud teedekapitalid maavalitsuste ja Teedeministeeriumi juure. Nende kapitalide heaks on 1929/30 a. antud riigi poolt eelarve korras ja bensiini ja jõuvankrite maksudest saadud summadest kokku 4.119.967 krooni. Tähenadatud kulu lähemaks määramiseks pole riigieelarve juure lisatud mingisugust seletust ega selgitavat materjali (eelarveid, kalkulatsioone j.n.e.) nagu seda nõuab eelarveseaduse § 17, vaid on piiratud ainult saattega maanteede seaduse § 21-le. Nii Teedeministeeriumi kui ka maavalitsuste teedekapitalid kuuluvad eriotstarbete kapitalide hulka, mida käsitleb eelarveseaduse § 17 ja mille kohta peab esitatama täpsed eelarved.

Maavalitsuste teedekapitalidest on makstud palgad maainseneridele, nende abidele, tehnikutele, joonestajatele, teemeistriitele, tehsoõvlite ja rullide juhtidele, autojuhtidele ja ajutisele tehnilisele personaalile, üldsummas 285.000 kr.

Alates 1926 a. kuni 1. aprillini 1930 a. on Teedeministeerium ostnud mitmesuguseid teedetegemisel vajalikke masinaid ja abinõusid 996.604 krooni eest, andes neid kasutada maavalitsustele. Kõige rohkem on saanud masinaid Harju maavalitsus — 213.323 krooni eest, kõige vähem Petseri maavalitsus — 38.235 krooni eest.

Kuni 1. augustini 1930 a. on Teedeministeerium andnud maavalitsustele:

auruteerulle	7.
mootorteerulle	13.
2—3 tonniliisi teerulle (rauast või kivist)	22.
üleskiskujaid rulli küljes	8.
„ „ veetavaid	9.
isesõitjaid killustiku valmistajaid	2.
veetavaid killustiku valmistajaid	12.
sõelmete veskeid	4.
kastmise aame	14.
keerlevaid sorteerimise sõelu	19.
laadimiselevaatori	1.
naftamootoreid	1.
lokmobeile	2.
traaktorid	12.
bitumineerimismasinaid	6.
bituumeni soojendajaid	5.
tsementbetoonmasinaid	1.
betoonisegajaid	1.
mootorrulliteehõõvleid	6.
harilikke mootortehõõvleid	104.
hobusega veetavaid tasandajaid	152.
torkeetaparaate	1.
veoautosid 3-tonniliisi	9.
„ „ 1-tonniliisi	23.
sõiduautosid	12.
jalgrattaid	82.
lumesahku (traktoritele)	16.
„ „ autodele	3.
puurimise riistu (kompl.)	5.
loodimise riistu — (kompl.)	29.

Maavalitsustele antud summade ja masinate kasutamise kohta ei ole Riigikontrollil võimalik avaldada

seisukohta, sest maavalitsuste teedekapitalide revideerimine ja aruannete läbivaatamine on maanteede seadusega pandud Teedeministeeriumi peale.

Üldiselt võib konstateerida, et läbi on lõõnud teehöõvliid, mille abil on võimalik anda nõuetav profiil kruusateedele. Höõveldatud teedel ei peatu vihmavesi ja teed on sõidukõlbulikud ka suuremate sadude järele. Kiviteede ehitamise asjus ei ole peatuma jäänud kindlate tüüpide juure. Puuduvad kindlad andmed ja võrdlused bitumineeritud killustikteede, asfaltbetoonteede ja tsementbetoonteede maksumuse, vastupidavuse ja kasulikkuse kohta meie oludes. Paralleelselt on muretsetud bitumineerimismasinaid ja masin tsementbetoonteede tegemiseks.

Teedeministeeriumi keskasutise 1929/30 a. korralise eelarve järgi § 73 all teede ja sildade ehituseks ja korrashoiuks kulutatud summad, moodustades 96,9% ministeeriumi korralise eelarve kogusummast, ei kuulu Riigikontrolli sisulisele revideerimisele selles osas, mis üle antakse omavalitsustele. Maanteede seaduse § 60 põhjal Teedeministeeriumil on õigus nõuda nende summade kohta aruandeid ja tehtud kulu seaduslikkust ja otstarbekohasust sisuliselt revideerida, milleks sellekohased määrused on antud ja Teedeministeeriumi koosseisus vastavad ametikohad ettenähtud (RT 37 ja 65 — 1929). Sama kord maksab ka Teedeministeeriumi teedekapitalist omavalitsustele antavate toetuse ja jõuvankrite ning besniini maksude summade aruandmise ja revideerimise kohta.

Revisjoni tulemused.

Teedeministeeriumi keskasutise 1929/30 a. aruannete ja dokumentide revideerimisel ilmsiktulnud puuduste tõttu Riigikontroll võttis selgitamisele järgmised summad:

a) korraliste kulude alal	940 kr
b) erakorraliste kulude alal	579.408 „
c) teedekapitali kulude alal	8.309 kr.

Erakorralise eelarve järgi selgitamisele võetud suur summa on tingitud sellest, et hädaabitöödeks antud summade kuluaruandeid ministeerium ei suutnud esitada Riigikontrollile revideerimise ajaks, kuna tööd töötatöölistega kestsid pärast aruandeaasta lõppu veel aprillikuul. Ka osa eelmisel aastal hädaabitööde krediidist tehtud kulude kohta Riigikontroll pole saanud seni aruandeid (Veeteede valitsus).

Raudteevalitsus.

1929/30 aruandeaastal ei olnud ekspuateritavate raudteede võrgu pikkuses muudatusi. Kulude-tulude nomenklatuuri muudatusena võib märkida, et Sonda-Mustvee raudtee tulud-kulud on võetud üldisse nomenklatuuri kitsarööpmeliste all.

1929/30 a. korraliste kulude krediidist 12.724.189 kr. tarvitati ära aruandeaastal 12.629.395.93 kr. ehk 99,3%, jäi tarvitamata 94.793.07 kr. ehk 0,7%. Eelarveseaduse § 41 alusel ülejäägist kanti juure 1930/31 a. eelarvele 39.340 krooni ning sama seaduse § 40 alusel suleti 55.453.07 krooni.

Korralised kulud.

Korralised kulud suurenesid 1928/29 a. vastu 306.996.42 kr. ehk 2,5% võrra: laiarööpmelise raudtee kulud 211.623.98 kr. ja kitsarööpmelise raudtee kulud 95.372.44 kr. Kulude suurenemise põhjustasid üldiselt laiarööpmelise raudtee koormatuse suurenemine (5,3%) ja Papiniidu-Lelle tee haru kogu aruandeaasta kulude kandmine ekspuateritatsioonikulusse, kuna eelmisel aruandeaastal esinesid need kulud ekspuateritatsioonikulude hulgas ainult 7 kuu eest (1. IX. 1928 a. kuni 31. III. 1929 a.)

Käsitles korralisi kulusid eelarve jaotuste ja kulude iseloomu järgi üksikasjaliselt ning võrreldes neid eelmise aruandeaasta vastavate kuludega, nähtub järgmist:

Teenistusetasu tõusis 734.490 kr. ehk 16,4% võrra (1/r. raudteel 414.903 kr. ehk 12,9% ja k/r. raudteel 319.587 kr. ehk 25,6%) tingitult aruandeaastal esmakordselt teenistusevanusetasu maksmisest (443.305 kr.), varustuse talitusekuludelt (§70) ja majapidamiskuludelt (§9) mõnede teenijate ja tööliste palkade (96.167 kr.) ülekanemisest § 1-le, Sonda-Mustvee teeharu teenijate palga (98.646 kr.), mis eelmisel aruandeaastal kantud § 71-le, koondamisest § 1 alla ning osa teenijate palga tõstmisest kui ka koosseisude suurendamisest.

Ametisõitude alal vähenes kulu 313 kr. ehk 0,9% võrra, välisriikidesse ametisõitude vähenemise tõttu.

Riigiteenijate toetusekulu suurenes 21.617 kr. ehk 4,3% võrra, tingitud peaaasjalikult nende kulude ümberpaigutusest §§ 70 ja 71 alt § 3-ndä alla.

Ametnikkude ja teenijate varustusekulu näitab 1928/29 aasta vastu langust 33.424 kr. ehk 20,6% võrra peaaasjalikult põhjusel, et eelmisel aastal oli see kulu Papiniidu-Lelle teeharu ekspluateeritavate raudteede võrku võtmisega erakorraliselt suur, kuna aruandeaastal see kulu on enam-vähem normaalne.

Kantseleikulud vähenesid 6.161 kr. ehk 9,2% võrra sellepärast, et eelmise aasta peale langes suurem osa erakordseid graafikute ja tariifitabelite trükikulud, milliseid ei olnud aruandeaastal.

Majapidamiskulud näitavad vähenemist 23.122 kr. ehk 11,8% võrra selle tõttu, et majateenijate ja tööliste (kojamehed, ruumide koristajad, puhkeruumide vahid) palgad ja perekonna abirahad, mis eelmisel aastal kanti majapidamiskuludesse, käesoleval aastal kanti teenistusetasu (§ 1) alla.

Avalikkude maksude ja kohustiste all esinevad aruandeaastal esmakordsed kulud, mis Raudteevalitsusel tuli kanda kinnisvaramaksuna kohtuotsuste alusel.

Sõidu- ja veokulud, eelm. a. § 10 ja 11, suurenesid 3.948 kr. ehk 115,4% võrra uue auto omandamise tõttu.

Vallasvara alal on kulud vähenenud 11.450 kr. ehk 20,1% võrra, tingitult sellest, et eelmisel aastal need kulud normaalsest kõrgemad olid, Papiniidu-Lelle teeharu kui ka mõnede ametite varustamise tõttu vallasvaraga.

Rongide liikumis- ja kaubaveokulud suurenesid aruande järgi üldiselt 150.158 kr. ehk 7,1% võrra, olenevalt järgmistest asjaoludest:

1. Laiarööpmelisel raudteel oli aruannete järgi vedurite kütteinete ja elektrienergia kulud 1928/29 a. 895.009 kr. ja 1929/30 a. 1.060.880 kr. Et 1928/29 a. äratarvitatud kütteinete kulu 24.956 kr. ja elektrienergia kulu 13.343 kr. on kantud aruandeaasta krediidi kulusse, kujuneksid tegelikud kulud vastavate ülekanemiste läbiviimisega kütteinete alal 1928/29 a. 828.368 kr. ja 1929/30 a. 903.112 kr. ning elektrienergia alal 1928/29 a. 104.940 kr. ja 1929/30 a. 119.469 kr. Nendele kuludele ja tehtud tonnkilomeetritele vastavalt oleks kütteinete kulu iga 1000 tonn/klm-lt 1928/29 a. 2,34 kr. ja 1929/30 a. — 2,46 kr., seega tõusis vedurite kütteinete kulu eelmise aasta kulude vastu iga 1000 tonn/klm-lt 0,12 kr. ehk 5,1% võrra. Kulude tõusu põhjuseks tuleks lugeda peaaasjalikult esmakordselt kütteinena tarvituselevõetud õli ja põlevkivi hinna ja nende küttevõime vahekordi, mis selgub järgmistest andmetest: Raudteevalitsuse poolt maksmapandud normide järgi võrdub küttevõimelt 1 tonn õli 3,65 tonni põlevkivile. Äratarvitatud 4.302 tonni õli 199.705 kr. väärtuses võrdub toodud normide järgi 15.702 tonni põlevkivile 95.785 kr. väärtuses. Seega tõusid õli tarvitamise tagajärjel küttekulud (199.706 — 95.785) = 103.921 kr. võrra ehk 0,28 kr. iga 1000 tonnkilomeetrikt. Õli asemel põlevkivi tarvitamisel oleks küttekulu pidanud suhteliselt vähenema eelmise aasta vastu, aruandeaastal soojema talve ja rohkema arvu vedurite ülekuumendajatega varustamise tõttu.

Elektrirongide energiakulu tõusis 14.529 kr. ehk 13,8% võrra elektrirongide koormatuse suurenemise tagajärjel 6.764.000 reisijakilomeetri ehk 25,5% võrra. Suhteliselt on elektrienergia kulu langenud iga 1000 reisijakilomeetrikt 0,36 kr. ehk 9,1% võrra.

Kitsarööpmelise raudtee 1928/29 a. vedurite kütteinete kulu, kui vastavalt ümber paigutada 1928/29 a. tegelikult kulutatud, kuid 1929/30 a. krediidi kulusse kantud 8.229 kr., kujuneks 1928/29 a. — 387.768 kr. ja 1929/30 a. — 325.205 kr. Nendele kuludele ja tehtud tonnkilomeetritele vastavalt oleks kütteinete kulu iga 1000 tonn/klm-lt 1928/29 a. — 3,37 kr. ja 1929/30 a. — 2,81 kr. Seega suhteliselt kulud vähenenud

iga 1000 tonn/klm-lt 0,56 kr. ehk 16,6% võrra. Kulude langemise mõjuvamaks põhjuseks tuleks lugeda puude asemel suuremal määral põlevkivi tarvitamist, samuti ka juuremuretsetud tugevajõuliste vedurite eksploateerimist, millised vedurid, võrreldes teiste normaalveduritega, vedasid raskemaid ronge, kuna sellejuures küttekulu suhteliselt töövõimele väiksem. Ka soodustas küttekulu kokkuhoidu võrdlemisi soe talv. Vagunite küttekulu vähenes 14.250 kr. ehk 11,8% võrra, tingitud võrdlemisi soojust ja lühikesest talvest. Küttekulu krediidi ülejäägi arvel uuendati kaubaveo abinõusid, mille tõttu kauba vastuvõtte, katte ja veoabinõude kulu tõusis eelmise aruandeaasta vastu 10.649 kr. ehk 26,5% võrra.

2. Vedurite määrdekulud tõusid üldiselt 5.325 kr. ehk 8,2% võrra: laiarööpmelise raudtee alal 1.383 kr. ehk 2,9% — peaaesjalikult koormatuse tõusu tõttu ja kitsarööpmelise raudtee alal — 3.942 kr. ehk 22,5% võrra osalt selle tõttu, et eelmisel aastal olid need kulud Sonda-Mustvee teeharu alal ette nähtud § 71 all.

3. Vagunite määrdekulu vähenes 2.480 kr. ehk 19,9% võrra, sihtjaama veata viimise preemia ärakotamise kui ka sooja talve tagajärjel.

4. Tasu kahjude eest langes 23.050 kr. ehk 90,8% võrra õnnetute juhtude vähenemise tõttu, millised eelmisel aastal tekitasid võrdlemisi suure kulu.

5. Telegraafi- ja telefoniliinide ning aparaatide uuenduse- ja korrashoidmiskulu tõusis 4.175 kr. ehk 13,6% võrra suurema arvu vananenud postide vahetamisest.

Veerevate abinõude korrashoiukulud üldiselt vähenesid 25.293 kr. ehk 1,2% võrra. Nende kulude kohta annavad ülevaate järgmised kulude (tööde) liigitused:

1. Töökodade ja peatehaste üldised kulud suurenesid 15.573 kr. ehk 11,6% võrra, katelde, äaside ja ahjude küttekulude alal. Kulude tõusu osalt põhjustab Mõisakülas elektrijaama laiendamise tõttu kütteinete suurem tarvidus. Üldised kulud vähenesid: maksude alal töölistele haigusepäevade eest 8.898 kr. ehk 8,6% võrra, haigusejuhtude vähenemise tagajärjel, tarbvara paranduse ja uuenduse alal 13.061 kr. ehk 9,5% võrra, olenevalt vajadusest.

2. Sõiduvedurite põhjaliku paranduse kulud vähenesid 23.196 kr. ehk 8,9% võrra: 1928/29 a. kulutati reisiveduri põhjalikuks paranduseks keskmiselt tööjõudu 14.130 kr. ja materjali 10.312 kr. eest, aruandeaastal tööjõudu 12.004 kr. ja materjali 8.440 kr. eest. Seega sõiduveduri põhjalik parandus keskmiselt 3.998 kr. ehk 16,4% võrra odavam kui eelmisel aastal.

Sõiduveduri keskmine parandus nõudis 1928/29 a. keskmiselt tööjõudu 1.691 kr. ja materjali 543 kr. eest, 1929/30 a. tööjõudu 1.714 kr. ja materjali 513 kr. eest. Seega keskmise paranduse kulud suhteliselt peaaegu võrdsed.

3. Kaubavedurite parandusekulud on eelmise aasta vastu üldiselt tõusnud 15.415 kr. ehk 2,9% võrra tööprogrammi suurenemise tõttu.

Suhteliselt on parandusekulud vähenenud:

Laiarööpmelise raudtee veduri põhjalikuks paranduseks kulutati 1928/29 a. keskmiselt tööjõudu 12.161 kr. ja materjali 7.643 kr. eest, 1929/30 a. tööjõudu 11.177 kr. ja materjali 6.477 kr. eest. Seega veduri põhjaliku paranduse kulu keskmiselt langenud 2.150 kr. ehk 10,9% võrra.

Veduri keskmiseks paranduseks kulutati 1928/29 a. keskmiselt tööjõudu 1.456 kr. ja materjali 545 kr. eest, 1929/30 a. tööjõudu 1.302 kr. ja materjali 502 kr. eest. Seega veduri keskmine parandus keskmiselt 197 kr. ehk 9,8% võrra odavamaks läinud.

Kitsarööpmelise raudtee vedurite põhjalikuks paranduseks kulutati üksusele keskmiselt 1928/29 a. tööjõudu 7.131 kr. ja materjali 4.263 kr. eest, 1929/30 a. tööjõudu 6.198 kr. ja materjali 3.312 kr. eest. Seega veduri põhjalik parandus eelmise aastaga võrreldes keskmiselt 1.884 kr. ehk 16,5% võrra odavam.

K/r. veduri keskmine parandus nõudis keskmiselt 1928/29 a. tööjõudu 998 kr. ja materjali 380 kr. eest, 1929/30 a. tööjõudu 927 kr. ja materjali 356 kr. eest. Seega maksis veduri keskmine parandus keskmiselt 95 kr. ehk 6,8% vähem kui eelmisel aastal.

Vedurite jooksvale ja juhuslikule parandusele on üldse kogu raudteedel eelmise aasta vastu rohkem kulutatud 42.051 kr. ehk 16,9%.

4. Sõiduvagunite parandusekulu vähenes üldiselt 53.045 kr. ehk 12,5% võrra. Aruandeaastal jäeti paranduseliikidest välja laiarööpmelise sõiduvagunite keskmine parandus, mis eelmisel aastal nõudis kulusid 94.157 kr. Sõiduvagunite põhjaliku paranduse kulu tõusis laiarööpmelise vagunilt keskmiselt 526 kr. ehk 10% ning langes kitsarööpmelise vagunilt 428 kr. ehk 8% võrra. Tähtajalise järelevaatuse kulu 1/r. vagunitel langes keskmiselt 320 kr. ehk 9%, kuna k/r vagunite alal see kulu jäi võrdseks eelmise aasta kuluga.

5. Kaubavagunite parandusekulu vähenes üldiselt 36.063 kr. ehk 9,8% võrra.

6. Rattapaaride kulu tõusis 31.071 kr. ehk 25,4% võrra, rehvide ja telgede suuremal arvul uuendamise tõttu.

7. Olukorra tõstmiseks kulutati eelmise aasta 6.671 kr. vastu 60.646 kr., tingitud kuludest vedurite auru ülekuumendajate muretsemiseks ja bensiinimõõtjate ülesseadmiseks Valgas ja Tartus.

Teede ja raudtee ehitiste korrashoidmiskulud, võrreldes 1928/29 a. kuludega, üldiselt vähenesid 177.664 kr. ehk 8,9% võrra, kusjuures laiarööpmelise raudtee kulud vähenesid 224.705 kr. ehk 15,5% võrra, kuna kitsarööpmelise raudtee kulud suurenesid 47.041 kr. ehk 8,5% võrra.

Kulude suurenemine kitsarööpmelise raudtee alal on tingitud peaaesjalikult Sonda-Mustvee teeharu kulude liitmisest vastavate üldistega, kuna need kulud eelmisel aastal olid eraldatud muudest ekspluateeritavate teede ja raudtee ehitiste korrashoiukuludest, esinedes abiettevtõtete kulude (§ 71) all. Sonda-Mustvee teeharu kulud teede ja raudtee ehitiste korrashoiu alal olid 1928/29 aastal 35.934 kr. ja 1927/28 a. 39.111 kr., milliste kulusummade aritmeetilisest keskmisest väljamineks, tuleb kulude suurenemist umbes 37.500 kr. ehk 6,8% võrra seletada eeltoodud asjaoludega. Samuti mõjutasid suurenemist ka Papiniidu-Lelle teeharu kulud, millised käesolevas aruandes esinevad kogu aasta eest eelmise aruandeaasta 7 kuu vastu, mil see teeharu ekspluateerimisele võeti 1. septembrist 1928 a. Kuna selle teeharu ekspluateerimise kulusid eraldi ei arvestatud, siis ei ole võimalik arvutada ekspluateerimise pikemaajalise kestusele vastavat kulude tõusu umbkaudsetki suurust.

Käsitelles kulude võrdlemisel raudtee nomenklatuuri, selgub, et hoonete, õuede, aedade- ja plankide põhjaliku ja jooksva paranduste kulud tõusid 88.546 kr. ehk 24,1% võrra, mis tingitud suuremaulatuslisest põhjaliku paranduse ja ümberehituste läbiviimisest jaamahoonete, elumajade, kaubaaitade, platvormide ja muude ehitiste juures nii kitsarööpmelisel kui laiarööpmelisel teel. Jooksva paranduse kulude suurenemist põhjustasid Sonda-Mustvee ja Papiniidu-Lelle teeharude kulude sissevõtmine, kusjuures tunduvaid kulusid sünnitasid eriti Papiniidu-Lelle teeharu ehitamisel ettevõtjate poolt lohakalt ehitatud uute hoonete juures lühikese aja jooksul ilmestunud puuduste kõrvaldamiseks raudtee kulul tehtud hädavajalikud parandused (iseäranis palju tuli lammutada ja uuesti üles ehitada küttekoldeid); kaubahoovide, jaamaplanckide, platside ja teede korrashoiukulud suurenesid 11.656 kr. ehk 15,6% võrra, mis tingitud peaaesjalikult kitsarööpmelise Tallinna-Sadama ja Tallinn-Väike jaamade piiraedade uuendamise, kaubahoovide, teede ja platvormide ümberehitamise tööde läbiviimisest; pöörangute ja nende mehhanismide korrashoiukulu suurenes 19.271 kr. ehk 26,8% võrra, kitsarööpmelisel raudteel suuremal arvul vanade pöörangu komplektide ja prusside ümbervahetamisest uutega.

Liiprite kulu langes 147.749 kr. ehk 33,1% võrra, tingitud peaaesjalikult laiarööpmelise raudtee peateesse liiprite üldvahetuse tarviduse vähenemisest, sest imbutatud liipritega üldvahetuse kava oli eelmisel aastal juba peaaegu lõpule viidud; rööbaste ja nende ühenduseosade kulu vähenes 76.031 kr. ehk 30,8% võrra, põhjustel, et peatees rööbastiku kõvendamisega ja kulunud rööbaste järskvahetust uute rööbaste vastu ühes sideosadega teostati vastavalt töökavale vähemal ulatusel kui eelmisel aastal (peab tähendada, et aruandeaastal teesse tegelikult vahetatud rööbaste ja ühenduseosade kulu on vähenenud isegi rohkem kui eelpool näidatud, sest 1929/30 a. eelarve kuluks on kantud ka ühenduseosadid 52.916 kr. eest, mis Tallinn-Valga liinilt Tartu-Petseri tee jaoks ülesvõetavate kergetüübiliste rööbaste sideosade väljavõtmisel uuesti

teesse panemiseks kõlvutuks osutuvate ja kadu protsendi katteks ehituseameti poolt arvestati juba ette kuluks ja anti üle uute raudteede ehitajale); lumest puhastamise ja tuiskude vastu abinõude kulu vähem 50.359 kr. ehk 36,8% võrra, mis tingitud möödunud talve ilmastikust; raudtee olukorra tõstmise kulud vähenesid 34.494 kr. ehk 13,4% võrra, olenevalt töökavade teostamiseks lubatud krediidi suuruselt ja selle arvel läbi viia suudetud tööde maksusest laiarööpmelisel, kuna kitsarööpmelisel kulu on võrdne eelmise aastaga.

Varustuse talitusekulud vähenesid 68.764 kr. ehk 34,7% võrra kuupalgaliste laotööliste, vahtide ja kümnike palkade ümberpaigutamisest § 1 alla (68.901 kr.) Siia juure toodi materjalide proovimiskulud 2.631.64 kr. § 13 alt.

Erakorralise krediidi üldsummast 7.411.541 kr. kulutati 4.970.934.14 krooni ehk 67,1% ja jäi tarvitamata 2.440.606.86 kr. ehk 32,9%. Eelarveseaduse § 41 alusel kanti ülejäägist 1930/31 a. eelarvele 2.422.102 kr. ja suleti sama seaduse § 40 põhjal 18.504.86 kr.

Erakorralised kulud.

Võrdlemisi suur ülejääk kujunes, nagu eelmiselgi aastal, peamiselt Raudteevõrgu arendamise seaduse alusel Tartu-Petseri laiarööpmelise ja Rapla-Virtsu kitsarööpmelise raudteede ehitamiseks määratud krediidis, milleks 1929/30 a. eelarvega määrati 5.609.000 kr. ja 1929/30 a. eelarve juure arvati eelmisel aastal tarvitamatajäänud krediidi ülejäägist 540.562 kr., kokku 6.149.562 kr. Sellest kulutati aruandeaastal 4.008.635 kr., jäi tarvitamata 2.140.927 kr. Võrdlemisi suur ülejääk on tingitud peamiselt sellest, et aruandeaastal ei jõutud teostada ehitusetöid (liini hooned, mullatööd j. m.) sel määral kui nõuti krediiti ja et suuremate ostude (rööpad j. m.) eest tasu maksmist, milleks samuti krediit oli määratud aruandeaastal, teostati alles järgneval eelarveaastal.

Raudteevalitsuse muud erakorralised kulud, nagu jaamade laiendamine ja uute hoonete ehitamine ning selleks maade võõrandamine, Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamine, veereva koostise täiendamine, Sonda-Mustvee k/r. teeharu uued tööd j. m., on, võrreldes eelmise aastaga, vähenenud 250.583 kr. võrra, (1928/29 a. kulutatud 1.197.882 kr., 1929/30 a. — 947.299 kr.). Viimasest tasuti ka riigikassale Rapla-Virtsu k/r. raudtee ehitamiseks äratarvitavate Inglismaalt ostetud rööbaste hinna ja ehituseelarves ettenähtud hinnavahe 180.333 kr. ja A.-s. „Dvigatelilt“ 1920 a. ostetud kaubavagunite hinnavahe osaliseks katteks Raudteevalitsuse tegevusekapitalile 20.000 kr., mille sisulisi kulusid eelmisel aastal ei olnud. Kulude vähenemist mõjutas osalt jaamade arendamiseks tehtud mitme suurema töö läbiviimine Teedeministeeriumi hädaabitöödeks määratud krediidi arvel, sest sellest krediidist kaeti peale töötajate palkade ka kõik hädaabitööde teostamiseks seotud materjalide, tööriistade, rongiveo j. m. kulud (ümmarguselt 200.000 kr.)

Raudteevalitsuse alal (ptk. XV §§ 1—8) sai riigikassa tulused 1929/30 a. 15.225.486.62 kr., mis vähem eelmise aasta tuludest 1.158.643.49 kr. ehk 7%.

Tulud.

Üksikute tululiikide järgi laekus aruandeaastal raudtee tulused $\frac{\text{rohkem}}{\text{vähem}}$, kui eelmisel aastal ja kui ette nähtud eelarves:

Tulude nimetus	1 1929/30 a. eelarves ette nähtud	Tegelikud tulud		1929/30 a. tegelikud tulud võrreldes			
		1929/30 a.	1928/29 a.	1928/29 a. tuludega		1929/30 a. eelarvega	
				Kr.	%	Kr.	%
Sõidupiletid . . .	5.350.000	5.509.883.62	5.365.762.35	+144.121.27	+2,6	+159.883.62	+3,0
Pagasivedu . . .	600.000	541.244.93	562.672.14	-21.427.21	-3,8	-58.755.07	-9,8
Kaubavedu . . .	8.460.000	8.218.881.03	8.437.283.49	-218.402.46	-2,6	-241.118.97	-2,8
Transiit	100.000	193.589.31	296.857.59	-103.268.28	-35,0	+93.589.31	+93,6
Mitmesug. tulud .	850.000	723.908.37	1.375.971.76	-652.063.39	-47,4	-126.091.63	-14,8
Maksud eelm. aastate eest	200.000	18.672.64	322.941.53	-304.268.89	-94,1	-181.327.36	-90,6
Trahvid	20.000	19.306.72	22.641.25	-3.334.53	-14,7	-693.28	-3,4
Kokku	15.580.000	15.225.486.62	16.384.130.11	-1.158.643.49	-7,0	-354.513.38	-2,3

Nagu võrdlustabelist selgub vähenesid raudtee eksploatatsioonitulud üksikute liikide järgi, võrreldes 1928/29 a. tuludega, 2,6% — 94,1%, välja arvatud tulud reisijate veost, missugused näitavad suurenemist 2,6% võrra.

Peale raudtee eksploatatsioonitulude on Raudteevalitsuse poolt 1929/30 a. sisse nõutud ja Eesti Panka riigitulude arvele üle antud mitmesuguseid riigitulusid (ptk. XX §§ 1—3), mis üksikute tululiikide järgi jagunevad järgmiselt:

Tulude nimetus	1929/30 a. tulud	1928/29 a. tulud	1929/30 a. rohkem (+) vähem (—)	
			Kr.	%
Kuludeks kantud summade tagasimaks	8.137.08	29.775.82	—21.638.74	— 72,7
Trahvid ja viivitusrahad	6.—	4.—	+2.—	+ 50,0
Juhuslikud tulud	22.406.43	9.242.39	+13.164.04	+142,4
Tempelmaks	—	9.78	— 9.78	—100,0
Kokku	30.549.51	39.031.99	— 8.482.48	— 21,7

Raudtee tulud reisijateveost suurenesid 2,6%, mis on tingitud reisija-kilomeetrite arvu 5,7% tõusust. Reisija-kilomeetrite arvu tõusu võib seletada täiendavate mootorrongide ja suviste kiirrongide käikulaskmisega, ning pühadel ja pühapäevadel alandatud hinnaga edasi-tagasi sõiduks III kl. sõidupiletite makspanemisega.

Tulud pagasiveost vähenesid 3,8% võrra, mis on tingitud veo vähenemisest 4,4% võrra.

Pagasi tulude vähenemine on tingitud osalt meie majanduslikust kitsikusest, ning osalt sellest, et käsipagasi rohkem veetakse kaasas reisivaguneis, eriti mootorrongides, kus pagasiveo võimalused puuduvad.

Tulud kaubaveost vähenesid 2,6% võrra, sellele vaatamata, et veetud tonnkilomeetrite arv 2,3% võrra suurenes.

Kaubaveotulude vähenemine on tingitud 1. I. 29 a. maksmapandud teisesüsteemilisest tariifist, mis küll eelmise tariifiga üldiselt võrdne, kuid vagunsaadetiste veo korral kasutamatajäänud vaguni tühja ruumi vähem maksustab ja soodustab väikesaadetiste koondamist üheks suuremaks odavamaks saadetiseks.

Transiidist saadud tulud on 35% vähenenud, kuid ületavad siiski eelarves ettenähtud tulu 93,6%. Meie transiidiveo tulude suurenemine või vähenemine on tingitud Raudteevalitsusest mitte olenevatest põhjustest.

Tulud mitmesuguste maksude alal on vähenenud 47,4%, mis tingitud operatsiooni kasude ja kahjude arvel eelmisel aastal mitme aasta kasude tulusse kandmisest, kuna aruandeaastal kanti ainult ühe aasta summa tulusse.

Vähenenud on tulud ka eelmiste aastate maksude arvel 94,1%, mis tingitud sellest, et eelmiste aastate maksudest enam pole jäänud õiendamata suuri summasid riigikassale ja et on püütud õiendada maksusid rohkem jooksva aastal.

Üldiselt raudtee sissetulekud vähenesid aruandeaastal võrreldes 1928/29 a. aruandega 7% võrra ja eelarvega võrreldes 2,3% võrra.

Tegevus.

Ülevaate raudteede tegevuse majanduslikkusest saab, kui võrrelda raudteede koormatust ning eksploatatsioonituluseid ja -kulusid ühe tööüksuse kohta eelmise aasta vastavate andmetega.

Raudtee koormatus (amet-vedudeta) oli:
(klambrites 1928/29 a. arvud)

Tööhulga nimetus	Tonn/kilomeetrid tuhandetes	Kokku tonn/ kilomeetrid tuhandetes	1929/30 a. rohkem (+) või vähem(-)	%
Reisijatevedu (1 reisijakilom.=1 tonn-kilom.)				
Laiarööp. raudteel	230.140 (217.860)	292.771 (276.970)	+15.801	+5,7
Kitsarööp. raudteel	62.631 (59.110)			
Pagasivedu				
Laiarööp. raudteel	694 (726)			
Kitsarööp. raudteel	289 (302)	983 (1.028)	-45	-4,4
Kaubavedu				
Laiarööp. raudteel	170.199 (162.303)			
Kitsarööp. raudteel	52.565 (55.498)	222.764 (217.801)	+4.963	+2,3
Kokku: Laiarööp. raudteel	401.033 (380.889)			
Kitsarööp. raudteel	115.485 (114.910)	516.518 (495.799)	+20.719	+4,2

Nagu tabelis toodud võrdlusest näha, suurenes reisijate- ja kaubavedu raudteedel eelmise aasta vastu esimene 5,7% ja viimane 2,3% võrra, kuna pagasivedu näitab langust 4,4% võrra.

Võttes laia- ja kitsarööpmelisi raudteid lahus, leiame, et töökoormatus suurenenud laiarööpmelise alal 5,3% ja kitsarööpmelise alal 0,5% võrra. Elektrirongides reisijateveo kohta võib märkida veo suurenemist 25,5% võrra. Kogu koormatust võttes, suurenes aga raudteede tegevus vedude alal eelmise aastaga võrreldes 4,2% võrra.

Võrreldes raudtee eksploatatsioonist olenevaid tulusid (ilma eelmise aasta eest saadud summadeta) aruande- ja eelmise aasta eest ühe telgkilomeetri ja tööüksuste kohta, selgub, et tulud nii telgkilomeetrilt kui ka tööüksustelt vähenesid alljärgnevas tabelis toodud määral, nimelt:

Tuludest langeb	1929/30 a. Kr.	1928/29 a. Kr.	1929/30 a. rohkem (+) vähem (-) Kr.	%
1. Eksploateeritava peatee ühele kilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	16.806.04	17.114.58	-308.54	- 1,8
kitsarööp. „	7.018.87	8.008.84	-989.97	-12,3
2. Ühele rongikilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	3.68	4.03	- 0.35	- 8,6
kitsarööp. „	2.45	2.78	- 0.33	-11,8
3.a) 1000 üldisele telgkilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	111.35	116.68	- 5.33	- 4,7
kitsarööp. raudteel	48.50	52.27	- 3.77	- 7,2
b) 1000 tulutoova telgkilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	160.37	160.53	- 0.16	- 0,1
kitsarööp. „	75.51	84.72	- 9.21	-10,8
4. 1000 tonnkilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	28.49	30.28	- 1.79	- 5,9
kitsarööp. „	35.—	39.52	- 4.52	-11,4

Võrreldes raudtee korralisi kulusid leiame, et kuludest langeb:

Tööhulga nimetus	1929/30 a.	1928/29 a.	1929/30 a. vähem (—) rohkem (+)	Muudatuse %
1) Eksploateeritava peatee ühele kilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	12.993.34	12.679.35	+ 313.99	2,5
kitsarööp. „	6.722.02	6.660.52	+ 61.50	0,9
2) Ühele rongikilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	2.85	2.98	— 0.13	4,4
kitsarööp. „	2.36	2.32	+ 0.04	1,7
3) a) 1000 üldisele telgkilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	86.08	86.44	— 0.36	0,4
kitsarööp. „	46.45	43.47	+ 2.98	6,9
b) 1000 tulutoovale telgkilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	123.98	118.92	+ 5.06	4,3
kitsarööp. „	72.32	70.46	+ 1.86	2,6
4) 1000 tonnkilomeetrile:				
laiarööp. raudteel	21.84	22.43	— 0.59	2,6
kitsarööp. „	33.53	32.87	+ 0.66	2,0
5) Bruttotuludele protsentides (eksploataatsioonikoeffitsient):				
laiarööp. raudteel	77,3%	74,1%	+ 3,2%	4,3
kitsarööp. „	95,8%	83,2%	+ 12,6%	15,1
Mõlemate järgi kokku	82,2%	76,6%	+ 5,6%	7,3

Toodud andmetest nähtub, et kulud laiarööpmelise raudtee alal vähe alanesid suhteliselt tööhulgale, sest kuludest langeb iga 1000 tonnkilomeetrile 0,59 kr. ehk 2,6% võrra vähem kui eelmisel aastal, kitsarööpmelisel raudteel aga tõusid iga 1000 tonnkilomeetrilt 0,66 kr. ehk 2,0% võrra. Tabeli lõpposas toodud tulude ja kulude vahetõus (eksploataatsioonikoeffitsient) näitab, et vastavalt tehtud kuludele ja tööhulgale ei saadud tulusid ja koeffitsient on halvenenud 5,6 võrra ning lähtub 1925 a. (82,9) ja 1926/27 a. (82,1) vahelisele, mis olid kõige halvemad alates 1925 a.

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Raudteevalitsuse aruanded ja dokumendid on revideeritud vastavalt Kontrollnõukogu otsustele.

Revideeritud kuludest jäeti esialgu õigeks tunnistamata 98.259.66 kr., millest kuni 1. novembrini 1930 a. lahendati täiendavate seletuste ja dokumentidega 50.593.58 kr., puhasrahas tagasimaksmisega 495.18 kr. ning seadusejõusse astunud otsuste põhjal riigivõlgnikkude arvele kandmisega 6.094.34 kr. Lahendamata jäi kulusid 41.076.56 kr.

Tuluaruannete ja dokumentide läbivaatamisel ning faktilisel revideerimisel 1929/30 a. tulude alal võeti selgitamisele vähemvõtteid 2.869.66 kr., millest õiendatud riigituludesse sissemaksimisega 1.332.29 kr. ja täiendavate dokumentide ja rahuldavate seletuste esitamisega 46.59 kr., kokku 1.378.88 kr. Lahendamata jäi tulusid 1.490.78 kr.

Puudused.

Kulurevisjoni juures selgunud puudustest võiks nimetada:

Uute raudteede ehituseameti alal selgus, et tööde teostamisel on leidnud aset suured ülekulud, nii näiteks Tartu-Petseri raudtee sildade ehitustööde maksus on eelarves ette nähtud 509.000 kr. Kuni 1. IV. 1930 a. kulutati sildade ehitamiseks 838.145.95 kr., seega ülekulu 329.145.95 kr. ehk 65%. Kui arvesse võtta, et 1. IV. 1930 a. olid paljude sildade ehitustööd pooleli, tõuseb ülekulu eelarve vastu vähemalt 100%. Ülekulu on tingitud oselt sellest, et raudtee sihi muutmise tõttu tuli ehitada mitmed suuremad sillad raskematel rajamise tingimustel, kui see oli nähtud ette esialgse sihi ja selle alusel koostatud tehnilises eelarves.

Uute raudteede ehituseameti ametnikkude palgad, sõidu- ja päevarahad olid nähtud ette raudtee ehitusekrediidi nõutamisel eelarves üldkulude all, millele vastavalt määrati kindlaks ka koosseisud. Revi-

deerimisel selgus, et osa palku, sõidu- ja päevarahasid umbes 7.000 kr. suuruses on kantud üksikute ehitustööde krediitide arvele. Riigikontrolli nõudel tegi Teedeminister Raudteevalitsusele korralduse sõidu ja päevarahad (umbes 5.500 krooni suuruses) üle kanda üldistele kuludele, kuna palkade küsimus on veel selgitamisel.

Tartu-Petseri raudtee ehitustööde ettevõtjale anti mullatööde teostamiseks tasuta kasutada raudtee pealisehituse materjale—roopaid, pööranguid, sidelappe, polte j.m. umbes 52.000 kr. väärtuses. Kuna lepingu järgi kohustub ettevõtja teostama ehitustöid oma abinõudega, nõudis Riigikontroll, et ettevõtjalt saaks sisse nõutud kasutadaantud materjalide eest rendiraha umbes 4.000 kr.

Tartu-Petseri raudtee ehitusel anti ettevõtjale töökäsk, milles oli ette nähtud teatud kohtades muldkeha ehitamine transportveo abil kuni 4 km. kaugusele, mille täitmisel ehituselepingu hindadega oleks tekkinud ülekulu kuni 70.000 krooni. Riigikontrolli ettepanekul saavutati ettevõtjaga erikokkulepe, mille tagajärjel töö viidi läbi ligikaudu 40.000 kr. võrra odavamalt.

Tartu-Petseri raudteel uute rööbaste asemel Tapa-Valga liinilt ülesvõetud vanade rööbaste mahapanekuks sõlmis uute raudteede ehitaja ettevõtjaga lisalepingu, mille järgi tõusis alglepingus ettenähtud rööbaste mahapanemise hind 20% võrra, mis tõi lisakulusid kuni 45.000 krooni. Riigikontrolöri protesti peale hiljem moodustatud Teedeministeeriumi komisjon leidis, et lisatasu 20% suuruses ei saa mingisuguse kalkulationsiooniga põhjendada. Et ettevõtjaga sõlmitud kokkuleppes loobumine oleks esile toonud ülepääsematuid raskusi, ja uute raudteede ehitaja kategooriliselt tõendas, et majanduselisel teel see töö läheb temal enesel veel kallimaks, siis kinnitas Teedeministri abi lisakokkuleppe. Selle tehinguga makseti üle tööliku tööväärtuse vähemalt 20.000 kr. võrra.

Uute raudteede ehitaja ei ole korduvalt kinni pidanud eelkontrolli teostamise määruse nõuetest lisatehingute sõlmimisel alglepingutele.

Rapla-Virtsu raudtee liini võsaraiumise ja kändude juurimise maksus on eelarves ette nähtud 9.141 kr. tegelikult makseti töö eest 51.332 kr., seega ülekulu 42.192 kr. ehk ümmarguselt 450%. Üksi ühes raudtee ehitusejaoskonnas makseti kändude juurimise ja võsa raiumise eest 16.445 kr. ehk 80% rohkem, kui kogu tee ehituse eelarves üldse oli määratud krediiti nendeks töödeks. Metsasaadustena saadi samas jaoskonnas ainult 40 kantsülda puid. Revideerimisel selgus, et võsastiku raiumise eest on tasu makstud ka maaaladelt, kus võsa tegelikult ei olnud.

Rapla-Virtsu raudteel liiprite kõrvalt lauakeste saagimisel selgus, et ettevõtja omal algatusel oli asunud saagima $\frac{1}{4}''$ — $\frac{3}{8}''$ paksuseid lauakesi. Et lepingu sõlmimise ajal ette ei nähtud valmistada sarnaseid õhukesti lauakesi, kujunes lauakeste eest maksetav tasu (10 senti jooksev meeter) ülikõrgeks — kuni 300 krooni standart (Riigi metsatööstuse hind 23—25 krooni standart). Saetud lauakesed võeti vastu lepinguhinnaga ja makseti nende eest kokku 22.400 krooni ning anti ettevõtjale lumeväravate valmistamiseks, kusjuures ühest liipri lauakesest pidi tulema keskmiselt 3 lumevärava lauda.

Töö kestel ettevõtetud revideerimisel selgus, et liipri lauakeste alal on puudujääk: $\frac{1}{4}''$ — $\frac{3}{8}''$ paksuseid 45.553 tükki ja 1'' paksuseid 7.445 tükki. Puudujäägi põhjuste selgitamisel avastus, et ettevõtja liipri küljelauakeste arvu tõstmiseks oli (tüüp 2b) liiprite jaoks saetud pakud omavoliliselt enne keskelt lõhki saagitud ja siis alles küljelauad maha lõiganud, saades sellega küljelaudu küll kahekordsel arvul, kuid kitsamaid, nii et nendest enam ei tulnud välja 3 lumevärava lauakest keskmiselt, nagu see korraliku saagimise juures oleks olnud.

Riigikontrolli nõudel otsustas Raudteevalitsus puuduvate lauakeste osaliseks katteks ettevõtjalt tagasi nõuda 6.094.34 krooni.

Papiniidu-Lelle raudtee ehituseelarve täitmise, ehituste ja tööde ning materjalide aruanded 1925—1929 a. eest esitati Riigikontrollile 21. VI. 1929 a., kuna raamatud esitati alles 7. VIII. ja 8. X. 1929 a. Kuuaruandeid kui ka üksikasjalikku eelarvet Riigikontrolli nõudmistele vaatamata üldse ei esitatud.

Riigikogu poolt 26. III. 1926 a. vastuvõetud Papiniidu-Sindi-Eidapere-Lelle raudtee ehitamise ja krediidi määramise seadusega määrati kindlaks selle raudtee ehitusekulud 2.490.000 kr. peale.

Ehitustööde juhataja esitas 12. IV. 1926 a. Teedeministrile kinnitamiseks Papiniidu-Lelle raudtee ehituseelarve üldjoones kogusummas 2.640.000 kr. peale, millisesse eelarvesse oli võetud Riigikogu poolt määratud krediit 2.490.000 kr., Pärnu linna toetus 100.000 kr. ja Sindi kalevivabriku toetus 50.000 kr. Selle eelarve kinnitas Teedeminister 26. IV. 1929 a. tingimusega, et kiires korras töötatakse välja ning esitatakse üksikasjaline eelarve. Viimase eelarve koostamine lõpetati 21 juunil 1928 a., kuid Riigikontrollile ei ole esitatud kinnitatud eelarvet.

Määratud krediidist kulutati 2.488.229.86 kr. (suleti 1770.14 kr.). Peale selle kulutati toetused 150.000 kr., tulu ajutisest liikumisest 70.366.25 kr., maatükkide rendiraha ja muud tulusid 4.272.62 kr. Seega kulutati ehitustöödele kokku 2.712.868.73 kr., kusjuures ei ole arvesse võetud raudtee ehitamisel ülestöötatud riigimetsa väärtus. Ehitustöid teostati, varandusi soetati ning õiendati kohustisi tunduvalt vähemal määral kui eelarvega oli kindlaks määratud, ka kujunesid suuremad ülejäägid Pärnu silla kande-konstruktsiooni muutmise, Raudteevalitsuse veoameti ja posti-telegraafi-telefonivalitsuse poolt odavalt tehtud tööde tagajärjel, mille tõttu oleks pidanud tekkima ehitusekrediidis ülejääk. Eriti suured ülekulutused eelarve vastu tekkisid hoonete ehitamise alal, mis peaaegu kõik ehitati ettevõtjate poolt, kellele tööd anti välja võrdlemisi kõrge hinnaga. (Papiniidu-Lelle raudtee hoonete lõplikuks kordaseadmiseks kavatses Raudteevalitsus esineda veel lisakrediidi nõudmisega 87.705 kr. suuruses). Kallimaks läksid ka peatee mullatööd 0,25 kr. kantmeetrilt.

Aruande revideerimisel selgusid mitmesugused puudused, samuti oli aruande tõenduseks esitatud raamatud puudulikult peetud, materjalide alal avastusid puudujäägid, eriti metsamaterjalides, mille kohta on nõutud seletusi.

Ehituseameti alal kordusid endiselt puudused arvepidamises ja aruandmises nii, näiteks, märgivad arvealused-aruandjad materjalide otstarbekohase äratarvitamise üle materjali kulu tõestavatele dokumentidele arvepidamise määruste nõuete vastaselt, sageli ebaõigeid andmeid, näidates, materjale eksploatatsiooni tarbeks ära tarvitatuks, kuna tegelikult neid, nagu revideerimisel selgus, kas üldse ei tarvitatud või tarvitati ainult osaliselt. Riigikontrolli nõudel tegi Teedeminister korralduse Raudteevalitsusele määruste nõuete täitmiseks.

Tallinna-Väike jaama depoo ehitustööde kontrollimisel 31. VI. 1929 a. selgus, et vedurite kraavi seinad olid laotud alt kitsamad (20—30 sm.) kui joonestustes ette nähtud (50 sm) ja et need seinad olid laotud tsem.-segul 1:10, kuna lepingu nõuete järgi pidi see tehtama segul 1:4, alumine kiht oli pandud koguni ilma seguta, ainult liiva vahelepanemisega; lohaka töö varjamiseks oli täidetud kraavide müüri tagumine külg liivaga. Pöorsilla ringvundamendi kivide vahed olid samuti täidetud ainult liivaga ilma seguta, kuna pidi tehtama tsementsegul 1:4. Vundamendi ja seinte vaheline tõrvapapi isolatsioon oli ainult müüri servadel kahekordne, keskel aga ühekordne, kuna pidi olema üleni kahekordne. Asjast teatas Riigikontroll Raudteevalitsusele ning nõudis tööde ümbertegemist. Hiljem samal ehitustööde järeelvaatusel selgus, et tööde jätkamisel puudused ja väärnähtused ikka suurenesid, kuna ettevõtja oli enesele lubanud toimida, ignoreerides igasuguseid ehituse tehnilisi algnõudeid, millest Raudteevalitsusele uuesti teatati ja nõuti tehnilist järelevalvet teostavate isikute tegevusest järelduste tegemist. Hoolimata sellest, et Raudteevalitsus tegi korralduse puudulikkude tööde ümbertegemiseks ja hoiatas järelevalve ametnikke, kordusid puudused edasi kuni Raudteevalitsus viimaks oli sunnitud kõrvaldama ettevõtjat töödelt.

Ehituseamet on raudtee materjalidega töötavate ettevõtjate arvete sissetulekus näidanud viimastele antud materjalid tegelikus paljuses, väljaminekus aga ehitustööde normide järgi kujunenud paljuse, arvesse

võtmata kui palju anti välja ja tarvitati vastavate tööde jaoks tegelikult materjale. Sarnase arvestuseviisi tulemuseks kujunesid nähtused, nagu oleksid ettevõtjad tarvitanud mitmeid materjale töödeks palju rohkem kui nad tegelikult said. Näiteks, on ühele ettevõtjaist lepingu täitmise kestusel antud materjale ehituseameti arve- raamatu järgi kogumaksuses umbes 30.000 kr. eest, kuna ettevõtja poolt samade materjalide tarvitamisel raudteetöödele on kirjutatud maha temale antud materjalide katteks vastavaid materjale umbes 45.000 kr. eest, s. o. 50% rohkem kui ettevõtja tegelikult ära tarvitas. Et lepingu tingimuste kohaselt on ettevõtja kohustatud andma tagasi raudteele kõik töödelt järelejäänud materjalid, kuna sarnane ebanormaalne arvestuseviis ei võimalda seda kindlaks teha, on ettevõtjale võimaldatud tagasiandmata jätta tegelikke järelejääke.

Raudtee materjaliga töötavate ettevõtjatega on ehituseamet teinud lõpparved, vabastanud tagatised ja maksnud välja kõik saadaolevad summad, kuna revideerimisel selgus, et ettevõtjate arvele on kantud vähem materjale, kui nad tegelikult olid saanud.

Selgus, et üks teemeistritest palkas oma hobuseid temale alluvate tööliste kaudu ja tema valve all tehtavatele raudtee töödele ning et sama teemeister müüs alluva päevatöölise kaudu raudtee tarveteks oma õlgi, missugused toimingud Riigiteenistuse seaduse § 32 vastased.

On korduvalt ette tulnud juhtusid, kus teemeistrid peavad endil kantseleiametnike liini päevatöö- liste arvel s.o. näidates neid palgatabelites liini päevatöolistena. Igakord peale asja avastamist on Raud- teevalitsuselt nõutud sarnase ametnikkude pidamisviisi lõpetamist. Raudteevalitsus on iga kord vastanud, et vastavad korraldused tehtud, kuid siiski veel korranud neid nähteid.

Veoameti alal. Mõisaküla tehastes ehitati vastavas korras krediiti nõutamata kompressorihoone, kandes kulud kompressori kui ka vagunite parandusekrediitide arvele (akt. nr. 136 4. IX. 1929 a.) Riigikont- rolli märkuse põhjal määras Raudteevalitsuse nõukogu vastava krediidi 1.800 kr.

Tallinna peatehastes sadulsepatöökojas materjali tarvitamist selgitades, leiti, et osa väärtuslikke ma- terjale on laost välja nõutud palju suuremal määral kui vastava töö peale võis üldse minna, sellejuures ei leidunud neid tagavaras sel määral, kui oli rohkem välja kirjutatud. Teiste materjalide alal olid aga üle- jäägid, mis kuskil ei olnud arvestatud. Mõne töö pealt on rohkem makstud kui tööd tegelikult tehtud. Riigikontrolli nõudmise peale makseti tagasi rohkem makstud töötasu 108.34 kr. ja loodi töö- kojas kindlam arvestamiskord, ühtlasi võeti ette ka personaalseid ümberpaigutusi.

Üldiste nähtustena kõigi ametite alal on kordunud puudused perekonna abiraha, teenistusevanusetasu ja päevarahade maksmise alal, kus peajasjalikult ei ole kinni peetud seaduste normidest.

Tulurevisjoni alal tulid ilmsiks üksikud puudused, nagu: lunamaksu tunnistuste puudulikult tempel- maksustamine, tariifi määruste mitte õieti käsitamise ja tõlgitsemise tõttu vaguniseisuraha ja kaupade hoiu- raha sissenõudmata jätmise, kaupade veoraha võtmine vähemal määral kui tariifi normid ette näevad, ning kaupade väljaandmine puudulikkude volikirjade järgi ja saajatelt allkirjade võtmata.

Raudteejaamade faktilisel revideerimisel leidus toimetatud 109 revisjonil 67 jaamia mõnesuguste puu- dustega. Puudustest võiks nimetada järgmisi: rendimaatükke oli välja renditud ilma arvepidamata ja rendi- raha sissenõudmata, veodokumentides oli kaubakaal vähemana näidatud tõelikust kaalust, sissenõutud rahasummad olid aruandest läbikandmata ja kassaraamat pidamata, piletite tagavararaamatus oli tehtud niivõrt palju parandusi, et see ei andnud selget pilti tagavarasolevatest piletitest, kaupu oli välja antud saa- jatelt allkirjade võtmata ja isegi enne veo- ja lunamaksude õiendamist.

Raudteerongse on revideeritud 280, kusjuures 52 rongis leidis 65 piletita reisijat.

Posti-telegraafi-telefonivalitsus.

Kulud.

Aruandeaasta posti-telegraafi-telefonivalitsuse kulud, võrreldes eelmise aasta kuludega, suurenesid kogusummas 604.539 krooni ehk 14,6% võrra, sellest korralised kulud — 381.497 kr. ehk 9,3% ja erakorralised — 223.042 kr. ehk 479% võrra.

Kulude juurekasv langeb posti- ja telefonivõrgu arendamise, tegevuse üldise suurenemise ja maaposti olude parandamise arvele.

Aruandeaasta kulusid sama aasta eelarvega võrreldes kujuneb järgmine vahekord:

	1929/30 a. eelarve	1929/30 a. kulud	Krediitide ülejääk	%
Korralised kulud	4.488.580	4.475.094	13.486	0,3
Erakorralised kulud	363.293	269.604	93.689	25,8
Kokku	4.851.873	4.744.698	107.175	2,2

Aruandeaasta eelarve krediitide ülejääkidest kanti 1930/31 a. peale 100.200 kr. ning aruandeaasta eelarve krediitide hulka arvati eelmisest aastast ülekantud ülejääke 187.142 kr. Seega koostati aruandeaasta kulude eelarve küllaldase ettevaatusega.

Tulud.

Aruandeaasta posti-telegraafi-telefoni ametkonna tulud, võrreldes eelmise aruandeaasta tuludega, suurenesid üldiselt 288.425 kr. ehk 5,7% võrra. Ametkonna tulude jaotust ja võrdlust näitab järgmine tabel:

	Postimaks Ptk. 17 § 1	Telegraafi- maks Ptk. 17 § 2	Telefonimaks Ptk. 17 § 3	Muud tulud	K o k k u
1929/30 a.	2.699.546	435.861	2.082.208	135.173	5.352.788
1928/29 a.	2.648.752	464.173	1.907.937	43.501	5.064.363
1929/30 a. rohkem (+) või vähem (—)	+50.794	—28.312	+174.271	+91.672	+288.425
%	+1,9	—6,1	+9,1	+210,7	+5,7

Tulud suurenesid tegevuse suurenemisest ja juhuslikkudest tuludest (Ptk. 20 § 3).

Aruandeaasta tulusid sama aasta eelarvega võrreldes selgub järgmine vahekord:

	1929/30 a. eelarve	1929/30 a. tulud	Võrreldes eelarvega		%
			rohkem	vähem	
Postimaks	3.000.000	2.699.546	—	300.454	10,0
Telegraafimaks	450.000	435.861	—	14.139	3,1
Telefonimaks	2.130.000	2.082.208	—	47.792	2,2
Kokku ptk. 17	5.580.000	5.217.615	—	362.385	6,5

Muude tulude võrdlust kinnitatud eelarvega ei saa teha, sest riigitulude eelarves puudub jaotus ametkondade tulude (aruandjate-asutiste) järgi. Ptk. 17 võrdlusest aga selgub, et tulused postist, telegraafist ja telefonist tegelikult vähem sisse tuli kui eelarvega loodeti.

Aruandeaasta tulud ületavad kulud 608.090 kr. võrra, kuid aruandeaastal postiametkond andis riigile puhastulu vähem kui eelmisel aastal 316.115 kr. võrra.

Ülejääk.

	Tulud	Kulud	Ülejääk
1929/30 a.	5.352.788	4.744.698	608.090
1928/29 a.	5.064.363	4.140.158	924.205
1929/30 a. rohkem (+) või vähem (—)	+288.426	+604.540	—316.115 % 34,2

Puhastulu vähenemine langeb peamiselt erakorraliste kulude suurenemise arvele (Tallinna automaatajaama ehitus).

Posti-telegraafi-telefoni ametkonna tasuvust aruandeaasta eest näitavad järgmised andmed:

Ametkonna tasuvus.

Kulud	Summa Kr.	Tulud	Summa Kr.
1929/30 a. eelarve kulud	4.744.698	1929/30 a. ametkonna tulud	5.352.788
Varanduste kapitali % (1. IV. 1930 a. ametkonna varade väärtus aruannete järgi oli 9.661.125 kr. — 8%)	772.890	1929/30 a. eelarve krediitidest juuresoetatud varad	872.481
Operatsioonikapitali % (1922 a. eelarvega määratud operatsioonifond 150.000 kr. — 8%)	12.000		
Puhaskasu	695.681		
Kr.	6.225.269	Kr.	6.225.269

Tabelis näidatud kulude hulka ei ole arvatud varade amortisatsiooni %, mis oleks 491 tuhat krooni, sellelõttu, et varade remondiks ja korrashoiuks kulutatud summaga 539 tuhat krooni varad hoiti algväärtuses.

Toodud andmetest selgub, et posti-telegraafi-telefoni ametkonna tegevus andis aruandeaastal puhaskasu 695.681 krooni.

Aruandeaasta jooksul avati: 1 postkontor (Tartu-vaksal), 1 telefoni abikeskjaam (Pirita), 19 postiagentuuri, 20 telefoniagentuuri, 1 telefoni kollektiiv-keskjaam, 162 telefonikõnepunkti ja 78 kirjatalu. 18 postiagentuurist, 9 kollektiiv-keskjaamast ja 15 telefonikõnepunktist kokku moodustati 20 posti-telefoni-agentuuri. Suleti 8 postiagentuuri, 2 kollektiiv-keskjaama ja 10 telefonikõnepunkti:

Ametkonna tegevus:
a) ühenduses kuludega ja kulude võrdlus eelmise aastaga.

1. IV. 1930 a. oli:

postitalituse punkte	2888, juurekasv	87 või	3,1%
telegraafitalituse punkte	449, „	29 „	6,9%
telefonitalituse punkte	1020, „	147 „	16,8%

Teenistusetasu kulud (§ 1) võrreldes eelmise aastaga tõusid 262.951 kr. ehk 14,4% võrra, kuigi määraliste palk lit. a. — näitab vähenemist 39.819 kr. ehk 2,5% võrra. Suurenesid ülemääraliste palk — 102.297 kr. ehk 107,3% ja mitmesugused tasud 40.475 kr. ehk 27,4%. Tulid juure teenistusevanusetasu kulud 159.997 krooni. Ülemääraliste palga kulud tõusid ülemääraliste teenijate juurevõtmise tõttu, mis tingitud töö kasvamisest, ja selle lit. alla arvati ka majateenijate, autojuhtide ning postipealelaadijate palgad, mis varem

esinesid §§ 9 ja 11 all. Mitmesugused tasud suurenesid agentuuride juhatajate arvu kasvamisest ja nende tasu kõrgendamisest.

Ekspluatatsiooniteenistuse alal postiametkonnas maksvate normide järgi töökoormatus tõusis 1751 tööjõu peale, tegelikus koosseisus aga oli — 1451 tööjõudu. Tehnika alal normide järgi koormatus — 289 tööjõudu, tegelikult oli — 250.

Aruandeaasta eest kookkuhoidu lisatasu makstud 123.672 kr., rohkem kui eelmise aasta eest — 24.986 krooni. Keskasutise teenijaile makstud lisatasu (4% üldisest lisatasu summast) 4.947 kr., eelmise aasta eest — 3.945 kr.

Ametisõitide kulud (§ 2) tõusid 10.379 kr. ehk 68% võrra, mis tingitud peamiselt kõigi § 11 järgi eelmisel aastal tasutud kulude paigutamisesest § 2 alla, vastavalt Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud korraldusele.

Teenijate toetuskulud (§ 3) suurenesid arstiabi arvel 13.578 kr. ehk 11,5% võrra. Arstiabi ja arstirohtude ning matuse puhul antava toetuse peale kulutati aruandeaastal 72.38 kr. iga teenija kohta, eelmisel aastal 64.60 kr., kuigi sealjuures haigusepäevade arv ühe teenija kohta näitab vähenemist. Ühe teenija kohta tuli aruandeaastal 8,2 haigusepäeva, kuna eelmisel aastal — 10,9 päeva.

Teenijate varustuskulud (§ 5) tõusid 24.044 kr. ehk 63,4% võrra, mis tingitud varustuse tähtaegadest.

Kantseleikulude liik (§ 8), mis postiametkonna alal sisaldab ka pakkimismaterjalide kulu, näitab tõusu 9.247 kr. ehk 12,7% võrra. Kulude suurenemine põhjeneb ametkonna ekspluatatsiooniteenistuse laienemisel.

Majapidamiskulud (§ 9) vähenesid 12.665 kr. ehk 7,7% võrra, sest avalikud maksud 6.833 kr. aruandeaastal tasuti eraldi krediidist (§ 10) ja majateenijate palgad paigutati § 1 alla. Majapidamiskulude alal olid aga tegelikult järgmised suurenemised: tüür — 1.108 kr. ehk 1,8%, küte — 2.874 kr. ehk 12,1%, valgustus — 1.325 kr. ehk 5,9%, vesi — 229 kr. ehk 18,5%, puhastus ja korrashoid — 1.290 kr. ehk 3,9% ja mitmesugused kulud — 547 kr. ehk 70,9%.

Veokulud (§ 11) tõusid 26.577 kr. ehk 4,7% võrra, kuigi autojuhtide ja postipealelaadijate palgakulud arvati § 1 alla. Maanteedel trakte, kus post veetakse ametkonna kulul, loodi juure 424 km. Läbisõidetud kilomeetrite arv postitraktidel, kus post veetakse ametkonna kulul, suurenes 168.847 km võrra. Reisijateveo omnibussidel suurenes postiga läbisõidetud km arv 555.940 võrra. Linnades postiveo, postkastide tühjendamise ja postisaadetiste laialiveo töödeks läbi sõidetud 78.422 km rohkem kui eelmisel aastal. Raudteedel traktide pikkus suurenes 6 km ja läbisõidetud km 9613 võrra. Veeteedel pikema navigatsiooni-aja tõttu suurenes läbisõidetud km arv 14730 võrra.

Vallasvara kulud (§ 12) tõusid 9.782 kr. ehk 23% võrra, kusjuures korrashoiukulud vähenesid 1.807 kr. ehk 20,1% võrra. Vallasvara soetati 45.123 kr. väärtuses asutiste hädavajaliste tööabinõude täiendamiseks ja uuendamiseks.

Hoonete remondi (§ 14) peale kulutati üldse 39.287 kr. ehk 48.542 kr. vähem kui eelmisel aastal, kus tulekahju puhul postivalitsuse maja remondi peale tarvitati üksi üle 36 tuhande krooni. Kinnisvarade väärtus ületab 2092 tuhat krooni.

Postimaksu vahendite valmistamise peale (§ 23) tarvitati vähem 5.576 kr. ehk 22,7%. Klišeed olid juba olemas. Aruandeaastal valmistati peale maksvuselt olevate postimaksu vahendite veel uued sisemaa lihtpostkaardid ja endised välismaa vastusega postkaardid trükiti üle sisemaa vastusega postkaartideks. Frankeerimismasinade jaoks valmistati 500 kr. kontrollkaardid.

Postimaksu vahendite liikumist aruandeaasta jooksul näitavad järgmised andmed:

Seis 1. IV 1929 a.	1929/30 a. valmistatud	1929/30 a. välismaalt tagasi saadud	1929/30 a. müüdnud	Ära hävitatud ja muul põh- justel maha- kirjutatud	Seis 31. III 1930 a.
3.780.832	2.747.783	567	2.098.422	4.592	4.426.168

Kodifikatsiooni- ja kirjastamiskulud (§ 40) tõusid 1.500 kr. ehk 18,7% võrra. Kulud suurenesid teestistuse juhtnõõride trükkimise ja kokkuseadmise alal.

Telegraafi- ja telefoni (§ 72) üksikute alade järgi olid kulud:

	1929/30 a.	1928/29 a.	Võrreldes 1928/29 a.	%
Kapitaalremont	53.156	63.100	-9.944	-15,7
Jooksev remont	436.058	413.428	+22.630	+5,4
Arendamine	542.000	475.181	+66.819	+14
Kokku	1.031.214	951.709	+79.505	+8,3

Telefonikõnekohte tuli juure 1114 (eelmisel aastal — 1058) ehk 8,8%. Suurendati uute ühendusjuhtmete ehitamise teel kõnede läbilaskevõimet, tihendati telefoniasutiste võrku, parandati kõnede kostmise võimalusi. Aruandeaasta eest üksikasjalised remondi- ja ehitusetööde aruanded on seni Riigikontrolli saatmata.

Rahvusvahelised maksud (§ 84) tõusid 4.085 kr. ehk 3,8% võrra, mis tingitud välismaaliste saadetiste ja telefoni läbikäimiste arvu suurenemisest.

Erakorralised kulud (§§ 1 ja 2) tõusid 223.042 kr. võrra, mis tingitud Tallinna telefoni automaatjaama ehitamisest ja viimase jaoks ruumide korraldamisest, kusjuures Tallinna peapostkontori, peatelegraafi ja telefoni võrgu ülematele ehitati uued suured korterid.

Operatsioonifondi, mis määratud 150.000 kr. suuruses materjalide muretsemiseks, tarvitati aruandeaastal järgmises ulatuses:

Avansi saldo fondist 1. IV 1929 a. oli	104.870 kr.
1929/30 a. avansse antud	155.422 „
	Kokku 260.292 kr.
Avansside arvelt maha kantud	110.855 kr.
Avansi saldo 31. III 1930 a.	149.437 kr.
Jooksva arvel	563 „
	Kokku 150.000 kr.

b) ühenduses operatsioonifondiga.

Fondist seisis alalise avansina kesktöökoja operatsioonisummadeks 30.000 kr.

Tulud posti alal suurenesid 50.794 krooni ehk 1,9% võrra, mis tingitud postitalituste operatsioonide suurenemisest.

Postimaksu vähendite müügist saadud 2.098.422 kr., eelmisel aastal — 2.075.991 kr. Ülejäänud postimaksud võeti vastu sularahas. Kirjapostisaadetiste (liht- ja tähtsaadetised) arv üldiselt suurenes 14% võrra. Kirjade arv tõusis 13,7%, vastusega postkaartide arv 15,8%, harilikkude postkaartide arv 3,9%, kauba-proovid — 39,8%, trükitooted — 24,1%, äripaberid — 30,6%. Postpakkide arv vähenes 0,9%. Rahakaartide operatsioonid kasvasid arvuliselt 5,3% ja rahasummaliselt 7,9%, kusjuures oli tõus ainult sisemaalises läbikäimises, kuna välismailt tulnud rahakaartide arv vähenes 37,7% ja rahasumma 13%. Välismaile läks rahakaarte 1,2 korda rohkem, kui sealt tuli, rahasummaliselt oli aga välismailt tulnud rahakaartide kogusumma 2,2 korda suurem välismaile läinud rahakaartide kogusummast.

c) ühenduses tuludega ja tulude võrdlus eelmise aastaga.
Post.

Postiasutiste transfertkassa läbikäigud aruandeaasta eest olid järgmised:

	Seis aruandeaasta alul	Aruandeaasta jooksul sisse tulnud	Aruandeaasta jooksul välja läinud	Seis aruandeaasta lõpul
1929/30 a.	176.339	45.480.833	45.495.182	161.990
1928/29 a.	187.267	40.631.681	40.642.609	176.339

ja samal ajal postiametkonna transfertsummade fondi liikumine Eesti Panga osakondades oli:

	Fondi seis aasta alul	E. P. osak. aruandeaastal sisse makstud	Aruande- aastal välja võetud või üle kantud	Fondisaldo aasta lõpul
1929/30 a. . . .	648.571	8.698.853	8.812.274	535.150
1928/29 a. . . .	218.529	8.968.757	8.538.715	648.571

Üldine transfertkassa seis oli 31. III 1930 a.:

asutiste kassades 161.990 kr.
 fondi arvel E. P. osakondades 535.150 „ 697.140 „

Transfertkassa võlasummade seis kujunes järgmiseks:

Võlgade seis 1. IV. 1929 a. 15.693 kr.
 Võlgade seis 31. III 1930 a. 25.310 „

Aruandeaastal tõusis võlasumma 9.750 kr. Tallinna-vaksali postkontoris ära varastatud summa võrra ning tasuti endiseid võlasummasid 134 kr.

Posti jooksvate arvete büroos kasvas operatsioonide arv 27.386 peale 6919 vastu eelmise aasta 9 kuu eest. Postkontorites võeti vastu ja saadeti büroole 18.371 sissemaksu- ja saadi büroolt 7088 väljamaksukaarti.

Posti jooksvate arvete summade liikumine aruandeaastal kujunes järgmiseks:

Seis 1. IV 1929 a.	Postiasutistes sisse tulnud	Postiasutistes välja makstud	Seis 31. III 1930 a.
83.242	3.417.929	3.393.133	108.038

Aruandeaastal oli hoiul posti jooksvate arvete summasid Riigihoiukassas 45.000 kr. Selle summa % kanti riigituludesse.

Posti kaudu laialisaadetud ajalehtede ja ajakirjade eksemplaride üldarv kasvas 0,7% võrra, sealjuures vähenes tellimiste vastuvõtmine postiasutistes 0,8% võrra.

Aruandeaasta välistellimiste alal oli ajalehtede büroo summade läbikäik:

Saldo 1. IV 1929 a.	Sisse tulnud	Valja läinud	Saldo 31. III 1930
30.171	38.725	59.260	9.636

Väljaläinud 59.260 kr. hulgas kanti riigituludesse 25.000 kr., mis aja jooksul kogunesid kursivahedest. Sisemaaliste ajalehtede ja ajakirjade tellimisrahade peale Riigikontrolli aruannet ei saadeta, sest tellimisrahad saadetakse postiasutiste poolt otse ajalehtede ja ajakirjade talitustele.

Postkontorite juures asuvate Eesti Panga agentuuride operatsioonid näitavad jõudsat tõusu. E. Panga agentuurid teotsesid 6 linna postkontori juures. Aruandeaastal oli 17.278 operatsiooni. Rahva ja riigitulude kiirema laekumise huvides oleks soovitav E. P. agentuuride avamine postkontorite juures ka alevites.

Postkontorite juures asuvate Eesti Panga agentuuride summade läbikäiku näitavad järgmised andmed:

Seis 1. IV 1929 a.	Postiasutistes sisse tulnud	Eesti Pangale üle antud	Üle andmata 31. III 1930 a.
71.907	830.389	827.258	75.038

Eesti Pank maksis postimaksuna iga operatsiooni pealt 6 senti ja postiametkonna kasuks à 20 s. operatsiooni pealt.

Postikassangu operatsioonid leidsid aruandeaastal vähe tarvitamist. Toimetati 152 kasseerimist kogusummas 6.551 kr. väärtuses.

Telegraafimaksuna tuli sisse 435.861 kr. Vähem kui eelmisel aastal 28.312 kr. ehk 6,1%. Sissetulnud summas arvestati ka riigile Raadio ringhäälingu kasutamise maksudest kuuluva osana 22.321 kr. Seega tulud telegraafi kasutamisest 413.540 kr. Telegraafi kasutamine vähenes 6% võrra. Vähenesid nii sise- kui ka välis-telegrammide arv. Vähenemine olenes telefonitarvitamise arenemisest. Transiittelegrammid näitasid samuti vähenemist 31,9% võrra. Telegrammide vahetus raadio teel Haapsalu-Nõmme jaama kaudu vähenes 6,8%. Kopli rannajaama vahetatud telegrammide arv näitas 19,3% suurenemist.

Raadio ringhäälingu abonentide arv vähenes 9,3% võrra. Abonente oli:

1. IV 1930 a.	1. IV. 1929 a.
13.147	14.500

O.-ü. „Raadio Rignhäälingule“ kuuluvate raadioabonementmaksu (85%) summade läbikäigud postisaunistes olid:

Üle andmata 1. IV 1929 a.	Aruandeaasta jooksul postiasu- tiste poolt vastu- võetud o.-ü. kulu- vaid summasid	Ringhäälin- gule üle antud	Ringhäälingu arvel kulude katteks kantud	Üle andmata 1. IV 1930 a.
5.735	126.271	115.812	7.947	8.247

Kontsessioonilepingu maksvus on kuni 1. VII 1934 a.

Telefonitulud tõusid 174.271 kr. ehk 9,1% võrra. Telefoniühenduste kasutamine kasvab aasta-aastalt. Aruandeaastal kasutati telefoni 2186 tuhandel korral enam kui eelmisel aastal, tõus 13,4%. Kohalikke kõnesid oli 15.837 tuhat, 1928/29 a. — 13.808 tuhat. Kaugekõnesid oli: sisemaalisi 2292 tuhat, eelmisel aastal — 2087 tuhat, välismaalisi läinud 43,7 tuhat, eelmisel aastal — 42,2 tuhat ja tulnud — 46,4 tuhat, eelmisel aastal — 41,8 tuhat.

Postiasunistes aruandeaastal sissetulnud telefonimaksude jaotust näitab järgmine tabel:

	Abonentide arv	Ehitusemaks	Abonement ja erimaks	Ühenduse- maks	Kohalikkude kõnede maks	Kaugekõnede maks	K o k k u
1929/30 a.	13.806	43.869	518.495	151.353	429.782	940.884	2.084.383
1928/29 a.	12.692	28.189	485.086	146.904	404.019	848.609	1.912.807

Välismaadega läbikäimise alal aruandeaastal avati telefoniühendused Taani ja Norra vahel.

Postiametkonna alal tuli muude tulude arvel sisse:

	1929/30 a.	1928/29 a.	Võrreldes 1928/1929 a.	
			rohkem	vähem
Riigikapitalid (ptk. 13)	813	25	788	—
Rent maadest ja hoonetest (ptk. 14)	12.837	13.635	—	798
Mitmesugused abiettevõtted (Ptk. 18)	—	14.726	—	14.726
Riigivarandused (ptk. 19)	4.281	5.220	—	939
Segatulud (ptk. 20)	117.242	9.895	107.347	—
Kokku	135.173	43.501	+91.672	—
			+210,7%	

Telegraaf ja raadio.

Telefon.

Muud tulud.

Segatulud (Ptk. 20 § 3 juhushkud tulud) näitavad suurt tõusu. Riigikontrolli poolt kanti nende tulude alla 105.000 krooni, mis aruandeaastal postivalitsuse poolt üle kantud ajalehtede büroo summade arvelt 25.000 kr. ja transfertoperatsiooni summade arvelt — 80.000 kr., aja jooksul kogunud kursivahedest välisoperatsioonide alal. Need summad näidati ametkonna aruandes postimaksu tulude arvel (Ptk. 17 § 1), mis aga õige ei ole, sest postimaksu hulka kuuluvad ainult tariifis ettenähtud maksud operatsioonide pealt.

Tuluvõlad.

Postiametkonna tuluvõlad 1. IV 1930 a. olid — 42581 kr., kuna 1. IV 1929 a. — 46.205 kr., seega vähenesid tuluvõlad — 3.624 kr. võrra.

Teiste ametkondade tulud.

Postiasutiste poolt võeti vastu peale postiametkonna tulude veel teiste ametkondade poolt määratud tulusummasid, peamiselt tolli revideerimisaktide järgi välispostisaadetiste alal. Järgnev tabel näitab nende tulude liikumist postiasutiste kassades aruandeaasta kohta.

Seis 1. IV 1929 a.	Aruandeaastal vastu võetud	Aruandeaastal üle antud	Seis 31. III 1930 a.
190.176	1.617.604	1.664.586	143.194

Postiasutistes vastuvõetud teiste ametkondade tulud aruandeaastal olid:

	Aruandeaastal postiasutiste poolt vastu võetud	Üle andmata 31. III 1930 a.
Tempelmaks (ptk. 7 § 1)	364	4
Proovimaks metallidelt (ptk. 8 § 2)	545	35
Sisseveotoll (Ptk. 10 § 1)	1.613.282	142.461
Väljaveotoll (ptk. 10 § 2)	932	542
Kantseleimaks (ptk. 10 § 4)	699	63
Aktsiis piirituselt (ptk. 11 § 1)	2	—
Aktsiis tubakalt (ptk. 11 § 7)	967	10
Aktsiis pärmilt (ptk. 11 § 5)	27	—
Aktsiis veinilt (ptk. 11 § 2)	5	—
Segatulud (ptk. 20 § 4)	781	79
Kokku	1.617.604	143.194

Deposiitsummad.
a) posti

Postiametkonna deposiitide liikumist näitab järgmine tabel:

Seis 1. IV 1929 a.	Aruandeaastal juure tulnud	Aruandeaastal vähene nud	Seis 31. III 1930 a.
	rahas		
42.871	121.799	135.998	28.672
	väärtpaberites		
1.900	2.100	1.500	2.500

Tolli revideerimisaktide põhjal võeti postiasutistes vastu tolli deposiitsummasid välispostisaadetiste pealt.

b) tolli

Järgnev tabel näitab nende summade liikumist postiasutiste kassades aruandeaastal:

Seis 1. IV 1929 a.	Aruande- aastal sisse tulnud	Tolliamet- konnale üle antud	Üle andmata 31. III. 1930 a.
1.847	18.028	18.692	1.183

Tolli deposiitsummade hulka arvati postivalitsuse poolt tervelt ka lisatolli- ja kultuurkapitali maksud. Riigihoiukassa agentuurid töötavad kõigi postkontorite juures.

Riigihoiukassa agentuurid postkontorite juures.

Aruandeaastal Riigihoiukassa agentuuride summade liikumist postkontorites näitavad järgmised andmed.

Riigihoiukassa peakontorile üle andmata 1. IV 1929 a.	Agentuurides vastu võetud	Peakontori poolt üle antud	Agentuurides valja makstud	Peakontorile üle antud	Üleandmata 31. III 1930 a.
10.645	326.217	894	144.058	183.484	10.214

Operatsioonide toimetamise eest saab postiametkond tasu $\frac{1}{2}\%$ aastas kalendriaasta lõpul agentuuride arvel olevate hoisusummade kogusummast. Pool tähendatud tasust läheb tasuks postiametkonna ametnikkudele, ülejäänud osa arvatakse riigituludeks.

Eraartiklite operatsiooni- ja postiametkonna teenijate olukorra parandamise erikapitali aruanne näitab järgmist liikumist:

Postiametkonna teenijate olukorra parandamise kapital.

Seis 1. IV 1929 a.	Aruande- aastal juure tulnud	Aruande- aastal vähenenud	Seis 31. III 1930 a.
1.950	16.587	16.221	2.316

Peale ülejäägi rahas oli 31. III 1930 a. eraartikleid tagavaras sisseostu hinnaga 4.198 kr. ja avanssi-dena postiasutistes väljamüügi hinnaga 4.224 kr. Võlgade ja laenude seis 31. III 1930 a. oli 7.571 krooni.

Sihtsummad anti välja ja teised kulud tehti eelarveseaduse §§ 17 ja 26 korras Riigikogule esitatud eelarve piirides.

Summasid sihtalade jaoks anti P. t. t. teenijate kutseühisuse keskjuhatusele: Narva-Jõesuu suvilate remondiks ja mööbli soetamiseks ning Elva suvila üüriks 4.975 kr., Pirita puhkekodu ehitamiseks — 1.500 krooni, kutseajakirja toetuseks — 600 kr., kutseühingu Tallinna osakonnale — spordiabinõude muretsemi-seks ja raamatukogu täiendamiseks — 200 kr. ja Pärnu osakonnale — raamatukogu täienduseks ja korras-hoiuks — 70 kr.

Kesk töökoja koormatus aruandeaastal oli toodangu koguväärtuse järgi (102.813 kr.) sama suur kui eelmisel aastal (102.695 kr.). Kesk töökoja tööandjaks oli aruandeaastal peamiselt postivalitsus, sest era-tellimised andsid ainult 1,82% üldtoodangust. Administratsiooni palgad moodustasid 37,93% tööliste pal-kadest — läinud aastal — 41%.

Kesk töökoja.

Vabariigi Valitsuse otsusega 19. III 1930 a. ühendati postivalitsuse kesktöökoda Kaitseministeeriumi arsenaliga arvates 1. IV 1930 a.

Kesktöokoja 1929/30 a. aruanne ühes likvideerimise kuludega kujunes järgmiseks:

tulud töödest	102.812.64 kr.
kulud (ühes likvideerimise kuludega)	100.400.29 „
	Kasu tööstusest 2.412.35 kr.

ja kesktöokoja lõpubilanss peale puhaskasu jaotamist järgmiseks:

AKTIIVA.	PASSIVA.
E. Pank 1.532.08 kr.	Postivalitsus 90.507.50 kr.
Riigihoiukassa 338.82 „	Isikud ja asutised 2.778.58 „
Varad 46.308.80 „	Riigikassa 17.683.11 „
Materjalid 52.543.18 „	Ametnikud ja töölised 256.18 „
Isikud ja asutised 110.— „	Tööliste olukorra parandamise kapital 338.82 „
Poolvalmistööd 10.731.31 „	
111.564.19 kr.	111.564.19 kr.

Revisjoni ulatus.

Postiametkonna asutiste kassa, ladude, arve, majapidamise ja posti-telegraafi-telefoni talituste operatsioonide faktilist revideerimist kohtadel teostati aruandeaastal: postkontorites 62 korda, linna telef. võrkudes 2 k., maa telegr.-telef. võrkudes ja nende jaoskondades 24 k., kesktöokojas 1. ja Riigihoiukassa agentuurides postkontorite juures 62 korda.

Järelkontrolli korras viidi läbi revideerimine vastavalt Kontrollnõukogu otsustele, kusjuures läbi võeti kulude, tulude, fondide ja kõik postiametkonna mitmesuguste alade järgi summade liikumise aruanded. Kontrollnõukogule esitati õigekstunnistamiseks 1929/30 a. eest 18 postiametkonna aruannet.

Puudused ja revisjoni tulemused.

Faktilisel revideerimisel leiti puudusi: postkontorites — 43 korral, linna telefoni võrkudes — 1 korral, maa telegraafi-telefoni võrkudes ja nende jaoskondades 24 korral ja Riigihoiukassa agentuurides — 1 korral. Postkontorite alal võeti selgitamisele summasid 1.742 kr. suurusel. Maa telegraafi-telefoni võrkudes ja eriti nende jaoskondades tuli revideerimisel ilmsiks igal pool materjalide puudujääke kogusummas 1.100 kr. väärtuses ja arvelevõtmata materjalide ülejääke üle 8.000 krooni. Eriti väärib märkimist asjaolu, et ainult mõni nädal enne Riigikontrolli revideerimist maa telegraafi-telefoni võrkude jaoskondades oli juhtnöörides ette nähtud igaastase komisjonide poolt korraldatud arvelolevate materjalide tagavarade ütlelugemine, kusjuures olid nende toimingute kohta aktid ja nimestikud kokku seatud ja kõik korras leitud olevat.

Revisjoni tulemused anti prokuratuuri korraldusse 12 asjas 15 ametniku kohta.

Ülemuse poolt aruandeaastal Riigikontrolli revideerimiste tagajärgedel distsiplinaarkorras karistati 49 ametnikku. Rahas puudevate materjalide eest sisse nõutud 329 kr. 23 s.

Postiametkonna kavade, toimingute, tööde ja aruannete alal tuleb märkida puudusi:

Mitmesuguste esemete tellimise peale saatis postivalitsus 4 korral seisukoha võtmiseks kavade, milles ettenähtud hinnad olid liiga kõrged. Protestide tõttu alandati hindu kogusummas 3751 krooni.

1929/30 a. ühe maa t.-t. võrgu telegraafi-telefoni remonditööde vastuvõtmisel said Riigikontrolli ettepanekul ülevaatomiseks valitud vastavad liinide osad, mille tagajärjel selgus, et need remonditööd arvati mitterahuldavaks. Tööd langesid preemia alt välja ja tööde teostajaile tehti peale selle veel hoiatus.

Telegraafi-telefoni võrkude kulude revideerimisel selgus, et ametisõitude kulude tasumisel valitseb korrapuudus. Ametnikkudele tasuti sõidukulusid posthobuste ehk jalakäigu takside järgi samal ajal ja teed mööda, kus võib tarvitada omnibussi, mis märksa odavam liikumisvahend. Välisõudel viibivatele ametnikkudele tasuti sõidukulud nende kojusõitude pealt, mis tehtud iga kahe nädala tagant saunas käimiseks ja pesuvahetamiseks. Tähelepanu vääri nähtusena seltsib veel see asjaolu, et sõidud riigi kull tehti alati kas laupäeva õhtuks koju ja pühapäeva hommikul tööde juure tagasi, ehk jälle pühapäeva õhtuks koju ja esmaspäeva hommikul tagasi, nii et päevarahade suhtes ükski päev töödel viibimise perioodil kaduma ei läheks, sealjuures näitavad aruannetes sõidu põhjusena osa ametnikke „saunas käimine“, teised aga märgivad üldlausena „materjalide korraldamine“ ehk sõidu põhjus on üldse ülestähendamata.

Kuluaruannete revideerimisel selgusid kuritarvitused:

a) Ühe postiasutise juhtivate jõudude hooletuse tõttu oli vastav naisametnik palga ja arstiabi summade väljamaksu dokumentidest suuremad summad kuluks kandnud kui väljamaksmisele kuulus, ühe kuu jooksul mitmele teenijale kaks korda palgasummasid välja kirjutanud (ühele ametnikule kirjutati 3 kuu kohta 6 korda palgaraha kuluks ja igakord on palgalehes ametniku allkiri raha kättesaamise üle) ja ostetud trammi pilet-raamatute kulu kaks korda väljaminekuks viinud. Riigi kahju tähendatud ametniku tegevuse tõttu tõusis 1684 kr. peale. Asi on kohtuvõimude lahendamisel.

b) Majapidamiskulude tegemisel ja materjalide tarvitamisel käis sama asutis isesugust rada. Elektrilampide pirnid, mis harilikult muretsetakse postivalitsuse korraldusel Raudteevalitsuse kaudu, ostis asutis ise, kusjuures ostud tegi väikesest ärist ja ostmist toimetas õige lühikeste vaheaegade järele. Kulu 18 kuu kohta 77 valgustuspunkti peale oli 510 pirni. Asja iseloomustuseks tuleb märkida, et 3 valgustuspunkti jaoks osteti 119 tk. 150 vattilist (à 3.15 kr. tk.) ja 4 valgustuspunkti jaoks 186 tk. 40 vattilist pirni. Ka see asi saadeti kohtuvõimude korraldusse.

Kesk töökoja aruande revideerimisel selgus, et puhaskasu jaotus oli ebaõige, sest fiskusele kuuluv summa 429 kr. oli arvatud lisatasuks ja preemiaks.

Peale selle võiks nimetada, et postiasutised ei suutnud seni tarviliselt kohaneda arvepidamise ja kassakorra alal maksmapandud nõudmistega, mille tõttu jäi püsima terve rida puudusi ka vormilist laadi. Kuludest jäeti aruandeaasta eest esialgu õigekstunnistamata 30.926.18 kr., millest kuni 1 novembrini lahendati rahuldavate seletustega ja täiendavate dokumentide esitamisega 17.143.62 kr., rahas tagasimaksmisega 159.45 kr. ja riigi kanda võtmisega 12.83 kr. Lahendamata jäi 17.315.90 kr.

Tuluaruannete ja dokumentide läbivaatamisel võeti selgitamisele vähemvõtteid ja summade arvestusi 1765.88 kr., millest kuni 1 novembrini lahendati täiendavate dokumentide ja seletuste esitamisega 807.45 kr., riigituludesse sissemaksimisega 33.16 kr. ja jäi õiendamata 925.27 kr.

Ühe aktsiaseltsi poolt eelmistel aastatel võlgu antud telegrammide alal kasvas sissenõudmata võlasumma 3710 kr. peale. Tasumine algas 1929 a. osade viisi, kuid võlasumma pealt %/0 ei arvestatud. Seega kasutas a.-s. riigi raha ilma %/0 mitme aasta jooksul. Riigikontrolli poolt juhiti tähelepanu sellele asjaolule.

Posti-telegraafi-telefoni ametkonna olukorra parandamise kapitali dokumentidest ei selgu, et Postivalitsus oleks saanud aruandeid ühes tõendavate dokumentitega eelarvega määratud sihtalade peale kutseühingule antud summade tarvitamise kohta. Kapitali väljaminekuid tõestati ainult kutseühingu kviitungiga raha saamise üle.

Veeteede valitsus.

Kulud.

Aruandeaasta Veeteede valitsuse kulud, võrreldes eelmise aasta kuludega, suurenesid kogusummas 170.387 kr. ehk 8,4% võrra, kusjuures korralised kulud suurenesid 259.738 kr. ehk 18,5% võrra, kuna era- korralised kulud sellevastu vähenesid 89.351 kr. ehk 14,4% võrra, nagu näitab alljärgnev tabel:

	Kulutatud		1929/30 a. kulutatud rohkem (+), vähem (—)	
	1929/30 a. Kr.	1928/29 a. Kr.	Kroonides	%%
Korralised kulud	1.662.323	1.402.585	+259.738	+18,5
Erakorralised kulud	529.711	619.062	—89.351	—14,4
Kokku	2.192.034	2.021.647	+170.387	+8,4

Aruandeaasta kulused sama aasta eelarvega võrreldes kujuneb järgmine vahekord:

	1929/30 a. eelarve	1929/30 a. kulud	Krediitide ülejääk	%
Korralised kulud	1.729.220	1.662.323	66.897	3,9
Erakorralised kulud	693.858	529.711	164.147	23,7
Kokku	2.423.078	2.192.034	231.044	9,5

Aruandeaasta eelarve krediitide ülejääkidest kanti 1930/31 a. peale 210.412 kr. ning aruandeaasta eelarve krediitide hulka arvati eelmisest aastast krediidi ülejääke 261.974 kr.

Tulud.

Aruandeaasta Veeteede valitsuse tulud, võrreldes eelmise aasta tuludega, olid järgmised:

	T u l u d		V a h e	
	1929/30 a. kr.	1928/29 a. kr.	Kroonides	%%
Korralised tulud	245.980	332.004	—86.024	—25,9
Erakorralised tulud	49.024	45.080	+3.944	+8,7
Kokku	295.004	377.084	—82.080	—21,7

Veeteede valitsus aruandeaastal teostas administratiivjärelvalvet sadamates, varustas ja tegi ehituse- ja remonditöid sadamates, ujuvatel abinõudel, tuletornidel j.n.e. ning toimetas süvendustöid mere sadamais ja jõgedel.

Uusi ülesandeid aasta jooksul Veeteede valitsusele juure ei tulnud.

Kuna Veeteede valitsus pole Riigikontrollile esitanud oma tegevuse kohta aruandeid, siis ei saa ka esitada täpsemaid andmeid tähendatud asutise tegevuse kohta.

Korraliste kulude suurenemine on sündinud peamiselt järgmistel põhjustel:

Teenistusetasu (§ 1) suurenes 68.291 kr. ehk 14,2%, mis on tingitud sellest, et 1929 a. hakati maksma teenistusevanusetasu, ka reguleeriti ametnikkude palkasid, neid osalt tõstes.

Riigiteenijate toetus (§ 3) suurenes 7.830 kr. ehk 11% peaaesjalikult arstiabi alal. Tähen datud kulu on aastast aastasse tõusnud.

Ametnikkude ja teenijate varustus (§ 5) on suurenenud 1.740 kr. ehk 63,4% selle tõttu, et 1929/30 aastal varustati teenijaid vormipalikutega, missuguseid antakse välja iga kahe aasta tagant.

Avalikud maksud ja kohustised (§ 10) on suurenenud 151.215 kr. ehk 365,4%. Kulu on üldiselt suurenenud selle tõttu, et linn kinnisvarade ümberhindamise ette võttis ja kõrgendas kinnisvaramaksu.

Kultuurilised toetused (§ 15) suurenesid 16.872 kr. ehk 412,8% selle tõttu, et anti toetust Punase Risti valitsusele päästejaamade ülevalpidamiseks.

Loodusvarade uurimine (§ 29) suurenes 536 kr. ehk 121,8%.

Mere- ja liinimärgid (§ 78) on suurenenud 1 547 kr. ehk 7%, mis on seletatav sellega, et pehme talve tõttu tuli hoida märke kauem merel ja märkide korrashoidmine seepärast nõudis rohkem kulu.

Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade remont (§ 79) nõudis 74.297 kr. ehk 23,1% rohkem kui eelmisel aastal, kuna tehti suuremad remondid „Suur Tõllile“, „Leigerile“, „Jüri Vilmsile“, „Maaimajale“, süvendaja „Vestile“ ja süvenduspraamidele.

Vähenenud on kulusid järgmistel aladel:

Kohtukulud (§ 7) on vähenenud 1.096 kr. ehk 43,3% kohtuprotsesside vähenemise tõttu.

Majapidamiskulud (§ 9) on vähenenud 4.329 kr. ehk 38,7%, sest kulude tegemisel püüti kokkuhoidlikumalt talitada.

Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade ülevalpidamine (§ 77) on vähenenud 40.453 kr. ehk 13,9%, mis on seletatav pehmema talvega, mille tõttu vähenesid suurelt kulud jääõhkujate pealt.

Segakulud (§ 90) on vähenenud 13.598 kr. ehk 54% peaaesjalikult seepärast, et jäi ära „Suur Tõlli“ kinnitamine.

Erakorralised kulud on aruandeaastal vähenenud kogusummas 89.351 kr. ehk 14,4% võrreldes eelmise aasta kuludega. Suuremat vähenemist näitab § 3 — hüdrotehnilised ehitused meresadamates 103.985 kr. ehk 30,1%, sest mõned suuremad tööd nagu Pärnu sadama sillad ja tööd teistes rannasadamates jäid ära nende lõpuleviimise tõttu, vähenenud on ka § 6 — tulitornide, meremärkide ning ujuvate abinõude sisseadete täiendamine ja ümberkorraldamine 26.497 kr. ehk 51,5%, kuna pole muretsetud suuremaid esemeid sisseseadetesse.

Suurenenud on aga § 2 teede ehitamine 31.972 kr. ehk 639,4% selle tõttu, et asfalteeriti Vana Sadama tänavat ja tehti teid Paljassaarel ning Uues Sadamas; samuti on suurenenud § 4 — hüdrotehnilised ehitused sisemistel veeteedel 23.919 kr. ehk 89,0% tööde tõttu Paala jõel, Rannu-Jõesuus, Peipsi kalda kindlustamise j. m. alal. Ka rannasõidu liinide ekspluateerimiskulud (§ 7) tõusid 25.170 kr. ehk 41,9% võrra, sel põhjusel, et pehme talv võimaldas navigatsiooni peaaegu kogu aasta. Üldiselt kestis laevasõit umbes 11 kuud eelmise aasta 7½ kuu vastu, selle tõttu suurenesid kulud kütte, varustuse ja palkade alal.

Võrreldes Veeteede valitsuse tegelikke kulusid eelarves ettenähtud kuludega, selgub, et eelarves ettenähtud summast 2.423.078 kr. on aruandeaastal kulutatud 2.192.034 kr. ehk 90,5%, kuna kulutamata jäi 231.044 kr. ehk 9,5%. Üle on kantud järgmise aasta peale 210.412 kr. ehk 8,7% eelarvest, kuna suletud on 20.632 kr. ehk 0,8% eelarvest.

Korralisest eelarvest jäi kulutamata 66.897 kr. ehk 3,9%. Tähen datud summast on üle kantud järgmise aasta peale 51.860 kr., mis koosneb kahest summast § 77 27.622 kr. ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade ülevalpidamine — kütte muretsemiseks, § 79 — ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade remont 24.238 kr. poolleiolevate remontide lõpuleviimiseks.

Erakorralisest eelarvest on jäänud kulutamata 164.147 kr. ehk 23,7%. Tähenatud summast on üle kantud järgmise aasta peale 158.552 kr., mis koosneb peajasjalikult § 3 hüdrotehnilised ehitused meresadamates 103.163 kr. suuremad tööd rannasadamates (Rohuküla, Orissaare, Narva j. t.) olid lõpetamata, § 4 hüdrotehnilised ehitused sisemistel veeteedel 43.606 kr. Sisesadamates poolleiolevate tööde lõpetamiseks (Värska, Rannu-Jõesuu), § 5 süvendustööd 8.935 kr. (Kasari tööd), § 6 tuletornide, meremärkide ning ujuvate abinõude sisseseadete täiendamine ja ümberkorraldamine 1.730 kr. kompressorite ülesseadmiseks.

b) ühenduses tuludega.

Veeteede valitsuse tulud 1929/30 aastal langesid üldiselt 82.080 kr. ehk 21,8% võrra, missugune vähenemine on sündinud peamiselt korraliste tulude arvel, kuna erakorralised tulud endiselt tõusid 3.944 kr. ehk 8,75% võrra. Viimane suurenemine on põhjendatud just rannasõiduliinide tegevusega, mis 1929/30 a. kestel soodsa ilmastiku tõttu oli märksa tulutoovam kui eelmisel aastal.

Suurenemist näitavad ka hoonete rendist saadud summad 8.071—6.854 = 1.217 kr. ehk 17,8% võrra, mis seletatav korterite üüri ümberhindamisega ja üürihinna tõusmisega selle tagajärjel. Peale selle on suurenenud veel tasu kraanade tarvitamise eest 35.195 — 26.896 = 9.019 kr. ehk 33,5% võrra.

Tulude vähenemist Veeteede valitsuse aruandes näitavad eelarveaastal: maks ladude tarvitamise eest 100.542—91.057 = 9.485 kr. ehk 9,4% ja laeva- ja sadamamaksud 39.431 — 34.721 = 4.710 kr. ehk 11,9% võrra, mis seletatav sellega, et Veeteede valitsus nõuab sisse ainult osa sadamamakse (neis sadamais, kus puuduvad tolliasutised), kuna suurem jagu sadamamakse tuleb sisse tolliasutiste kaudu, mis üldiselt suurenenud. Edasi on tunduvalt vähenenud tulud, mis enam-vähem juhusliku iseloomuga, nagu mitmesuguste varanduste müügist saadud summad 73.049—32.822 = 40.227 kr. ehk 55,1% ja trahvid ning viivitusrahad 20.000—12.937 = 7.063 kr. ehk 35,3%.

Sadamatest saadi aruandeaastal tulusid kokku 1.317.283 kr., millisest summast on sisse võtnud Veeteede valitsus 161.694 kr. ja Kaitseministeerium 797 kr., kuna ülejäänud summa 1.154.792 kr. on sisse tulnud tolliasutiste kaudu.

Seega on sadamad üldse andnud suuremat tulu eelmise aastaga võrreldes 1.317.283—1.284.521 = 32.762 kr. ehk 2,5%, milline suurenemine on peamiselt seletatav soodsast ilmastikust ja jääoludest, mis võimaldasid suuremat kaupade läbikäiku ja paremat laevade liikumist.

Alljärgnevalt on toodud suuremates sadamates käinud laevade arvud (klambrites on näidatud eelmise aasta arvud):

	Sissetulnud laevad		Valjalainud laevad	
	Välissõidult	Rannasõidult	Valissõidult	Rannasõidult
Tallinn	1528 (1601)	1577 (1291)	1528 (1495)	1577 (1373)
Pärnu	190 (173)	197 (732)	640 (251)	639 (647)
Narva	88 (162)	88 (82)	141 (162)	141 (82)

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Ei saa jätta märkimata asjaolu, et Veeteede valitsus oma kulukate tööde läbiviimisel ei talita küllalt järjekindlalt. Nii, näiteks, oli rannasadamate arendamiskavas ette nähtud Võsu sadamasilla ehitus, ja 1929 a. suvel pakuti tööd välja ning sõlmiti leping ettevõtjatega 52.500 kr. peale. Hiljem võeti aga asi uuesti kaalumisele ning leiti, et sadamasilla ehitamine Võsule oleks asjata, sest nagu selgunud, ei suuda seni Tallinn-Võsu vahet sõitev laev „Kungla“ enam ülal pidada liimi reisijate puudusel jne. Seepärast otsustati loobuda juba alatud silla ehitamisest ning murda leping ettevõtjatega. Selle tõttu tuli ettevõtjatele maksta kahjutasu üle 8.000 kr. ning peale selle osta ära kohaleveetud materjal, mis tuli vedada teiste ehitiste juure.

Edasi Teedeministerium kavatses võtta riigi kanda tormist Vergi sadama muulile sünnitatud kahjusid 2.800 kr. Teedeosakond leidis, et ettevõtja ei ehitanud muuli õigel ajal valmis, mille tõttu kõik kahjud jäävad tema kanda, ei olnud nõus ettepanekuga ning nõudis, et ettevõtjalt nõutaks sisse veel teised riigikahjud (umbes 4.000 kr. suuruses). Kahju 2.800 kr. ulatuses riigi kanda võtmisest loobus ministerium ning praegu on selgitamisel teiste kahjude suurus, mida kavatakse nõuda sisse ettevõtjalt. Peale selle alati Vergi sadama muuli ehitust puuduliku projekti järgi, pärast aga muudeti muuli suund, kuna selgus, et põhjauurimised polnud viidud läbi küllalt hoolikalt.

Pärnu sadama kai ehitamisel pidi lepingu järgi kai sambad kuivalt betoneeritama, kuid ettevõtja ei täitnud seda nõuet, vaid betoneeris vee all, mille tõttu tuli võtta rasvasem segu. Ettevõtja nõudis liigselt tarvitatud tsemendi eest lisatasu umbes 10.000 kr. suuruses, mis ka Veeteede valitsuse poolt välja makseti. Teedeosakond tunnistas ebaõigeks selle nõudmise ning pani ette nõuda tagasi liigselt makstud summa. Hiljem konstateeris Veeteede valitsus, et tähendatud summa on makstud välja eksikombel ettevõtjale, mis tuleb võtta arvesse lõpparve tegemisel.

Veeteede valitsuse ehituseameti tööriistade lao faktilisel revideerimisel selgus, et tööriistade arvestamisel puudus tarvilik kord. Samuti selgus, et ehituseameti künnik on kõrvaldanud ka ehitusematerjale (talasid). Kriminaalpolitsei poolt toimetatud juurdlusel tunnistas künnik süü üles ning vallandati ametist ja anti kohtu alla.

Käsmu laevaomanikkude laeva „Linda“ ja jäämurdja „Suur Tõlli“ vahel oli 1928 a. veebruaris kokkupõrge, kus „Suur Tõllile“ sünnitati vigastusi 3.600 kr. suuruses. Käsmu laevaomanikud olid nõus maksma kahjutasu riigile, kui tähendatud summa kinnitusseltside poolt neile välja maksetakse. Veeteede valitsus andis Käsmu laevaomanikkudele tähendatud kahjude kohta kviiteeritud arved kinnitusseltsidele esitamiseks. Tegelikult aga Käsmu laevaomanikud ei tasunud mingisugust kahju, vaid andsid Veeteede valitsusele arvete kindlustuseks pangagarantii. Vahepeal oli Käsmu laevaomanikud asja kinnitusseltsiga lahendanud ja kahju tasu kätte saanud, kuid tõrkusid nüüd „Suur Tõlli“ kahjusid tasumast, väidetades, et kinnitusseltsi poolt need summad jäid välja maksmata. Käsmu laevaomanikud omi väiteid aga millegagi ei põhjendanud ega esitanud vastavaid dokumente (dispaši). Veeteede valitsus kavatseski vastu tulla Käsmu laevaomanikkude nõudmisele ja loobuda summa sissenõudmisest, kuid Teedeosakonna nõudmisel realiseeriti garantii ja kanti 31. I. 1930 a. 3.000 kr. riigituludesse.

Veeteede valitsuse aruande revideerimisel ilmsikstulnud puudustest võib nimetada: osteti palju materjale ilma vähempakkumiseta ainult suusõnaliste tellimiste kaudu; suur osa kulusid on tõestamata dokumentidega, eriti viibivad ehituselepingute, võistluspakkumiste materjalide, lõpparvete saatmised, kestab ka edasi endine olukord vähemate ehitustööde väljaandmisel: tööd antakse välja tükitöödena, kandes töötingimused tükitööde raamatutesse, selle asemele, et anda välja töid seaduse nõuete vastavalt lepingute põhjal. Pealegi on puudulikud tükitöödena väljaantud tööde tingimused ja hinnad võrdlemisi kallid.

Allpooltoodud tabel annab ülevaate tõestamata jäänud kulude õiendamise kohta Teedeministeriumi asutiste alal.

Tõestamata jäänud kulude õiendamine 1. novembriks 1930. a.

Aruande- aasta Asutis	Tõestamata jäänud kulud kroonides	Tõestamata jaanud kuludest õiendatud					1. novemb- riks 1930 a. õiendamata
		Taiendavate seletuste ja doku- mentidega	Riigi- tuludesse maksimisega	Vastava üle- muse otsuste põhjal riigi kanda võt- misega	Sissekand- misega riigi- võlgnikkude arvele	Kokku	
1921. a.							
Maantee	3.647.51	2.891.45	42.40	713.66	—	3.647.51	—
Post	3.303.02	1.155.83	—	—	—	1.155.83	2.147.19
Kokku	6.950.53	4.047.28	42.40	713.66	—	4.803.34	2.147.19
1922. a.							
Ehitusepeavalitsus	13.627.70	10.461.50	—	3.166.20	—	13.627.70	—
Maantee	164.763.—	162.915.85	39.12	1.808.03	—	164.763.—	—
Mereasjandus	125.331.91	91.874.39	—	—	—	91.874.39	33.457.52
Post	5.901.57	213.91	—	—	—	213.91	5.687.66
Kokku	309.624.18	265.465.65	39.12	4.974.23	—	270.479.—	39.145.18
1923. a.							
Raudtee	240.—	—	240.—	—	—	240.—	—
Ehitusepeavalitsus	42.675.89	38.592.64	48.31	1.360.58	—	40.001.53	2.674.36
Maantee	50.959.—	50.772.68	20.60	165.72	—	50.959.—	—
Mereasjandus	90.965.86	40.838.88	8.84	—	—	40.847.72	50.118.14
Kokku	184.840.75	130.204.20	317.75	1.526.30	—	132.048.25	52.792.50
1924. a.							
Raudtee	24.482.48	—	—	—	—	—	24.482.48
Ehitusepeavalitsus	26.710.—	26.710.—	—	—	—	26.710.—	—
Mereasjandus	234.286.—	230.623.19	5.34	—	—	230.628.53	3.657.47
Post	1.377.70	—	—	178.06	—	178.06	1.199.64
Kokku	286.856.18	257.333.19	5.34	178.06	—	257.516.59	29.339.59
1925. a.							
Raudtee	33.282.72	28.228.80	134.33	120.—	—	28.483.13	4.799.59
Mereasjandus	41.882.21	36.262.01	4.194.78	486.50	—	40.943.29	938.92
Kokku	75.164.93	64.490.81	4.329.11	606.50	—	69.426.42	5.738.51
1926. a. esim. 3 k.							
Raudtee	913.—	853.—	41.70	18.30	—	913.—	—
Mereasjandus	16.167.84	14.303.—	—	—	—	14.303.—	1.864.84
Kokku	17.080.84	15.156.—	41.70	18.30	—	15.216.—	1.864.84
1926/27. a.							
Keskasutis	36.092.58	35.421.92	148.81	—	—	35.570.73	521.85
Raudtee	8.878.64	8.517.16	349.78	11.70	—	8.878.64	—
Mereasjandus	151.768.02	141.798.09	22.90	—	—	141.820.99	9.947.03
Kokku	196.739.24	185.737.17	521.49	11.70	—	186.270.36	10.468.88
1927/28. a.							
Keskasutis	61.184.16	60.966.18	72.98	—	—	61.039.16	145.—
Raudtee	3.513.174.39	3.378.259.69	1.713.06	42.50	—	3.380.015.25	133.159.14
Mereasjandus	49.293.—	37.585.—	—	—	—	37.585.—	11.708.—
Post	576.26	558.57	17.69	—	—	576.25	—
Kokku	3.624.227.81	3.477.369.44	1.803.73	42.50	—	3.479.215.67	145.012.14
1928/29. a.							
Keskasutis	476.901.55	151.253.95	192.86	—	—	151.446.81	325.454.74
Raudtee	564.809.94	520.040.02	594.42	22.50	—	520.656.94	44.153.—
Mereasjandus	74.727.24	12.014.78	183.08	—	—	12.197.86	62.529.35
Post	21.787.29	16.828.86	317.69	7.63	—	17.154.18	4.633.11
Kokku	1.138.225.99	700.137.61	1.288.05	30.13	—	701.455.79	436.770.20
1929/30. a.							
Keskasutis	580.347.25	—	—	—	—	—	580.347.25
Raudtee	98.259.66	50.593.58	495.18	—	6.094.34	57.183.10	41.076.56
Veeteede valitsus . .	151.254.01	—	—	—	—	—	151.254.01
Post	30.951.18	17.143.62	159.45	12.83	—	17.315.90	13.635.28
Kokku	860.812.—	67.737.20	654.63	12.83	6.094.34	74.499.—	786.313.10
Kõik Teedeminis- teerium kokku	6.700.522.55	5.167.678.55	9.043.32	8.114.21	6.094.34	5.190.930.42	1.509.592.13

Välisministeerium.

Välisministeeriumi kulud, võrreldes 1928/29 a. kuludega, vähenesid aruandeaastal 29.727 kr. ehk 2,9% võrra.

Tähendatud vähenemine kujuneb üksikutes peatükkides järgmiselt:

Kulud.

	1929/30	1928/29	1929/30 a. kuludid rohkem (+) vähem (—)	
			Kr.	%
Keskasutis	193.039	185.866	+7.173	+3,7
Välisesindus:				
A. Üldised kulud	194.396	205.615	—11.219	—5,5
B. Välisesindused	601.659	627.340	—25.681	—4,1
Kokku	989.094	1.018.821	—29.727	—2,9

Kulud suurenesid keskasutises teenistusetasu arvel teenistusevanuse tasu seaduse maksmapanemise tõttu. Kulud vähenesid välisesinduste alal ametisõitute, riigiteenijate toetuse, informatsiooni, Eesti kodanike võõrsilt kojutoomise, teenistusetasu, majapidamise, vallasvara ja hoonete remondi kulude arvel. Vähenemine on tingitud sõitute ja toetuste vähendamisest, kokkuhoiust majapidamises ja teenistusekohtade vakantseks jätmisest.

1929/30 a. eelarve krediidi tarvitamist selgitab järgmine tabel:

	Määratud 1929/30 a. eelarve järgi	Kulutatud 1929/30 a. aruande järgi	Vähem kulutatud	
			Kr.	%
Keskasutis	200.985	193.039	7.946	4
Välisesindus:				
A. Üldised kulud	213.800	194.396	19.404	9,0
B. Välisesindused	617.461	601.659	15.802	2,6
Kokku	1.032.246	989.094	43.152	4

Krediidi ülejäägid on tekkinud vakantkohtade, mõnede kavatsetavate lepingute sõlmimise edasilükkamise, ametisõitute vähendamise ja kokkuhoiu tõttu.

Ministeeriumil ei olnud aruandeaastal erakorralisi kulusid.

1929/30 a. tulud, võrreldes 1928/29 a., vähenesid 175.600 kroonilt 134.150 kroonile, s.o. 41.450 kr. ehk 23,6% võrra. Vähenenud on tulud viisade alal (31.083 kr.) ja maksude alal tunnistustelt, lubadelt j.n.e. (11.991 kr.), mis tingitud rahvusvaheliste kokkulepete saavutamise ja viisade kaotamise ja päritolutunnistuste legaliseerimisest vabastamise suhtes.

Tulud.

Tegevus.

Ministeeriumi aruandest nähtub, et tegevuseaasta jooksul on likvideeritud 6 konsulaaresindust, avatud 20 uut konsulaaresindust, viidud kõrgemasse liiki 2 konsulaaresindust. Aruandeaasta lõpul oli 12 peakonsulaati, 64 konsulaati, 40 asekonsulaati ja 7 konsulaaragentuuri, kokku 123 konsulaaresindust.

Revisjon.

Faktilist revisjoni toimetati Kaunase, Varssavi, Rooma ja Helsingi saatkonnas, mille tulemusena võeti päevakorrale kassakorra määruste muutmine krediidi käsutamise kohta välisesindustes, millist küsimust aga Välisministeerium ei ole seni ikkagi veel lõplikult lahendanud. Mõnede saatkondade arvepidamine inventari alal ei olnud kooskõlas maksvate seaduste ja määrustega, missugune asjaolu revideerimistulemusena kõrvaldati. Faktilise revisjoni tulemusena viidi lõpule Välisministeeriumi endiste aastate selgitamata summade lahendamine.

Revideerimisel järelkontrolli korras on jäetud kuludes õigeks tunnistamata 1.979 kr., mis 1. novembriks 1930 a. õiendamata.

Puudusena tuleb märkida, et saatkonna maja Londonis seisab endiselt vennad Puchkide nimel. Riigikontroll juhtis mitmel korral ministeeriumi tähelepanu sellele nähtusele arusaamatuste ärahoidmiseks.

Alljärgnev tabel annab üldise ülevaate õigekstunnistamata summade kohta 1. novembrist 1929 a. kuni 1. novembrini 1930 a.

Eelarveaastad	1-seks novembriks 1929 a. oli õiendamata	Kuni 1. XI. 1930 lahendatud	Jäi 1. XI. 1930 a. selgitamata (õiendamata)
1922 a.	23.142.—	23.142.—	—
1923 a.	7.802.—	1.707.—	6.095.—
1924 a.	9.032.—	5.670.—	3.362.—
1925 a.	12.501.—	2.596.—	9.905.—
1926 a. I. I — 31. III .	11.173.—	2.291.—	8.882.—
1926/27 a.	30.134.—	8.209.—	21.925.—
1927/28 a.	70.967.—	12.632.—	58.335.—
1928/29 a.	10.056.—	233.—	9.823.—
1929/30 a.	1.979.—	—	1.979.—
Kokku	176.786.—	56.480.—	120.306.—

Eesti Pank.

Möödunud 1929 tegevuseaasta on arvult teine, mil Eesti Pank teotses puhtemissiooni keskpangana. Kuigi nimetatud ajajärk ei ole küllaldane lõplikkude järelduste tegemiseks panga reformi tulemuste kohta, — sest stabiliseerimise kriis, mis järgnes sellele reformile, ei ole jõudnud veel lõpule, — avanevad siiski teatud võimalused panga arenemise põhijoonte märkimiseks.

Eeskätt tuleb tähendada, et Eesti Panga tegevus näitab peale ümberkorraldamist selget tagasimineku tendentsi. Nii langes panga tegevus 1928 a. ümmargsuelt 7% ja aruandeaastal 6—8%, nagu see selgub üldlääbikäigu ja keskmise äriseisu võrdlusist eelmise aastaga.

Tegevuse tagasimineku aruandeaastal oli põhjustatud osalt panga uue põhikirja kitsastest piiridest, mis ei võimaldanud pangale kõigi nende operatsioonide teostamist, mida pank seni oli toimetanud, kuid peaaesjalikult aga passiivsest krediitipoliitikast, mida pank ajas aruandeaastal, et hoida alal jooksvate kohustiste katet.

Samuti mõjus tegevuse tagasimineku ka asjaolu, et pank ei maksa protsente hoiusummadelt, mispärast need suuremalt osalt võeti välja ja kanti üle erapankadesse või Riigihoiukassasse.

Üksikute operatsioonidest kahanesid aruandeaastal laenud ja jooksvad arved, kuna kasvasid välisvaluuta ostu-müügi tehingud. Ülejäänud, s. o. väiksema tähtsusega talitused püüsid enam-vähem eelmise aasta tasapinnal, näidates üldiselt väikest tõusu.

Ülevaate aruandeaastal tekkinud muudatustest äriseisus ja üksikutes tähtsamates operatsioonides annavad allpool kõrvutatud bilansid (tuhandetes kroonides):

Aktiva.	1929 a. 31. XII.	1928 a. 31. XII.
Kassa	462,2	515,2
Välisvarad	33.332,0	43.008,7
Laenud	27.267,9	31.140,9
Kinnis- ja vallasvara	1.848,2	1.359,0
Muu aktiva	2.558,7	2.489,7
	65.469,0	78.513,5
Passiva.	1929 a.	1928 a.
	31. XII.	31. XII.
Põhikapital	5.000,0	5.000,0
Tagavarakapital	3.118,4	1.963,1
Pangatähed liikvel	34.041,8	36.433,0
Jooksvad arved	16.186,5	23.405,0
Hoiusummad välisrahas	2.947,2	7.566,0
Muu passiva	1.492,2	1.682,1
Puhaskasu	2.682,9	2.464,3
	65.469,0	78.513,5

Panga ülesannetest nõudis erilist tähelepanu aruandeaastal, nagu eelmiselgi — rahaväärtuse kaitsmine, kuna valuuta juurevool oli nõrk ebasoodsa väliskaubanduse tõttu. Eriti tugev oli valuuta nõudmine aasta esimesel poolel, mil nõudmine ületas pakkumise 8,35 mil. kr. võrra. Soodsamaks muutus seisukord valutaturul juulis, kus pakkumise ülekaal ulatas 1,10 mil. kr., milline seisukord kestis aasta lõpuni, välja

Välisvaluuta operatsioonid.

arvatud novembrikuu, mis andis 1,49 mil. kr. müügi ülekaalu. Resultaatselt andis valuuta liikumine aruandeaastal 5,01 mil. kr. kahanemist, kusjuures valuutat osteti 36,31 mil. kr. ja müüdi 41,41 mil. kr. väärtuses. See kahanemine oleks olnud aruandeaastal veelgi suurem, poleks Eesti Pangal korda läinud omandada valuutat Riigikassalt 0,45 mil. kr. ja Pikalaenu Pangalt 4,37 mil. kr. eest. Tähenadatud summasid harilikust ostust mahaarvates, ulatas välisraha nõudmise ülekaal aruandeaastal 9,93 mil. kr.

Ülevaate valuuta ostu-müügi operatsioonidest kuude viisi annab alltoodud tabel (mil. kroonides):

	K u u d												Välisvekslid	Kokku
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
Ost	1,85	3,35	1,84	2,76	2,03	2,43	3,87	3,60	3,71	3,39	2,78	3,99	0,71	36,31
Müük	4,18	3,39	3,16	5,57	3,65	2,66	2,77	2,39	2,77	3,26	4,27	3,34	—	41,41

Valuuta tagavarade kaitsmiseks ja suurendamiseks on panga poolt astunud mõnedki sammud. Esiteks tõstis pank diskonto ja kontokorrentlaenu protsendi $\frac{1}{2}\%$ võrra, et krediidi survele vähendada valuuta nõudmist. Teiseks tõstis pank mõne punkti võrra välisrahade kursi, mille tagajärjel naelsterlingid, näiteks, tõusid 18,12 pealt aasta alguseks 18,18 peale aasta lõpuks. Kolmandaks ajas pank passiivset krediidipoliitikat, et ära hoida raha küllust turul, mis negatiivselt mõjaks valuuta reservidele kaubatagavarade täiendamise kaudu.

Eelnimetatud abinõudest ei avaldanud mõju valuuta liikumisele esimesed kaks — krediidi ja välisraha hinna tõstmine —, ja ei võinudki seda, sest niisugune väike hinna tõus ei takista väliskaupade sissevedu, kuna kaupade vastav kallinemine ei mõju veel kahandavalt kaupade müügile meie oludes. Samuti ei toonud ka maale ajutist välisraha diskontoprotsendi tõstmine, kuna meie rahaturg on puudulikult kontaktis välisrahaturuga. Tagajärg, mida andis nimetatud abinõude tarvitamine, oli vaid panga teenistuse tõstmine.

Mõjuvaks abinõuks valuuta liikumise reguleerimiseks osutus kolmas — krediidi piiramine passiivse laenupolitika kaudu, mis turul hoidis ära rahakülluse ja takistas kaubatagavarade uuendamist ja täiendamist sisseveetavate kaupadega.

Sellejuures kerkib küsimus, kas Eesti Pangal üldse on mõjuvaid abinõusid valuuta liikumise reguleerimiseks või osutub pank selles passiivseks ja valuuta liikumine oleneb pangast mitteolenevatest asjaoludest.

Arvesse võttes pangapraksist ja valitsevat olukorda, tuleb konstateerida, et Eesti Pangal puuduvad tarvilised abinõud valuuta liikumise reguleerimiseks. Panga võimuses ei ole reaalseid abinõusid, peale krediidi piiramise, ei valuuta pakkumise suurendamiseks, ega nõudmise vähendamiseks. Nii üks kui teine ei olene nimetamisväärselt Eesti Pangast, vaid maksubilansist, mida mõjutada võib ainult riik oma tollipoliitikaga, välislaenu tegemisega ja kaubalepingute sõlmimisega välisriikidega.

Valuuta tagavarade kaitsmise mõttes ei ole Eesti Pank tugevam, kui oli seda enne reformi, s. o. riigipangana, mis kä arusaadav, sest valuuta liikumine ei olene emissioonipanga kujust, vaid majanduselisest arengust.

Takistavalt mõjus välisraha juurevoolule aruandeaastal, nagu eelmiselgi, panga põhikiri (§ 51 p. 5), mis ei võimalda välisvekslite ostmist tähtajaga üle kolme kuu, mis pärast kõik pikeima tähtajaga välisvekslid diskonteeriti erapankades. Selletõttu jäi eemale Eesti Pangast suurem osa veksleid, mis saadi paberi- ja manufaktuurkaupade müügist.

Rahakursi hoidmine ei tekitanud aruandeaastal pangale raskusi, kuna valuuta tagavarad olid küllalt suured selleks, et rahuldada takistamata valuuta nõudmist. Rahakurss püsis kindlana kogu aruandeaasta, kõikides vaid kullapunktide piirides, kooskõlas kõikumistega välisturgudel, kusjuures nõudmise-pakkumise rohkus, nagu iga teise kauba juures, avaldas loomulikult mõju ka välisraha hinnale.

Laenude liikumine oli aruandeaastal üldpildis kahanev, kusjuures laenude kogusumma langes aasta jooksul 3,9 mil. kr. ehk 12,5% võrra, minnes tagasi aasta lõpuks 27,3 mil. kr. peale 31,1 mil. kr. vastu eelmisel aastal.

Tagasi läksid peaaesjalikult „B“ liigi laenud, kuna „C“ liik püsis endisel tasapinnal, kahanedes aasta jooksul vaid 0,1 mil. kr. võrra.

Alltoodud kokkuvõtte annab ülevaate laenude liikumise kohta kuude viisi aruandeaastal (mil. kroonides):

	Laenude seis kuu viimaseks päevaks												Vähene- mine
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
„B“ liik	11,7	11,4	11,5	11,0	10,3	10,2	9,3	9,2	9,4	9,2	8,6	8,7	3,0
„C“ liik	19,3	19,3	19,7	18,8	17,6	17,3	16,6	16,7	16,8	18,1	19,3	18,4	0,9
Kokku	31,0	30,7	31,2	29,8	27,9	27,5	25,9	25,9	25,2	27,3	27,9	27,1	3,9

Nagu eeltoodud tabelist selgub, on „B“ liigi laene tasutud aruandeaastal 3,0 mil. kr. ehk 23,8% laenude kogusummast aasta alguseks. Eriti edukas oli „B“ liigi laenude tasumine osakondades, kus aasta jooksul tasuti 1,2 mil. kr. ehk 50% laenude kogusummast.

Vähem jõudsamalt edenes „B“ liigi tasumine peapangas, kus laenude kogusumma vähenes 2,7 mil. kr. ehk 26,5%.

Üldiselt edenes „B“ liigi laenude tasumine aruandeaastal visamalt eelmisest aastast, mida näitab tähtajaliste maksude pikendamine, mis kandis massilist iseloomu. Samuti kinnitab „B“ liigi laenude tasumise halvenemist veksliprotestide kasvamine, mis tõusis 6,6%-ni diskonteeritud vekslite kogusummast.

Vaadeldes krediidi tarvitamist majandusealade järgi selgub, et kõige rohkem on tagasi läinud aruandeaastal kaubanduselaenu, mis kahanesis aasta jooksul 2,0 mil. kr. võrra. Kaubandusele järgnes rahaasutiste rühm, kuna tööstuselaenu vähenesid vaid 0,5 mil. kr.

Üksikutest majanduserühmadest said kõige rohkem laenu rahaasutised, mille laenu moodustasid aruandeaasta lõpuks 41,1% antud krediidi kogusummast. Rahaasutistele järgnes tööstuserühm (32,7%), kuna kolmandal kohal asus kaubandus (23,1%).

Alltoodud tabel annab üksikasjalisema ülevaate majandusealade ja nende alartihmade finantsseerimise kohta aruandeaastal (tuhandetes kroonides)

	„C“ liik	„B“ liik	Kokku antud kuni 31. XII. 1929 a.		Kokku antud kuni 31. XII. 1928 a.	
			Absoluutselt summas	Suhteliselt laenude kogusummale	Absoluutselt summas	Suhteliselt laenude kogusummale
Tööstus.						
Kivi- ja mullatööstus . .	262,0	205,4	467,4	1,7%		
Metallitööstus	101,4	371,8	473,2	1,7%		
Keemiatööstus	114,3	59,1	173,4	0,6%		
Tekstiil	1.476,4	1.647,2	3.123,6	11,5%		
Puu- ja metsatööstus . .	142,4	801,7	944,1	3,5%		
Nahatööstus	958,2	353,5	1.311,7	4,8%		
Paberitööstus	349,1	76,6	425,7	1,6%		
Poligraafia	39,1	1,8	40,9	0,2%		
Toidu- ja maitseainete töös- tus	1.386,0	333,2	1.719,2	6,3%		
Ehituse -ja tehnikatööst.	29,4	188,4	217,8	0,8%		
Kokku	4.858,3	4.038,7	8.897,0	32,7%	9.400,0	30,2%

	„C“ liik	„B“ liik	Kokku antud kuni 31. XII. 1929 a.		Kokku antud kuni 31. XII. 1928 a.	
			Absoluteelt summas	Suhteliselt laenude kogusummas	Absoluteelt summas	Suhteliselt laenude kogusummas
Kaubandus.						
Era- ja aktsiakaubandus	1.804,8	902,5	2.707,3	9,9%		
Speditsioon ja transp. . .	255,2	1.071,7	1.326,9	4,9%		
Ühistegelise kaubandus .	2.224,4	44,1	2.268,5	8,3%		
Kokku	4.284,4	2.018,3	6.302,7	23,1%	8.300,0	26,7%
Rahandus.						
Era- ja aktsiapangad . .	6.035,1	1.954,6	7.989,7	29,3%		
Ühistegelise rahaasut. . .	3.179,7	21,5	3.201,2	11,8%		
Kokku	9.214,8	1.976,1	11.190,9	41,1%	11.800,0	38,0%
Muud ettevõtted ja isikud.						
(Sis. hulgas ka kirjastus)	157,6	699,1	856,7	3,1%	1.600,0	5,1%
Üldse kokku	18.515,1	8.732,2	27.247,3	100%		100%

Mis puutub panga krediidipolitika, siis tuleb tähendada, et pank teostas laenuandmist aruandeaastal tagasihoidlikult, arvestades sellejuures välisvaluuta liikumisega, mis näitas aasta esimesel poolel järjekindlat müügi ülekaalu. Laenuandmist teostas pank ainult „C“ liigi laenude tasuks sissetulnud summade piires; „B“ liigi tasuks saadud summasid ei tarvitatud laenude andmiseks, vaid need jäeti varuks. Üldiselt oli panga krediidipolitika passiivne, kuid ilma krediitide piiramiseta ja tagasitõmbamiseta.

Jooksvate arvete operatsioonid.

Hoiusummade liikumine jooksvatel arvetel näitas aruandeaastal järsku tagasiminekut, andes lõpptulemuseks vähenemise 7,3 mil. kr. ehk 31,2%. Eriti langesid selle juures valitsuse hoiusummad, millised vähenesid aasta jooksul 8,6 mil. kr. ehk 51,5% võrra. Tagasi läksid ka eraisikute ja asutiste hoiusummad, langedes 1,5 milj. kr. võrra, kuna pankade hoiusummad tõusid 2,8 milj. kr.

Valitsuse hoiusummade kahanemine oli tingitud peaaegselt eelarve täitmisest, mille tagajärjel riigikassa hoiusummad langesid aasta jooksul 6,6 mil. kr. võrra, kuna eraisikute jooksvate arvete vähenemine oli tingitud asjaolust, et pank ei maksnud hoiusummadelt protsente. Eesti Panga kui emissioonikeskpanga seisukohalt ei oma hoiusummade kahanemine tähtsust.

Ülevaate hoiusummade liikumisest aruandeaastal annab alltoodud tabel (mil. kr.);

	1928 a. 31. XII.	1929 a.					
		kuu viimaseks päevaks					
		II	IV	VI	VIII	X	XII
Valitsuse . . .	16,7	16,3	12,0	10,9	10,1	7,8	8,1
Pankade . . .	2,9	1,9	3,7	3,8	3,9	5,9	5,7
Teiste	3,8	3,1	2,7	2,8	1,7	2,0	2,3
Kokku	23,4	21,3	18,4	17,5	15,7	15,7	16,1

Pangatähtede emissioon

Pangatähtede liikumine oli aruandeaastal lähedane eelmise aasta omale selle vahel, et kõikumise amplituudi ulatus suurema ja madalama seisude vahel oli 1928 a. omast väiksem. Nii oli kõikumise amplituud aruandeaastal 4,8 mil. kr., kuna eelmisel aastal — 5,3 mil. kr. Ka oli kogu ostuvahendite (pangatähted +

vahetusraha) hulk liikvel väiksem eelmise aasta omast. 1929 a. lõpul oli liikvel ostuvahendeid 34,5 mil., kuna 1928 a. — 36,9 mil. kr. väärtuses.

Üldse on pank pidanud aruandeaastal surve all pangatähtede emissiooni, milline asjaolu ühes jooksvate arvete kahanemisega aitas alal hoida katteprotsenti ja veelgi suurendada seda aasta lõpuks 1,5% võrra.

Ülevaate pangatähtede, jooksvate arvete ja kattevara liikumisest aruandeaastal annab alltoodud tabel (mil. kr.):

	1928 a. 31. XII.	Seis viimaseks kuupaevaks 1929 a.											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Jooksvad kohustised:													
Pangatähed liikvel . . .	36,4	35,1	35,8	36,3	34,7	31,6	31,6	33,1	34,3	35,8	36,3	35,2	34,0
Jooksvad arved	23,4	22,3	21,3	19,7	18,4	18,2	17,5	16,1	15,7	15,5	15,7	15,1	16,2
Kokku	59,8	57,4	57,1	56,0	53,1	49,8	49,1	49,2	50,0	51,3	52,0	50,3	50,2
Vahetusraha	0,5	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Kattevara	31,4	28,8	29,2	28,5	26,1	25,6	25,2	26,0	27,1	27,4	26,5	25,3	27,2
Katte %	52,6	50,1	51,2	50,9	49,0	51,4	51,3	53,0	54,2	53,4	50,9	50,3	54,1

Toimingud riigikassa arvel moodustasid aruandeaastal 20,5% panga üldlääbikägust, kusjuures võeti vastu riigi arvele aasta jooksul 348,9 mil. kr. ja anti välja 405,5 mil. kr. 1928 a. oli sellevastu sisse makstud riigikassa arvele 411,2 mil. kr. ja välja makstud 407,3 mil. kr., millest järgneb, et panga tegevus riigikassa ülesannete täitmisel on vähenenud ümmarguselt 1,7%. Riigikassa toimingutest langes peapangale 11,2% ja osakondadele 88,8%.

Toimingud riigikassa arvel.

Panga tegevusaasta lõppes 2,68 mil. kr. puhaskasuga, mis näitab rahulolevat tegevust. Aasta puhaskasu oleks olnud veelgi suurem, kui pank ühelt poolt ei oleks jätnud arvamata aruandeaasta tuludesse summasid, mis oma iseloomult sinna kuulusid ja teiselt poolt ei oleks reserveerinud bruttotuludest summasid 1930 a. kulude katteks.

Äritused.

Nii on arvamata jäetud aruandeaasta tuludesse väliskorrespondentide „Nostro“ arvetelt saadud protsente viimase veerandi eest 38.873.20 kr. Tähendatud protsendid on arvatud 1930 a. tuludesse ja langevad kasuks uuele Eesti Panga peremehele, osaliselt eraaktsionääridele. Nimetatud protsentide arvamiseks 1930 a. tuludesse puudus alus.

Teiseks on reserveeritud panga bruttotuludest Riigi trükikojalt tellitud pangatähtede trükkimise kuludeks 269,5 tuh. kr. Nimetatud pangatähed olid aruandeaasta lõpuks veel trükkimata, Eesti Pangale üle andmata ja kuuluvad kasutamisele tulevikus. Selle summa eraldamisega panga tuludest on pandud riigi peale osa ärikuludest, mida Eesti Pangal tuleb teha 1930 a., s. o. ajal, mil panga teenistus kuulub juba aktsionääridele. Panga talitusviis selles asjas on põhjendamata ja vastolus riigi fiskaalhuvidega. Selle sammu alusetus selgub veel sellest, kui võtta arvesse, et viimase kahe aasta jooksul on Eesti Pank trükinud pangatähti 253.900 kr. eest, kuna pangatähtede tsirkulatsiooni uuendamise normaalkulu on aastas umbes 52 tuh. kr., nagu seda näitab senine pangatähtede tsirkulatsiooni uuendamise praksis. Nii oli Eesti Pangal pangatähtede ringkäigu uuendamise kulud, kui arvata väiksemate kupüüride (kuni 10 kr.) trükkimise kuludeks à 4 senti ja suuremate (50 kr. alates) à 12 senti tükk:

1929 a. — 52,0 tuh. kr.
 1928 a. — 28,8 „ „
 1927 a. — 46,6 „ „
 1926 a. — 67,9 „ „
 1925 a. — 67,6 „ „

ehk keskmiselt 52,6 tuh. kr., või ümmarguselt 52 tuh. kr. aastas. Sellejuures tuleb tähendada, et tsirkulatsiooni uuendamise normaalkulu on tulevikus arvatavasti väiksem eeltoodud keskmisest kulust, kuna

vanade pangatähtede kõrvaldamine ringkäigust kandis viimase viie aasta jooksul erakorralist iseloomu.

Kolmandaks on pank reserveerinud bruttotuludest panga ametnikkude ja teenijate elumaja juures asuvate launtennisplatside ehitamiseks 1,6 tuh. kr. Tähendatud platside ehitust kavatsetakse teostada 1930 a., s. o. ajal, mil panga puhaskasu kuulub eraaktsiaseltsile. Selle summa eraldamisega panga tuludest on pandud riigi peale osa eraettevõtte kuludest, mis viimasel tuleb teha kinnisvarade kasutamisel 1930 a.

Neljandaks on pank kannud kuludesse eelnimetatud tennisplatside ehitamiseks aruandeaastal äratarvitatud 0,4 tuh. kr. Tähendatud summat ei tarvitatud mitte kulutegemiseks, vaid ehitamiseks, s. o. kinnisvara soetamiseks, mispärast tuleb pidada ekslikuks selle kandmist kuludesse.

Kokku on pank sel kombel vähendanud oma aruandeaasta puhaskasu 310,4 tuh. krooni võrra. Selle summa eraldamine panga bruttotuludest on vastolus praksises tarvituselolevate puhaskasu väljaarvamise viisidega ja, mis peaasi — on riigile rahaliselt kahjulik.

Tähtsam tulu oli pangal saadud protsendid, kuna kuludes moodustasid peaosa üldkulud.

Tulud protsentide alal langesid 4,0 mil. kr. pealt 3,9 mil. kr., milline tagasimineku vastab ligikaudu muudatustele laenuportfellis ja laenuprotsendi tõstmisele 0,5% võrra oktoobrikuus.

Kulude alal näitasid tagasiminekut eriti makstud protsendid, millised langesid aruandeaastal 0,16 mil. kr. peale 0,3 mil. kr. vastu eelmisel aastal.

Ülevaate tulude ja kulude arenemise kohta võrreldult möödunud aastaga annab alltoodud tabel (mil.kr.)

Tulud.	1929 a.	1928 a.
Saadud protsendid ja komisjon	3,9	4,0
Mahakirjutatud kahtlastest võlgadest tagasi saadud	0,4	0,3
Kursivahed ja muud	0,4	0,2
	Kokku 4,7	4,5
Kulud.		
Makstud protsendid	0,16	0,3
Üldkulud	1,6	1,6
Mahakirjutused ja muud	0,3	0,1
Puhaskasu	2,7	2,5
	Kokku 4,7	4,5

Panga seisukord.

Eesti Panga seisukord oli aruandeaasta lõpuks kindel ja võib oletada selle alalhoidmist ka lähemas tulevikus, kuigi majanduseline konjunktuur peaks püsima ebasoodsana. Nii oli pangal aasta lõpuks kohustusvaba välisvara 30,38 mil. kr., mis võimaldab kaitsta rahaväärtust ka raske majandusliku seisukorra juures aastate kestel. Ühtlasi omas pank täiesti likviidset ja võrdlemisi väikest portfelli, mida on võimalik igal ajal tõmmata kokku teatud määral rahaväärtuse kaitseks, ilma et majanduselu sellejuures kannataks. Laenude kokkutõmbamist ilma valuta soodustab eriti asjaolu, et „B“ liigi laenude tasumine sunnib kindla kava järgi ja sellest sisse tulnud rahamärke on võimalik jätta varuks—neid tarbekorral enam mitte välja anda laenudeks.

Revisjoni tulemused.

Eesti Panga 1929 a. tegevusest käib läbi punase joonena põhimõtte kaitsta igapidi tulevaste aktsionääride huvisid riigi arvel.

Nii on pank esiteks vähendanud aruandeaasta puhaskasu tulevaste aktsionääride kasuks 310,4 tuh. kr. võrra, nagu see eelpool „aritulemuste“ all üksikasjaliselt selgitatud.

Teiseks pank jättis üleandmata Valitsusele kuni aruandeaasta lõpuni kahjudesse kirjutatud kahtlasi võlgasid 1,9 tuh. kr. väärtuses. Nõupidamisel Majanduseministeeriumis 14. det. 1929 a. lubas pank tähendatud võlad üle anda Valitsusele, mis aga seni teostamata. Nimetatud võlad on kaetud eelmiste aastate tuludest ja kuuluvad sellepärast üleandmisele riigile ilma tasuta. Kuid kirjaga 14. V. 1930 a. teatas Majanduseministeerium Riigikontrollile, et nimetatud nõudmiste ülevõtmisest on Majanduseminister loobunud ja loeb küsimuse lõpetatuks.

Kolmandaks on välisvaluuta tagavarad ja kohustised arvele võetud aasta lõpuks tegelikust kursist odavamaks. Nii on valuuta arvestatud osalt ostu, osalt kullapariteedi kursiga, selle järgi kumb neist osutus madalamaks. Kuna välisraha müügikurssi aga 1930 aastaks ei alandatud, vaid tõsteti, siis puudus alus välisraha arvele võtmiseks aasta lõpuks samase kursiga, s. o. alla ostu hinna. Kursikahju 18,0 tuh. kr., mis niisuguse arvestamise tagajärjel tekkis ja mis kaeti aruandeaasta tuludest, läheb 1930 a. aktsionääride kasuks kursikasude näol.

Üksikutel juhtudel ei ole pank kinni pidanud põhikirja normidest ja on teotsenud nende vastaselt.

Esiteks on pank annud „C“ liigi konto-korrentlaene solovekslite vastu, mis kindlustatud kaupadega. Põhikirja § 8 p. 2 järgi ei ole pank õigustatud andma niisuguseid laene. Pank võib anda k. k. laene ainult solovekslite vastu, mis kindlustatud kaubaladude hoiutunnistustega.

Kuigi pank on talitanud käesoleval korral põhikirja vastaselt, ei saa siiski pangale teha etteheiteid, sest et teotsetud on oludekohaselt, kuna meil puuduvad kaubalaod ühes hoiutunnistustega, mis ette nähtud põhikirja § 8 p. 2-es. Panga põhikiri ei vasta selles osas meie oludele, on liiga kitsas ja temast kinni pidamine tooks kahju majandusele.

Teiseks on pank annud väikesel määral garantiilaene. Põhikirja järgi ei ole pank õigustatud andma tähendatud laene, kuid tegelikult osutub see tarvilikuks, sest suurem osa välisfirmasid nõuab tellimiste täitmiseks Eesti Panga garantiid. Samuti on mõned meie riiklikud asutised sunnitud teatud asjaolude tõttu tarvitama Eesti Panga tagatist. Ka selles osas on Eesti Panga uus põhikiri liialt kitsas ja meie oludega mitte kooskõlas.

Riigihoiukassa.

Tegevus.

Võrreldes eelmise 1928 aastaga on märksa suurenenud Riigihoiukassa tegevus aruandeaastal. Nõnda kasvas hoiusummade läbikäik (sissetulek + väljaminek) aasta jooksul 6295,3 tuhande kroonilt 7292,5 tuhande kroonile ehk 15,8% ning hoiusummade arvete arv tõusis 4819 pealt 6582 peale ehk 36,5%. Hoiusummade seis 31.XII. 1928 a. oli 2.878.691 kr. ning 31. XII. 1929 a. 3.383.216 kr. Seega hoiusummad, — peale ajutiste vähenemiste augusti- ja septembrikuul, mil mõned riiklised ettevõtted võtsid hoiult välja suuremaid summasid, — kasvasid aruandeaasta jooksul 504,5 tuhande krooni võrra ehk 17,5%. See hoiusummade juurekasv on sündinud peaaesjalikult üksikute isikute hoiuarvetel. Tähtendatud hoiusummad on aasta jooksul suurenenud 408,5 tuhande krooni ehk 28% võrra.

Hoiusummade juurekasv Riigihoiukassas oleks veelgi suurem olnud, kui vahekord ei oleks mitte nii tuntav erapankade ning Riigihoiukassa poolt hoiusummade pealt maksetavate protsentide vahel. Laenude ning hoiusummade pealt maksetavate protsendimäärade alanemisega võib loota, et ka hoiusummade paigutamine Riigihoiukassasse võtab veel suuremagi hoo.

Hoiusummade pealt maksab Riigihoiukassa intresse: tähtajata (jooksvate) arvete pealt 1½%; tähtajaliste pealt: tähtajaga alla 1 aasta — 5% ning vähemalt 1-aastase tähtajaga — 5½%.

Peale nende üldiste normide maksab hoiukassa mõne tähtajata hoiusumma pealt intressi vähem, s.o. 3% kuni 4% aastas. Seda intressi maksab hoiukassa riigiettevõtete hoiusummade ja riigiasutiste erikapitalide pealt, millised Majanduseministri loaga (Riigihoiukassa sead. § 24 põhjal) on tähtajata hoiuarvetele vastu võetud üle seaduses ettenähtud normi. Sarnaseid summe oli 31. detsembril 1929 aastal:

3%-ga 5 arvet	581.094.53	kr.
3½%-ga 9 arvet	90.649.18	„
4½%-ga 5 arvet	126.966.54	„

Kokku 19 arvet 798.710.25 kr. peale.

Hoiusummade liikide vahekorraga arvestades, tuli hoiusummadel maksta intresse keskmiselt 4,2% aastas.

Mis puutub eriti agentuuridesse, siis ei ole nad mitte täielikult täitnud nende peale pandud lootusi. Aasta jooksul on hoiusummad agentuurides kasvanud 117,3 tuhande krooni võrra, millist summat agentuuride suure arvu kohta ei või pidada suureks. Agentuuride tegevust lähemalt silmitsedes selgub, et aruandeaasta lõpuks 26 agentuuris üldse hoiusummasid pole vastu võetud, 76 agentuuris oli 1—10 hoiuarvet ning ainult 16 agentuuris oli hoiuarveid üle 10.

Riigihoiukassa seaduse § 35 põhjal võib kuni 80% hoiusummade kogusummast mahutada riigi- ja riigi poolt tagatud või teiste Majanduseministri poolt lubatud väärtpaberitesse ja pantkirjadesse. Selle normiga on aruandeaastal arvestatud ja aruandeaasta lõpul võrdsid väärtpaberitesse ja pantkirjadesse mahutatud summad 78,96%le hoiusummade kogusummast.

Riigihoiukassa nõukogu poolt antud juhtnõõride järgi on mahutatud suurem osa vabadest hoiusummadest Eesti Maapanga 6% pantkirjadesse ja Eesti Hüpoteeqipanga 8% pantlehtedesse.

Väärtpabereid on omandatud järgmiste kurssidega: E. Hüpoteeqipanga pantlehed — kursiga 82,9; E. Maapanga pantkirjad II seer. — kursiga 85 ning I ja V seeria — kursiga 95,

Tähtendatud väärtpaberitesse mahutatud summade pealt sai Riigihoiukassa protsente: E. Hüpoteeqipanga pantlehtedesse mahutatud summadest — 9.18% ja E. Maapanga pantkirjadesse mahutatud summadest — 6.11%. Et katta kõiki oma väljaminekuid pidi hoiukassa aga saama umbes 7% aastas tervest väärtpaberitesse mahutatud summanast. Aasta lõpul oli hoiusumme hüpoteeqipanga pantlehtedesse 1.213.666 kr., Maapanga pantkirjades 1.225.511 kr. ning muudes paberites 202.273 kr. Kõik väärtpaberid on üles võetud lõpubilanssi nende ostukursiga.

Ülevaatliku pildi Riigihoiukassa tegevusest, võrreldes eelmise 1928 aastaga, annavad järgmised tabelid:

Tähtajata hoiusummade seis 31. XII. 1928 a. ja 31. XII. 1929 a.:

Riigihoiukassa osak. nimetus	Osakonnas		Osak. alla kuuluvates agentuurides		K o k k u		Kogusumma 1929 aastal suurenenud + vähenenud —
	31. XII. 28 Kr.	31. XII. 29 Kr.	31. XII. 28 Kr.	31. XII. 29 Kr.	31. XII. 1928 Kr.	31. XII. 1929 Kr.	
Eesti Pank . .	552.878,18	885.259,14	—	—	552.878,18	885.259,14	+332.380,96
Haapsalu osak.	74.679,41	97.918,76	540,65	4.709,59	75.220,06	102.628,35	+27.408,29
Kuresaare „	114.930,21	141.002,04	1.484,65	8.256,19	116.414,86	149.258,23	+32.843,37
Narva „	153.076,15	180.378,73	498,80	3.780,32	153.574,95	184.159,05	+30.584,10
Paide „	55.789,52	50.970,69	360,72	4.020,34	56.150,24	54.991,03	—1.159,21
Petseri „	41.029,43	50.241,46	1.179,44	3.599,39	42.208,87	53.840,85	+11.631,98
Pärnu „	84.543,81	106.577,71	3.091,17	4.585,94	87.634,98	111.163,65	+23.528,67
Rakvere „	132.028,22	146.455,11	3.219,30	14.747,11	135.247,52	161.202,22	+25.954,70
Tallinna „	455.467,—	451.836,96	23.171,58	92.687,36	478.638,58	544.524,32	+65.885,74
Tartu „	61.744,26	84.728,30	2.541,09	3.117,08	64.285,35	87.845,38	+23.560,03
Valga „	21.127,77	25.266,12	1.264,96	1.234,47	22.392,73	26.500,59	+4.107,86
Viljandi „	82.883,53	117.111,04	326,42	3.226,26	83.209,95	120.337,30	+37.127,35
Võru „	47.744,75	68.754,85	38,05	671,55	47.782,80	69.426,40	+21.643,60
Kokku	1.877.922,24	2.406.500,91	37.716,83	144.635,60	1.915.639,07	2.551.136,51	+635.497,44

Tähtajaliste hoiusummade seis 31. XII. 1928 a. ja 31. XII. 1929 a.

Riigihoiukassa osakonna nimetus	Osakonnas		Osak. alla kuuluvates agentuurides		K o k k u		Kogusumma 1929 aastal suurenenud + vähenenud —
	31. XII. 28 Kr.	31. XII. 29 Kr.	31. XII. 28 Kr.	31. XII. 29 Kr.	31. XII. 1928 Kr.	31. XII. 1929 Kr.	
Eesti Pank . .	356.806,62	300.867,13	—	—	356.806,62	300.867,13	—55.939,49
Haapsalu osak.	14.170,—	17.907,92	—	634,80	14.170,—	18.542,72	+4.372,72
Kuresaare „	23.319,80	42.978,23	105,—	625,—	23.424,80	43.603,23	+20.178,43
Narva „	27.420,—	25.940,—	100,—	177,—	27.520,—	26.117,—	—1.403,—
Paide „	14.530,50	11.897,—	20,—	60,—	14.550,50	11.957,—	—2.593,50
Petseri „	10.707,19	8.776,94	—	300,—	10.707,19	9.076,94	—1.630,25
Pärnu „	19.433,14	37.759,14	10,—	160,—	19.443,14	37.919,14	+18.476,—
Rakvere „	23.703,33	28.266,—	—	310,—	23.703,33	28.576,—	+4.872,67
Tallinna „	71.644,—	84.855,92	1.145,—	9.179,—	72.789,—	94.034,92	+21.245,92
Tartu „	377.713,64	234.705,42	500,—	250,—	378.213,64	234.955,42	—143.258,22
Valga „	930,—	545,—	—	—	930,—	545,—	—385,—
Viljandi „	14.651,14	19.411,90	3.073,—	3.653,—	17.724,14	23.064,90	+5.340,76
Võru „	3.070,—	2.820,—	—	—	3.070,—	2.820,—	—250,—
Kokku	958.099,36	816.730,60	4.953,—	15.348,80	963.052,36	832.079,40	—130.972,96

Nagu eelseisvatel tabelitest selgub on tähtajata hoiusummad aasta jooksul kasvanud 1.915.639 kr. pealt 2.551.137 kr. peale ehk 33,1% võrra, kuna tähtajalised hoiusummad on langenud sama aja jooksul 963.052 kr. pealt 832.079 kr. peale ehk 13,6% võrra.

Mis eriti tähtajalistesse hoiumummadesse puutub, siis tuleb konstateerida, et nad agentuurides üldiselt näitavad teatavat kasvamise tendentsi, kuna seda osakondade kohta ei saa ütelda. Nõnda vähenesid tähtajaliste hoiumummade kogusummad aasta jooksul 7 osakonnas ning suurenesid ainult 6 osakonnas suuremal ehk vähemal määral. Suhteliselt vähenes tähtajaliste hoiumummade seis, eelmise aastaga võrreldes, järgmistes Riigihoiukassa osakondades:

Eesti Pangas	Kr.	55.940	võrra ehk	15,7%
Narva osakonnas	„	1.480	„	5,4%
Paide „	„	2.634	„	18,1%
Petseri „	„	1.930	„	18 %
Tartu „	„	143.008	„	37,8%
Valga „	„	385	„	41,4%
Võru „	„	250	„	8,1%

Tähtajaliste hoiumummade seis on aasta jooksul suurenenud:

Haapsalu osakonnas	Kr.	3.738	võrra ehk	26,3%
Kuresaare „	„	19.658	„	84,3%
Pärnu „	„	18.326	„	94,3%
Rakvere „	„	4.563	„	19,2%
Tallinna „	„	13.212	„	18,4%
Viljandi „	„	4.761	„	32,5%

Riigihoiukassa hoiumummade läbikäigud osakondades ja nende alla kuuluvates agentuurides olid üksikute kuude järgi aruandeaastal järgmised:

	Sissetulek			Väljaminek			Saldo kuu lõpuks
	Tähtajata hoiumummad	Tähtajalised hoiumummad	Kokku	Tähtajata hoiumummad	Tähtajalised hoiumummad	Kokku	
Saldo 1. I. 1929	—	—	—	—	—	—	2.878.691,43
Jaauuar	205.964,76	60.583,66	266.548,42	126.193,95	57.998,20	184.192,15	2.961.047,70
Veebruar	159.982,51	50.154,76	210.137,27	113.162,11	100.726,36	213.888,47	2.957.296,50
Märts	372.065,78	27.415,57	399.481,35	179.515,60	31.123,57	210.639,17	3.146.138,68
Aprill	230.243,65	127.036,45	357.280,10	154.686,28	132.066,65	286.752,93	3.216.665,85
Mai	236.472,52	94.834,59	381.307,11	202.076,54	109.730,58	311.807,12	3.286.165,84
Juuni	182.105,10	71.873,39	253.978,49	155.571,78	94.328,05	249.899,83	3.290.244,50
Juuli	180.088,20	43.309,05	223.397,25	165.329,70	45.611,01	210.940,71	3.302.701,04
August	204.738,11	67.219,44	271.957,55	221.551,48	119.387,62	340.939,10	3.233.719,49
September	219.353,87	13.340,50	232.694,37	225.949,33	39.690,—	265.639,33	3.200.774,53
Oktoober	321.604,10	169.329,15	490.933,25	341.202,30	111.448,05	452.650,35	3.239.057,43
November	269.448,27	79.642,85	349.091,12	289.031,52	66.450,14	355.481,66	3.232.666,89
Detsember	436.846,01	24.875,99	461.722,—	259.144,85	52.028,13	311.172,98	3.383.215,91
Kokku	3.068.912,88	829.615,40	3.898.528,28	2.433.415,44	960.588,36	3.394.003,80	3.383.215,91

Hoiumummad nende omanikkude elukohtade järgi: (Summad tuhandetes kroonides)

	Üksikud isikud						Era- ja omavalitsuse asutised		Riiklised ettevõtted ja erikapitalid		Üldse	
	Eluk. linnas		Elukohtmaal		Kokku		Arved	Summa	Arved	Summa	Arved	Summa
	Arved	Summa	Arved	Summa	Arved	Summa						
31. dets. 1929 a.												
Tähtajata hoiumummad	3.096	976,2	2.606	618,5	5.702	1.594,7	212	132,0	95	824,4	6.009	2.551,1
Tähtajalised hoiumummad	223	141,1	297	144,0	520	285,1	31	168,5	22	378,5	573	832,1
Kokku	3.319	1.117,3	2.903	762,5	6.222	1.879,8	243	300,5	117	1.202,9	6.582	3.383,2
%-des	50,4	33,0	44,1	22,6	94,5	55,6	3,7	8,9	1,8	35,5	100	100
31. XII. 1928 a.												
Hoiumummasid kokku	2.473	942,6	2.039	528,7	4.512	1.471,3	226	357,1	81	1.050,3	4.819	2.878,7
%-des	51,3	32,7	42,3	18,4	93,6	51,1	4,7	12,4	1,7	36,5	100	100

Võrreldes aruandeaasta andmeid eelmise aasta andmetega selgub, et aasta jooksul on suurenenud üksikute isikute ja riigiasutiste hoiumsummad, esimesed 408,5 tuhande krooni ning viimased 152,6 tuhande krooni võrra, kuna eraasutiste ja omavalitsuste hoiumsummad on vähenenud 56,6 tuhande krooni võrra.

Üksikute isikute hoiumsummade suurenemine ei olnud ühtlane kõikides liikides. Liigitades hoiumsummade omanikke nende elukutsete järgi, on aasta jooksul, eelmise aastaga võrreldes, leidnud aset järgmised muudatused:

Hoiumsummade omanikud — üksikud isikud — nende elukutsete järgi:
(Summad tuhandetes kroonides)

Elukutse (ameti nimetus)	31. XII. 1929 a.						%-%-des hoiu- summa- dest	31. XII. 28 a.	
	Tahtajata hoiumsummad		Tahtajalised hoiumsummad		K o k k u			Hoium- sum- mad	%-%-des
	Arved	Summa	Arved	Summa	Arved	Summa			
Põllupidajad	586	169,6	95	53,5	681	223,1	11,9	140,9	9,6
Käsitöölised	445	164,7	41	23,4	486	188,1	10	125,2	8,5
Teenijad ja töölised linnas	791	262,3	80	53,5	871	315,8	16,3	236,5	16,1
Teenijad ja töölised maal	880	145,9	73	24,6	953	170,5	9,1	116,2	7,9
Riigiteenijad	994	290,5	93	53,5	1.087	344,0	18,3	329,8	22,4
Ettevõtjad (kaupmehed, toosturid, majaomanikud)	260	131,6	26	21,0	286	152,6	8,1	90,7	6,2
Vabaeluktselised	175	78,4	6	6,5	181	84,9	4,5	76,2	5,2
Vaestelaste ja hoolekande kohti kasutada olevad hoiumsummad	672	91,1	1	2,6	673	93,7	5,0	51,6	3,5
Elukutse teadmata	899	260,6	105	46,5	1.004	307,1	16,3	304,2	20,6
Kokku	5702	1.594,7	520	285,1	6.222	1.879,8	100	1.471,3	100

Riigiteenijate ja vabapalgaliste (teenijad ja töölised linnas ja maal) liiki kuuluvate hoiumsummade omanikkude arv on aasta jooksul kasvanud 927 võrra ehk 46,7%, kuid tähendatud liiki kuuluvate omanikkude hoiumsummad on suurenenud ainult 147,8 tuh. krooni võrra ehk 21,6%.

Mis puutub hoiumsummade suurusesse, siis tõusis eelmise aastaga võrreldes väiksemate hoiumsummade protsent, nagu näitab alljärgnev tabel:

Hoiumsummad nende suuruse järgi:
(Summad tuhandetes kroonides)

Hoiumsummad	31. XII. 1929 a.			31. XII. 1928 a.		
	Arved	Summa	%-%-des kogu- summast	Arved	Summa	%-%-des kogu- summast
Alla — 1.000 kr	5.958	1.101,8	32,6	4.350	861,2	20,9
1.001kr — 2.000 kr	516	755,3	22,3	327	434,9	15,1
2.001kr — 5.000 „	72	236,3	7,0	104	302,5	10,5
Üle 5.000 „	36	1.289,8	38,1	38	1.280,1	44,5
Kokku	6.582	3.383,2	100	4.819	2.878,7	100

31 detsembril 1929 a. oli 6582 hoiumsumma hulgas:

tähtajata hoiumsumme — 6009 arvet — 2551,1 tuh. krooni peale, ning
tähtajalisi „ — 573 „ — 832,1 „ „ „

Tähtajalistest hoiumsummadest oli summe tähtajaga alla 1 aasta — 107 arvet — 274,3 tuh. krooni peale ning summe tähtajaga 1 aasta ja rohkem — 466 arvet — 557,8 tuh. krooni peale.

Eelarve täitmine.

Riigihoiukassa eelarve täitmine kujunes aruandeaastal järgmiselt:

1929 a. eelarve Kr.	Tulud ja kulud	Tegelikud tulud ja kulud Kr.	Võrreldes 1929 a. eel- arvega	
			Rohkem	Vähem
	Tulud:			
174.255	%% väärtpaberitelt	194.627.94	20.372.94	—
735	Kursikasud kustutusele langenud väärtpaberitelt	2.398,21	1.663.21	—
10	Komisjonid	12.28	2.28	—
175.000	Kokku	197.038.43	22.038.43	
	Kulud:			
138.300	Intressid hoiusummadelt	132.227.36	—	6.072.64
9.250	Asjaajamise tasu Eesti Pangale ja postivalitsusele	9.257.96	7.96	—
8.900	Tasu Eesti Pangale tegelikkude posti-, kohtu-, trüki- ja kuulutuste kulude katteks	3.324.55	—	5.575.45
1.500	Tasu postivalitsusele postikulude katteks	486.50	—	1.013.50
2.000	Nõukogu liigete sõidu- ja päevarahad	785.—	—	1.215.—
500	Mitmesugused kulud	—	—	500.—
160.450	Kokku	146.081.37	7.96	14.376.59

Asjaajamise tasu (9.257.96 kr.) on makstud vastavalt kokkuleppele (Riigihoiukassa seaduse §§ 11 ja 15 põhjal) Eesti Pangale 1/4% hoiusummade kogusummast aruandeaasta lõpul ja postivalitsusele — 1/2% postiasutiste juures olevate hoiukassaagentuuride hoiusummade saldost.

Võrdlus eelmise aastaga.

Riigihoiukassa tegelikud tulud ja kulud aruandeaastal võrreldes eelmise aastaga olid järgmised:

Tulud, kulud ja puhaskasu	1929 a. Kr.	1928 a. Kr.	Eelmise aastaga võr- reldes rohkem + vähem —	
			Absoluutselt Kr.	%%-des
Tulud:				
%% väärtpaberitelt	194.627.94	105.663.88	+88.964.06	+ 84,2
Kursivah. kust. väärtp.	2.398.21	698.39	+ 1.699.82	+243,5
Komisjonid	12.28	10.15	+ 2.13	+ 21
Kokku	197.038.43	106.372.42	+90.666.01	+ 85,2
Kulud:				
Intressid hoiusummadelt	132.227.36	79.390.67	+52.836.69	+ 66,5
Asjaajamise tasu Eesti Pan- gale ja postivalitsusele	9.257.96	7.170.05	+ 2.087.91	+ 29,1
Tasu Eesti Pangale tegelik- kude posti-, kohtu-, trüki- ja kuulutuste ku- lude katteks	3.324.55	8.309.94	— 4.985.29	— 59,9
Tasu postivalitsusele posti- kulude katteks	486,50	65.80	+ 420.70	+ 639,—
Nõukogu liigete sõidu- ja päevarahad	785.—	—	+ 785.—	—
Mitmesug. kulud	—	180.—	— 180.—	—100,—
Kokku	146.081.37	95.116.36	+50.965.01	+ 53,5
Puhaskasu	50.957.06	11.256.06	+39.701.—	+352,7

Riigihoiukassa seaduse § 38 põhjal arvati aruandeaasta puhaskasu 50.957.06 krooni tagavarakapitaliks ja mahutati Eesti Maapanga 6% pantkirjadesse.

Riigihoiukassa seaduse § 40 põhjal on pandud nõukogu peale Riigihoiukassa, ta osakondade ja agentuuride revideerimine või selle korraldamine. Sama seaduse § 41 põhjal Riigikontrollile on antud õigus revideerida kohtadel tähendatud asutiste kassasid, väärtpabereid ja raamatuid ning nende töendavaid aluseid.

Aruanne ja revisjoni tulemused.

Nende ülesannete täitmine on teostunud järgmiselt: peakontori poolt kokkuseatud aastaaruanne on läbi vaadatud Riigihoiukassa nõukogu poolt Eesti Pangas hoiukassa raamatute ja dokumentide põhjal ning kinnitatud Vab. Valitsuse poolt 22. juulil 1930 a.

Hoiukassa osakonnad on revideeritud Eesti Panga inspeksiooni poolt vähemalt üks kord aastas ning agentuuride revideerimist toimetab postivalitsus ja Riigikontroll oma revidentide kaudu kohtadel. Riigikontrolli poolt on revideeritud agenteure 60 juhul. Osakondade ja agentuuride revideerimisel ei tulnud ilmsiks erilisi puudusi peale Narva-Jõesuu postkontori juures asuva agentuuri, kus pole peetud hoiuraamatute arvestamise registrit ning 2 hoiuraamatut puudusid revideerimisel, mis aga pärast üles leiti.

Eesti Maapank.

Laenude nõudmine.

Laenude nõudmine Maapangas näitas aruandeaastal kahanemist nii arvuliselt kui ka summaliselt. Aasta jooksul esitati Maapangale 2391 laenupalvet 4634,9 tuh. kr. väärtuses, kuna eelmisel aastal oli sisse antud 2619 laenusooviavaldust kogusummas 5185,5 tuh. kr. Seega vähenes laenude nõudmine Maapangas aruandeaastal 550,6 tuh. kr. ehk 12% võrra.

Laenude nõudmise tagasimineku oli tingitud osalt vabalaenu nõudmise kahanemisest, kuid peasjalikult ehituselaenu vajaduse vähenemisest, mis juba 1926 a. peale järjekindlalt langes, kuna nõudmine maaparanduse laenu järgi samal ajal tõusis.

Vabalaenu eravõlgade tasumiseks nõuti aruandeaastal 1265 juhul 2.442 tuh. kr. väärtuses. Eelmisel aastal aga — 1341 korral kogusummas 2778,4 tuh. kr. ehk 12,1% võrra rohkem.

Vabalaenu nõudmiste tagasimineku põhjuseks oli peamiselt asjaolu, et pank nõudis aruandeaastal laenusoovijatelt tõendusi, et viimastel tõeliselt tuleb tasuda talu majapidamise tõstmiseks tehtud võlgasid. Vastavalt sellele esitati aruandeaastal peasjalikult ainult tõestatud vabalaenu soove, kuna need laenupalved jäid esitamata, kus laenutarvidust ei suudetud tõestada, või kus raha mitte otseteed talusse põlnud paigutatud.

Samuti mõjus vabalaenu nõudmise kahanemisele pikemaajaliste laenude piiramine, kuna pangapolitiliselt seisukohalt ei peetud soovitavaks mahutada raha pikaajalistesse vabalaenudesse.

Ehituselaenu nõuti aruandeaastal 689 juhul 1104,0 tuh. kr. väärtuses. Eelmisel aastal nõuti aga 808 palvega 1394,5 tuh. kr. ehk 28,3% võrra rohkem. Ehituselaenu nõudmise langemine kestab järjekindlalt juba mitmeid aastaid, milline asjaolu laseb oletada teravuste kadumist ostutalude hoonestamise küsimuses.

Suurenemist näitas aruandeaastal aga maaparanduselaenu nõudmine. Aasta jooksul esitati 437 laenupalvet 1088,2 tuh. kr. väärtuses, kuna eelmisel aastal oli esitatud 470 laenu nõudmist kogusummas 1012,1 tuh. kr. ehk 7% võrra vähem. Vaadeldes maaparanduselaenu nõudmist aastate viisi, selgub, et vajadus maaparanduselaenu järgi kasvab aastast-aastasse.

Alltoodud tabel annab ülevaate laenude nõudmise kohta Maapangas, võrreldult eelmise aastaga (tuh. kr.):

Aasta	L a e n e n õ u t u d						Kokku	
	Vabalaenu		Ehituselaenu		Maaparanduselaenu		Arv	Summa
	Arv	Summa	Arv	Summa	Arv	Summa		
1929 a. . .	1.265	2.442,7	689	1.104,0	437	1.088,2	2.391	4.634,9
1928 a. . .	1.341	2.778,9	808	1.394,5	470	1.012,1	2.619	5.185,5
1927 a. . .	616	1.296,0	910	1.723,2	362	887,4	1.888	3.906,6

Aruandeaasta jooksul vaadati Maapanga poolt läbi 2463 laenusoovi 4897,1 tuh. kr. väärtuses. Sellest rahuldati 1199 laenupalvet kogusummas 1706,5 tuh. kr., kuna rahuldamata jäeti 1264 laenusooviavaldust summas 3190,6 tuh. kr. ehk 65,2% läbivaadatud laenuõudmiste üldsummast. Sellejuures jäi sihtlaenude palvetest rahuldamata 29,1% ja vabalaenu sooviavaldustest 36,1%.

Läbivaatamata laenupalveid jäi aasta lõpuks 312, kogusummas 449,4 tuh. kr. Eelmise aasta lõpuks oli otsustamata 384 laenusoovi 711,5 tuh. kr. väärtuses, nii et läbivaatamata laenupalvete arv on vähenenud aruandeaastal 72 võrra, millest nähtub, et asjaajamine on muutunud kiiremaks aruandeaastal.

Ülevaate laenupalvete läbivaatamise kohta aruandeaastal annab alltoodud tabel (tuh. kr.):

	Sihtlaen		Vabalaen		K o k k u	
	Arv	Summa	Arv	Summa	Arv	Summa
Laenupalved:						
Läbivaatamata 31.XII.1928 a.	205	380,1	179	331,4	384	711,5
Tuli sisse 1929 a.	1.126	2.192,3	1.265	2.442,7	2.391	4.635,0
Kokku	1.331	2.572,4	1.444	2.774,1	2.775	5.346,5
Sellest 1929 a. vaadati läbi ja						
a) lubati laenu	662	896,0	537	810,4	1.199	1.706,4
b) lukati tagasi	454	1.423,9	810	1.766,8	1.264	3.190,7
Jai otsustamata 31.XII. 1929 a.	215	252,5	97	196,9	312	449,4
Kokku	1.331	2.572,4	1.444	2.774,1	2.775	5.346,5

Uusi laene anti välja aruandeaastal 1291 laenusoojale, kogusummas 1854,1 tuh. kr. Eelmisel aastal oli antud välja 1838 laenu 2669,5 tuh. kr. väärtuses. Seega on aruandeaastal antud välja laene vähem 815,4 tuh. kr. ehk 30% võrra.

Laenuandmise tagasimineki oli tingitud asjaolust, et Maapangal puudus võimalus küllaldasel määral realiseerida oma pantkirju. Esiteks oli seda võimata teha vabaturul, kuna pantkirjade madalad protsendimäärad ei vastanud rahaturu nõuetele. Teiseks ei olnud võimalik seda tarvilisel määral teha ka riiklikkude summade arvel, sest suurem osa vabadest tagavaradest oli juba kasutatud ja Maapanga pantkirjade omandamise võimalused piiratud.

Laenuandmiseks tarvitas pank osalt endiste laenude katteks sissetulnud summe, mida oli 118,8 tuh. kr., kuid peaaesjalikult uut kapitali pantkirjade realiseerimisest saadud ressursside näol kogusummas 1735,3 tuh. kr. Võrreldes eelmise aastaga, mil mahutati põllumajandusse uut kapitali 2557,9 tuh. kr., on aruandeaastal põllumajandust Maapanga poolt finantseeritud nõrgemalt 32,2% võrra.

Laenupolitika. Maapanga rahaline seisukord halvenes tunduvalt juba aruandeaasta kevade kuudel. Selle tagajärjel võis rahuldada pank laenusoove vaid piiratud määral. Ka aasta teisel poolel ei paranenud rahaline seisukord ning pank oli sunnitud valjemalt revideerima laenu sihte. Laene anti peaaesjalikult neile, kes mahutasid raha otseteed talumajapidamisse ja kus krediidi tarvidus osutus kõige vajalisemaks. Sellekohaselt anti uusi sihtlaene peaaesjalikult ainult alustatud tööde jätkamiseks.

Vabalaene võimaldati peamiselt lühiajaliste eravõlgade tasumiseks, mis tehtud tahu majapidamise töstmiseks. Sellejuures nõuti tõendusit, et laenusoojial ka tegelikult on tasuda niisuguseid võlgasid.

Edasi võib tähendada, et Maapank on andnud laenusid aruandeaastal lühema tähtaja peale, kui

eelmistel aastatel. Nii oli laenude keskmine kestvus eelmisel aastal 32,93 a., kuna aruandeaastal aga 32,79 a. ehk lühem 0,14 a. võrra.

Ülevaate laenuportfelli koosseisu kohta laenude kestvuse järgi annab alltoodud tabel (tuh. kr.):

Laenu kestvus	Laenude algsumma aasta lõpuks						Laenu tasumise % aast.	
	Antud 6% pantkirjades		Antud 4% pantkirjades		K o k k u		6 % laenudel	4 % laenudel
	1929 a.	1928 a.	1929 a.	1928 a.	1929 a.	1928 a.		
5 a . . .	134,1	69,4	—	—	134,1	69,4	24,5	—
13 a . . .	70,6	72,0	10,5	7,6	81,1	79,6	11,7	10,5
18 a . . .	137,4	138,0	228,3	166,6	365,7	304,6	9,7	8,5
28 a . . .	727,1	683,5	660,3	386,3	1.387,4	1.069,8	7,92	6,05
33 a . . .	2 270,9	1.507,1	—	—	2.270,9	1.507,1	7,5	—
41 a . . .	1.522,6	1.161,9	—	—	1.522,6	1.161,9	7,1	—
55. 5 a . .	196,3	172,4	—	—	196,3	172,4	6,74	—
Laenude keskmine kestvus					5.958,1	4.364,8		
					32,79 a.	32,93 a.		

Lõpuks võib märkida asjaolu, et Maapanga poolt on pööratud suuremat tähelepanu aruandeaastal sihtlaenu andmisele. Aruandeaastal antud laenudest oli vabalaene 886,2 tuh. kr. ehk 47,8% ja sihtlaene 967,9 tuh. kr. ehk 52,2% aasta jooksul antud laenude üldsummast. Eelmisel aastal langes aga sihtlaenudele 49,5% ja vabalaenudele 50,5%, nii et sihtlaenude osa on suurenenud aruandeaastal 2,7% võrra.

Alltoodud tabel annab ülevaate laenude andmise ja üksikute laenu liikide suhtelise vahekorra kohta võrreldult eelmise aastaga (tuh. kr.):

	A a s t a j o o k s u l a n t u d l a e n u			
	Sihtlaenu		Vabalaenu	
	Summa	Suhe aasta jooksul antud laenude üldsummaga	Summa	Suhe aasta jooksul antud laenude üldsummaga
1929 a. . .	967,9	52,2%	886,2	47,8%
1928 a. . .	1321,9	49,5%	1347,6	50,5%

Laenude kindlustused. Laenude kindlustusi oli Maapangal 31. XII. 1929 a. 3672 põllumajanduslikku kinnistuseüksust, maaalaga kokku 168.638,45 ha, mis hinnatud panga poolt kogusummas 14.498.455 kr. Panditud maaalast oli põllu- ja aiamaad 60.561,7 ha, heinamaad 52.977,88 ha, karjamaad 37.398,03 ha, metsa 8.261,76 ha ja kõlbmata maad 9.439,08 ha.

Laenu tuli keskmiselt ühe ha panditud maa kohta 35,33 kr. Eelmisel aastal langes aga ühe ha peale laenu keskmiselt 35,13 kr., nii et laenude kindlustamine näitas mõningat kõvenemist aruandeaastal.

Mis puutub laenude territoriaalsesse liigitusse, siis selgub, et laenusaaajate tihedus ei ole ühtlane kogu riigis. Tihedamaks laenusaaajate piirkonnaks osutub Maapanga andmetel Viljandimaa kesk- ja lõunapoolne osa, Lõuna-Pärnumaa, Tartumaa lõunapoolne osa ning osa põhjapoolset Valga- ja Võrumaad. Nimetatud piirkonnas on panditud Maapangale keskmiselt 17% seal asuvaist üle 5 hektaarilistest pantimiskõlbulistest taludest. Üksikutes valdades tõuseb see % kuni 35%.

Teine piirkond, kus Maapanga laenusaaajaid võrdlemisi tihedalt asub, on Kesk-Harjumaa, Harju- ja

Järvamaa piiriäärsed ning Viru läänepoolsed vallad. Selles piirkonnas on Maapangale panditud keskmiselt 15,2% pantimiskõlbulistest taludest. Võrdlemisi harvalt asub aga laenusaaajaid Lääne- ja Pärnumaa lääne osas, Saaremaal, Kesk- ja Ida-Virumaal ning Võrumaa lõunapoolses osas.

Laenude tasumine toimus aruandeaastal halvemini eelmise aasta tasumisest, kuna põllumajanduslikud raskused ei jätnud mõju avaldamata. Nii jäi tähtajalisi makse tasumata eelmise aasta lõpuks 111,0 tuh. kr. ehk 2,6% laenude üldsummast, kuna aruandeaasta lõpuks 233,4 tuh. kr. ehk 3,9%, s.o. umbes 50% võrra rohkem, kui eelmisel aastal.

Laenude tasumine.

Alltoodud tabel annab ülevaate muudatustest Maapanga rahalises seisukorras aruandeaastal (tuh. kr.):

Rahaline seisukord.

	1929	1928
Raha kassas ja jooksvatel arvetel	152,99	85,27
Pantkirjade realiseerimise võimalusi	1.325,15	2.153,4
Määratud, kuid väljaandmata laene	1.478,14	2.238,67
Jääb laenupalvete rahuldamise võimalusi	509,00	1.079,10
	969,14	1.159,57

Võrreldes aruandeaasta kulusid antud laenude kogusummaga, selgub et laenude valitsemiskulud Maapangas on langenud aruandeaasta jooksul 0,73 % võrra. Nii olid laenude valitsemiskulud 1928 aastal 2,3%, kuna aruandeaastal aga 1,57% laenude kogusummast aasta lõpuks. Tähendatud kulude tagasimineki oli tingitud Maapanga tegevuse arenemisest, sest suurema lähikäigu juures on administratsioonikulude % väiksem.

Tulud ja kulud.

Üldse oli pangal aruandeaastal kulusid 93,5 tuh. kr. ja tulusid 160,2 tuh. kr. Puhaskasu andis pank aruandeaastal 66,7 tuh. kr.

Alltoodud äriseis annab ülevaate Maapanga puhaskasu kui ka tähtsamate aktiva- ja passivaosade kohta (tuh. kr.):

Aktiva.		Passiva.
Kassa ja jooksvad arved	211,5	Panga kapitalid 1.413,7
Eesti Hüpoteekpanga pantlehed	467,5	Eesti Maapanga pantkirjad 6.026,5
E. Maapanga pantkirjad	498,9	Muu passiva 872,6
Laenud	5.958,2	1929 a. puhaskasu 66,7
Tähtajalised maksud	233,4	
Pantkirjade realiseerimisest saadavad summad	280,9	
Deebitorid	18,6	
Muu aktiva	711,4	
	<u>Kokku Kr. 8.379,5</u>	<u>Kokku Kr. 8.379,5</u>

Osakond.

Uusi laene anti osakonna poolt aruandeaastal kogusummas 2578,8 tuh. kr. Eelmisel aastal oli antud aga 2482,5 tuh. kr., nii et osakonna tegevus laenutamise alal suurenes aruandeaastal peamiselt eelmise aasta tempos.

Laenud ja ostuvõlad.

Kasvamist näitas osakonna tegevus ka ostuvõlgade korraldamise ja valitsemise alal. Aasta jooksul võeti valitsemisele ostu-müügi lepinguid Põllutöoministeeriumilt kogusummas 5621,7 tuh. kr., kuna eelmisel aastal — 4358,5 tuh. kr.

Suuremal määral ostu-müügi lepingute ülevõtmine osakonna valitsemisele oli tingitud kiirendatud maa omanduseks andmisest asunikudele.

Alltoodud kokkuvõtte annab ülevaate osakonna laenude andmise ja ostuvõlgade ülevõtmise kohta aruandeaastal (tuh. kr.).

Laenud:	1929 a.	1928 a.
Asunikude ehituslaenu anti	2070,5	2183,7
Maaparanduselaenu anti	363,5	270,2
Elukorterite ehituselaenu maale anti	134,2	20,6
Viljasorteerimise-punkt. laenu anti	10,6	8,0
	<u>2578,8</u>	<u>2482,5</u>
Kokku laene	2578,8	2482,5

Ostuvõlad:

Ehitusemetsa ostumüügi lepinguid võeti üle	334,6	1542,5
Hoonete ostu-müügi lep. võeti üle	1290,0	1172,0
Inventari ostu-müügi do	28,5	44,4
Maade ostu-müügi do	1224,3	273,3
Asundustalude metsa ja viljapuude ostu-müügi do	2744,3	1326,3
	<u>5621,7</u>	<u>4358,5</u>
Kokku ostuvõlgasid	5621,7	4358,5

Laenude ja ostuvõlgade liitmine.

Osakonna tööd suurendas aruandeaastal ka kahe uue alalaenude ja ostuvõlgade liitmise ning Asunduskapitali valitsemise toimingute juuretulek. Tähen datud alad suurendavad osakonna tööd tulevikus veel tunduvalt, sest lähema 5 aasta jooksul tulevad liitmisele kõik osakonna valitsemisel olevad laenud ja ostuvõlad (arvult 108475), ning ühtlasi kasvab ja areneb ka Asunduskapitali tegevus.

Aasta jooksul teostati 1632 liitmist kogusummas 1901,8 tuh. kr.

Asunduskapitali valitsemist algas osakond 1. aprillil 1929 a., milleks asutati eritoimkond Asunduskapitali jaoskonna nimetuse all. Raskusi tekitab nimetatud valitsemisel aga asjaolu, et Asunduskapitali eelarve seatakse kokku tegevuse kohta 1.IV. — 31. III., mille tõttu Maapangal, kelle tegevusaasta kestab 1. I. — 31. XII., tuleb lõpetada oma raamatuid kaks korda aastas: kogu asjaajamise ulatuses 31. detsembriks ja osalises ulatuses 31. märtsiks. Viimane asjaolu suurendab Maapanga arvepidamise tööd ligi 15% võrra. Riigikontrolli poolt on juhitud sellele Vabariigi Valitsuse tähelepanu.

Laenude ja ostuvõlgade tasumine.

Laenude ja ostuvõlgade tasumine näitas aruandeaastal jätkavat halvenemise tendentsi. Nii oli tasumata tähtajalistest maksudest aasta lõpuks: 1929 a. — 55,3%, 1928 a. — 50% ja 1927 a. — 38%.

Eriti halvenes asunikude ehituselaenu tasumine, kus laenude kogusumma tõusis 6,8% võrra, kuna tähtajaliste maksude võlg aga 91%. Ülejäänud tähtajaliste maksude võlad suurenesid enam-vähem kooskõlas vastavate laenude ja ostuvõlgade suurenemisega.

Aasta lõpuks jäi tasumata tähtajalisi maksusid — 1311,3 tuh. kr.

Administratsioonikulused oli osakonnal 228,7 tuh. kr. ehk 0,79% laenude ja ostuvõlgade kogusum-
mast 31. XII. 1929 a. Võrreldes eelmise aastaga on valitsemiskulud langenud aruandeaastal 0,11% võrra.

Laenude valitsemise
kulud.

Tegelikud laenude valitsemiskulud olid küll tunduvalt suuremad, sest osa laenude valitsemistööst
teostati Põllutööministeeriumi ametnikkude poolt ja vastavad kulud tasuti ministeeriumile Asundus-
kapitali summadest, mis osakonna kuludes aga loomulikult näitamata.

Osakonna rahaline seisukord muutus aruandeaastal kitsamaks. Aasta lõpuks oli osakonnal ressursse
laenu andmiseks 498,9 tuh. kr., kuna eelmisel aastal aga 753,5 tuh. kr. Eriti kuivasid kokku maaparanduse-
laenufondi mahutamata summad, mida aasta lõpuks oli ainult 72,7 tuh. kr., kuna ülejäänud kapitalide
vabad ressursid muutusid vähem tunduvalt.

Rahaline seisukord.

Alltoodud tabel annab ülevaate osakonna rahalisest seisukorrast aruandeaasta lõpuks (tuh. kr.):

	Passiva		A k t i v a		
	Osakonna käsituses olevad kapitalid	Mahutatud kapitali			Mahutamata kapitali kassas ja jooksvatel arvetel 31. XII. 1929 a.
		Laenudesse ja ostu- võlgadesse	Tähtajaliste maksude võlgadesse	Muusse aktivasse	
Maaparanduselaenu fond	2.253,8	135,3 ¹⁾ 1.938,1	107,7	—	72,7
Viljasorteerim.-punktide fond	47,2	20,9	0,5	—	25,8
Asunduskapital	26.055,2	24.837,7	817,1	—	400,4
Ehitusemetsa müügi kapital	2.284,8	2.205,0	79,8	—	—
Inventarimüügi kapital	376,1	70,0	306	—	—
Tähtajaliste maksude ettemaksud	9,1	—	—	—	9,1
Riigitulud	8,9	—	—	—	8,9
Põllutööministeerium	22,0	—	—	—	22,0
Peapank	108,0	—	—	32,6 ²⁾	75,4
1929 a. puhaaskasu	59,9	—	—	—	59,9
Kokku	31.225,0	29.207,0	1.311,2	32,6	674,2
			31.225,0		

¹⁾ omandatud Eesti Maapanga pantkirju.

²⁾ mitmesuguste isikute arvel välja makstud 11,5 tuh. kr. ja vallasvara omandatud 21,1 tuh. kr. eest, kokku 32,6 tuh. kr.

Eesti Maapanga ja tema juures asuva riiklikkude laenude ja ostuvõlgade osakonna 1929 a. aruanne
vaadati läbi Riigikontrolli esindajate poolt ja leiti, et aruanded on kooskõlas panga raamatutega. Ühtlasi
selgus, et laenude väljaandmisel kui ka kindlustamisel on kinni peetud panga põhikirja nõuetest, vastava-
test eriseadustest ja Vabariigi Valitsuse poolt antud juhtnõõridest.

Revisjoni tulemused.

Revideerimisel leiti mõningaid asjaajamise puudusi, millised tehti teatavaks Vabariigi Valitsusele.

Asunduskapital.

Asundus kapitali seaduslik alus ja ülesanded.

Asunduskapitali tegevuse seaduslikuks aluseks on Riigikogu poolt 29. märtsil 1929 a. vastu võetud Asunduskapitali seadus (RT 29 — 1929). Tähendatud seadusega loodi Asunduskapitali nimetuse all erikapital, mille ülesandeks on maa-uendusega ühenduses olevate rahaliste ülesannete täitmine, asundustegevuse jätkamine ja soodustamine ning maaparandustööde edendamine.

Asundus kapitali valitsemine.

Asunduskapitali valitsemine on pandud Eesti Maapanga ja Asunduskomisjoni peale, kes teostavad seda vastavate eriseaduste ja määruste alusel. Maapanga ülesandeks on nimelt kõigi Asunduskapitali toimingute valitsemine, peale asundustegevuse korraldamise, milline kuulub Asunduskomisjoni kompetentsi. Viimase ülesandeks on asundamiseks kõlbulikkude maade muretsemine, nendel vajaliste maaparanduste, ehituste ja planeerimistööde teostamine ning edasimüümine iseseisvate majapidamiste asutamiseks, või juurelõigeteks olemasolevatele väikemaapidamistele. Peale selle määrab Asunduskomisjon laenusid maa ostmiseks uute iseseisvate maapidamiste asutamisel või olemasolevate väikemaapidamiste täiendamisel; samuti annab laenusid maaparanduseks, hoonete ehituseks ja majapidamise sisseseadmiseks eelnimetatud maadel.

Kui vaadelda praegust Asunduskapitali valitsemiskorda, siis selgub, et selles on olemas puudusi. Esiteks ei ole Asunduskapitali valitsemine koondatud mitte ühte kohta, nagu see peaks olema, vaid asub kahes kohas, osalt Maapangas, osalt Põllutööstusministeeriumi juures, kus teotseb Asunduskomisjon. Vastavalt sellele sünnib ka Asunduskapitali asjaajamine kahes osas, moodustades kaks iseseisvat asjaajamist, millel paralleelseid funktsioone. Valitsemise koondamisega ühte kohta avaneks võimalus liita asjaajamisi ja vähendada administratiooni kulusid.

Tegevus.

Ressursside soetamine. Asunduskapitali sissetuleku allikad on kindlaks määratud asunduskapitali seaduse § 2-ga, mille järgi eraldatakse riigieelarvest teatud tulud ja antakse üle Asunduskapitalile. Tähtsama osa nimetatud tuludest moodustas aruandeaastal riigimaade rent, mida oli 2120,8 tuh. kr. ehk 59% tulude kogusummast ja mis laekus ka kõige korrapärasemalt. Laekumata jäi eelarves ettenähtud summast 13,8%.

Teisel kohal osutusid tulud asunikude ehituselaenu tasumisest 677,6 tuh. kr. summas. Tähendatud tuludest jäi laekumata 15%.

Kolmandal kohal asusid tulud müüdud maakohtade päraldiste ostuvõlgade tasumisest, mida aasta jooksul tuli sisse 524,5 tuh. kr. Laekumata jäi nimetatud tuludest 20,5%.

Suuremat tähtsust tuuaallikana omasid veel omanduseks antud maade ostuvõlgade tähtaajalised maksud, mida oli 136,6 tuh. kr., kuna ülejäänud tululiigid moodustavad vaid väikese osa Asunduskapitali üldsissetulekust.

Alltoodud tabel annab ülevaate üksikute tuuaallikate suurusest ja laekumisest aruandeaastal (tuh. kr.):

	Omanduseks antud maade ostuvõlad	Linnade ja alevite maaga varustam.	Riigimaade rent	Lüüdetud laenuid	Asunikude ehituselaen	Maale elukorterrite ehituselaen	Müüdud maakohtade päraldiste ostuvõlg	Tagasiandud maadel lasuvad võlad	Eesti Maapanga pantk. intress.	Viitusrabad	Mitmesugused sissetulekud	K o k k u
Laekus	131,9	54,4	2120,8	89,8	542,9	19,1	451,7	6,9	0,1	178,0	1,2	3596,8
Eelarves ette nähtud . .	149,7	30,0	2460,0	207,8	652,9	56,8	615,7	20,0	9,5	118,7	—	4321,1
Laekus: vähem	17,8	—	339,2	118,0	110,0	37,7	164,0	13,1	9,4	—	—	809,1
rohkem	—	24,4	—	—	—	—	—	—	—	59,3	1,2	84,9

Nagu eeltoodud tabelist selgub, laekusid Asunduskapitali tulud aruandeaastal võrdlemisi ebatäpselt. Eelarves ettenähtud 4321,1 tuh. kr. tuli tegelikult sisse 3596,8 tuh. kr. ehk 83,2% ettenähtud tulude kogusummast. Selle nähtuse põhjustasid osalt madalad põllusaaduste hinnad, mis ei võimaldanud põllupidajale tarvilisi sissetulekuid, et täita oma kohustisi. Kuid peapõhjuseks osutusid eelmiste aastate viljaikaldused, mille tagajärjed andsid end tunda ka 1929 a. Samuti avaldas teatud mõju tulude laekumisele ka lumeta ja lühike talv, mis ei võimaldanud kõrvalteenistust metsamaterjalide veo alal ja vähendas väikemaapidamiste sissetulekuid. Lõpuks takistasid tulude korrapärasust laekumist aruandeaastal veel halvad teed, mis vihmase sügise tõttu olid põhjatud ja ei võimaldanud põllusaaduste toimetamist turule.

Tulude järelevalve. Asunduskapitali moodustavate summade sissenõudmine ja järelevalve on pandud Eesti Maapanga peale, välja arvatud riigimaade rent, mille valitsemine kuulub Põllutöoministeeriumi kompetentsi. Tähendatud järelevalve korraldus on üldiselt rahuldav, kuid selle ainukeseks puuduseks on asjaolu, et Maapangal puudub võimalus teostada järelevalvet summade üle, mis saadakse linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel (RT 113 — 1927). Nimetatud tulude osas ei saa Maapank teostada järelevalvet, sest Kohtu- ja siseministeerium teostab omavalitsuste revisjoni. Maapangal on praegu võimalik sisse nõuda linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel saadavaid summe ainult sel määral, kuidas vastavates aruannetes asjaosaliste omavalitsuste poolt näidatud. Kas tähendatud aruanded aga õieti kokku seatud ja kõnesolevad tulud vastavalt ka arvestatud — seda Maapank ei saa jälgida.

Et võimalik oleks nimetatud järelevalvet teostada, on tarvilik et Eesti Maapangale antaks õigus revideerida asjaosalisi omavalitsusi eeltähendatud tulude osas.

Mis puutub asunduskapitali ülejäänud sissetulekuallikatesse, siis alluvad need vahetult Maapangale ja nende järelevalvamiseks pole takistusi.

Asunduskapitali summade tarvitamine. Aruandeaasta jooksul anti välja asunduskapitali poolt mitmesugusteks otstarveteks 3.429,3 tuh. kr. Eelarve järgi kavatseti välja anda 4.321,2 tuh. kr., nii et kulusid piirati aruandeaastal 891,8 tuh. kr. ehk 20,6% võrra.

Eelarve kulude osa puudulik täitmine oli tingitud osalt tulude ebatäpsusest laekumisest, osalt aga laekumise ebaühtlasest jaotusest üksikute kuude viisi, mis ei võimaldanud mõnesuguste aastajaast olenevate tööde teostamist.

Alltoodud tabel annab ülevaate asunduskapitali eelarve väljaminekute osa täitmisest aruandeaastal (tuh. kr.):

	Tasu võõrandatud maade eest	Võõrand. maadel lasuv. oblig. ja nende % tasumine	Tagasi antud varadelt saadud tulude tagasimaks	Pension mõisa-pensionäridele	Tasu piiritaajajäätud maade eest	Pension kiriku-ametnikandjatele	Asunikkuudele ehituselaenu	Asundamiseks kõlbuhk. maade ostmiseks, parandamiseks ja hoonestamiseks	Asundamislaenu	Maale elukorterite ehituselaenu	Eesti Maapanga pantkirjade ostmiseks	Eesti Maapanga põhikapitali täienduseks	Administratsiooni-kulud	K o k k u
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Eelarves ettenähtud . . .	452,0	135,0	63,0	48,0	34,0	30,0	2460,0	72,0	140,0	300,0	250,0	156,7	180,4	4321,1
Tegelikult välja antud	396,3	123,2	61,0	46,1	—	30,0	2120,9	19,6	7,0	146,7	250,0	77,4	151,1	3429,3
Vähem eelarvest välja antud .	55,7	11,8	2,0	1,8	34,0	—	339,1	52,4	133,0	153,3	—	79,4	29,3	891,8

Asunduskapitali valitsemiskulud. Administratsioonikulused oli Asunduskapitalil aruandeaastal 373,7 tuh. kr., millest läks:

Eesti Maapangale valitsemiskuludeks	228,7 tuh. kr.
Põllutööministeeriumile asunduskapitali ülesandeid täitjate ametnikkude osaliseks palkade kattteks	132,5 „ „
Asunduskomisjonile ülespidamise kuludeks	12,4 „ „

Kokku 373,7 tuh. kr.

Võrreldes administratsioonikulused eelmise aastaga selgub, et laenude valitsemiskulud kasvasid aruandeaastal. Nii moodustasid administratsioonikulud eelmisel aastal 0,9% laenude kogusummast, kuna aruandeaastal 1,4% ehk rohkem 0,5% võrra.

Valitsemiskulude järsk tõus oli tingitud asjaolust, et Asunduskapital tasus Põllutööministeeriumile osa tema ülesandeid täitvate ametnikkude palgast, kuna eelmistel aastatel ei tasunud neid kulused ministeeriumile

Asunduskomisjoni ülespidamise kulud 12,4 tuh. kr. ei kuulu laenude valitsemiskulude hulka, sest komisjon teotses peaaesjalikult uute väikemaapidamiste asutamise, aga mitte laenude andmisega. Peaosa tähendatud kuludest moodustasid sõidukulud välismaale, mida oli 6,6 tuh. kr. ehk 52,9% kulude üldsummast. Välismaa sõidust võtsid osa Põllutööminister, Maapanga president ja Asunduskomisjoni esimees.

Ülejäänud kulud — 5,9 tuh. kr. koosnesid ametnikkude palkadest, komisjoni tasudest ja sõidurahadest sisemaale. Et Asunduskomisjonil ei olnud esialgu oma alalisi töötajate, siis sündis asjaajamine Eesti Maapanga ja Maakorralduse ameti kantseleide kaudu. Esimene alaline ametnik-sekretär võeti ametisse Asunduskomisjoni juure 1. XII. 1929 a.

Asundamispolitika.

Riigi ostueesõiguse tarvitamiseks esitati Asunduskapitalile aruandeaasta jooksul 26 ostulepingut, mille järgi sooviti müüa 17 asundustalu ja 9 ehitusekrunti. Kõigil juhtudel loobuti aga riigi ostueesõiguse tarvitamisest, sest müüdavad talud osutusid asundamise otstarbeks mittekohasteks.

Samuti tagasihoidlik oli asundamise politika aruandeaastal, ka maade omandamisel oksjonitelt. Aasta jooksul osteti oksjonilt asunduskapitali arvel ainult üks talu, pindalaga 66,47 ha ja hinnaga 7.400 kr. Teistel juhtudel pakuti üle erasikute poolt.

Passiivse talitusviisi põhjuseks oli ühelt poolt asjaolu, et Asunduskapitali koormasid erakorralised väljaminekud tasumaksmise alal võõrandatud maade eest. Teiselt poolt laekusid ka tulud halvasti aruandeaastal, mille tõttu alles aasta lõpupoole avanesid võimalused maade omandamiseks.

Mis puutub maaturu seisukorrasse aruandeaastal üldse, siis osutus see maa ostmise mõttes võrdlemisi soodsaks. Aasta jooksul tuli oksjonile 182 talu, millest müüdi umbes 100, kuna ülejäänud 82 talu jäid müümata osalt ostjate puudusel, osalt muudel põhjustel. Oksjonile määratud taludest oli umbes $\frac{2}{3}$ üle 30 ha pindalaga. Keskmine müügihind oli 154 kr. pro ha.

Passiivne oli ka asundamispolitika maade ostmisel vabal kokkuleppel. Aasta jooksul vaadati üle Asunduskapitali poolt 7 müüapakutavat talu, millest omandati vaid üks 80,19 ha pindalaga ja hinnaga 18.000 kr. Aasta lõpul olid käimas veel läbirääkimised maade omandamise asjus kolme maaomanikuga.

Aktiivsemalt teotses Asunduskapital riigi maatagavarast saadud maade korraldamise ja asundamise alal. Matsalu kalurikohtade asundamiseks, mis Läänemaal asuva Matsalu mõisa maadest planeeritud, toodi riigimaade ameti korraldusel kohale 17 kaluriperekonda Petserimaalt, kelle üleasumine Peipsi ranna uhtumise tõttu osutus tarvilikuks. Aasta jooksul hoonestati nimetatud kohtadest 6.

Keskmine ehitusekulu ühe hoone kohta oli 1.922 kr. ehk 9,36 kr. kantmeeter.

Kõik kohad, nii hoonestatud kui ka hoonestamata, anti ajutiselt ühe aasta peale rendile, sest kaluritel puudus sissemaksuks raha ja polnud võimalust sõlmida nendega omanduslepinguid. Peale selle varustati üleasuviid viieaastaliste sisseadelaenudega, kuna äärmiselt vilets majandulik seisukord ei võimaldanud ilma abita tarvilise inventari muretsemist. Ühtlasi määrati kohapeale põllumajanduslik nõuandja, kelle

üleandeks oli sisseseadelaenu tarvitamise juhtimine, kuid ka nõudmine põllumajandusliikudes küsimustes.

Peale Matsalu kalurite ümberasundamise teostas Asunduskapital aruandeaastal veel eeltöid Leetse-Pallase mõisa maadest planeeritud kalurikohtade hoonestamise ja Pikavere soo asundamise alal. Kalurikohtade hoonestamise eeltöodes piirdus Asunduskapital peaaesjalikult materjalide kohaleveo ja ümber töötamisega, millised tööd olid aruandeaasta lõpul veel pooleli

Riigimaatagavarast Asunduskapitalile üle antud Pikavere soo ettevalmistustöödest viidi aruandeaastal läbi loodimistööd ja valmistati maaparanduste ning teede ja sildade ehit. projektid. Tähen datud töödeks kulutati 470 kr.

Lõpuks, mis puutub laenu andmisse asunduskapitali arvel, siis sündis see üldiselt eelmise aasta tasapinnal. Nii anti aruandeaastal välja mitmesuguseid laene 2274,6 tuh. kr., — asunik kude ehituse laenu 2120,9 tuh. kr., maale elukorterite ehituse laenu 146,7 tuh. kr. ja asunduse laenu 7,0 tuh. kr., kuna eelmisel aastal oli välja antud 2204,3 tuh. kr. ehk vähem 3,1% võrra. Kuid laenu poliitikat ei juhtinud mitte Asunduskapital, vaid riigimaade korraldus komisjonid. Viimase kompetentsi kuulus asunik kudele ehituse laenu määramine, mis moodustas aruandeaastal 93,2% antud laenu kogusummast. Asunduskapital juhatas vaid elukorterite ehituse- ja asunduse laenu andmist, milliseid anti välja aasta jooksul 153,7 tuh. kr. ehk 6,8% laenu üldsummast.

Kui vaadelda Asunduskapitali poolt juhitud laenu andmist üksikute laenu viisi, siis selgub, et maale elukorterite ehituse laenu on antud aruandeaastal palju suuremal määral kui eelmisel aastal. Nimelt anti eelmisel aastal tähendatud laenu 20,6 tuh. kr., kuna aruandeaastal 146,7 ehk ümmarguselt seitse korda rohkem.

Asunduse laenu nõuti aruandeaasta jooksul 38 laenusoo viavaldusega, millest otsustati rahuldada 20, kuna rahuldamata jäeti mitmesugustel põhjustel 18.

Rahuldada otsustatud laenu palvetest rahuldati aasta jooksul 14, kogusummas 7,0 tuh. kr. Ülejäänud 6 laenusoo viavaldust jäid aruandeaasta lõpuks rahuldamata, kuigi laenu andmine oli otsustatud 3. IV. 1929 a.

Alltoodud tulude-kulude kokkuvõte annab ülevaate Asunduskapitali tegevusest kui ka asundamis poliitika aktiivsusest aruandeaastal (tuh. kr.):

Sissetulek	Väljaminek
Omanduseks antud maade ostuvõla tahtajalised maksud ja intressid 136,6	Tasu võõrandatud maade eest 396,3
Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel saadud summad 54,4	Tasu võõrandatud maadele ingrosseeritud võlgade ja nende %% eest 123,2
Riigimaade rent 2120,8	Tagasiantavatelt varadelt saadud tulude tagasimaksud 60,9
Lüüdetud laenu t/maksud 100,3	Pension mõisapensionäärile 46,2
Asunik kude ehituse laenu tahtajalised maksud 677,6	Pension kirikuametnikandjatele ja nende perek. 30,0
Maale elukorterite ehituse laenu tahtajal. maksud 19,1	Asunik kudele ehituse laenu antud 2120,9
Müüdnud maakohtade päraldiste ostuvõla t/maksud 524,5	Maale elukort. ehituse laenu antud 146,7
Tagasiantud maadele ingrosseeritud võlgade t/maksud 6,9	Välja antud asundamiseks kõlblik kude maade ost., parand. ja hoonestamiseks 19,6
E. Maapanga pantkirjade intressid 0,1	Asunduse laenu antud 7,0
Viivituserahad 178,0	Eesti Maapanga pantkirju omandatud 250,0
Mitmesugused sissetulekud 1,2	Eesti Maapanga põhikapitali täienduseks arvatud 77,4
	Administ. kuludeks:
	Põminile 132,6
	Maapangale 228,8
	Asunduskomisjonile 12,4
	<u>Tulude ülejääk 167,5</u>
<u>Kokku 3819,5</u>	<u>Kokku 3819,5</u>

Revisjoni tulemused.

Aastaaruanne on kokku seatud tegevuse kohta l ap. — 31 märtsini, kuna vastavate seaduste ja määruste järgi peab tegevusaasta kestma 1. jaan. — 31. detsembrini.

Asunduskapitali raamatud olid aruandeaasta lõpuks lõpetamata, mis on vastuolus raamatupidamise üldreeglitega.

Aastaaruande kokkuseadmisel kalduti kõrvale bruttoelarve põhimõttest, mahaarvates tuludest osa administratsioonikulusid, neid kuluna jättes näitamata.

Üksikud võladokumendid olid kokku seatud puudulikult ega vastanud seaduslikele nõuetele.

Aruande kokkuseadmisel ei olnud kinni peetud nõutud korrast ja jäetud võrdlemata bilansi osad sellekohaste andmetega, mille tõttu revideerimisel tulid ilmsiks lahkuminekul teiste asutiste raamatutega.

Arvepidamine osutub liialt komplitseerituks. — Ümberkorraldamine annaks tööjõu kokkuhoidu ligi 20%.

Pikalaenu Pank.

Majanduslikud tingimused.

Majanduslikud raskused, mis algasid 1928 a. viimasel veerandil halva põllumajandusliku aasta tõttu, keetsid edasi ka aruandeaastal ja ei jätnud mõju avaldamata ka pankade tegevusele. Eriti raske oli majanduslik seisukord aasta esimesel poolel, kus äride läbikäigud vähenesid kuust-kuusse ja olukord järjekindlalt halvenes. Eriliselt kannatas olukorra raskuste all siseturule produtseeriv tööstus, kus mitmed vähemad ettevõtted lõpetasid oma tegevuse tegevuskapitali ja turu puudumisel.

Ka eksportkaubanduses andis olukorra pinevus end valusalt tunda, kus tähtsate väljaveo-ainete — liina ja metsamaterjali hinnad järsult langesid üleilmse depressiooni ja N.-Vene kaupade hulgalise valgu-mise tõttu välisurule, tekitades kahjusid eksportööridele ja väljakutsudes segaduse mitmesugustes välja-veo kavatsustes. Kujunenud olukord esitas loomulikult suuri nõudmisi pankadele, kuna tööstusel ja kau-bandusel tuli teha erakordseid laene, et pääseda üle seisukorrast. Kasvavate krediitide kõrval tekkis aga samal ajal hoiusummade äravool pankadest. Pinevust rahaturul suurendas veel korratu võlgade tasumine endiste laenusaaajate poolt, mis samuti mõjus kahandavalt pankade ressursidele ja tekitas raskusi krediidi-nõudmiste rahuldamisel. Et pinevust krediiditurul vähendada, siis olid riiklikud pangad sunnitud võimal-dama krediite era- ja ühispankadele.

Ülemines Pikalaenu Panga tegevuse vaatlemisele, tuleb eeskätt tähendada, et panga tegevus are-nes aruandeaastal, nagu eelmiselgi, kahes suunas: ühelt poolt on pank annud laene omal arvel ja teiselt poolt — valitsenud laene riigi arvel. Nii ühes kui teises osas kokku on panga tegevus suurenenud aruande-aastal ümmarguselt 14% võrra, nagu seda näitab üldlähikäigu kasvamine 96,0 mil. kroonilt 110,05 mil. kroonile ja äriseisu tõusmine 40,41 mil. kr. pealt 45,74 mil. kr. peale.

Ülevaate panga tegevuse arenemisest aruandeaastal annavad allpoolkõrvutatud bilansid (mil. kroon.):

	A k t i v a						P a s s i v a					
	Kassa ja jooksvad arved	Panga laenu-d		Riigilt valitse-misele võetud laenu-d	Muu aktiiva	Kokku	Põhikapital	Müüd kapitalid	Võlakirjad	Valitsmisele võetud riiklikud fondid ja laenu-d	Muu passiiva	Kokku
		9%-lised laenu-d	Soodusta-tud % ga laenu-d									
1. I. 1929 a. .	6,63	6,15	2,83	23,42	1,98	40,41	5,00	—	7,19	24,52	3,70	40,41
31. III „ .	4,28	8,62	3,60	23,92	2,0	42,42	5,00	—	8,49	24,64	4,28	42,42
30. VI „ .	5,06	10,89	3,17	25,40	2,58	47,11	5,00	0,25	10,13	26,04	5,69	47,11
30. IX „ .	4,54	11,56	3,39	24,56	3,03	47,08	5,00	0,25	13,18	25,84	2,80	47,08
31. XII „ .	5,25	13,53	2,66	21,29	3,01	45,74	5,00	0,26	13,77	22,86	3,84	45,74

Uusi laene panga arvel anti välja aasta jooksul 7,95 mil. kr. ja võeti üle „A“ liigist 3,68 mil. kr. väärtuses. Sama aja kestel tasuti võlgasid laenusaaajate poolt 4,41 mil. kr., nii et panga arvel antud laenude kogusumma kasvas aruandeaastal 7,22 mil. kr. võrra.

Laenu-d panga arvel.

Uusi laene andis pank osalt endiste võlgade tasuks sissetulnud summadest, mida ümmarguselt oli 4,41 mil. kr., osalt ressursidest, mida pank sai riigilt võlakirjade vastu, nii et uut kapitali mahutati aruande-aastal rahvamajandusse Pikalaenu Panga poolt 3,54 mil. kr. — Uutest laenudest langes peaosalt lühiajalistele mitmesugustel kindlustustel antud laenudele, kuna pikaajalisi hüpoteeklaene oli antud väikesel määral. Nii oli aasta jooksul antud laene mitmesugustel kindlustustel tähtajaga kuni 5 aastat 6,24 mil. kr., kuna hüpoteeklaene — 1,7 mil. kr.

Ülevaate laenuoperatsioonide arenemisest annab alltoodud tabel (mil. kr.):

	Saldo 31. XII. 1928 a.	1929 a.			Saldo 31. XII. 1929 a.
		Antud uusi laene	„A“ liigist üle võetud laene	Aasta jooksul tasu- tud laene	
Hüpoteeklaenu	2,56	1,70	3,56	0,27	7,56
Laenu mitmesugustel kindlustustel:					
a) hariliku 9%-ga	3,59	4,36	0,12	2,09	5,97
b) soodustatud %-ga	2,83	1,88	—	2,05	2,66
Kokku	8,98	7,95	3,68	4,41	16,19

Laenu kindlustamine. Laenu kindlustuste suhtes on panga seisukord paranenud aruandeaastal, kuna langenud on personaallaenu ja tõusnud varadega kindlustatud krediitid. Nii moodustas personaalkrediit eelmisel aastal 48,7% laenu kogusummast, kuna aruandeaastal — 35,7%, s.o. 13% võrra vähem möödunud aastast. Hüpoteeklaenule langes aruandeaastal 46,7% laenu portfelli üldsummast, eelmisel aastal aga 28,6%. Tagasi läksid küll lombardlaenu, kuid summa vähesuse tõttu ei avaldanud see suuremat mõju portfelli kindlustusile.

Muudatustest laenu kindlustuste alal annab pildi alltoodud tabel (mil. kr.):

	Hüpoteek- laenu	Lombardlaenu			Personaalkrediit		Kokku
		Väärt- paberite vastu	Liikva vara vastu	Obligat- sioonide vastu	Panga- tagatiste vastu	Vekslite ja võla- kohustiste vastu	
1929 a.	7,56	0,02	—	2,83	2,33	3,44	16,19
% laenu kogusummast	46,7%	—	17,6%	—	—	35,7%	100
1928 a.	2,56	0,01	0,11	1,92	3,18	1,20	8,98
% laenu kogusummast	28,6%	—	22,7%	—	—	48,7%	100%

Majandusealade varustamine krediidiga. Majandusealade finantseerimisel teotses pank samadel põhimõtetel nagu eelmisel aastalgi. Üksikutest majandusealadest finantseeris pank kõige tugevamalt tööstust, kuhu mahutati aasta jooksul uut kapitali 1,47 mil. kr. Tööstusele järgnes krediteerimise poolest panganduserühm, kuhu anti uusi laenu aruandeaastal 1,02 mil. kr. Kolmandal kohal asus omavalitsuserühm 0,90 mil. kr., neljandal kohal laevanduserühm 0,64 mil. kr., viiendal — põllumajanduslik tööstus 0,29 mil. krooniga, kuna ehitusetegevus asus viimasel kohal, olles finantseeritud vaid 0,17 mil. krooniga. Tagasimineku näitas aruandeaastal aga põllumajanduse finantseerimine, kus krediidi kogusumma langes 3,39 mil. kr. pealt 2,76 mil. kr. peale, andes seega vähenemise 0,63 mil. kr. Kuid nimetatud tagasimineku ei olnud tingitud panga krediidipoliitikast, vaid sellest, et suurem osa 1928 a. väljaantud seemnevilja ja väetislaenudest kuulus tasumisele aruandeaastal, milline asjaolu mõjus kahandavalt laenu üldsummale.

Tööstusele antud laenudest langeb suurtööstusele 5,06 mil. kr. ja kesk- ning väiketööstusele 1,78 mil. kr. Neist summadest on laenu ümberkorraldamisel panga arvele võetud „A“ liigist suurtööstuse laenu 3,19 mil. kr. ja kesk- ning väiketööstuse laenu 0,30 mil. kr. Muu osa on uued laenu. Kõik tööstuse laenu on antud hariliku (9%) protsendiga.

Põllumajandusele on pank annud laenu kahesugustel tingimustel: hariliku intressiga ja soodustatud intressiga. Hariliku (9%) protsendiga laenu andis pank peaaesjalikult talitusekapitaliks — elusa ja eluta inventari ostmiseks, kuid osalt ka põhivara objektide soetamiseks — hoonete ehitamiseks ja maaparanduseks. Niisuguseid laenu oli antud kuni aruandeaasta lõpuni 1,23 mil. kr., milles oli „A“ liigist ülevõetud laenu 0,20 mil. kr.

Soodustatud intressiga (7%) laene andis pank põllupidajatele seemnevilja ja väetisainete muretsemiseks. Aruandeaasta lõpuks oli väljas niisuguseid laene 1,53 mil. kr.

Põllumajanduslikku tööstust finantseeris pank ka kahesugustel tingimustel. Nii oli antud laene kuni aruandeaasta lõpuni: harilikku (9%-ga) — 0,39 mil. kr. ja soodustatud — 6%-ga — 0,21 mil. kr. Harilikku 9%-ga laenudest oli üle võetud „A“ liigist 0,06 mil. kr. Ülejäänud harilikud ja kõik soodustatud laenud olid uued laenud.

Peale eelnimetatud põllumajanduslike ja põllumajandusliku tööstuse laenude on pank kaudselt finantseerinud põllumajandust veel Eesti Maapanga kaudu, omandades viimase pantkirju, mida aasta lõpul oli portfelligis nominaalväärtuses 2,27 mil. kr.

Laevandust on pank varustanud osalt harilikku, osalt soodustatud krediidiga. Nii oli antud kuni aruandeaasta lõpuni laevandusele: 9%-list laenu — 0,47 mil. kr. ja 6%-list — 0,32 mil. kr.

Samuti on pank annud laene pankadele osalt harilikku, osalt soodustatud protsendiga. Kuni aasta lõpuni oli antud pankadele: 9%-list laenu 0,51 mil. kr., 7½%-list — 0,05 mil. kr., 7%-list — 0,26 mil. kr. ja 4½%-list — 0,2 mil. kr.

Ehitusetegevust, omavalitsusi ja üksikuid vähemaid alasid on pank finantseerinud harilikku, s.o. 9%-liste laenudega.

Üksikute majandusealade finantseerimisel püsis pank Vabariigi Valitsuse poolt 30.IX.1929 a. määratud krediitide piirides. Aruandeaasta lõpuks jäi tarvitamata krediite kõige rohkem suurtööstusel, nimelt 0,63 mil. kr. Sellele järgnes tarvitamata krediidi suuruse poolest ehitusetegevus 0,48 mil. krooniga, kuna kõige vähem oli tarvitamata krediite omavalitsuserühmal — 0,03 mil. kr.

Alltoodud tabel annab üksikasjalise ülevaate majandusalade finantseerimise ja krediitide tarvitamise kohta aruandeaastal võrreldult eelmise aastaga (mil. kr.):

	Suurtööstusele	Väike- ja keektööstusele	Põllumajandusele	Põllumajandus- ja tööstusele	Ehitusetegevusele	Pankadele	Kalandusele	Omavalits. ja muudele aladele	Laevandusele	Kokku laene 31.XII.29 a.
1929 a.										
Hipoteeklaenuid*)	3,12	0,13	0,01	0,03	0,12	—	—	1,06	—	4,47
	1,19	0,35	0,02	0,11	0,05	0,20	—	1,07	0,09	3,08
Laenud mitmesugustel kindlustustel:										
9%-lised*)	0,07	0,17	0,19	0,03	0,05	—	—	0,12	0,02	0,65
	0,68	0,93	1,01	0,22	1,39	0,31	—	0,41	0,36	5,31
7½%-lised	—	—	—	—	—	0,05	—	—	—	0,05
7%-lised	—	—	1,53	—	—	0,26	—	—	—	1,79
6%-lised	—	—	—	0,21	—	—	0,08	—	0,32	0,61
4½%-lised	—	—	—	—	—	0,20	—	—	—	0,20
*)	3,19	0,30	0,20	0,06	0,17	—	—	1,18	0,02	5,12
	1,87	1,28	2,56	0,54	1,44	1,02	0,08	1,48	0,77	11,4
V. V. poolt määratud krediiti	2,50	1,75	1,50	0,75	2,00	—	—	1,75	0,60	10,85
1928 a.										
Hipoteeklaenuid	1,29	0,40	0,01	0,11	0,13	—	—	0,62	—	2,56
Laenud mitmesugustel kindlustustel:										
9%-lised	0,16	0,62	0,71	0,20	1,36	—	—	0,46	0,07	3,59
7%-lised	—	—	2,87	—	—	—	—	—	—	2,87
6%-lised	—	—	—	0,03	—	—	0,06	—	0,07	0,16
*)	0,56	0,23	0,27	0,09	0,22	—	—	0,50	0,005	1,88
	0,89	0,79	3,12	0,25	1,27	—	0,06	0,58	0,13	7,10

*) Ülemine rida näitab „A“ liigist ülevõetud laene.

Laenude tasumine. Mitmesugustel kindlustustel antud laenude tasumine sündis aruandeaastal edukalt hüpoteeklaenude tasumisest. Nimelt jäi aasta lõpuks tasumata mitmesugustel kindlustustel antud laenude protsente 0,06 mil. kr. ehk 9 3% nende kogusummast, kuna hüpoteeklaenude alal 0,27 mil. kr. ehk 32,2% tähtajaliste maksude üldsummast. Ühtlasi tuleb tähendada, et tähtajaliste maksude tasumine ei tekitanud raskusi mitmesugustel kindlustustel antud laenude alal, kuid hüpoteeklaenude alal tulid ilmsiks mõningad ebatäpsused. Korratuteks tasujateks osutusid peaaesjalikult suured hüpoteekaarvõlgnikud, eriti suurtööstusettevõtted, kuna keskmised ja väikesed laenusaaajad täitsid korralikult oma kohustisi.

Mitmesuguste laenude alal tuli ette ka üksikuid tähtajaliste maksude tähtaja pikendusi, kuid niisugused juhud olid tingitud erakorralistest nähtustest, mitte aga võlgniku rahalisest kitsikusest.

Majandusealade järgi tuli pikendada kõige rohkem laene põllumajandusele, milline nähtus on seletav osalt 1928 a. viljakaldusega, osalt madalate viljahindadega aruandeaastal, mis ei võimaldanud põllupidajatele täita oma kohustisi pankade vastu. Tööstuselaenu alal tuli ette ka mõningaid pikendusi, kuid need kandsid juhuslikku iseloomu ja tasuti peaaegu erandita antud tähtaegadeks. Samasuguses seisukorras osutusid ka ehituselaenu, kus üksikutele kordadele tuli pangal pikendada maksutasumise tähtpäevi. Pikenduse põhjuseks osutus harilikult ehituste mittelõpetamine kavatsatud tähtaegadeks.

Krediidipolitika. Vaadeldes Pikalaenu Panga krediidipolitikat, või õigem öelda seda majandusepolitikat, mida pank ajas krediidipolitika kaudu, tuleb eeskätt märkida asjaolu, et pank on annud laene odavamalt kui vastavad kulud seda võimaldasid. Nii võttis pank oma laenudelt 9% aastas, kusjuures laenude valitsemiskulusid oli pangal 0,98% ja kulusid mahutamata kapitali passiivintresside näol 0,62%, nii et kapitali tegelik teenistus oli 7,4%, kuna maksta tuli samalt kapitalilt intressi 8,2%. Nimelt tarvitas pank oma laenuoperatsioonideks osalt oma põhikapitali, osalt „A“ liigi laenude tasuks sissetulnud summasid, s. o. kapitali, mis saadud 1927 a. välislaenust ja millelt riik maksab 8,2% aastas. Seega ületasid Pikalaenu Panga käsutuses olevate kapitalide kulud aruandeaastal nende teenistuse 0,8% võrra, ja pank ei annud riigimajapidamise seisukohalt mitte kasu oma laenuoperatsioonide osas, vaid — kahju. Kui arvesse võtta asjaolu, et nimetatud kapitalidest oli välja laenatud aruandeaasta lõpuks 13,53 mil. kr., siis ületasid pangakapitalide kulud nende teenistuse 0,11 mil. kr. võrra. Nimetatud kahjud olid tegelikult veelgi suuremad, sest kapitaliteenistuse väljakalkuleerimisel ei ole arvestatud krediidiriisikoga, mida aga kahtlemata tuleb arvesse võtta, sest pank finantseeris peaaesjalikult hüpoteekaarkorras tööstust, kus kinnisvara väärtus pole püsiv, olenedes konjunktui muudatustest, ja võib väheneda mõne aasta jooksul mitmekordselt ning kutsuda esile seisukorra, kus puudub võimalus katta nõudmisi panditud kinnisvara väärtusest. Millise summa see krediidiriisiko välja teeb, on raske öelda, kuid niisugust tähtsusetu kulu ei moodusta see mitte, et sellega poleks vaja arvestada laenuprotsendi väljakalkuleerimisel.

Teiseks Pikalaenu Panga krediidipolitika iseloomustavaks jooneks oli era- ja ühispankade finantseerimine nende likvideerimiseks. Nii anti panga poolt aruandeaastal uut krediiti era- ja ühispankadele nende kassareservide suurendamiseks 0,45 mil. kr., kusjuures eelmisel aastal oli antud samaks otstarbeks 0,31 mil. kr., nii et kokku on antud laenu rahaasutiste saneerimiseks kuni aruandeaasta lõpuni 0,76 mil. kr. Erilist tähelepanu väärib sellejuures asjaolu, et osa aruandeaasta laenudest — 0,25 mil. kr. on antud 7½ ja 4½%-ga, mille tõttu pank kaotas ja üksikud era- ning ühispankad võitsid riigi arvel 0,01 mil. kr.

Üldiselt tuleb panga krediidipolitika kohta tähendada, et see aruandeaastal oli võrdlemisi passiivne ja ettevaatlik. Aasta esimesel poolel andis pank laene peaaesjalikult eelmisel aastal määratud krediitide arvel, mida ümmarguselt oli 2 mil. kr. Alates juulist arvestas pank laenude määramisel ressursidega, mis sisse tulid annuiteetide tasumisest. Uut kapitali mahutati Pikalaenu Panga poolt majandusellu 3,54 mil. kr., millest summat ei saa pidada suureks, kui arvestada pinevusega, mis valitses krediiditurul aruandeaastal. Laenude nõudmine ei olnud küll suurem eelmise aasta nõudmisest, kuid hoiusummade väljavõtmine ja korratu

rohustiste täitmine vähendas pankade vabasid ressursse ja ei võimaldanud täiel määral rahuldada krediidi-
arvet. Sarnane seisukord avaldas loomulikult mõju ka Pikalaenu Panga krediidipoliitikale ja õigustab uue
kapitali paigutamist rahvamajandusse määral nagu see aset leidnud.

Riiklikke laene oli panga valitsemisel aruandeaasta lõpuks 21,3 mil. kr., milles oli Eesti Pangalt ülevõe-
tud „A“ liigi laene 17,79 mil. kr. ja fondilaene 3,51 mil. kr. Eelmisel aastal oli panga valitsemisel sellevastu
„A“ liigi laene 22,51 mil. kr. ja fondilaene 0,92 mil. kr., nii et panga tegevus laenude valitsemise alal riigi
arvel on vähenenud aruandeaastal 9% võrra.

Laenude valitsemine riigi arvel.

Ülevaate panga valitsemisel olevate riiklikkude laenude liikumise kohta annab alltoodud tabel (mil. kr.).

	Saldo 31. XII. 1928 a.	Läbikaik 1929 a.		Saldo 31. XII. 1929 a.
		Laene antud	Laene tasutud	
Laenud Majandusemin. põll. fond. . .	0,71	0,95	1,09	0,57
Laenud Põllutoomin. kalameeste fond.	—	0,003	—	0,003
Laenud uhispümat. fondist	0,02	0,53	0,007	0,54
Laenud Põllumajan. toetuslaenu fond.	0,19	1,20	0,16	1,23
Laenud Põllutöömin. 1929 a. seemnev. fondist	—	3,29	2,12	1,17
Laenud Toob-hoolek. min. fondist . . .	0,002	—	0,002	—
	0,92	5,97	3,38	3,51
		Juure arvatud %% ja kulusid	Võlga ja %% tasutud	
„A“ liigi laenud	22,51	5,38	10,10	17,79
Kokku	23,43	11,35	13,48	21,30

Valitsemisel olevatest laenudest osutusid tähtsamaks „A“ liigi laenud, kuna fondilaenud moodustasid
väikese osa panga tegevusest. Nii kujundasid „A“ liigi laenud 83,5% valitsemisel olevate laenude kogusum-
mast, kuna fondilaenud vaid 16,5%. Üldiselt kasvab aga fondilaenude tähtsus panga tegevuses aastast-aas-
tasse, sest „A“ liigi laenud on määratud likvideerimisele ja kuuluvad lõpetamisele juba lähemate aastate
jooksul, kuna fondilaenud on alalised ja tulevikus kasvavad.

Mis puutub eriti „A“ liigi laenudesse, siis tuleb tähendada, et nimetatud laenudele arvati juure aru-
andeaastal protsente ja mitmesuguseid kulusid 1,35 mil. kr. ja tarvitamata krediidist väljaantud uusi laene
0,25 mil. kr., kokku seega 1,60 mil. kr. Sama aja jooksul tasuti laenusaaajate poolt rahas 2,60 mil. kr., panga-
välakirjadega laenude ülevõtmisel panga arvele 3,68 mil. kr. ja akordeeriti Valitsuse poolt 0,04 mil. kr., kokku
6,32 mil. kr., nii et „A“ liigi laenud vähenesid aruandeaasta jooksul 4,72 mil. kr. ehk 22% võrra. 1928 a.
kahanes aga „A“ liigi laenude üldsumma 5,16 mil. kr. ehk 16,7%, millest järgneb, et „A“ liigi laenude likvi-
deerimise tempo oli aruandeaastal kiirem kui eelmisel aastal.

Sisulisest küljest vaadatult osutusid likvidatsiooni tulemused aga halvemaaks eelmise aasta tulemustest.
Nii tasuti aruandeaastal laenude katteks rahas 2,60 mil. kr., kuna 1928 a. — 4,62 mil. kr. Laenude likvidee-
rimise kiirem tempo oli tingitud aruandeaastal sellest, et pank võttis oma arvele „A“ liigi laene suuremal mää-
ral kui eelmisel aastal. Nimelt võttis pank oma arvele aruandeaastal „A“ liigi laene 3,68 mil. kr., kuna 1928 a.
— 1,88 mil. kr. Laenude ülevõtmine panga arvele edenes aruandeaastal hästi selle tõttu et ettevõtete elu-
põulikkuse ja ülevõetavate laenude kindlustuste kohta oli juba saadud selgust.

Et 1928 a. tasuti laenusid rahas suuremal määral kui aruandeaastal on seletatav sellega, et osa „A“
liigi laenudest oli likviidse iseloomuga ja tasuti esimesel aastal. Aruandeaastasse ületulnud laenud olid vähem
likviidised ja nende tasumine sündis peaaesjalikult sel teel, et pank nad oma arvele võttis üle.

Vaadeldes likvidatsiooni käiku asukohtade järgi selgub, et laenude tasumine edenes kiiremini osakondades ja aeglasemalt Pikalaenu Pangas eneses. Nii on tasutud aasta jooksul osakondades 33,6% laenude üldsummast, Pikalaenu Pangas aga 19,5%, s. o. vähem 14,1%.

Kindlustuste, ettevõtete aruannete ja teiste pangas leiduvate andmete järgi otsustades oli aruande aasta lõpuks „A“ liigi laenude hulgas kindlaid laene 4,51 mil. kr. ehk 25,4% laenude kogusummast. Need laenud on rõhuvas enamuses tasutavad. Neid laene ei ole veel sisse nõutud ega ka panga arvele võetud sest neile on antud soodustusi protsentide alandamise näol. Kui üldine protsendimäär aga edaspidi nende protsendimäärani alaneb ja vastavalt sellele ka Vabariigi Valitsus pangavõlakirju odavama protsendiga vastu võtab — võivad need laenud üle võetud saada panga arvele. Majandusealade järgi oli nendes laenudes

Laene omavalitsustele	2,26 mil. kr
Likvidatsiooni korras antud k.-k. laene	1,53 „ „
„ „ „ „ tähtajalisi laene	0,20 „ „
Laene laevandusele	0,31 „ „
Laene seltskondl. asutistele ja ettevõtetele	0,21 „ „
	4,51 mil. kr

Erandi neist laenudest moodustasid laevanduselaenud, mida igal ajal võib panga arvele üle võtta, sest antud soodustused ei ole siduvad, nagu teistel laenudel, vaid olenevad Valitsusest, mil neid lõpetatakse

Väljaselgitatud kahtlasi nõudmisi oli „A“ liigi laenude hulgas aruandeaasta lõpuks 4,13 mil kr ehk 25,2% laenude üldsummast. Kõik need laenud on määratud likvidatsiooni, kuna puuduvad väljavaated et võlgnikud ise suudavad korraldada oma võlgasid. Viimase aja majanduslikud raskused võivad välja kutsuda suuremaid likvidatsioonid, mis alles 1930 a. kestel selguvad.

Ühe osa kahtlaste võlgade likvideerimisega jõuti juba lõpule aruandeaastal. Ka on selgunud kahjud mida riigil tuleb kanda. Kahjudesse tuleb kirjutada võlgasid, mille kindlustused realiseeritud ning üle jäänud võla katmiseks väljavaated puuduvad, — ligi 0,51 mil. kr.

Kuna viimase aja majanduslikud vapustused on viinud raskustesse ettevõtteid, millest varem arvati et nad täidavad oma kohustisi, siis on karta, et kahjud „A“ liigi laenude alal on suuremad, kui alguses arvati. Olemasolevate andmete järgi võib kahjusumma tõusta kuni 3 mil. kr., nii et lähemate aastate jooksul tuleb täiendavalt kahjudesse kirjutada veel umbkaudu 2,5 mil. kr. Millise aja jooksul on võimalik läbi viia likvideerimist on raske öelda, sest varanduste sunnirealiseerimisel tekivad protsessid, mille lahendamine nõual aega.

Selgitamata laene, s. o. laene, mille seisukord veel selgitamisel, — oli aruandeaasta lõpuks 8,86 mil. kr ehk 49,8% laenude üldsummast. Neid laene oli arvuliselt palju (77 k.-korrent laenu, 7 tähtajalist laenu ja suur arv diskontoveksleid). Nimetatud laene võib pank võtta oma arvele lähemate aastate jooksul sel määral, mil nad osutuvad panga põhikirja kohaselt kindlustatuks ja laenusaaajate majapidamised elujõulisteks

Üldiselt on need laenud enam-vähem korralikud. Nende pealt on rõhuvas enamuses protsendid tasutud ja osalt kustutatud ka võlga. Korratuteks tasujateks osutusid vaid mõned suuremiad ettevõtted.

Erilise nähtusena „A“ liigi laenude alal tuleb märkida asjaolu, et riigikassa on annud garantiisid laenude kindlustuseks. Nii leidis panga portfellis aruandeaasta lõpuks riigikassa tagatise 87.255 kr. väärtuses

Kuna riigikassa on „A“ liigi laenude peremees, siis järgneb sellest, et kreditor on annud iseendale tagatise võla tasumise kohta deebitori poolt. Motiivid, millistel riigikassa sarnaselt talitab, on laenutehnik seisukohalt selgusetu.

Peale eelloetletud saldoses olevate „A“ liigi laenude oli panga valitsemisel aruandeaasta lõpuks veel tähendatud laenude tasuks oksjonil omandatud varasid 0,28 mil. kr. väärtuses. Need varad on kõik realiseeritavad ostuhinna eest, peale kahe tehase kinnisvarade (0,17 mil. kr.), kus tehaste produktsioonivõim ei vasta meie oludele.

Oksjonil omandatud varade müügist on aruandeaastal kasu saadud 0,93 mil. kr., milline summa kuni võla vahetõrgete lõpliku lahendamiseni on kantud eriarvele.

Bruttotulu sai riik „A“ liigi laenudelt aruandeaastal 1,31 mil. kr.

$$\text{ehk } 1.313.632.80 \times \frac{22.510.463.71 + 17.794.093.09}{2} \times 100 = 6,52\%$$

laenude kogusummast. Laenude valitsemise eest maksis riik pangale komisjoni 0,31 mil. kr., nii et riigi puhastulu oli „A“ liigi laenudelt aruandeaastal

1 mil. kr. ehk $1.000.642.26 \times \frac{22.510.463.71 + 17.794.093.09}{2} \times 100 = 4,97\%$ laenude üldsummast. 1927 a. välislaenu pealt, millega „A“ liigi laenud Eesti Pangalt välja osteti, maksab aga riik 8,2% aastas, s. o. rohkem 3,23 %.

Mis puutub valitsemisel olevate riiklikkude kapitalide teise liiki — fondilaenudesse, siis on pank nende valitsemisel kinni pidanud vastavaist seadustest ja Vabariigi Valitsuse poolt antud juhtnõuõridest. Fondide valitsemine nõudis panga personaalilt perioodiliselt pinevat tööd. Eriti palju tööd nõudis ametkonnalt seemnevilja, väetis- ja ikalduselaenude valitsemine, kus aasta jooksul tuli juurde ligi 52.800 uut vekslit ja võlakohustist. Fondilaenude pärast tuli pangal suurendada oma personaali 6 ametniku võrra.

Kapitali oli Pikalaenu Panga käsutuses aruandeaasta lõpuks 45,74 mil. kr., millest oli mahutatud laenudesse ja muudesse aktivatesse 40,49 mil. kr., kuna mahutamata oli 5,22 mil. kr. Võrreldes kapitalide mahutamist eelmise aastaga selgub, et panga vabad ressursid langesid aruandeaastal ümmarguselt 1,41 mil. kr. ehk 21,3%, minnes tagasi 5,22 mil. kr. peale 6,63 mil. kr. vastu eelmisel aastal. Reservide seis oli kaunis ühtlane kogu aruandeaasta ja ei näidanud suuremat kõrvalekaldumist aasta algsummast, püüdes 4,02 ja 6,63 mil. kr. vahel. Eritiseks nähtuseks reservide hoidmise alal oli asjaolu, et pank lõpetas reservide hoidmise välismaal ja kandis need sisemaa pankadesse. Kuna hoiusummad seisemaal olid mahutatud peaaesjalikult Eesti Panka, kus hoiuarved ei kannu protsente, siis kaotas pank selle sammu tagajärjel kogu intressid, mida ta oleks saanud hoiusummadelt nende pidamise korral välismaa pankades. Aruandeaastal maksid välismaa pangad hoiusummadelt 4—5% aastas.

Panga rahaline seisukord,

Ülevaate pangareservide liikumise ja hoidmise kohta aruandeaastal annab alltoodud tabel (mil. kr.):

	31. XII. 1928 a.		31. III. 1929 a.	30. VI. 1929 a.	30. IX. 1929 a.	31. XII. 1929 a.	
	välismaal	sisemaal				välismaal	sisemaal
Panga kapitalide mahutamata osad . .	2,80	—	0,95	1,42	2,56	1,45	1,0
Riigilt valitsemisele võetud kapitalide mahutamata osad	1,19	2,64	3,73	3,64	1,98	—	2,79
Kokku	3,99	2,64	4,68	5,06	4,54	1,45	3,79

Uut kapitali sai pank juure aruandeaastal 5,31 mil. kr., kusjuures panga oma kapital kasvas 0,86 mil. kr., võörkapital — 7,63 mil. kr., kuna riigilt valitsemisele võetud kapitalid vähenesid 3,18 mil. kr. võrra. Alltoodud tabel annab ülevaate kapitali soetamise kohta aruandeaastal (mil. kr.):

	Omakapital		Aruande, aasta puhaskasu ja 1930 a. %%	Võörkapital		Riigilt valitsemisele saadud laenud ja fondid		Kokku
	Põhikapital	Tagavarakapital		Väljalastud võlakirjad	Passiiva laenud	„A“ liigi laenud	Mitmesugused fondid	
1928 a. . .	5,0	—	0,81	7,19	0,15	25,24	2,01	40,40

Panga omakapitali suurenemine oli tingitud osalt tagavarakapitali suurenemisest, kuhu arvati 1928 a. puhaskasust 0,25 mil. kr., osalt panga tegevuse tulukuse kasvamisest, mille tagajärjel kogunes panga kätte mitmesuguseid tulusummasid suuremal määral kui eelmisel aastal. Nii oli panga käsutusse läinud aasta lõpuks tulusummasid 0,81 mil. kr., (puhaskasu 0,53 mil. kr. ja 1929 a. intresse 0,28 mil. kr.), kuna aruandeaastal—1,42 mil. kr. (puhaskasu 0,83 mil. kr. ja 1930 a. intresse 0,59 mil. kr.), s. o. rohkem 0,61 mil. kr. võrra.

Võörkapitali soetamist teostas pank peaaesjalikult võlakirjade väljaandmise teel, milliseid lasti liikvele aruandeaastal täiendavalt 6,58 mil. kr. väärtuses. Peale selle kasvasid panga passiivlaenu võlakirjade lunastamata kupongide ja üleminevate summade näol 1,05 mil. kr. võrra, nii et kokku tuli võörkapitali juure aruandeaastal 7,63 mil. kr.

Tingimused, millistel võlakirjad liikvele lasti, olid parimad vabaturu tingimustest ja osutusid pangale väga soodsateks. Nimetatud asjaolu on seletatav sellega, et tähendatud pabereid ei mahutatud mitte vabaturule, vaid realiseeriti riiklikkude summade arvel ametliku kursiga, kusjuures kurs ei olnud määratud Valitsuse poolt mitte rahaturu tingimuste, vaid laenu otstarbe seisukohalt.

Mis puutub võlakirjade realiseerimise allikatesse, siis oli realiseeritud võlakirju aruandeaasta lõpuks järgmiselt:

Deposiitsummade arvel 4%-si võlakirju seeria B ja F	1,13 mil. kr.
„ „ 3%-si „ „ C	0,12 „ „
„ „ 5%-si „ „ J	0,61 „ „
„A“ ja „B“ liigi laenude kahjude katmise fondi arvel 4%-si võlakirju seeria F	0,78 „ „
„A“ liigi laenude tasuks sissetulnud summade ja 1927 a. valislaenu osa arvel, mis anti pangale peale põhikapitali 7%-si võlakirju seeria E	11,13 „ „
	Kokku 13,77 mil. kr.

Äritulemused.

Aruandeaasta lõppes tulude ülekaaluga, andes puhaskasu 0,83 mil. kr.

Tähtsam tulu oli pangal saadud protsendid ja komisjon (1,79 mil. kr.), kuna kulude periosa moodustasid makstud intressid ja komisjon (0,77 mil. kr.).

Tulud tõusid aasta jooksul 0,94 mil. kr. ehk 110,6% võrra, milline juurekasv vastas umbkaudu panga portfelli suurenemisele, mis tõusis 8,98 mil. kr. pealt 16,19 mil. kr. peale.

Panga kulud suurenesid 0,73 mil. kr. ehk 202,7% võrra. Kulude kasvamine oli tingitud osalt ametnikkude arvu suurenemisest, kooskõlas pangategevuse laienemisega, kuid peaaesjalikult sellest, et pank kasutas aruandeaastal laenuoperatsioonideks võörkapitali suuremal määral kui 1928 a., mille tõttu kasvasid kulud võlakirjade intresside näol.

Mis puutub laenu valitsemiskuludesse eraldi, siis näitasid need mõnepunktilist tõusu aruandeaastal. Nii olid laenu valitsemiskulud läinud aastal 0,90% laenu kogusummast, kuna aruandeaastal — 0,98%. Tähendatud kulude kasvamine oli tingitud osalt sellest, et pangal oli mõningaid majanduslikke kulusid rohkem, kui eelmisel aastal, mil pank esimese kahe kuu jooksul asus Eesti Panga ruumides, osalt aga „A“ liigi nõudmiste kui suuresummaliste ja seega odavalt valitsetavate laenu kahanemisest panga portfellis. Arvatavasti tõusevad laenu valitsemiskulud lähemate aastate jooksul veelgi, sest „A“ liigi laenu kahanevad likvidatsiooni korras aastast-aastasse, kuna panga enese laenu, mis peamiselt väikesummalised — tõusevad. Üldiselt võib aga konstateerida, et laenu valitsemise kulud ei ole liiga suured Pikalaenu Pangas.

Ülevaate panga tuludest-kuludest annab alltoodud tabel (mil kr.).

Tulud:	1929 a.	1928 a.
Saadud intressid ja komisjon	1,79	0,85
Väärtpaberitelt	0,11	0,04
	Kokku	0,89

Kulud:

Makstud intressid ja komisjon	0,77	0,14
Üldkulud	0,29	0,20
Vaikeseid kulud	0,01	0,01
Puhaskasu	0,83	0,53
	<hr/>	
Kokku	1,90	0,88

Personaalpolitika. Aasta jooksul võeti ametisse 32 isikut ja vabastati ametist 16, nii et ametnikkude arvü suurendati aruandeaastal 16 isiku võrra. Aasta lõpuks oli pangal 75 ametnikku, neist 3 direktorit, 57 koosseisulist ametnikku ja 15 ajutist töäjõudu. Ametnikkude arvu suurenemine oli tingitud peajasjalikult töörohkusest riikliste fondide alal, kus muuseas tuli juure panga valitsemisele aruandeaastal seemnevilja-fond ligi 0,60 mil. kr. Keskmine palgamäär ühes lisatasuga oli Pikalaenu Panga aruandeaastal 202,50 kr. Eelmisel aastal oli keskmine palk sellevastu 228,70 kr. Palga tasapinna langemine ei olnud põhjustatud mitte palga normide vähendamisest ametnikkudele, vaid sellest, et pank võttis juure uusi väikesepalgalisi amet-nikke suuremal määral, mis mõjus kahandavalt palga tasapinnale.

Pikalaenu Panga 1929 a. aruanne vaadati läbi kohapeal kusjuures leiti, et aruanne on kooskõlas raa-matute ja dokumentidega ning temas näidatud andmed vastavad tööoludele. Revideerimisel leiti asjaa-amise korras järgmisi puudusi:

Revisjoni tulemused.

1) Pank on võtnud intressi oma laenudelt vähem kui laenuandmiseks tarvitatud kapitalid riigile mak-sid. Nii võttis pank oma laenudelt 9% aastas, kuna kulusid oli: laenude valitsemise alal 0,98%, mahutamata kapitalide passiivintresside näol 0,62% ja laenuandmiseks tarvitatud võörkapitali passiivprotsentide näol 8,2%, kokku 9,8%. Küsimuse selgituseks olgu tähendatud, et pank tarvitab laenuandmiseks oma põhi-kapitali ja „A“ liigi laenude tasuks sissetulnud summe, s. o. kapitali, mis saadud 1927 a. välislaenust ja mille efektiivse summa pealt riik maksab 8,20% aastas.

2) Panga ametnikkudele on makstud päevaraha Vabariigi Valitsuse poolt kinnitamata normide alusel, kusjuures nimetatud normid on palju suuremad riigiteenijatele ettenähtud määradest.

3) Ühele lahkunud ametnikule on makstud 30 a. teenistusjuubeli puhul autasu 400 kr. Eelarves nii-sugust tasu ette nähtud ei olnud. Nimetatud isik on teeninud 3 aastat ja 4 kuud.

4) Pank on üle võtnud oma arvele üksikuid „A“ liigi laene, mille kindlustuste väärtuse ja laenusumma vahekor-d ei vastanud panga põhikirja nõuetele, ilma et laenajaga kokkuleppeid oleks sõlmitud, missuguseks tähtajaks see vahekor-d reguleeritakse.

5) Pank on andnud laene erapankade likvideedi tõstmiseks, võttes seega enda peale krediidiolude kor-raldamise ülesande, mis kuulub Eesti Panga kompetentsi. Niisuguseid laene anti panga poolt aruandeaastal 0,4 mil. kr.

6) Ühe vabriku võla ülevõtmisel „A“ liigist panga arvele on kindlustuste hinnaks võetud ligikaudne pandi materjaalne väärtus, aga mitte selle realiseerimise ja tulukuse väärtus.

Riigi põlevkivitööstus.

Riigi põlevkivitööstuse 1929 a. aruanne vaadati läbi Riigikontrolli esindajate poolt kohapeal, ja leiti, et aruanne on kooskõlas tööstuse raamatutega. Äriseis on 31. XII. 1929 a. tasakaalus 5.517.300.69 kr. ja kasude ning kahjude aruande järgi:

tulusid	3.019.392.66 kr.
kulusid	2.818.548.16 „
puhaskasu	200.844.50 kr.

Toodang.

Põlevkivitööstuse 1929 a. aruanne võrreldult eelmise aastaga näitab põlevkivi toodangu suurenemist. Nii oli 1928 a. põlevkivi üldtoodang 318.345 tonni, kuna 1929 a. — 355.658 tonni, s. o. 37.313. tonni ehk 11,7% võrra rohkem.

Põlevkivi tarvitamine 1929 aastal osutus aga vähemaks, kui eelarves oli ette nähtud. Nii oli kavatsatud eelarve järgi lasta turule ja tarvitada õlide valmistamiseks 443.000 tonni, kuid tegelikult realiseeriti 372.626 tonni, s. o. umbes 70.000 tonni ehk 15,8% vähem.

Realiseerimise vähenemist tuleb seletada peaaesjalikult põlevkivi tarvitamise langusega õlide produtseerimise alal, sest Vaivara õlivabrik, kellel omal ei ole põlevkivi kaevandust, ja kes ostis harilikult põlevkivi Riigi põlevkivitööstuselt — seisis kogu 1929 a., kuna Kohtla kaevanduse oma õlivabrik töötas aruandeaastal ainult poole koormatusega. Nii oli tööstuse eelarves õlide valmistamiseks ette nähtud 121.000 tonni põlevkivi, kuna tegelikult tarvitati aga selleks otstarbeks 32.454 tonni, s. o. 98.546 tonni ehk 74,1% vähem. Põlevkivi kütteks tarvitamine suureneb aga iga aastaga, kusjuures suurem tarvitaja on raudtee, kelle tellimised ulatuvad kuni 167.011 tonnini ehk 44,8% üldisest aruandeaastal realiseeritud põlevkivi kvantumist. Väiketarvitajate nõudmised põlevkivile tõusid eriti aruandeaastal. Nii oli eelarves ette nähtud väiketarvitajate rahuldamiseks 10.845 tonni põlevkivi, kuna tegelikult müüdi neile 23.787 tonni, s. o. 12.942 tonni ehk 119,3% rohkem.

Et tulevikus ära hoida laosseisvate endiste aastate põlevkivi-tagavarade väärtusest korruga suuri mahakirjutusi, mis osutuvad möödapääsematuks kauaaegse seismise tagajärjel, on tööstus hinnanud ümber aruandeaasta lõpul nimetatud tagavarad ja sellest tekkinud vahe 4.674.84 kr. võrra vähendanud ladude väärtuse.

Õlitööstus.

Riigi põlevkivitööstuse õlivabrik töötas 1929 a. perioodiliselt ja seejuures poole koormatusega, mis oli tingitud õlide suurtest tagavaradest ja turu puudumisest. Nii töötas õlivabrik 1. I — 5. III ja 20. V — 1. XII. 1929 a. kolme ning detsembrikuul viie generaatoriga, kuna 5. III — 20. V. ei töötnud üldse.

Aruandeaastal kavatseti valmistada 9000 tonni õli, kuid tegelikult valmistati 5453 tonni, s. o. 3547 tonni ehk 39,4% vähem, sest ei olnud võimalik töötada isegi lattu õlihindade järjekindla langemise tõttu ilmaturul.

Valmistatud õlisaadustest müüdi aruandeaastal: siseturul 5.622.493 kg ja välismaale 1.434.500 kg, kusjuures suurem õli tarvitaja oli siseturul Raudteevalitsus, kelle korraldusel üle viidi osa vedureid õlikütte peale. Üldse anti Raudteevalitsusele aruandeaastal mitmesuguseid õlisid 2.646.623 kg.

Arvestades madalamate õlihindadega ilmaturul, põlevkivitööstus hindas ümber oma õlitagavarad aasta lõpul vastavalt turuhindadele ja vähendas seega nende väärtust 12.664.15 kr. võrra.

Riigi põlevkivitööstus, aluseks võttes üldist turukonjunktuaari õlide alal nii sise- kui välismaal, ja arvestades oma õlivabriku produtseerimisvõimega ning praeguste tagavaradega, mille all seisab teenistuse ta tööstuse kapitali kuni 400.000 kr., alustas aruandeaastal Kohtla kaevanduses bensiini krakkimise ja puhastamise vabriku ehitamist, mille saadustega kavatses eeskätt varustada siseturgu ja alla viia praegu sisseveetava bensiini kõrget hinda.

Nimetatud vabriku tööle hakkamisel avaneb võimalus tõsta õlivabriku produktsiooni, mille tõttu suureneb ka nõudmine põlevkivi peale, sest vabrik kavatses valmistada aastas 2500 tonni bensiini, tarvitades selleks ligi 10.000 tonni tooresõli.

Kaevanduse jõujaam töötab edukalt ja selle üldjõu sünnitus oli aruandeaastal 964.860 kvat., millest liinide ja transformaatoride kadu 33.210 kvat. ja jõujaama oma tarvidus 64.675 kvat. maha arvatud, anti tarvitajatele järgmiselt:

1) kaevanduse enda asutistele 758.321 kvat. =	43.224.29 kr.
2) eratarvitajatele 108.654 kvat. =	10.618.73 „
Kokku 866.975 kvat.	53.843.02 kr.

Peale selle andis jõujaam 1929 a. õlitööstusele, sauna, pesukööki ja vedurite puhastamiseks 10229,1 tonni auru 20.938,48 kr. väärtuses.

Paralleelselt nimetatud tööstustele teotsevad Kohtla põlevkivi kaevanduses abitööstustena saeveski, puu- ja mehaanikatöökodad ning laboratoorium. Viimane töötab praegu peaaesjalikult kahes sihis: 1) parandada ja täiendada põlevkivist saadud praeguste kaubasortide omadusi, et olla turul võistlusvõimeline, ja 2) leida katsete teel uute kaubasortide valmistamise võimalusi, kuna aga eriline tähelepanu on pöördud põlevkivist loomuliku asfaldi saamise lõpliku väljaselgitamisele ja õlist väävlil eraldamise küsimuse lahendamisele.

Põhikapitali arvel saadi aruandeaastal riigikassalt viimane osa 250.000 kr., mille tõttu põlevkivitööstuse põhikapital võrdus aasta lõpul 3.500.000 kr., nagu see põhimääruses ette nähtud. Aruandeaastal saadud summa 250.000 kr. läks tervelt Eesti Panka konto-korrentvõla vähendamiseks.

Üldiselt aga põlevkivitööstus vähendas aruandeaastal oma kohustisi järgmiselt:

1) Eesti Pangale	297.633.93 kr.
2) riigiasutistele	115.759.10 „
3) eraasutistele	19.651.71 „
Kokku	433.044.74 kr

Samal ajal põlevkivitööstus suurendas oma erikapitale võrreldes eelmise aastaga järgmiselt:

Kapitali nimetus	Kapitalide seis 31. dets.		Suurenenud	
	1929 a.	1928 a.	Kroonides	%-des
Tagavarakapital	55.191 kr.	37.048 kr.	18.143	48,9
Tööst. laiend. kapital	149.816 „	58.352 „	91.464	156,7
Pensionikapital	43.004 „	28.000 „	15.004	53,6
Töölise olukorra parand. kapital	30.627 „	21.481 „	9.146	42,6
Amortis. kapital	1.213.553 „	993.970 „	219.583	22,1
Kokku erikapitalid	1.492.191 kr.	1.138.851 kr.	353.340	31,0

Tööstuse aktivast nähtub, et põlevkivi ja õlide tagavarad, võrreldes eelmise aastaga, on vähenenud. Nii oli tagavarasid aruandeaasta alul 618.152.90 kr. väärtuses, kuna aasta lõpul aga 498.091.75 kr. eest, seega 120.061.15 kr. võrra ehk 19,4% vähem.

Suurenenud on aga järgmised aktivad: kinnisvara 208.431.26 kr., materjalid ja tööriistad 9.719.89 kr. ja kalkulasiooni arvel seisvad esemed 83.329.79 kr. võrra.

Arvessevõttes eeltoodud muudatusi ja võrreldes aruandeaasta bilanssi eelmise aastaga, kujuneb Riigi põlevkivitööstuse varanduslik seis kokkuvõetult järgmiselt:

	K r o o n i d e s		%-%-des	
	1929 a.	1928 a.	1929 a.	1928 a.
Aktiva.				
Põhivarad	4.445.403.02	4.130.404.75	80,57	77,41
Talitusvarad	1.071.897.67	1.205.207.37	19,43	22,59
Kokku	5.517.300.69	5.335.612.12	100	100
Passiva.				
Omakapital	5.127.372.—	4.512.755.11	92,93	84,58
Võörkapital	389.928.69	822.857.01	7,07	15,42
Kokku	5.517.300.69	5.335.612.12	100	100

Kasude ja kahjude arve.

Riigi põlevkivitööstuse 1929 a. kasude ja kahjude arve üldsumma võrdub eelmise aasta omale, kuid üksikutes tulude ja kulude liikides on tunduval muutusi. Nii vähenesid õlitööstuse kulud võrreldes eelmise aastaga 39.946.86 kr. võrra, mis tingitud õlivabriku vähesest tegevusest, kuna põlevkivi tööstuse kulud on, ümberpöörduvalt, suurenenud 128.746.89 kr. võrra põhjusel, et aruandeaastal valmistati tegelikult põlevkivi rohkem kui eelmisel aastal. Samadel põhjustel on muutusi ka tööstuse tulude alal. Kulud ametnikkude palkade alal võrreldes 1928 aastaga on suurenenud aruandeaastal 1648.65 krooni võrra ametnikkude ja teenijate koosseisude reguleerimise tõttu, ja riigi ning omavalitsuse maksude alal — 22.714.80 kr. võrra põhikapitali suurenemise ja teedemaksu juuretuleku tõttu, kuna makstud %-% ja laenukulud on vähenenud 44.360.74 kr. võrra tööstusel tarvitatava võörkapitali vähenemise tagajärjel.

Lõppes 1929 a. kasude-kahjude arve puhaskasuga 200.844.50 kr.

Ülevaate viimase viie tegevuseaasta puhaskasu kohta, võrreldult tööstuse põhikapitaliga, annab alljärgnev tabel:

	Põhikapital	Puhaskasu	Puhaskasu %
1929 a. . . .	3.500.000.—	200.844.50	5,7
1928 a. . . .	3.250.000.—	182.929.36	5,6
1927 a. . . .	2.496.952.60	53.258.29	2,1
1926 a. . . .	2.496.952.60	152.399.45	6,1
1925 a. . . .	2.498.752.60	150.071.60	6,0

Nagu eeltoodud tabelist nähtub, põlevkivitööstusesse mahutatud kapital andis ligi 6% aastas, välja arvatud 1927 a., mil eriti langes põlevkivi tarvitamine ja tööstusel puudus võimalus saata turule eelarves ettenähtud põlevkivi hulka.

Revisjoni tulemused.

Eelmiste aastate aruannete revideerimisel leitud puudused, mille peale Riigikontroll juhtis tähelepanu, on tööstuse poolt kõrvaldatud, kuid ametnikkude ja teenijate arstiabi kulude tasumisel on makstud aruandeaastal üksikutel kordadel tasu arstidele rohkem kui vastavates normides on ette nähtud. Nimetatud kulude tasumisel tuleb tööstusel kinni pidada normidest, mis RT 143 — 1920 a. avaldatud.

Muid puudusi ja väärnähtusi revideerimisel ilmsiks ei tulnud.

Riigi turbatööstus.

Riigi turbatööstus teotses 1929 a. uuendatud põhimääruse alusel, mis astus jõusse sama aasta alul. Uuendatud põhimäärus läheb lahku endisest seega, et: 1) Riigi turbatööstust juhib ja valitseb üks isik — direktor endise kolmest liikmest koosneva juhatuse asemel ja 2) Riigi- ja kogukondlikkude maksude, samuti tehnilise järelevalve ja töökaitse suhtes allub Riigi turbatööstus eraettevõtete kohta maksvatele seadustele ja määrustele, kuna endise põhimääruse alusel oli Riigi turbatööstus asetatud eesõigustatud seisukorda eelnimetatud maksude suhtes.

Ühel ajal uue põhimäärusega hakkas maksma ka Riigi turbatööstuse kahjude katmise ja põhikapitali täiendamise seadus, mille alusel tööstuse endiste aastate kahjud 968.689 kr. suuruses võeti riigi kanda ja arvati maha põhikapitalist. Sama seadusega määrati põhikapitali täiendamiseks riigikassast eelarve korras 618.689 kr., millest 400.000 kr. oli ette nähtud Riigi turbatööstuse võlgade tasumiseks teistele riigiettevõtetele ja -asutistele. Eelnimetatud seaduse alusel avanes Riigi turbatööstusel võimalus likvideerida tööstuse ebaproduktiivsed osad ja jätta järele elujulisemad harud, millede parandamisel ja ratsionaliseerimisel turbatööstus aruandeaastal ka teotses.

Riigi turbatööstuse 1929 a. aruanne vaadati läbi Riigikontrolli esindajate poolt kohapeal ja aruande võrdlusel tööstuse raamatutega ja dokumentidega ei tulnud ilmsiks lahkuminekuid. Äriseis on 31. XII. 1929 a. tasakaalus 3.055.763.10 kr., kuna kasude ja kahjude arve näitab puhaskasu 130.837.98 krooni.

Riigi turbatööstus produtseeris aruandeaastal kahes rabas: Ellamaal 9 — ja Arukülas 3 pressiga, kusjuures võeti välja 100.173 m³ turvast. Eelmisel aastal töötati samuti 12 pressiga, kuid turvast saadi 86.781 m³, seega aruandeaastal 13.392 m³ ehk 15,4% rohkem. Produktsiooni suurenemise peapõhjusteks tuleb pidada tegevuseaasta suve soodsat ilmastikku, kuivatuseväljadel tihedama kraavivõrgu loomist, liikuvate pumpade ülesseadmist ja Aruküla rabas kolmanda pressi tööleasumist. Nimetatud tööstuseabinõud alustasid oma tegevust küll 1928 a. lõpul, kuid täie koormatusega neid tööle rakendada avanes võimalus alles aruandeaastal.

Eelarve järgi kavatseti aruandeaastal saata turule 25.740 m³ ja tarvitada Ellamaa jõujaama kütteks 46.670 m³, kokku 72.410 m³ turvast, kuid tegelikult saadeti turule 35.530 m³ ja tarvitati nimetatud jõujaama kütteks 59.542 m³, kokku 95.072 m³, s. o. 22.662 m³ ehk 31,3% võrra rohkem.

Ülevaate Riigi turbatööstuse toodangu ja selle realiseerimise kohta võrreldult eelmise aastaga annab alljärgnev tabel:

	1929 a.	1928 a.	Rohkem (+) või vähem (—)	
	m ³	m ³	m ³	%-des
Toodang	100.173	86.781	+13.392	+15,4
Saadetud turule ja tarvitatud Ellamaa jõujaama kütteks	95.072	86.533	+8.539	+9,9

Nagu eeltoodust nähtub, on realiseeritud turba kvantum eelmisest aastast ainult 9,9% võrra suurem. Revideerimisel saadud andmetel oli märksa suurenenud aruandeaastal nõudmine turba peale, kuid tööstusel

Toodang.

puudus võimalus rahuldada kõiki nõudmisi, sest endised tagavarad olid lõppenud, kuna suurem osa aruandeaastal valmistatud turbast, s. o. 59.542 m³ ehk 59,4% tarvitati Ellamaa jõujaama kütteks. Uute kalkultatsioonide järgi on loota turba tarvitamises Ellamaa jõujaama kütteks, turba-gaasimootori asetamise tagajärjel auruturbiiniga kuni 50% kokkuhoidu, mille tõttu turbatööstusel avaneb võimalus tunduvalt suuremal määral kui seni rahuldada eraturu nõudmisi, millised iga aastaga suurenevad tööstuse juhatuse poolt laiemas tarvitajate ringkondades tehtud reklaami tõttu.

Jõujaam.

Peale oma otsekoheste ülesannete — turba valmistamise Riigi turbatööstus viis läbi aruandeaastal Ellamaa jõujaama esimese laiendamise, kusjuures ehitati uus katlamaja, seati üles uus aurukatel ja auruturbiin ühes elektri generaatoritega. Uue aurukatla võimsus on normaalselt 9000 kg ja maksimaalselt 11000 kg auru tunnis, aurururvega 20 atm. ning küttepinnaga 305 m². Auruturbiini võimsus = 2100 kv. 3000 türu minutis, 20 atm. aurururve ja 350 — 380° C aurutemperatuuri juures, kuna endise turba-gaasimootori võimsus oli ainult 200 kv. Eelnimetatud tööd on lõpetatud ja esialgselt komisjoni poolt vastu võetud 1929 a. lõpul, kuid lõplik vastuvõtmine teostub pärast üheaastast töötamist.

Elektrit produtseeriti aruandeaastal 4.725.650 kvt., kuna eelmisel 1928 a. — 4.260.900 kvt., seega aruandeaastal 464.750 kvt. ehk 10,9% rohkem. Peale selle osteti Tallinna linna elektrijaamalt juhtmete ümberlülitamisel ja rikete puhul 60340 kvt. energiat 5990,40 kr. väärtuses.

Ülevaate elektrienergia realiseerimise kohta aruandeaastal võrreldult möödunud aastaga annab alltoodud tabel:

	1929 a.	1928 a.	Rohkem (+) või vähem (—)	
	kvt	kvt	kvt	%-des
Müüdud abonentidele . .	3.919.160	3.442.791	+476.369	+13,9
Oma tarviduseks	372.811	340.339	+32.472	+9,5
Kadu	494.019	478.770	+15.249	+3,2
Kokku	4.785.990	4.261.900	+524.090	+12,3

Nagu eeltoodud tabelist selgub, on aruandeaastal produtseeritud energiast müüdud abonentidele 3.919.160 kvt, ja kulutatud oma tarviduseks 372,811 kvt., kokku 4.291.971 kvt., üldväärtusega aruande järgi 466.665.33 kr., millest kulud 345.296.39 kr. mahaarvatult jäi kasu 121.368.94 kr. Eelmisel 1928 a. saadi energia realiseerimisest kasu 146.952.44 kr., s. o. 25.583.50 kr. ehk 17,5% rohkem kui aruandeaastal, mis tingitud asjaolust, et eelmisel aastal turbatööstus oli vaba riigi- ja kogukonna maksudest.

Kasud ja kahjud.

Riigi turbatööstuse üldkasude ja kahjude arve kujuneb kokkuvõetult järgmiselt:

Kasud:

Elektrienergiamüügist	121.368.94 kr.
Turbamüügist	176.501.96 „
Lavassaare tööst. rent	10.000.— „
Mitmesugused	21.329.49 „

Kokku 329.200.39 kr.

Kahjud:

Juhatuse kulud	37.883.45 kr.
Mahakirjutused	2.949.60 „
Maksud	59.231.36 „
Amortisatsioon	98.298 „ — 198.362.41 „

Puhaskasu 130.837.98 kr.

Eeltoodust nähtub, et suurem osa kasudest saadi turbamüügist, s. o. 176.501.96 kr. ehk 53,6%; eelmisel aastal oli aga suurem tululallikas elektrienergiamüük — 146.952.44 kr., kuna turbamüügist samal ajal saadi 88.388.80 kr. kasu.

Põhikapital.

Uue põhimäärusega, mis hakkas maksma aruandeaasta alul, on määratud Riigi turbatööstuse põhikapitaliks 2.250.000 kr. Et aga turbatööstuse tervendamise seaduse alusel, mis samal ajal hakkas maksma, põhikapitali endiste aastate kahjude arvel vähendati ning riigikassa arvel suurendati, kujuneb Riigi turbatööstuse põhikapital aruandeaasta lõpuks järgmiselt:

seis 1. jaanuaril 1929 a.	2.600.000.— kr.
sellest kirjutati maha eelmiste aastate kahjud	968.689.— „
	<u> </u>
	jäi 1.631.311.— kr.
millele juure arvati 31. XII 1929 a. end. Kütteainete keskkomitee ja Meriasjanduse peavalitsuse võlgade tasuks riigikassalt eelarve korras saadud	341.676.93 kr.
	<u> </u>
	Kokku 1.972.987.93 kr.

Seega jääb tööstusel põhimääruses ettenähtud põhikapitali — 2.250.000 kr. täiendamiseks riigikassalt saada 277.012.07 krooni.

Tagavarakapital.

Tööstuse tagavarakapital hoitakse põhimääruse alusel riigiväärtpaberites või teistes väärtustes Vabariigi Valitsuse poolt antud juhtnõrde kohaselt. Nimetatud juhtnõrde puudumisel on tööstus paigutanud oma tagavarakapitalist 13.000 kr. Eesti Panga aktsiatesse Vabariigi Valitsuse sellekohase otsuse põhjal.

Revisjoni tulemused.

1) Riigi turbatööstus on aruandeaastal valmistatud turba tagavarad allahinnanud, jättes arvesse võtmata amortisatsiooni ja juhatuse kaudsed kulud, mille tõttu varade seis ja selle tagajärjel ka puhaskasu vähenes 40.173.93 krooni võrra.

2) Sindi kalevivabrikult saadud rendi ja viivitus %/0 ülejääk 1.598 kr. on arvatud üldtuludesse, kuna oleks tulnud kanda tööstuse tervendamisest saadud kasu eriarvele.

3) Aruandeaastal kanti esinduskulude arvel juhatuse esinduse, näituste, katsete, analüüside ja tööstuse tutvustamise kuludesse 2.017.21 kr. ilma aruandmata, mis peale raha on kulutatud.

Kõik eeltoodud märkused, mille üle oli ette kantud Vabariigi Valitsusele Riigikontrolöri kirjaga 30. V. 1930 a., jäid Valitsuse poolt arvesse võtmata ning Valitsuse otsusega 6. VIII. 1930 a. kinnitati Riigi turbatööstuse aruanne muutmatul kujul.

Riigi trükikoda.

Kapitalid.

Aruandeaastal olid Riigi trükikojal kasutada järgmised kapitalid, mille kasvamist, eelmise aastaga võrreldes, näitab alljärgnev tabel:

Kapitalide nimetus	31. XII. 1929 a. Kr.	31. XII. 1928 a. Kr.	1929 a. jooksul suurenenud Kr.
Põhikapital	1.000.000.—	1.000.000.—	—
Tagavarakapital	134.611.15	89.000.—	45.611.15
Amortisatsioonikapital	213.301.15	165.218.07	48.083.08
Ettevõtete laiendamise kapital	35.036.85	28.019.75	7.017.10
Kokku	1.382.949.15	1.282.237.82	100.711.33

Nagu näha toodud tabelist, trükikoja kapitalid kasvasid aasta jooksul 100.711.33 krooni võrra. Säärane kapitalide tunduv juurekasv võimaldas trükikojale vähendada oma võlgasid Eesti- ja Pikalaenupankades 61.916.66 krooni võrra. Tähtendatud võlad olid tekkinud peaaesjalikult uute masinate ja sisseesadete muretsemisest, mis välja kutsutud sügavtrüki tarvituselevõtmisega uute pangatähtede valmistamise juures.

Tegevus.

Kuna eelmisel aastal Riigi trükikojal trükitöölise streigi tõttu terve 4 kuu jooksul erakorralistes oludes tuli töötada ja tema tootmisel sel ajal tegi välja ainult 50% normaalsete kuude omast, võis trükikoda töötada aruandeaastal normaalses oludes, välja arvatud paar juhtu, kus tuli täita kiire iseloomuga tellimisi lühikese aja jooksul. Nendeks osutusid Riigikassa poolt tellitud ühekroonilised vahetustähed ja Eesti-Rootsi album.

Raha- ja väärtmärkide alal on aruandeaasta jooksul valmis trükitud ja Eesti Pangale üle antud 1.070.000 tükki 50-kroonilisi ja 1.680.000 tükki 10-kroonilisi pangatähti ning peale igasuguste väärtmärkide trükkimise valmis löödud veel 4.860.000 ühesendilist vaskraha.

Lihtrüki ja kirjastuse alal on peale „Riigi Teataja“ ja asutistele tarvisminevate trükitööde kirjastatud Eesti-Rootsi album ning mitmesuguseid käsiraamatuid, nagu: Eesti aadress-raamat 1929/30 a. kohta, haridustegelaste käsiraamat, telefoniabonentide nimekiri j. n. e.

Aruandeaastal on, eelmise aastaga võrreldes, võetud vastu tellimisi:

	1929 a.	1928 a.	Võrreldes 1928 aastaga rohkem + vähem —	
			absoluutselt	%% des
Väärtmärkidetööstuses	409	463	—54	—11,6
Lihtrükiketööstuses	3400	3298	+102	+3,1
Kokku	3809	3761	+48	+1,2 %

Tellimiste arvu vähenemist väärtmärkide tööstuses tuleb seletada asjaoluga, et eelmisel aastal kõikidele väärtmärkidele, nagu panderollidele, vekslipankettidele, tempel- ja postmarkidele j.n.e. trükiti peale markade asemele sendid ja kroonid, ja aruandeaastal tähendatud väärtmärkidest suuremad tagavarad juba olid olemas.

Trükikoja sisemises töös viidi läbi aruandeaasta jooksul mitmesugused korraldused nii produktsiooni töstmise kui ka järelevalve mõttes. Muuseas töötati välja Riigikontrolli nõudmisel uued juhtnõõrid väärtmärkide valmistamise ja järelevalve kohta, kuna senised korraldused järelevalve teostamise osas olid osutunud puudulikkudeks ja mitteotstarbekohasteks. Uute juhtnõõride kohaselt trükikoja juhatuse poolt juba pandi maksma mitmed korraldused, kuigi aasta lõpus tähendatud juhtnõõre mitmesuguste tarvilikkude täienduste ja paranduste tõttu täies ulatuses veel ei suudetud vastu võtta.

Riigi trükikoja tegevuse ning ülesannete suurenemisega on suurenenud aastate jooksul ka trükikoja ametnikkude, teenijate ja tööliste koosseis peale kahe viimase aasta, kus koosseis, tööliste ja tehniliste tööjõudude väljaõpetamise ja aastate jooksul omandatud vilumuse tõttu enam-vähem stabiliseerunud ning isegi osaliselt vähenenud, nagu näitab järgmine tabel:

Koosseis.

Teenijate liigid	1926 a. arv	1927 a. arv	1928 a. arv	1929 a. arv
Administrats. ametnikke	12	10	10	11
Kirjastuse ametnikke	—	10	11	11
Tehnilisi tööjõude	56	55	76	79
Toölisi	123	171	176	160
Kokku	191	246	273	261

Riigi trükikoja tegevus ja selle tasuvus aruandeaastal oli järgmine:

Tööstuse tasuvus.

Kulude ja tulude liigid	1929 a a s t a			
	Kulud Kr.	Tulud Kr.	Kasu Kr.	Kahju Kr.
Väärtmärkide tööstus	621.247.43	663.183.15	41.935.72	—
Lihtrükitööstus	400.333.33	434.664.01	34.330.68	—
Kirjastus	152.402.18	173.169.59	20.767.41	—
Elumajade ekspluateerimine	4.397.71	4.470.—	72.29	—
Segatulud	—	2.346.21	2.346.21	—
Lootuseta võlad	—	—	—	1.080.55
Kokku	1.178.380.65	1.277.832.96	99.452.31	1.080.55

1929. aasta puhaskasu 98.371.76 kr.

Eelmise 1928 aastaga võrreldes on Riigi trükikoja puhaskasu tõusnud 70.171 krooni pealt 98.371.76 kr. peale, seega on tööstuse tasuvus aruandeaastal, eelmise aastaga võrreldes, suurenenud 28.200.76 krooni ehk 40,18% võrra.

Riigi trükikoja eelarve täitmine kujunes aruandeaastal järgmiselt:

Eelarve täitmine.

1929 a. eelarve ühes lisaeelarvega	Tulud ja kulud	Tegelikud tulud ja kulud	Võrreldes 1929 a. eelarvega	
			Rohkem	Vähem
Kr.		Kr.		
	Tulud:			
550.000	Väärtmärgidest	663.183.15	113.183.15	—
420.000	Lihtrükitööstusest	434.664.01	14.664.01	—
176.000	Kirjastusest	173.169.59	—	2.830.41
4.400	Elumajade ekspluateerimine	4.470.—	70.—	—
2.000	Ettenägemata tulud	2.346.21	346.21	—
1.152.400	Kokku	1.277.832.96	128.263.37	2.830.41
			125.432.96	
	Kulud:			
374.000	Väärtmärgidest	337.853.54	—	36.146.46
328.500	Lihtrükitööstuses	295.604.90	—	32.895.10
182.000	Otsekoh. tööstuse kulud	169.433.56	—	12.566.44
170.900	Kirjastusekulud	149.985.78	—	20.914.22
57.100	Kaudsed kulud	48.328.02	—	8.771.98
4.400	Elumajade ekspluat. kulud	4.397.71	—	2.29
1.116.900	Kokku	1.005.603.51	—	111.296.49

Seega olid tegelikud tulud 1929 a. 125.432.96 krooni võrra suuremad ja kulud 111.296.49 krooni võrra vähemad, kui ette nähtud eelarves. Tegelikuledele kuludele 1.005.603.51 krooni suuruses Riigi trükikoda arvas juure 1929 a. mahakirjutatud lootuseta võlad 1.080.55 krooni ja lõpetamata tööde väärtuse 1. jaanuariks 1929 a. 172.777.14 krooni suuruses, mille tõttu kulude summa tõuseb 1.179.461.20 krooni peale. Maha arvates selle summa tegelikkudest tuludest 1.277.832.96 krooni, jääb 1929 a. puhaskasuks 98.371.76 krooni.

1929 a. aruanne revideeriti Riigikontrolli poolt kohapeal trükikoja raamatute ja dokumentide põhjal ning kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 22. juulil 1930 a.

Revideerimisel tulid ilmsiks järgmised puudused:

1) Riigi trükikoda pole kinni pidanud Vabariigi Valitsuse otsusest 14. juunist 1929 a., millega kohustati trükikoda maksma teenijate ametisõitude puhul päeva- ja sõiduraha riigiteenijate ametisõitude tasu seaduse alusel.

2) Aastate jooksul on iga aasta antud välja üle 10.000 krooni ühele kohalikule lukusepa- ja mehaanikotöökoda omanikule mitmesuguste tööde eest, peaaesjalikult masinate remondi alal. Revideerimisel tõsteti üles küsimus, kas mitte otstarbekohasem ei oleks kui trükikoda palkaks ametisse omale alalise asjatundja isiku, kes tööd, mis nüüd välja antakse, ära teeks trükikoda enda töökodades. Tähenatud revideerimismärkustest on selgitatud ja lahendatud esimene. Teine revisjonimärkus jäi esialgu lahendamata ja lahtiseks, kuna selle kohta asjatundjatest koosnev komisjon pidi võtma seisukoha.

Enne aastaaruande kinnitamist oli see 15. juulil 1930 a. läbivaatamisel ministritevahelises komisjonis, kes leidis, et Riigi trükikoda oma tööde eest võtab palju kõrgemat tasu kui eratrükikodad ja avaldas soovi, et Riigi trükikoda tööde tariifid tuleksid võtta revideerimisele, ning et riigiasutistele lubataks lasta teha oma lihtrükitöid eratrükikodades, kui viimastes tehakse tööd odavamalt kui Riigi trükikodas.

Selle soovi täitmiseks Majanduseministri korraldusel Riigi trükikoda tariifid, mis pandi maksma Vabariigi Valitsuse otsusega 25. II. 1927 a., võeti revideerimisele nende alandamise mõttes, kusjuures seni on selgunud, et suuremate eratrükikodade tariifid Riigi trükikoda tariifidest palju lahku ei lähe ning need osalt isegi ületavad.

Mis puutub Riigi trükikoja 1929 a. puhaskasusse, siis jaotati see Vabariigi Valitsuse otsusega 22. juulist 1930 a. trükikoja põhimääruse § 24 kohaselt järgmiselt:

a) tagavarakapitaliks	28.388.85 kr.
b) ettevõtete laiendam. kapitaliks	9.837.17 „
c) juhatuse ja nõukoguliikmetele ning juhtivatele eriteadlastele lisatasuks	7.860.— „
d) ametnikkudele ja töölistele lisatasuks ja muudeks otstarb.	11.800.— „
e) Riigi sissetulekuks	40.485.74 „
	<u>Kokku 98.371.76 kr.</u>

Sadamatehased.

Eelarve ja aruande
võrdlemine.

Sadamatehaste aruandeaasta loetakse 1. jaan. — 31. dets. Eelarve võetakse vastu koos riigieelarvega. Kolm esimest kuud aastas Sadamatehased töötavad kinnitamata eelarveta.

Sadamatehaste 1929 a. kinnitatud eelarve ja aruande võrdlus on näidatud alljärgnevas tabelis:

Kulud:

Kulude nimetus	Eelarve järgi	Aruande järgi	Aruande järgi kulutatud rohkem kui eelarves ette nähtud	
			Absoluutselt Kr.	%%
Ptk. I. A. Tööstuse otsekohesed kulud	527.100	1.074.863	547.763	103,9
Ptk. I. B. Tööstuse kaudsed kulud . .	188.830	198.077	9.247	4,9
Ptk. II. Üldkulud	388.870	414.124	25.254	6,5
Ptk. III. Amortisatsioon	30.000	36.105	6.105	20,4
Ptk. IV. Erakorralised kulud	39.400	71.584	32.184	81,7
Kokku	1.174.200	1.794.753	620.553	52,8

Tulud:

Tulude võrdlus on võimalik ainult üldsummas, sest eelarves näidati tulud üksikute töötajate asutiste järgi, lisaeelarves ühise kogusummaga ja aruandes 3 üksiku tulu sisu järgi.

Eelarvega oli tulusid ette nähtud 1.185.200 kr., aruande järgi saadi tulusid 1.779.565 kr., seega 594.365 kr. ehk 50,1% võrra rohkem.

Põhieelarvega määrati kuludeks 1.004.500 kr. ja lisaeelarvega 169.700 kr.

Sadamatehaste lisaeelarve 1929 a. kohta esitati 25. jaanuaril 1930 a., s.o. pärast selle aasta lõppu, mille kohta seati kokku eelarve. Riigikogu võttis selle lisaeelarve vastu 21. märtsil 1930 a. Tehes 1929 a. lisaeelarve ettepanekut, Sadamatehased seletasid, et tööstuse kaudsed kulud, üldkulud ja erakorralised kulud möödunud 1929 a. olid kokku 617.100 kr., mille kohaselt siis ka küsiti lisakrediit. Aruanne näitab, et nende peatükkide järgi oli kulutatud 683.785 kr., s.o. 66.685 kr. rohkem. Möödunud tegevuseaasta kulude peale tagantjärgi kokkuseatud eelarve osutus ikkagi väiksemaks kui tegelikud kulud.

Jooksva aasta aruande
võrdlemine eelmiste aastate aruannetega.

Sadamatehaste aruandes eneses pole esitatud andmeid kulude võrdlemiseks jooksva ja möödunud aastal.

Jooksva aasta aruande kulude liigitus erineb eelmiste aastate kulude liigitusest. Sellepärast pole võimalik võrrelda jooksva aasta kulusid eelmiste aasta kuludega. Sama asjaolu tuli märkida ka eelmistel aastatel.

Tegevus.

Sadamatehaste harilikuks tegevuseks on laevade ja ujuvate abinõude parandamine niihästi kere kui ka masinate aladel. Vähemal määral ehitatakse mitmesuguseid ujuvaid abinõusid. Kõrvalharuna on tehaste tegevuses kujunenud tööd Kaitseministeeriumile raskemehaanika alal, nagu soomusplatvormide ja suurtükialuste ehitamine. Viimastel aastatel Sadamatehased valmistasid raudteele sidematerjaliks rööpa-

aluslappisid, naelu, sidepolte, mutreid j.n.e. Üksikutest suurematest töödest aruandeaastal võiks nimetada: 3 koppsvendaja ehitamine Veeteede valitsusele (pooleli) ja m/r „Lennuki“ (pooleli) ja „Vambola“ remont. Suuremateks eratellijateks olid a.-s. „Tallinna Laeva ühisus“ ja „Käsmu laevaomanikud.“ Keskmise tööliste arv aruandeaastal oli 465, ametnikkude ja kuuteenijate arv — 110.

Sadamatehaste 1929 a. aruande esialgsel läbivaatamisel selgus, et Sadamatehased näitasid aruandeaasta tegevuse tulemuseks puhaskasu 471 krooni; sellejuures Sadamatehased jätsid hoopis tähele panemata kontrollnõukogu otsusega tehaste 1928 a. aruandes fikseeritud parandused. Riigikontrolli mitmekordsel nõudmisel Sadamatehased viimaks esitasid teise aruande, millises leidsid arvestamist ka parandused kontrollnõukogu otsuse kohaselt. Endise kasu asemel 471 kr. see parandatud aruanne näitas tegevuseaasta puudujääki 65.247 kr. suuruses.

Revideerimisel selgus, et 1929 a. aruanne samuti, nagu viimaste aastate aruanded, oli esialgu kokku seatud ots-otsaga läbisaamise põhimõtte alusel, s.o. aruandes ei näidata kahju, vaid kasu ja ainult väikest kasu. Kulude suurendamiseks amortiseeriti osa varandusi kõrgema %-ga kui eelmistel aastatel, osa lõpetamata tööde pealt jäid arvestamata tehaste normaalsed kaudsete kulude %%, mille tagajärjel vähenesid tulud jooksva aasta tööstuse arvelt; lõpule viidud 1929 a. poolikud tööd, millised revideerimise ajaks arvestatud 1930 a. raamatutes, näitasid, peale kõikide otsekoheste ja jooksva aasta normaalsete kaudsete kulude katmist, veel erilist puhast kasu ja koguni suuremas summas, kui see, mille võrra alla hinnati neid töid eelmisel aastal.

Oma inventariks tehtavate tööde juures Sadamatehased arvestavad soetamishinnaks ainult otsekoheste kulud, jättes täiesti arvestamata normaalsed kaudsed kulud. Mõnikord jäävad ka otsekoheste kulud arvestamata.

Aurupaat „Pisikese“ kapitaalümberehitamise otsekoheste kulud 1928—1930 a. olid 5.958 kr., millest otsustati kanda kuluks 4.958 kr., kuna varanduse väärtus jäi endiselt 1.000 kr. Kui sellele tööle vastavad normaalsed kaudsed kulud juure arvestada (ümmarguselt 215% otsekoheste tööjõu tasust), oleks aurupaadi soetamise ehk omahind 14.068 kr. Põhikirja peale ülemineku puhul Sadamatehaste varanduste inventeerimise komisjon määras aurupaadi „Pisikese“ hinnaks 1.750 kr., s.o. ligi 3½ korda odavamaks, kui ümberehitamise otsekoheste kulud ja üle 8 korra odavamaks, kui soetamise tegelikud kulud (omahind). Sadamatehased väidavad, et soetamishinnasse ei saa arvestada kaudseid kulusid, sest aurupaadi suurem remont on võetud ette tehaste tööliste töö võimaldamiseks tööpuuduse ajajärgul. Ka sarnase väite juures ei saa kuidagi õigustada äärmiselt kallist töö korraldust tehastes, mille juures oskuslised töölised 14.068 kroonilise kulu juures loovad väärtuse ainult 1.750 kr. suuruses. Selle töö juures tehti ka suurema summa eest ületundisid.

Sadamatehaste alalistele suurematele tellijatele 1929 a. tehtud ja lõpetatud tööde ulatust ja nende suhtelist tasuvust näitavad järgnevad tabelid.

Aasta jooksul lõpetatud tööd:

	Otsekoheste kulud			Kaudsed kulud Kr.	Puhaskasu töö pealt Kr.	Tellijale arvestatud (eel- mised lahtrid kokku) Kr.
	Materjal	Tööjõu tasu	Muud kulud			
	Kr.	Kr.	Kr.			
Veeteede valitsus	29.402	42.530	68.208	99.180	46.439	285.759
Merejõudude baas	18.877	35.520	38.948	78.675	20.377	192.397
A.-s. „Tallinna laevaühisus“	11.468	21.069	11.257	33.330	4.359	81.483
„Käsmu laevaomanikud“	10.086	15.651	16.169	26.737	2.293	70.936

Tasuvuse keskmised %/o aastas:

	Kaudsed kulud	Puhaskasu	Kokku
	tööjõu tasust	tööjõu tasust	
Veeteede valitsus	233%	109%	342%
Merejõudude baas.	221%	57%	278%
A.-s. „Tallinna Laeva ühi- sus”	159%	21%	180%
„Käsmu laevaomanikud“	171%	15%	186%

Vaevalt oli Sadamatehaste 1929 a. eelarve RT välja kuulutatud, kui päevakorrale kerkis maa-ala ja hoonete ümberkorraldamise kava, mille Sadamatehased tunnistasid kiireks. Eelarves polnud ette nähtud selleks krediiti. Sadamatehaste kavatsuste järgi pidi ümberkorraldamine maksma 14.500 kr. Kavatsetatavate tööde üksikasjalist nimekirja ja kulude kalkulatsioone ei esitatud. Samuti puudusid hoonete ja töökodade ümberehitamiseks kinnitatud projektid. Ümberkorraldamine võeti ette Veeteede valitsuse nõusolekul. Kulud kanti esilgu tööstuse arvele ja läksid maksma tehaste arvestuse järgi 36.427 kr., s.o. ümmarguselt 250% esialgsest kavatsustest.

Teedeministeeriumi tellimisel Sadamatehased remonteerisid 9 veoautot, milliste esialgne väärtus tehaste raamatute järgi oli 23.310 kr. Sadamatehased esitasid ministeeriumile arve ühes remondikuludega 56.319 kr. suuruses. Ministeerium tunnistas autode väärtuseks 22.938 kr., tasus selle summa Sadamatehastele ja sama summa eest andis autod omavalitsustele, seega jäi arvest tasumata 33.381 kr. ehk 59%.

Realiseerimise otstarbel ja Vabariigi Valitsuse poolt selleks antud määruse alusel Sadamatehased võtsid üle Merejõudude staabi tehnika osakonnalt laevatüüpi 4 tsil. 250 HP diiselmootori, mille raamatuhind oli 35.000 kr., ja hindasid selle 9.500 kr. väärtuses. Tehased arvestasid diiselmootori omaks põhi- varaks ilma mingisugust tasu maksmata, kuna määruse alusel võidi ainult 10% jätta tehaste kulude katteks, ülejäänud 90% realiseerimisest saadud summast kuulus tasumisele riigituludesse.

Arsenal.

Arsenal töötab Vabariigi Valitsuse poolt 27. jaanuaril 1926 a. kinnitatud põhikirja alusel.

Kapitalid.

Arsenali kapitalid 1928/29 eelarveaastal kujunesid järgmiselt:

	31. III. 1930 a.	31. III. 1929 a.
Põhikapital	1.343.232.10 kr.	1.298.104.51 kr.
Tegevuskapital	227.085.17 „	264.187.95 „
Amortisatsioonikapital	104.533.69 „	86.297.20 „
Tagavarakapital	50.415.27 „	22.568.20 „
Kokku	1.725.266.23 kr.	1.671.167.86 kr.

Põhikapitali suurenemine on tingitud peaausjalikult arsenali poolt arvele võetud materjalide ja esemete väärtusest.

Amortisatsioonikapital on suurenenud tulude eelarves ettenähtud varade amortisatsiooni ja kapitaalremondi summade ülejääkide arvel.

Tagavarakapital suurenes eelmisel aastal saadud puhaskasu arvel 27.847.07 kr. võrra, missugune summa määrati Vabariigi Valitsuse poolt puhaskasu jaotamisel.

Arsenali 1929/30 a. eelarve teostamine on kujunenud järgmiselt:

1929/30 a. eelarve.

Tulud.

Tulude nimetus	1929/30 a. eelarves ette nähtud	Tegelikud tulud	Eelarves ette nähtud rohkem + vähem —
1. Kaitseväe asutiste tellimistest . . .	713.900.—	738.580.95	—24.680.95
2. Riigiasutiste tellimistest	58.900.—	64.270.78	—5.370.78
3. Eraasutiste, -isikute ja sisetellimistest	56.700.—	66.669.06	9.969.06
4. Tagasisaadavatest kuludest	19.400.—	19.153.93	+246.07
5. Mitmesugused tulud	6.800.—	6.951.54	—151.54
Kokku	855.700.—	895.626.26	—39.926.26

Kulud.

Kulude nimetus	1929/30 a. eelarves ette nähtud	Tegelikud kulud	Eelarves ette nähtud rohkem + vähem —
1. Kaudsed kulud	418.500.—	408.817.59	+9.682.41
2. Otsekohesed kulud	407.700.—	441.411.33	—33.711.33
3. Ettenägemata kulud	7.000.—	1.823.93	+5.176.07
4. Kalkulatsiooni vahed ja juhtuvad puudujäägid	22.500.—	14.245.03	+8.254.97
Kokku	855.700.—	866.297.88	—10.597.88

Seega olid 1929/30 a. tegelikud tulud 39.926.26 krooni ja kulud 10.597.88 kr. võrra suuremad, kui eelarves ette nähtud.

Arsenali tulud, võrreldes 1928/29 a. tuludega, vähenesid 971.710.07 kr. — 895.626.26 kr. = 76.083.81 kr. võrra ehk 7,8% ja nimelt:

Tulud.	1) kaitseväe asutiste tellimiste alal 766.319.55 kr. pealt 738.580.95 kr. peale	27.738.60 kr. vahem
	2) riigiasutiste tellimiste alal 144.282.58 kr. pealt 64.270.78 kr. peale	80.011.80 kr. „
	3) eraasutiste, -isikute ja sisetellimiste alal 26.405.57 kr. pealt suurenenud 66.669.06 kr. peale	40.263.49 kr. suurem
	4) tagasisaadavate kulude alal suurenenud 17.895.04 kr. pealt 19.153.93 kr. peale	1.258.89 kr. „
	5) mitmesuguste tulude alal vähenenud 16.807.33 kr. pealt 6.951.54 kr. peale	9.855.79 kr. vähem
	Kokku vähenenud p. p. 1, 2 ja 5	117.606.19 kr. võrra
	„ suurenenud p. p. 3 ja 4	41.522.38 „ „
	Kokku tulud vähenenud	76.083.81 kr.

Kulud. Samuti on ka kulud, võrreldes 1928/29 a. kuludega, vähenenud (902.092.38 kr. — 866.297.88 kr.) 35.794.50 kr. ehk 3,9% võrra ja nimelt:

1) kaudsed kulud 435.814.23 kr. pealt 408.817.59 kr. peale	26.996.64 kr. vähem	
2) otskohesed kulud 444.805.84 kr. pealt 441.411.33 kr. peale	3.394.51 „ „	
3) ettenägemata kulud 2.008.31 kr. pealt 1.823.93 kr. peale	184.38 „ „	
4) kalkul. vahed ja juhtuvad puudujäägid 19.464 kr. pealt 14.245.03 kr. peale	5.218.97 „ „	
	Kokku vähenenud kulud	35.794.50 kr.

Puhaskasu. 1929/30 a. aruande järgi sai arsenal kasu 29.328.38 kr., mis põhikirja § 22 alusel kuulub jagamisele järgmiselt: tagavarakapitaliks 40%, riigikassa sissetulekuks Kaitseministeeriumi alal 50% ja arsenaliteenijate ja töölise olukorra parandamiseks ja nende kultuuritaotapinna tõstmiseks 10%.

Tegevus. Aruandeaasta vältel täitis arsenal Kaitseministeeriumi tellimisi (82% kogu produktsioonist) peaaesjalikult relvade, kahurite, gaasimaskide, intendantlise ja sidevarustuse kordaseadmise ja valmistamise alal.

Eratellimised koosnesid peaaesjalikult metallraha litrite valmistamisest Riigi trükikojale, mitmesuguste relvade kordaseadmisest ja nende osade valmistamisest ja muudest vähematest töödest riigi- ja eraasutistele ja eraisikutele.

Eelmisest aastast oli arsenalil täitmata tellimisi Kaitseministeeriumi asutistele 1.131.207.52 kr. suuruses. Aruandeaasta jooksul tuli uusi tellimisi 387.212.68 kr. suuruses. Seega oli aasta tellimiste koguväärtus 1.518.420.20 kr.

Eratellimisi eelmisest aastast täitmata 2.808.62 kr. suuruses, aasta kestel tuli uusi tellimisi 245.191.97 kr. väärtuses, kokku eratellimisi 248.000.59 kr. suuruses. Üldse eelmisest aastast täitmatajäänud tellimisi ja aruandeaasta jooksul juuretunud tellimisi oli 1.766.420.79 kr. väärtuses.

Tegevuseaasta eelarve oli kokku seatud 743.100 kr. suuruses. Et arsenal jõudis läbi viia suuremal hulgal töid, mida võimaldasid eelmisest aastast ülejäänud ja aruandeaasta jooksul saadud tellimised, siis tuli vajalikkude kulude katteks esineda lisaeelarvega, mis kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 2. aprillil 1930 a. 112.600 kr. suuruses. Seega oli tegevuseaasta eelarve tulude ja kulude tasakaal 855.700. kr., kusjuures oli ettenähtud tulusid tootmisest 829.500 kr. ning muid tulusid 26.200 kr.

Tegelikult saavutas arsenal tööstuseproduktsiooni 869.520.79 kr. suuruses ja muid tulusid 26.105.47 kr. Sellega ületasid tegevuseaastal saadud tulud eelarve 39.926.26 kr. võrra.

Aruandeaastal lõpetati ja anti üle välistellijatele valmistoid 783.933.83 kr. väärtuses.

Käsil olevate välistellimiste tööde väärtus 1. aprilliks 1929 a. oli 391.943.33 kr. Aruandeaasta lõpul jäi arsenalil täitmata välistellimisi [1.766.420.79 kr. — (783.933.83 + 1. IV 30 a. käsil olevate tööde väärtus 441.901.26 kr.)] = 540.585.70 kr. väärtuses, mis oli tingitud sellest, et paljud tellimised on antud arsenalile alles tegevuseaasta lõpul, milliste täitmine jäänud osaliselt või tervelt järgmise aasta peale.

Revisjon. Põhikirja § 23 kohaselt esitas arsenal oma aruande 31. juulil varustusevalitsuse tehnilise asjanduse juhataja kaudu läbivaatamiseks Kaitseväe Tehnika nõukogule. Viimane vaatas aruande läbi ning kiitis selle

heaks omal istungil 21. aug. 1930 a. 10. oktoobril on aruanne heaks kiidetud Sõjanõukogu poolt ja Kaitseministri poolt 14. okt. esitatud Vabariigi Valitsusele.

15. sept. esitati aruanne Sõjanõukogu asjadevalitseja poolt Riigikontrolli kaitsevæeosakonnale läbivaatamiseks.

Kaitsevæeosakonna poolt toimetati arsenalil aruande revideerimist koha peal 17. septembrist kuni 7. novembrini.

Aruande revideerimisel ilmsikstulnud puuduste tõttu on jäetud Riigikontrolli poolt esialgu õigeks tunnistamata 512.01 kr., millisest summast arsenalil õienda tagasimaksuga arsenalil tuludesse 76.68 kr., seletuste ja dokumentide esitamisega 412.25 kr., jääb õiendamata 23.08 kr.

Revideerimisel leitud puudustest oleks märkida:

Rohkearvuliste arsenalil lepingute täitmise jälgimiseks pole sisse seatud seaduses ettenähtud lepingute täitmise raamatut. Viimase puudumise tõttu on revideerimisel aegaviitev jälgida lepingute täitmisi, niisamuti viivituseprotsentide kinnipidamisi j.n.e.

Arsenalil administratsiooni poolt väljaviimiseks määratud varanduse väljaviimise lubade väljaandmine on sündinud ilma kontrollita. Väljaantavate lubade numbrid on suuremalt osalt juhuslikud. Puuduvad paljud tšekid, niisamuti leidub üleaaruseid tšেকে, millele, nende korraldamatuse tõttu, pole leida kontse.

Kontrollides arsenalil poolt 3. juulil 1929 a. firma V. Hausmann'iga sõlmitud lepingu alusel viimasele müüdud vana tsingitud ja tinutatud plekijäänuste kaalulehti, ning väljaviimise lubade põhjal arsenalil territooriumilt tegelikult Hausmann'i ja tema voliniku poolt väljaviidud pleki hulka selgus, et kaalutud on väljaviimiseks 44 koormat, väljaviimise lubasid aga 37 koorma jaoks, seega lubasid puudus 7 koorma kohta.

Samuti selgus väljaviidud varanduse kaalulehtede läbivaatamisel, et firma Kuusner ja Co'lt müüdud padrunite pidemete eest, mis raudtee kaalulehtede järgi on 46736 kg ja võrdub 2853,08 puudale, on raha saadud 2792 puuda eest, s.o. 61,08 puuda eest vähem. Lepingu hinna (à 53 s. puud) juures on vähem saadud 32.36 kr. Tähendatud summa sissekasseerimise kohta esitati revideerimise ajal kassa sissetuleku order.

Väljaviimise lubade sisulisel revideerimisel selgus, et arsenalil meistrite ja tööliste poolt on sagedasti välja viidud tasuta tööriistu koduseks tarvitamiseks.

Kaudsete kulude protsentide ülevaatusel selgus, et 1929/30 aruandeaasta jooksul tõsteti kaudsete kulude protsent, võrreldes eelmise aastaga, kaitsevæe asutiste tööde pealt, kuna eratööde peale on jäetud endine protsent. Kaudsete kulude protsendi tõstmine on osalt tingitud asjaolust, et arsenalil administratsiooni koosseis endiseks jäänud, kuna tehtud tööde hulk vähenes 137.934.27 kr. või 14,96% võrra.

Arsenalil teenijate ja tööliste ergutuserahade (RT 6 — 1926 ja Kaitsemin. poolt 22. VI 1930 a. kinnit. juhtnõõrid) väljaarvestamisel on võetud tähtajaks lõpetatud tööde hulka 19 üksikut tellimist, mis tähtajaks osutusid mittelõpetatuks 1.791.94 kr. suuruses, ja selle tõttu tööüksuste arv (1.000 kr. üksus) 1,79 rohkem näidatud. Selle tagajärjel maksetud 21 kr. rohkem preemiat.

Elkkontrollil korras vaadati läbi tammepakkude ostukava 10.000 kr. suuruses, kusjuures tihumeetri hind oli à 88.30 kr., missuguse Riigikontroll leidis kõrge olevat. Hindu järele kuulates selgus, et teine ettevõtja, kes ka pakkumisega arsenalile esinenud, võib müüa nõuetavaid pakkusid arsenalile hinnaga 60 kr. tihumeeter. Ka selgus, et arsenal ei olnud esitanud odavamalt pakumist Sõjanõukogule. Protesti tagajärjel sõlmiti hiljem lepingud mitme ettevõtjaga keskmise hinnaga 78 kr. tihumeeter, kusjuures tammepakud olid kõrgema väärtusega ja hind kogu partii pealt 1.461 kr. võrra odavam.

Männilaudade muretsemisel arsenalil poolt oli tihumeetri salajaseks hinnaks määratud 60 kr. Vähepakumisel osutus tihumeetri hinnaks 58 kr. Riigikontrollil nõudmisel pööras arsenal Riigi metsatööstuse poole, kes laud muretseks hinnaga 42 kr. tihumeeter, millega saadi kokkuhoidu kogu partii pealt 3600 kr., võrreldes pakumise hinnaga.

Riigi metsatööstus.

Riigi metsatööstuse varanduslik seis, mis 31. VIII. 1929 a. 4.047.033.48 krooniga tasakaalus, kinnitati Vabariigi Valitsuse otsusega 2. juulist 1930 a. juhatuse poolt esitatud kujul.

Kapitalidena oli Riigi metsatööstusel 1928/29 a. jooksul kasutada tööstuse põhimääruses ettenähtud põhikapital 1.000.000.— krooni suuruses ja amortisatsioonikapital, mis 1. IX. 29 a. oli kasvanud 121.760.07 kr. Riigi metsatööstuse varanduste raamatuline väärtus 1. IX. 29 a. on 394.027.09 kr. ehk 39,4% põhikapitalist, millest nähtub, et peale põhimääruses lubatud 300.000 kr. on tarvitatud ära pea terve amortisatsioonikapital uute varanduste soetamiseks.

Tegevus.

Metsa ülestöötamist teostati 1928/29 a. 94 metskonnas, 87 metskonna asemel 1927/28 a., kuna materjalide ümbertöötamisel olid tegevad 2 lauatehast (Aegviidu ja Kastre). Osa tööstuse lauatehaseid oli välja renditud eratöösturitele, kuna mõned müüdi ära aruandeaasta jooksul.

Aruandeaasta jooksul teostas Riigi metsatööstus metsa ülestöötamist eelmiste aastate eeskujul peasjalikult lankide raiumise ning surnud puude ja tuulemurru koristamise teel.

Võrreldes 1928/29 a. tööstuse tegevust ülestöötatud puumassi järgi 1927/28 a. omaga, võib konstateerida tööstuse laienemist ja nimelt: 1927/28 a. töötati üles puumassi 76.196.62 k. s. ehk 518.137 tm. kännurahaga 1.441.233.— kr., kuna 1928/29 a. — 745.210,42 tm kännurahaga 1.846.217.60 kr.; seega ülestöötatud puumassi järele on tööstus suurenenud 43,82% võrra.

Võrreldes aga tööstuse aruannet eelarvega, selgub, et Riigi metsatööstus 1928/29 a. ei suutnud täielikult täita oma eelarvet. Üldse oli Riigi metsatööstusel eelarve järgi ülestöötamiseks määratud ja eelmisest aastast raiumata jäänud raielanke 3163,59 ha puumassiga 576.043,89 tm.; peale selle tuli juure tuulemurrust ja putukatest rikutud ning Kaitseministeeriumilt saadud metsa 259.605,94 tm., kokku 845.649,83 tm. puumassi kännurahaga 2.050.017,17 krooni.

Tegelikult töötati sellest üles kasvavat metsa:

1) paljasraidme teel 2498,68 ha massiga	485.604.48 tm.
2) tuulemurdu ja muid läbiraideid massiga	259.605.94 „

Kokku 745.210.42 tm.

kännuraha järgi 1.846.217.60 kr. väärtuses, kuna Riigimetsade ametile anti tagasi 13,01 ha puumassiga 2.257,17 tm ning Riigi metsatööstuse kahjudesse kanti 1,52 ha — massiga 308,58 tm, seega jäi aruandeaasta lõpuks ülestöötamata 650,38 ha 494,16 ha asemel eelmisel aastal.

Nagu metsavalmistuse alalgi, Riigi metsatööstus on jätnud täitmata osa eelarvest ka materjalide valmistamise, veo ja müügi alal. Kuna Riigi metsatööstus ei ole ette toonud küllaldasi põhjusi, millest oli tingitud eelarve mittetäitmine eeltähendatud aladel ja silmaspidades, et Riigi metsatööstusel on jäänud osalt täitmata mõned suuremad metsamaterjalide müügilepingud, tuleb järeldada, et Riigi metsatööstus ei ole hoolitsenud küllalt energiliselt eelarve täitmise eest, või ei ole seadnud kokku eelarvet oma võimete kohaselt.

Materjalide realiseerimisest loodeti eelarve järgi saada ülejääki 852.110 krooni, tegelikult aga saadi 885.128,76 kr. s. o. taksihinnale juure 47,94%. Riigimetsade ameti poolt samal ajal oksjoni teel müüdid metsa taksihinnale pakuti juure 59,89%.

Ülejäägi suurenemine, väiksema kui eelarves ettenähtud läbimüügi juures, on tingitud peaausjalikult sellest, et tarbematerjalide realiseerimisel saadi kõrgemat hinda, kui loodeti eelarve järgi.

Revideerimisel leidis Riigikontroll, et aruanne oma lõpptulemuses on õige, kuid siinjuures tuleb märkida, et kahjude-kasude arve on nimetatud tulude kulude arveks, kuna see arve ei näita kõiki kulusid-tulusid, vaid ainult nende saldosisid. Esitatud tulude- kulude arve läbikäik 1.382.257.13 kr. läheb lahku pearaamatu läbikäigust 1.384.129.79 kr., vahe 1.872.63 kr. on tingitud sellest, et Riigi metsatööstus ei ole näidanud kõiki pearaamatu kasude-kahjude arve sissekandeid aruandes, vaid neid veel kord saldeerinud. Nii pole näidatud metstkondade ja saeveskite kahjud aruandes, vaid need arvatud maha teiste metstkondade kasudest, ning aruandes ainult metstkondade ja saeveskite tegevuse üle tulemusena näidatud — kasu, sellele vaatamata, et üksikud metstkonnad ja saeveskid ka kahjuga töötasid.

Arvepidamise alal leidis Riigikontroll, et laialdase organisatsiooni ja vilunud arvepidajate puudusel kohtadel on eriti materjalide arvestamine paljudes metstkondades puudulik, mis raskendab nende liikumise jälgimist. Aruande kokkuseadmiseks võetakse üle metstkondade aruannete andmed Riigi metsatööstuse raamatuisse, sagedasti kontrollimata, mispärast ei või kindel olla, et materjalide aruanne on täpselt õige. Materjalide andmed kantakse läbi ainult ükskord aastas Riigi metsatööstuse keskasutise raamatuis, mispärast keskasutisel aasta kestel puudub ülevaade materjalide kohta.

Nende puuduste kõrvaldamiseks ja Riigi metsatööstusele võimaluse andmiseks saada ülevaadet materjalide seisuga kohta ka aasta keskel, soovitas Riigikontroll Riigi metsatööstuse juhatusel võtta kaalumisele arvepidamise ümberkorraldamise küsimus, selle tsentraliseerimise mõttes, mis peaks ühtlasi kaasa tooma koosseisude koondamise kohtadel, kusjuures see peaks olema suurem keskasutise koosseisu vastavast suurendamisest.

1- FEB 10² '46.

Trükivigu.

Lhk.			Trükitud :	Tuleb lugeda :
XXX	8	rida	134.876	134.867
XXX	17	" "	Hariduseministeerium :	Muud kulud :
XXXV	16	" alt	618.514	Hariduseministeerium :
6	3	" "	Kuuda	168.514
7	3	" "	244.017.—	Kuuda
7	19	" ülevalt	44.310.—	224.017.—
18	5	" alt	10	444.310.—
28	11	" ülevalt	190.58	6.—
45	8	" alt	(51,5)	508.19.
110	6	" "	8.309.94	(51,5%)
116	7	" ülevalt	aruandeaastal	8.309.84.
116	8	" "	1929 a.	aruandeaastal
124	21	" alt	100	1928 a.
126	3	" ülevalt	93%	100%
				9,3%